

**TC
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ PROGRAMI
BİLİM DALI**

**MERSİN İLİ GÜLNAR İLÇESİ
TARİHİ, SOSYO – EKONOMİK VE KÜLTÜREL
YAPISI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
AHMET ARITÜRK**

MAYIS 2007 – NİĞDE

**TC
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ PROGRAMI
BİLİM DALI**

**MERSİN İLİ GÜLNAR İLÇESİ
TARİHİ, SOSYO – EKONOMİK VE KÜLTÜREL
YAPISI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. ŞABAN BAYRAK**

**HAZIRLAYAN
AHMET ARITÜRK**

MAYIS 2007 - NİĞDE

Yrd. Doç. Dr. Şaban BAYRAK danışmanlığında **Ahmet ARITÜRK** tarafından hazırlanan “ **Mersin İli Gülnar İlçesi Tarihi, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapı**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalında, Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (.../.../2007)

JÜRİ:

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şaban BAYRAK

Üye :

Üye :

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu’nun .../.../2007 Tarih ve ... sayılı karar ile onaylanmıştır. (.../.../2007)

Doç. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Çalışmada Mersin İli Gülnar ilçesinin tarihi, sosyal-kültürel ve ekonomik yapısı; örf, adet ve inanışları konu edinildi. Çalışmada Gülnar ilçesinin tarihine değinildikten sonra bu bölgede yaşayan insanların örf, adet ve inançları üzerinde duruldu. Esas konuya geçmeden önce araştırma hakkında kısaca metodolojik bilgiler verildi.

Okuyucunun araştırmayı daha iyi anlayabilmesi için metodolojik bilgilerden sonra tarihi sosyo-kültürel ve ekonomik yapı hakkında da bilgi verildi ve daha sonra asıl konu işlendi.

Üç bölümde sunulan çalışmanın, birinci bölümünde Gülnar ilçesinin tarihi, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı kaynaklara dayanarak ortaya konulmaya çalışıldı. Yine bu bölümde Gülnar ilçesi ve köylerinin ekonomik durumları, eğitim-öğretim durumu, sağlık durumu konularına yer verildi.

İkinci bölümde ise gözleme dayanarak Gülnar ilçesinde ve köylerinde yaşayan insanların örf, adet ve inançları ile bilmece, mani söyleme, asker uğurlama ve karşılama törenleri ve mutfak kültürüne yer verilmeye çalışıldı.

Üçüncü bölümde ise Gülnar ilçesindeki tarihi yerler ile ilçedeki ve köylerdeki ziyaret yerleri tanıtıldı. Son kısımda sonuç ve değerlendirme ile eserin genel bir değerlendirmesi yapılarak bazı dikkat çekici noktalar vurgulandı.

SUMMARY

In the study, history, social and cultural and economical aspects, customs, traditions and beliefs of the Gülnar town of Mersin have been discussed. In the study, the customs and traditions and beliefs of the people in the region were mentioned after general information on history of the Gülnar town have given. Brief methodological information had been provided on the research before the main subject was introduced. Information on the socio-cultural aspect was provided after the methodological information, then the main subject was introduced so that the reader could better understand the research.

In the first chapter of the study, which was presented in three chapters, history the socio-economical and cultural structure of the Gülnar town were introduced based on documented resources. Economical, educational and health status of the villages of the Gülnar town were also discussed in this chapter.

In the second chapter, customs and traditions, beliefs, local riddles, ballads, celebrations during sending youngmen to military service and upon their return, and the cuisine culture of the people living in the villages of the Gülnar town and in the town itself were discussed, based on observations.

In the third chapter, historical places in the town, and the holy tombs in the town and villages were introduced. In the last part titled results and evaluation, a general evaluation of the study were done and some important points were emphasized

ÖNSÖZ

Bir milletin inançları, örf ve adetleri, maddi ve manevi değerleri bir milletin kültürünü oluşturur. Bu değerler arasındaki ahenk ve bütünlük ise bir milletin varlığının ve geleceğinin bir göstergesidir. Zengin Türk kültürü büyük bir millet oluşunun ispatı, büyük bir millet oluşunun kanıtı da zengin kültürüdür. Ama bu zenginlik, harami zenginliği veya bazılarınca dile getirilen mozaik zenginliği değil binlerce yıllık bir mirasın zenginliğidir.

Milli kimliğin temelindeki iki unsur dil ve tarihtir. Milli kültürün ve kimliğin muhafazası konusunda dil ve tarih araştırmaları son derece büyük bir öneme sahiptir. Her millet kendi özelliklerini korumaya, geliştirmeye gayret etmekte ve kendi topluluğunu diğer milletlerden daha ileri ve daha yüksek, noktalara çıkarmaya çalışmaktadır. Milletler arasındaki bu rekabet, milleti meydana getiren insanların müşterek duygularla birleşmeleri ve müşterek bir milli şuur etrafında toplanarak kendi toplum varlıklarını belirli hedeflere yönlendirme şuuruna sahip olmalarıyla mümkündür. Milli şuur, ise milletin kendi varlıklarını tanıması ve bilmesi demektir. Öyleyse, Türkiye'nin coğrafi ve tarihi özellikleri yanında, kültürünü ve medeniyetini de araştırıp incelemek, geliştirmek, onu yaşatmak, gelecek kuşaklara aktarmak ve bu kültürü korumak Türk milletinin geleceği bakımından çok önem arz eden bir konudur.

Günümüzde hızla gelişen bilim ve teknoloji ile sürekli, olarak değişen ilgi alanları ve dünya siyasetinin sömürgeci tavrının kültürel değerleri yozlaştıran ve tarihi geçmişi saptıran uygulamaları karşısında kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerleri gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla yapılan bu çalışmanın Türk milli kültürüne önemli bir katkıda bulunması ümit ederim.

Konuya ilgi gösteren, çalışma esnasında kıymetli fikirlerinden yararlandığım, çalışmayı sabırla okuyup değerlendiren sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Şaban Bayrak Bey'e, arşivini açarak destek veren Fatma Saadet Bilir'e ve çalışmalarım esnasında bana sabır gösteren eşime içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	II
KISALTMALAR.....	XI
TABLOLAR LİSTESİ.....	XII
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ.....	XIV
ÖNSÖZ.....	XVII
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN METEDOLOJİSİ.....	2
A. ARAŞTIRMANIN ALANI.....	2
B. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI.....	2
C. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ.....	2
D. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM TEKNİKLERİ.....	3
E. KARŞILAŞILAN PROBLEMLER	4

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜLNAR İLÇESİ'NİN TARİHİ, SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPISI

A.TARİHÇESİ.....	5
1.Gülnar Adı ve Kökeni.....	5
a. Gülnar Kenti.....	6
b. Gül Hatun ve Nar Bey Efsanesi.....	6
c. Gülnar Efsanesi.....	9
d. Gülnar Hanım(Gülnar Hatun) Efsanesi.....	10
2.Selçuklular ve Karamanoğulları Döneminde Gülnar.....	12
3.Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Gülnar	14
a. Kıbrıs Sürgünleri ve Türkmenlerin Kıbrıs'a İskânı.....	19
b. Suhte Ayaklanmaları.....	21
4. I. Dünya Savaşı'nda Gülnar ve Gülnar'ın İlçe Olması.....	23
5.Milli Mücadele Dönemi'nde Gülnar.....	27

a. Askere Sevkleri Gülnar Askerlik Şubesi'nden Yapılan ve Gülnarlı Şehitlerimiz.....	32
b. Gülnarlı İç Güvenlik Şehitleri ve Gazileri.....	43
6. Cumhuriyet Dönemi Gülnar.....	43
7. Seyahatnamelerde Gülnar.....	45
a. Ali Cevat.....	45
b. Ahmet Şerif.....	45
c. Şemsettin Sami.....	47
d. Evliya Çelebi.....	47
8. GÜLNAR VE ÇEVRESİNDEKİ, OYMAK, AŞİRET VE CEMAATLER.....	47
a. Yörük ve Türkmen Tabirinin Anlamı.....	47
b. İç-İl—İç-El Yörükleri.....	48
c. Köy ve Yer İsimlerinin Aşiret ve Cemaatlerle İlişkisi.....	49
d. Gülnar ve Çevresinde Aşiret, Cemaat ve Oymaklar.....	54
B. COĞRAFİ YAPI.....	60
C. SOSYO-KÜLTÜREL YAPI.....	66
1. Sosyal Yapı.....	66
2. Kültürel Yapı.....	78
D. EKONOMİK DURUM.....	80
1. Ziraat.....	80
2. Hayvancılık.....	86
3. Sanayi.....	86
4. Turizm.....	88
E. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÜLNAR.....	89
1. Cumhuriyetten Önce.....	89
2. Cumhuriyet Dönemi'nde.....	90
a. İlköğretim Kurumları.....	92
b. Ortaöğretim Kurumları.....	94

c. Gülnar Meslek Yüksekokulu	102
3. Gülnar'dan Yetişen Bilim, Devlet, Sanat, Spor Adamları.....	103
a. Bülent ALIÇ.....	103
b. Halil CİN.....	103
c. İsmet ARICI.....	104
d. Mehmet KARA.....	105
e. Hamdullah AYDIN.....	107
f. Nafiz BOZDEMİR.....	107
g. Süleyman BOZDEMİR.....	108
h. Yalçın ÖRS.....	109
ı. Hüseyin Refik BURGUT.....	109
i. Kerim KIYMAÇ.....	110
k. Gülten GÜNEL	110
l. Halil KURT.....	110
m. Mete SAVEREN.....	111
n. Ünal SERT.....	111
o. Mustafa TEFEK.....	112
ö. Mehmet ÜNAL.....	112
p. Şaziye YÜKSEL.....	113
r. Âşık CEMALÎ.....	113
ş. Ahmet Ali BABACAN.....	114
t. Mehmet BABACAN	115
u. Hüseyin BAHAR.....	115
ü. Ercan BELEN.....	116
v. Ali F. BİLİR.....	117
y. İsa ÇELİK.....	117
z. Mehmet ÖNGEOĞLU.....	118
 F. GÜLNAR'DA SAĞLIK KURUMLARI VE HİZMETLERİ.....	118
 G. GÜLNAR BELEDİYESİ, BELDELERİ VE BUGÜNE KADAR GÜLNAR'A HİZMET EDEN KAYMAKAMLAR VE MİLLETVEKİLLERİ.....	122
1.Gülnar Belediyesi ve Beldeleri.....	122

a. Kuskan Belediyesi.....	124
b. Zeyne Belediyesi.....	125
c. Büyükheceli Belediyesi.....	125
d. Köseçobanlı Belediyesi.....	126
2. Kaymakamlar.....	127
a. Ahmed TEVFİK.....	128
b. Mehmed NAKİB.....	128
c. Mustafa FAİK.....	129
d. Ahmed RÜŞDİ.....	129
e. Mehmed NURİ.....	130
f. Mehmed Kazım GÜVENÇ.....	130
g. Mehmed SELTAN.....	131
h. Mehmed TEVFİK.....	131
ı. Ruhi ÇETİNER.....	131
i. Kemal ERDEM.....	132
k. Turgut EĞİLMEZ.....	132
l. İsmail Hakkı BAYKAL.....	132
m. Cevat ERGENEKON.....	133
n. Sadık ÇAĞLAR.....	133
o. Ahmet SARUHAN.....	134
ö. Osman ŞEKER.....	134
p. Ahmed ŞENSOY.....	134
r. Mehmet COŞKUN.....	135
s. Fikret YILMAZER.....	135
ş. Güngör ŞAMİLOĞLU.....	136
t. Alâeddin ÖZKİPER.....	136
u. Kutlu TÜRKER.....	137
ü. Erdal NAL.....	137
v. İsmail ERZURUM.....	137
y. Hakan KILINÇKAYA.....	138
3. Milletvekilleri.....	138
a. HAYDAR (LÜTFİ) BEY (ASLAN).....	138
b. AHMET ŞEVKİ BEY (GÖKLEVENT)	139

c. FEVZİ ARICI.....	140
d. MUHAMMET CELAL KILIÇ.....	140
e. VELİ YILDIZ.....	141
f. MUSTAFA EYİCEOĞLU	141

İKİNCİ BÖLÜM

GÜLNAR İLÇESİNDE ÖRF, ADET VE İNANÇLAR

A. HAYATIN ÇEŞİTLİ SAFHALARI İLE İLGİLİ İNANIŞLAR.....	142
1. Doğum İle İlgili Adetler.....	142
a. Kısırlığın Giderilmesi.....	143
b. Aşerme.....	144
c. Cinsiyet Tayini.....	145
d. Doğum Anında.....	147
e. Çocuğun Göbeği/Tuzlama/Yıkama.....	149
f. Doğum Sonrası.....	152
g. Loğusa Kaynarı.....	152
h. Kırk Çıkarma.....	152
ı. Kırk Karışması.....	152
i. Diş Bulguru (Diş Hediği - Börtme).....	153
j. Çocuğu Sünnet Ettirme.....	153
2. Evlenme ve Düğün ile İlgili Adetler.....	155
a. Evlenme Biçimleri.....	156
b. Dünürücü Olma –Kız İsteme.....	157
c. Söz Kesme.....	158
d. Nişan.....	158
e. Esvap (Asbab) Alım› ve Çeyiz.....	159
f. K›na Gecesi	160
g. Düğün Hazırlıkları ve Düğün.....	161
3. Ölüm ve Ölüm İle İlgili İnanışlar ve Adetler.....	169
a. Ölecek Bir Hasta İçin Alınacak İlk Tedbirler/ Ölüm.....	170
b. Ölümden Sonra Yapılan İşlemler/ Ölü Gömme Adetleri.....	170

B. ASKER UĞURLAMA VE KARŞILAMA ADETLERİ.....	172
1. Askere Giden Gençler İçin Söylenen Ağıtlar.....	173
2. Askerde Ölen veya Şehit Düşen Gençler İçin Söylenen Ağıtlar.....	174
C. ATASÖZLERİ / BİLMECE / MANİ VE ŞİİR ÖRNEKLERİ.....	176
1. Atasözleri.....	176
2. Bilmece.....	185
3. Maniler.....	196
a. Sevda Manileri.....	196
b. Gelin - Kaynana Manileri.....	199
c. Evlenme Törenleri ile İlgili Maniler.....	199
d. Beddua Manileri.....	200
e. Özlem Manileri.....	201
f. Gülнар ve Köyleri İçin Söylenen Maniler.....	202
4. Şiirler.....	204
D. BESLENME VE MUTFAK KÜLTÜRÜ.....	217
1. Özel Günlere Ait Yemekler.....	219
a. Sac Kavurma.....	219
b. Sacda İşkembe.....	219
c. İşkembe Kavurmas›.....	219
d. Pirzola.....	220
e. Arabaşı.....	220
f. Pekmezli Un Helvas› (Öküz Helvas›).....	220
2. Doğum İle İlgili Yemekler.....	221
a. Loğusa Kaynarı.....	221
b. Hedik (Börtme).....	221
c. Pelize.....	221
3. Düğün Yemekleri.....	221
a. Keşkek.....	221
b. Yahni (Nahni).....	222
c. Yüksük Çorbas›.....	222

d. Erecep (Gelin Önü) Tatlısı.....	222
4. Ölüm Törenleri ile İlgili Yemekler.....	222
a. Bişi.....	222
5. Mersin/Gülnar'da Mahalli Yemekler.....	223
a. Batırık.....	223
b. Ölemeç (Dutmaç) Çorbası.....	223
c. Hamur Çorbası.....	223
d. Ekmek Çorbası.....	223
e. Erişte çorbası.....	223
f. Yağlı Bulamaç Çorbası.....	224
g. Sütü Bulamaç Çorbası.....	224
h. Bulgur Çorbası.....	224
ı. Yarma Çorbası.....	224
i. Sütü Yarma Çorbası.....	224
j. Ayran Çorbası.....	225
k. Ekşi Tarhana Çorbası.....	225
l. Sütü Tarhana Çorbası.....	225
m. Maş Çorbası.....	225
n. Topalak Çorbası.....	225
o. Badem Çağlası Yemeğı.....	225
ö. Kayısı Kuru Yemeğı.....	226
p. Manalak Yemeğı.....	226
r. Zıplak (Haşlanmış Pancar).....	226
s. Pancar Yemeğı.....	226
ş. Sıyrtmaç.....	226
t. Çukurçanak Yemekleri.....	226
u. Kuzu Göbeğı.....	226
ü. Sütü Kabak Tatlısı.....	226
E. GÜNLÜK YAŞAYIŞ İLE İLGİLİ İNANIŞLAR.....	227
1. Günlerle İlgili İnanışlar.....	227
2. Hayvanlarla İlgili İnanışlar.....	228
3. Nazarla İlgili İnanışlar.....	229

4.Doğa Olayları İle İlgili İnanışlar.....	230
---	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜLNAR İLÇESİ'NDEKİ TAARİHİ YERLER VE ZİYARET YERLERİ

A.TARİHİ YERLER.....	231
1.Kaleler.....	231
a. Meydancıkk Kalesi.....	231
2. Türbeler	232
a. Ahmet Yakup Halife ve Şeyh Süleyman Bin Ahmet Türbesi (Yedi Yatarlar).....	232
b. Bozca Şıh Türbesi.....	232
c. Dumrul Seydi Türbesi.....	232
d. Şeyhömer Türbesi.....	233
e. Şeyh İsa Türbesi.....	234
f. Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi.....	235
3. Yaylalar.....	237
a. Bardat Yaylası.....	237
b. Söğüt Yaylası.....	238
4. Piknik Alanları.....	238
a. Bolyaran Ormanları.....	238
b. Menekşe Mağarası.....	239
c. Şeyh Ali Pınarı.....	239
SONUÇ.....	240
KAYNAKÇA.....	244
EKLER.....	260
ÖZGEÇMİŞ.....	276

TABLolar LİSTESİ

- Tablo1: Askere Sevkleri Gülnar Askerlik Şubesi'nden Yapılan ve Gülnarlı Şehitlerimiz
- Tablo 2: Gülnarlı İç Güvenlik Şehitleri ve Gazileri
- Tablo 3: Gülnar'da Aylık-Yıllık Sıcaklık Ortalamaları
- Tablo 4: 1890 yılı İçel Sancağı Ormanlık Alanı
- Tablo 5: Mersin Ve Gülnar Ormanlarının Özellikleri
- Tablo 6: 1977–2004 Yılları Arasında Mersin Geneli ve Gülnar'da Meydana Gelen Orman
- Tablo 7: Mersin Bölge Orman Müdürlüğü İlçeler İtibariyle 2005 Yılı Üretim Cetveli Yangınları ve Yanan Ormanlık Alanlar
- Tablo 8: 1869 Yılı Konya Vilayet Salnamesine Göre Gülnar Nüfusu
- Tablo 9: 1881/82- 93 Nüfus Sayımına Göre Gülnar'da Erkek Ve Kadın Nüfusun Dine Göre Dağılımı
- Tablo 10: 1891 Yılında Mersin ve Tarsus'ta Müslim ve Gayrimüslim Nüfus
- Tablo 11: 1890 Tarsus ve Mersin Kazaları İle İçel Sancağı Nüfusu
- Tablo 12: Gülnar ilçe merkezinin sayım yıllarına göre nüfus miktarları
- Tablo 13: Gülnar 1990 ve 2000 yılları Erkek-Kadın ve Toplam Nüfusu
- Tablo 14: Gülnar İlçesi'nin Sayım Yıllarına Göre Şehir, Köy Ve Toplam Nüfusu
- Tablo 15: Mersin İli İlçelerine Göre Şehir Ve Köy Nüfusu, Yıllık Nüfus Artış Hızı
- Tablo 16: Gülnar Köyleri 1997–2000 Nüfusları Sağlık, Ocağı, Ptt, Okul, Su Şebekesi Durumları
- Tablo 17: Gülnar ilçe Merkezinde nüfus sayımlarına göre nüfusun cinsiyet durumu
- Tablo 18: Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Ve Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilen Nüfus (tarım)
- Tablo 19: Gülnar'da Tahıl ve Nohut Üretimi
- Tablo 20: Gülnar'da Tarla Tarımı ve Yetiştirilen Ürünler
- Tablo 21: Gülnar'da Bahçe Tarımı ve Yetiştirilen Ürünler
- Tablo 22: Mersin İli Dâhilindeki Gıda Sanayi Tesisleri
- Tablo 23: Genel Nüfus Sayım sonuçlarına ve ekonomik faaliyete (Sanayi) göre istihdam edilen Nüfus
- Tablo 24: 1923'te Mersin ve Silifke Vilayetlerinde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Durumu
- Tablo 25: Gülnar'da İlköğretim Okulları

Tablo 26: Gülnar’da Ortaöğretim Okulları

Tablo 27: Mersin ve İlçeleri Ortaokul ve Dengi Okul Mezunlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 28: Mersin ve İlçelerinde Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı

Tablo 29: 1990–2000 Yılları Gülnar’da Okuma-Yazma Bilen Kadın-Erkek ve Okuma Yazma Bilen fakat Okul Bitirmeyen Kadın-Erkek Sayıları

Tablo 30: 1990–2000 Yılları Gülnar’da Ortaokul ve Dengi Okulları Bitirenlerin Sayıları

Tablo 31: Mersin ve İlçelerinde Lise ve Dengi Okul Bitirenlerin Sayıları ve Oranları

Tablo 32: Gülnar’da 1990–2000 Yıllarında Lise ve Dengi Okul Bitirenleri Gösteren Tablo

Tablo 33: Mersin ve İlçesinde Yüksek Öğretim bitirenlerin Sayıları ve Oranları

Tablo 34: Gülnar’da 1990–2000 Yıllarında Yükseköğretim bitiren Kadın-Erkek Sayılarını Gösterir Tablo

Tablo 35: Gülnar’da 1990–2000 Yıllarında Okuma-Yazma ve Yüksek öğretim Mezunlarının Oranı

Tablo 36: 2000 Yılı Mersin İlçeleri Yüksek Öğretim Mezunlarını Oranları

Tablo 37: 2005–2006 Öğretim Yılı Öğretmen Ve Öğrenci Durumu

Tablo 38: 2005–2006 Öğretim Yılı Lise Öğrenci Durumu

Tablo 39: Mersin İlinde Bulunan Yataklı Tedavi Kurumları

Tablo 40: Mersin İlinde Görülen Bulaşıcı Hastalıkların İlçelere Göre dağılımı

Tablo 41: İlçelere Göre Sağlık Evleri

Tablo 42: Gülnar Sağlık Ocakları ve Personel Durumu

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Gülnar R zg r G l 

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Mersin İl Haritası

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: I.Dünya Savaşında Şehit Olanların Cephelere Göre Dağılımı

Grafik 2: Şehitlerin Savaşlara Göre Dağılımı

Grafik 3: Gülnarlı Şehitlerin Yaş Dağılımı

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

- Fotoğraf 1: Gülnar Ladin(Katran) Ormanlar›
- Fotoğraf 2: Gülnar Sahil Köylerinde Portakal Ağaçları
- Fotoğraf 3: Eski Taş Yapı Ve Modern Betonarme Yapılar Bir Arada
- Fotoğraf 4: Gülnar'da Eski Taş Bir Bina
- Fotoğraf 5: Bağ Budayan İhtiyar Bir Gülnarlı
- Fotoğraf 6: İlçede Cuma Günü Kurulan İlçe Pazarı
- Fotoğraf 7: İlçe Pazarında Satılan Organik  r nler (İl eyle  zdeşleşen Nar)
- Fotoğraf 8: Poşetlenmiş  l b  ve  ıtlık (Menengiç)
- Fotoğraf 9: Sünnet Kıyafetiyle fotoğraflanan Bir  ocuk
- Fotoğraf 10: Düğün Yemeği Yapan Kadınlar
- Fotoğraf 11: Düğünde Eğlenen Erkekler
- Fotoğraf 12: Davul Zurna Eşliğinde Oynayan Erkekler
- Fotoğraf 13: Düğün Akşamı Düğün Yemeği Yiyen Erkekler
- Fotoğraf 14: Gelin, Babasının Ayağını  perken
- Fotoğraf 15: Baba Ayakkabının içine Para Koyarken
- Fotoğraf 16: Ağabeyin Kuşak Bağlaması
- Fotoğraf 17: Babanın Kuşak Bağlaması
- Fotoğraf 18: Damadın Gelinin Erkek Kardeşleriyle Oynaması
- Fotoğraf 19: Gelinin Kız Arkadaşlarıyla Düğün Akşamı Eğlenmesi
- Fotoğraf 20: 1974 Yılında Yapılan Düğün Töreni
- Fotoğraf 21: Devetaşı Mezarlığı
- Fotoğraf 22: Devetaşı Mezarlığı
- Fotoğraf 23: Tavşan Tepe Mezarlığı ve Şehidimiz Halil T nbe'nin Kabri
- Fotoğraf 24: İşkembe Kavurması
- Fotoğraf 25: Keşkek
- Fotoğraf 26: Sütlü Yarma  orbası
- Fotoğraf 27: Kapı  st ne Asılan  zerlik
- Fotoğraf 28: Duvara Asılmış  zerlik
- Fotoğraf 29: Meydancık Kalesi
- Fotoğraf 30: Şeyh İsa Türbesi

Fotoğraf 31: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi
Fotoğraf 32: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'ndeki Sandukalar
Fotoğraf 33: Bolyaran Ormanları
Fotoğraf 34: Şeyh Ali Pınarı ve Tarihi Çınarlar
Fotoğraf 35: 1930'lu Yıllarda Gülnar Merkez İlköğretim Okulu
Fotoğraf 36: 1930'lu Yıllarda Gülnar Cezaevi
Fotoğraf 37: 1930'lu Yıllarda Gülnar
Fotoğraf 38: 1930'lu Yıllarda Gülnar Belediyesi
Fotoğraf 39: Gülnar Hükümet Konağı
Fotoğraf 40: Gülnar Belediyesi
Fotoğraf 41: Gülnar Milli Eğitim ve Öğretmen evi Binası
Fotoğraf 42: Gülnar Devlet Hastanesi
Fotoğraf 43: Gülnar Meslek Yüksekokulu
Fotoğraf 44: Gülnar Cezaevi
Fotoğraf 45: Gülnar Merkez Camii
Fotoğraf 46: Gülnar Çarşısı
Fotoğraf 47: Gülnar Ayvalı Mahallesi'nden Bir Görünüş
Fotoğraf 48: Gülnar'ın İçinden Geçen Dere
Fotoğraf 49: Gülnar Pazarı
Fotoğraf 50: Göksu Irmağı
Fotoğraf 51: Murt
Fotoğraf 52: Gülnarlı Gürcü Teyze ve Ahmet Amca
Fotoğraf 53: Cebcebe
Fotoğraf 54: Nar Ağaçları
Fotoğraf 55: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'nin İçi
Fotoğraf 56: Çukurasma Köyü
Fotoğraf 57: Dayıçık Köyü
Fotoğraf 58: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'ndeki Mezar Taşları
Fotoğraf 59: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'ndeki Mezar Taşları
Fotoğraf 60: Akkuyu Nükleer Santrali'nin Maketi
Fotoğraf 61: Akkuyu Nükleer Santrali'nin Yapılması Planlanan Koy
Fotoğraf 62: Hortu Gölü

Fotoğraf 63: Çanakkale Cephesi'nde Şehit Olan Hıdıroğlu Ahmet'in Çanakkale'deki Kabri

Fotoğraf 64: Van'dan Sürgün veya Hicretle Gülnar'a Gelmiş Bir Vatandaşımızın Mezarı

Fotoğraf 65: Mahalli G l-Ay Gazetesi

Fotoğraf 66: Mahalli Gülnar Gazetesi

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

a.g.e.	:Ad› Geçen Eser
a.g.m	:Ad› Geçen Makale
a.g.t	:Ad› Geçen tez
gös.yer	:Gösterilen Yer
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
TTK	:Türk Tarih Kurumu
vs.	:Ve Saire
vb.	:Ve Benzeri
s.	:Sayfa
İ.Ö.O.	:İlköğretim Okulu
S.B.F.	:Siyasal Bilgiler Fakültesi

GİRİŞ

Kültür deyince, insanlar›n belirli bir zamanda ve s›n›rl› bir alan içinde, dil, din, hukuk, ahlak, sanat, müzik vb. alanlarında kendilerine has ürettikleri şeyler anlaşılmaktadır. Toplumlari bir arada tutan ve yaşatan Kültür, varlığını ancak nesilden nesile aktararak devam ettirebilir. Kültürün nesilden nesile geçmesi, böylece devam› ve yaşaması için ise kültürün iki önemli unsuru olan tarihe ve gelenek, göreneklere sahip ç›kmal› yap›lacak bilimsel çalışmalarla, bu değerler genç nesillere aktar›lmal›dır. Siyasi ve ekonomik sömürünün yerini, kültürel sömürünün ve yozlaşmanın aldığı çağımızda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amacı kültürel değerleri ortaya çıkarmak, çıkan değerlerin intikal ve devamını sağlamaktır. Buradaki amaç ise milletler sahnesinde var olabilmenin, kültürü koruyarak, geliştirerek ve devamını sağlayarak mümkün olabileceğini ortaya koymak ve bu şuura sahip nesiller yetiştirmek olmalıdır.

Bu çalışmada Mersin ili Gülnar ilçesinin tarihi, sosyal ve kültürel yap›s›; ört, adet ve inanışları konu edinildi. Çalışmada Gülnar ilçesinin tarihine değinildikten sonra bu bölgede yaşayan insanların örf, adet ve inançlar› üzerinde duruldu. Esas konuya geçmeden önce araştırma hakkında kısaca metodolojik bilgiler verildi. Okuyucunun araştırmayı daha iyi anlayabilmesi için metodolojik bilgilerden sonra sosyo-kültürel yapı hakkında da bilgi verildi ve daha sonra asıl konu işlendi. Üç bölümde sunulan çalışmanın, birinci bölümünde Gülnar İlçesinin tarihi, sosyo-ekonomik ve kültürel yap›s› kaynaklara dayanarak ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yine bu bölümde Gülnar İlçesi ve köylerinin ekonomik durumları, eğitim-öğretim durumu, sağlık durumu konular›na yer verilecektir. İkinci bölümde ise gözleme dayanarak Gülnar ilçesinde ve köylerinde yaşayan insanların örf, adet ve inançlar› ile bilmece, mani söyleme ve mutfak kültürüne yer vermeye çalıştık. Üçüncü bölümde ise Gülnar ilçesinde ve köylerinde ki tarihi yerler ile ziyaret yerleri tanıtılacaktır. Son k›s›mda sonuç ve değerlendirme ile eserin genel bir değerlendirmesi yapılarak bazı dikkat çekici noktalar vurgulanacaktır. Bir milletin büyüklüğü, politik sınırlarıyla ve ekonomik gücüyle birlikte, kültür varlıkları kültür zenginliği, milli birlik ve bütünlüğü ile ölçülür. Tarih bize milli benliğini bilmeyen milletlerin başına ne büyük felaketlerin geldiğini göstermiştir.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

A. ARAŞTIRMANIN ALANI

Araştırmanın esas konusunu oluşturan Gülnar ilçesi ve çevresinin sosyal ve kültürel yapısına geçmeden önce Gülnar ilçesinin tarihi, coğrafi konumu üzerinde durulacaktır. Ayrıca ekonomik, demografik ve eğitim-öğretim durumu hakkında kısa bir bilgi verilecektir.

Mersin iline bağlı Gülnar, 4 beldeye ve 41 köye sahip bir ilçedir. Araştırma esnasında ilçe merkezinde uzun müddet bulunma imkânı bulduk. Ancak ilçe köylerinin tamamına gitme imkânı olmadı. Ancak ilçe sınırları içerisinde, ziyaret yeri ve türbe gibi toplumun kutsal kabul ettiği yerler ile araştırma için örnek seçtiğimiz; Işıklı, Konur, Çukurasma, Köseçobanlı Beldesi, Mollaömerli, Işıklı, Kuskan ve Büyükheceli Beldesi, Akova, İshaklar, Tırnak ve Demirözü köylerine, farklı zamanlarda malzeme toplamak amacıyla tekrar tekrar gidilmiştir. Bu köylere birkaç defa gitmekten amacımız, farklı sosyal değerleri yerinde gözlenerek ve incelemektir.

B. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

1. Bu araştırma kişisel gözlemlerimize dayanarak elde ettiğimiz bilgilerle sınırlıdır.
2. Araştırma, kendisiyle görüşülen kişilerin verdikleri bilgilerle sınırlıdır.
3. Gülnar ilçesinin tarihi, sosyo-kültürel yapısı, coğrafi konumu, eğitim-öğretim durumu vb. kurumsal bilgiler ilgili literatürden toplanan kaynaklarla sınırlıdır.
4. Araştırma için gidilen köylerin sayısı 20, bilgi alınan ve bilgi için görüşülen kişi sayısı 98'dir.

C. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

Bugün Türkiye'de bir üst kültür, alt kültür tartışması yapılmaktadır. Elbette coğrafi faktörlere bağlı olarak bazı mahalli alışkanlıklar olacağı gibi, Türkiye'nin her yerinde geçerliliğini koruyan kültürel değerlerinde bulanacağı muhakkaktır. Yaptığımız bu yöresel çalışmayla bütün içerisindeki bir parçanın fotoğrafını ortaya koymaya çalıştık.

Araştırmanın temel amacı, Gülnar ilçesindeki sözlü kültürün yazılı hale gelmesini sağlamak, bu kültürün kaybolmasını önleyerek gelecek kuşaklara aktarılmasına çalışmak ve kültürün bütünleştirici yönünü öne çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Gülnar adı nereden gelmektedir?
2. Karamanoğulları ve Osmanlı Devleti zamanında Gülnar İlçesi ve çevresine iskân edilen aşiret ve cemaatler hangileridir?
3. Suhte Ayaklanmalarının ve Osmanlı Devleti zamanında Karaman'a yapılan iskânın Gülnar'a etkileri ne olmuştur?
4. Milli Mücadeleye Gülnar halkının katkısı ne şekilde olmuştur?
5. Sosyal ve kültürel yapı ne demektir?
6. Gülnar bölgesinde ve buna bağlı köylerde türbe, ziyaret inancı var mı?
7. Türbe ve ziyaretlerin bölge insanı üzerindeki etkileri nelerdir?
8. Doğum, evlenme, ölüm gibi hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili ne gibi örf ve adetler vardır?
9. Günlük Yaşayış ile ilgili inanışlar ve bu inanışa bağlı olarak yapılan pratikler nelerdir?
10. Asker uğurlama ile ilgili adetler nelerdir?
11. Yöreyle ait başlıca yemek çeşitleri hangileridir?

D. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Arşiv ve kütüphane kaynakları için klasik veri toplama ve fiş oluşturma metodu kullanılmıştır. Öncelikle kütüphaneler taranarak konumuza ilişkin bilgiler toplanmış, sonrada çalışmamıza konu olan kurumların arşivleri taranmıştır.

Sözlü ve görsel kaynaklar için ise yerinde görüşmeler ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Görüşler genellikle deneklerle birebir yapılmıştır. Ayrıca bilimsel bir yöntem olan gözlem yapılırken samimi ve sıcak bir sohbet çerçevesinde soru-cevap yolu ile bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Zaman zaman görülen, dinlenen ve duyulan bilgiler anında not edilmiştir. Cenaze töreni, düğün, sünnet, nişan, el öpmesi, mevlit, söz kesimi gibi şöenlere katılarak yapılan uygulamaları yerinde izleme fırsatı elde edilmiştir. Yine bölge insanı ile kahvelerde, muhtarlıkta, muhtarların ve köylerde hatıra sayılan insanların öğretmenlerin evlerinde yapılan sohbetlerde bilgi toplanmıştır. Önemli görülen yerlerin fotoğrafları çekilmiştir. Bilgilerin toplanması sırasında şahıslarla mümkün olduğu kadar sık sık beraber olunmaya çalışılmış verilen cevaplar doğrultusunda değerlendirme yapılmaya gereken dikkat gösterilmiştir. Ayrıca konu ile ilgili çalışmalarda yazılan bilgiler şahıslara sorularak doğrulama yoluna gidilmiş ve yazılmıştır.

Yukarıda belirtilen metotlarla derlenen bütün bilgiler ayrı ayrı dosyalarda toplanmıştır. Daha sonra toplanan bu dokümanların hepsi bir plan dâhilinde ortak ve farklı yönleri ele alınarak bir bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenmiştir.

E. KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

1. Gülnar ilçe merkezine ulaşımın, bölgenin yüksekte olması ve yollarının virajlı olması nedeni ile zorluklar yaşadık. Ayrıca köylere ulaşım da bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Bunların en başında taşıt sorunu gelmektedir. Köylerin yerleşim olarak dağınık ve yolların kötü olması devamlı otobüs seferlerinin yapılmaması karşılaşılan sorunlardır. Bu sorunlardan hususi otomobilimi kullanarak kurtulmaya çalıştım.
2. Gerek ilçe merkezinde gerekse köylerde bölgenin yabancı olmamıştan dolayı halkın ört, adet ve inançlarını anlatmaktan kısmen de olsa kaçındıklarını gördük. Özellikle doğum ve çocukla ilgili bölümlerde bu zorluğu daha çok hissettik.
3. Dağınık olan bilgilerin toplanıp düzenli bir yazı haline getirilmesi de çalışmamızın uzunca bir dönemini oluşturdu.

Ancak bütün bu zorluklara ve olumsuzluklara rağmen gezmiş olduğumuz köylerde yaşayan insanların göstermiş olduğu dostane tavır ve sıcakkanlılık sonucunda çalışmamızı sonuçlandırabildik. Bizlerden yardımını esirgemeyen herkese teşekkürü bir borç biliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜLNAR İLÇESİ’NİN TARİHİ, SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPISI

A. TARİHÇESİ

Gülnar, zengin orman kaynakları, Göksu ırmağı ve İç Anadolu’yu Akdeniz’e bağlayan kervan yolu üstünde bulunması nedeniyle öteden beri önemli bir yerleşim yeri olmuştur.¹

Antik Çağ’dan beri Kilikya adı verilen, sonraları dağlık ve aşılması güç engebelerle dolu olması nedeniyle Taşlık Kilikya (Cilicia Tracheia) olarak da anılan bu bölgede ulaşabildiğimiz bulgulardan buradaki ilk yerleşimin KIRSHU, ilk toplumunda LUVİ’ler olduğunu öğreniyoruz.² Gülnar daha sonra Pers, Helen, Roma, Bizans, Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlılar yönetimine geçmiştir. İlçe ayrıca Asurlular, Mısırlılar ve Hititler dönemini yaşamıştır.³

Gülnar tarihinin daha sağlıklı anlaşılabilmesi için Gülnar adının nereden geldiğini, Gülnar’ı yurt tutmuş Türkmenlerin Orta Asya’dan başlayarak bu yöreye geliş süreçlerini, yörenin Türkleşmesinde büyük rol oynayan Karamanoğulları Beyliğinin faaliyetlerini bilmek gerekmektedir.

1. Gülnar Adı ve Kökeni

Gülnar İlçesinin adının nerden geldiğine dair araştırma yaparken söylencelerden başka herhangi bir yazılı kaynağa rastlanmamaktadır. Burada kısaca Gülnar adının nereden geldiğine dair halk arasında süregelen söylenceleri belirtmek doğru olacaktır.

¹ Fatma Saadet Bilir; **Merv’den Anaypazar’na Gülnar**, Etik Yayınları, İstanbul, 2003, s.24

² Fatma Saadet Bilir **a.g.e.**,s. 24,25

³ **Gülnar tanıtım ve Şoför Eğitim Kitabı**, Evren Yayıncılık, Ankara, Basım yılı belli değil, s.18

a. Gülnar Kenti

Bu söylenceye göre, Orta Asya'da Balkaş G l  kıyısında Gülnar adında bir kent vardı. Horasanlı Ebu M sl m' n isteğiyle Gülnar halkının bir kısmı, 765 yılında Yahşi Beyin komutasında, Horasan'ın Merv kentinin D rtkuyu köyüne geldiler. Ebu M sl m' n halife tarafından kandırılıp haince öldürülmesinden sonra⁴ Gülnarlılar Anadolu'ya göç etmeye başladılar. Yahşi Beyin ölümünden sonra k z  Gülnar Hatun G   edenlere öncülük ederek Göksu ırmağı çevresine yerleşmişlerdir.⁵ Başka bir söylenceye göre babasının ölümünden sonra obanın başına geçen Gülnar Hatun daha sonra Arap akınları sırasında Araplar tarafından öldürülmüştür.⁶

Halk arasında yaygın olan bir inanışa göre, ilk adı Anaypazarı olan şimdiki Gülnar bölgesini çok beğenen Gülnar Hatun buraya kendi adını vermiştir.⁷

Yaptığımız  alışmalar sırasında  lkemizde Van ili Ulupamir ilçesinde ikamet eden K rg zistan göçmeni vatandaşlarımız arasında Gülnar soyadının kullanıldığını, fakat bu soyadın coğrafı bir mek nla ilişkisinin olmadığını tamamen devletimiz tarafından uygun görülerek verildiğini tespit ettik.

Ayrıca Osmanlı padişahlarından IV. Mehmed ve III. Mustafa'nın G lnar⁸ adlı hanımlarının olduğunu tespit etmemize rağmen bu hanımlarla ilgili başka bilgilere ulaşamadık.

b. G l Hatun ve Nar Bey Efsanesi

Gülnar adıyla ilgili olarak anlatılan efsanelerden biri de "G l Hatun ve Nar Bey Efsanesi"dir. Bu efsane bir bey kızı olan Gülnar Hatun'la ona  şık olan iki beyin arasında geçen mücadeleyi anlatmaktadır.

⁴ V.V Barthold; **Moğol İstilasına Kadar Türkistan**, Türk tarihi Kurumu Yayınları, Ankara 1990, s. 213

⁵ Ali Demirtaş; **İçel İli Yakın  evre İncelemeleri**,  ağdaş Basımevi, Ankara 1996, s. 185

⁶ Selma Aktan; **İçel İli Yakın  evre İncelemeleri**, Garanti Matbaacılık, İstanbul, 1980, s. 74

⁷ Mustafa  zkan, **Tozkovan Köyü**, 1952 Doğumlu,  ğretmen Okulu Mezunu, Emekli  ğretmen

⁸ M. Çağatay Uluçay; **Padişahların Kadınları ve Kızları**, T.T.K Yayınları, Ankara, 1992, s. 67,98

Yüzyıllar önce Taşeli yöresinde iki büyük pazar kurulmuş. Bu pazarlarda Türkmenler hayvan mahsullerini satarlardı ve bu pazarlara “Türkmen Pazarlar” adı verilirdi.⁹ Bunlardan biri Anaypazarı, öteki Bardat pazarıymış. Silifke’den Ovacıktan, Aydın’ıktan, Anamur’dan yaylara çıkan Yörük obaları bu pazarlarda kendi ürünlerini pazarlar, alışveriş yaparlarmış. Bu pazarlar aynı zamanda obalar arasında güreş ve cirit müsabakalarının yapıldığı mekânlarmış. Buraya Anaypazarı denmesinin nedeni ise değişik türden ağaçların yeşilin her tonunu tablolaştırdığı bu yerde zengin ağa ve beylerin “anay ya da hanay” adını verdikleri görkemli konaklarının olmasındanmış. Bu pazar aynı zamanda büyük aşkların filizlendiği yerlermiş ki Gül Hatun’la Nar Bey aşkı da bunlardan biridir.

Obasının başında Anaypazarı’na gelen Nar Bey; bir çeşmenin başında su dolduran Gül Hatun’u görür ve âşık olur. Nar Bey bir oba beyi; Gül Hatun’da bir bey kızı. Güzelliği dillere destan, gözleri alev alev yanan bir Yörük kızıdır. At üstündeki Nar Bey’e bir bakmış, bir daha bakmış. Su testisini alıp karayılan gibi akıp gitmiş çadırlarından arasından. Nar Bey’in için öyle bir ateş atmış ki cayı cayı yanmış içi. Donup kalmış atın üstünde. Yıldırım çarpmışa dönmüş. Yörük töresinde yüklenen yükün çözüldüğü ne görülmüş, ne de duyulmuş. Böyle olmasa, küçük düşeceğini bilmeseydi göçten vazgeçecek. Obadakilerin neşeli çılgınlıkları, sürülerin çan seslerini duymuyor bile. Çare yok. Günlerce yol yürünüp Barçın’a ulaşılmış. Yükler çözülmüş. Yeni bir yaşamın sevinci içinde çadırlar kurulmuş.

Barçın Yayla’sı Toroslar’ın ünlü yaylasıdır. Cansızlar can bulur, üzüntüler yok olur bu yaylada. Ama Nar Bey’in içindeki ateş yangın büyüyüp yangına dönmüş. Yaz süresince Gül Hatun’u düşünen Nar Bey büyüklerinden töre sormuş, akıl almış. Karar vermiş. Güz gelip dönüşte Anaypazarı’na varınca onu babasından istetecek. Aslında obalarda evlenecekler, eşlerini ya Anaypazarı’nda ya da Bardat’ta seçer; güz gelince de evlenirlermiş.

Güz gelmiş Nar Bey’in obası Anaypazarı’na dönmüş. Gül Hatun’u istetmek hazırlık yapmış. İyi de Gül Hatun’un âşığı bir Nar Bey değil ki. Aydın Bey de var. İki âşık

⁹ Osman Turan; **Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1996, s. 368

birbirinden habersiz Gül Hatun'un babasına ulak yollamış. Kızlar'yla evlenmek istediklerini bildirmişler. Güngörmüş olan Gül Hatun'un babası, kızı isteyen iki bey olunca karar verememiş. Bir yol bulmak gerek. İki beyi de yanına çağırtmış;

—Bakın, demiş, ikinizde sevilen, sayılan beylersiniz. Kızımı sizden iyisine verecek değilim. Ama karar veremedim. Size bir önerim var. Uygun görürseniz kızımı başarılı olana vereceğim.

İki bey de bu yöntemi uygun bulmuşlar. Öneriyi öğrenmek istediklerini söylemişler. Gül Hatun'un babası kurnazmış.

—Önerim biraz güç. Fakat sizlerin kolayca başaracağınıza inanıyorum. Biz kışı Gilindire'de geçiriyoruz. Oturduğumuz yerde su yok. Suyumuzu çok uzaklarda getiriyoruz. Biriniz Hacıbahattin Köyü'nden su getirecek. Birinizde deniz kenarına görkemli bir çeşme yapacak. Çeşme yapana kimse yardım etmeyecek. Taşlar kesme ve büyük olacak. Aranızda ad çekme yapalım. Hemen işe başlayın, demiş.

Ad çekme yapmış adaylar. Nar Bey suyu getirecek, Aydın Bey de çeşmeyi yapacak. Hemen gidip işlerine başlamışlar. Gece gündüz demeden çalışmalar sürüyormuş. Aydın Bey, kocaman kesme taşları örüyor, Gül Hatun'a yakışan bir yapıt hazırlıyormuş. Görenler alkışlıyormuş onu. O da çok mutlu hayaller kuruyormuş. Taş yapı yükselmiş. Son gün gelmiş. Son taşı koymak için iki metre yüksek olan duvarın üstüne çıkarmış. Akşam olmuş. Çok da yorulmuş Aydın Bey sabah erkenden gelir taşı yerleştirir kızı alırım diye düşünüyormuş. Mutlu, umutlu evine gitmiş.

Ertesi gün erkenden yapıtının yanına koşmuş. Bir de ne görsün. Yapıtın dibinden gürül gürül su akıyor. Çılgına dönmüş. Akşamın işini sabaha bırakınca yarışı kaybetmiş. Gidip denize atmış kendini. Ardından koşanlar onun azgın dalgalar arasında kaybolduğunu görmüşler.

Gül Hatun'un Nar Bey'le evlenmesine karar verilmiş. Gül Hatun'un adıyla Nar Bey'in adı birleşince Gülnar çıkmış ortaya. Bu mutlu evliliğin hiç unutulmaması için de düğün

yapılan yerin adına “Gülnar” demişler. Aydın Bey’inde unutulmasını istemedikleri için Gilindire’ye de “Aydıncık” adını vermişler.¹⁰

c. Gülnar Efsanesi

Büyük kuraklık Orta Asya’yı kaşıp kavurunca Türkler anayurtları bırakıp dünyanın dört bir yanına dağılmışlar. Gece gündüz demeden dağlar aşıp dereler geçerek ya verimli bir toprak ya da dost bir kucak bulabilmek için ellerinde kılıç, ağızlarında savaş türküleriyle yol almışlar. Ne akan kanlar, ne kaybedilen canlar onları yollarından çevirmiş onları. Aman diyene kılıç kaldırmadan, karşı koyana aman vermeden yürümüşler, yürümüşler. Her geçtikleri yerde silinmez izler bırakmış, her kaldıkları yerde unutulmaz öykülerin, efsanelerin kahramanı, yaratıcısı olmuşlar. Gülnar Efsanesi de bunlardan biridir.

Kahraman yaylasından Göksu Vadisi’ne gelen kalabalık bir Türk obası, başkanları G kbay’ı kaybeder. Ölüm var ama dönmek yoktur yoldan. G kbay’ın kızı babasını yerine geçer. Geçer ya, babasının acısı bir kor olup yakar onu. Ağlamak ister ağlayamaz. Gelenektir, obabaşı ağlamaz. Toroslar’da kalkan kılıçlar, Göksu Vadisini geçip Taşeli Platosuna tırmanır.

Suların coştuğu, kanların kaynaştığu bir ilkbahar sabahıdır.  st nde bozkurt işli bayrak havaya kalkar. Bu bir “dur” işaretidir. Obadakiler bu beklenmedik buyrukla irkilir. Obabaşı ilerde bir tepenin üzerindedir. Obadakiler hemen çevresine toplanır. Başkan doğuyu göstermektedir. Gözler o yana  vrilir. Gördükleri manzara büyüler onları. Ağaçlar arasında masmavi iki g l var. Kuşlar  cuyor, yaban güvercinleri d zl ge süzülüyor. Düzlüğün ilerisi  am ormanı, Yemyeşil bir deniz gibi. Hayal edilen bir yerdir. Başkan konaklama işareti verir. Artık aylar, yıllar süren yolculuk bitmiştir. Herkes sevinç çığlıkları atarak sağa sola koşarken özgün olan yalnız başkandır. Babası G kbay Asya’da ki kasabaları Gülnar’ın adını vermiştir ona. Bir g lbaşı bulana dek y r yeceklerini söylemiştir  lmeden. O ise atın üstünde canlı heykel gibidir. Yaşlı biri dayanamayıp:

¹⁰ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 15,18

- Gül gayrı obabaşı. Sen gül ki biz de gülelim diye yalvarır. Oba bir ağızdan tekrar eder.
- Gül gayr›. Gül gayr›. Sen gülmeyince gülemeyiz biz.

Gülerek, başkan at›ndan atlar Tanrının hoşuna gider bu hareket. Birden güller yeşermeye, açmaya başlar. Gül kokuları sarar her yanı. Bülbüller en tatlı nağmeleriyle ötüşür. Kır çiçekleri renk renktir. Kesin karar verilir. Buraya yerleşilecektir. Çadırlar çözülürken başkanın yükselen sesi duyulur. “Yeni yurdumuzun adı Gölmar.”

Büyük bir coşku içinde olan çevredekiler “Gölmar”ı Gölmar anlar ve hep bir ağızdan “Gölmar, Gölmar” diye bağırlar.

Çok geçmeden Gölmar’ın güzelliğı dillere destan olur. Yıllar geçer, bir depremle yok olur Gölmar. Kasaba yıllar sonra bugünkü yerinde kurulur.¹¹

d. Gölmar Han›m(Gölmar Hatun) Efsanesi

Yüzyıllar önce, şadırvana su doldurmaya gelen Yörük kızları, onu bir elinde bir yaban gülü ve narçiçeğıyle koca çınarın dibinde dalgın düşünceli otururken görmüşler, yanına gelip kimliğini öğrenmek istemişlerse de bir şey öğrenememişler. Gölmar kızdan bir yanıt alamamışlar. Sırtı Koca çınara dayalı canlı bir heykelmiş sanki.

Kızlar ailelerine anlatmışlar gördüklerini. Başkaları gelip yardım etmek istemiş. Yabancı kız yine konuşmamış. Bir hafta buradan kıpırdamamış. Suya gelen genç kızlar yanına yiyecek bırakıyor, arada sırada şaka yapıyorlar, onu konuşturmaya çalışıyorlarmış. Gölmar’ın davranışlarından sağır ve dilsiz olduğu kanısına varmışlar. Aradan bir ay geçmiş. Beklenmedik bir olay herkesi şaşırtmış. Şadırvandan su dolduran kızların yanına bir ozan gelmiş. Omzundaki sazı indirmiş, su içmek istemiş. Kızlar hemen çevresine toplanmış, saz çalmasını, türkü söylemesini istemişler. Sataşmışlar. Saz çalmayana bu pınardan su verilmez, demiş biri. Bir başkası, durun acele etmeyin. S›rt›nda saz› olan ozansa, nas›l olsa çalar söyler. Yorgundur. Elini yüzünü yıkas›n. Bir tas soğuk su içsin. İsterse soğuk ayran getiririz, demiş. Arkadaşlarına göz atmış.

¹¹ Abdullah Toroslu; **Gölmar Efsanesi**, İcel Kültürü, 1996, 10(46): 25

Onlar böyle konuşturlarken ozanın gözü uzakta, koca çınarın altında dalgın, düşünceli duran Gülnar'a ilişmiş. Diğer kızlar ozanın çevresinde dönerken o, ozana bakmamış bile. Bu, genç ozanı üzmüş. Sırtından sazını indirmiş. Gidip yakınına oturup, bir şiir söylemiş sazıyla.

Aksöğüt altında bir güzel gördüm
Aşkın ateşiyle yandırdı beni
Şu dağlarda yere konmaz kuş idim
Tuttu kanad›mdan kondurdu beni

Böyle olacağın hiç sanmaz idim
Türlü vaitlere aldanmaz idim
Her söze billahi inanmaz idim
Bir çift söz söyledi kand›rd› beni.

Yörük kızları gücenmiş, hatta ozana kızmışlardı. Ters ters bakıyorlar. Gülnar'ın hareketini izliyorlarmış. O zamana dek canlı bir heykel gibi duran Gülnar'ın kıpırdadığını görmüşler. Bir süre sonra da ozana dönmüş yanıt vermiş.

Yürekten yang›n›m yandırmad›m ben
Var git, şık var git o ben değilim
Görmedim dünyada halimi bilen
Uçan kuş değilsin kondurmadım ben

Bir ince yokuşta yolum var benim
Halimi söylemez dilim var benim
Ateşim görünmez külüm var benim
Kimseye sözüm yok kand›rmad›m ben

Ozan şaşırmış. Laf attığı kızın gam yüklü bir ozan olduğunu anlamış yüzü kıpkırm›z› olmuş. Özür dilemiş.

— Bağışla beni bacım. Ben senin dertli bir ozan olduğunu bilmedim, densizlik
ettim demiş

Bir ozanın densizliği, saygısızlığı günlerdir konuşmayan Gülnar'ın dilini çözmüş.
Ozana yeniden cevap vermiş.

Ozan olan hiç ozan› s›nar m›?
Yanan ateş su olmadan söner mi?
Gün gelir de acep geri döner mi?
Göçmen kuşlar döndü şimdi nerde

Gülleri kurudu nar›m döküldü
Yüreğim eridi belim büküldü
Aşk konağım çürük imiş yıkıldı
Ben yaparım derdi şimdi nerde

Gülnar Hanım idim aşka inandım
Bir tatlı bakışa bir söze kandım
O zalim yüzünden yand›m da yand›m
Yeminler ederdi şimdi nerede

Ozan bir an başını kaldırıp Gülnar'a bakmış. Göz göze gelmişler. Gülnar'ın bakışı bildik bakışlardan değil. Bu bakışa yürek dayanmaz. Gamlı, anlamlı, tasa yüklü, güvensiz, kin doludur. Bu kez ozanın dili tutulmuş, yaptığına pişman olmuş, şaşkın şaşkın uzaklara bakıyor; ne ağlayabiliyor, ne gülebiliyor, ne de bir söz söyleyebiliyormuş. Bir ara elindeki saz yere düşmüş irkilmiş. Ayağa kalkmış. Sazını alıp başı önde yürüyüp gitmiş.

Oradaki Yörük kızları da çok şaşırmışlar. Gördükleri bir düş gibi gelmiş onlara. Günlerdir konuşturamadıkları yabancı kızın konuştuğunu dinlemişler. Çok geçmeden üzerlerindeki şaşkınlığı atıp yanına koşmuşlar. Boynuna sarılmışlar. Sevinç çığlıklar› atmışlar.

—Dilin çözüldü, yüzünde gülsün artık. Seni yanımızdan ayırmayız. Bizlerle yer, bizlerle içer, bizlerle göçersin. Geçmiş unut, demişler.

Bu olaydan sonra Gülnar orada çok kalmamış. Nereden geldiğini bilen olmadığı gibi nereye gittiğini bilen olmamış. Sonraları göçerler arasında dili ballı bir kadın ozan olarak ün yapmış. Dilinin çözüldüğü yere gelmese de oraya her yıl çıkan Yörükler elinde bir narçiçeği ve gül bulunan Gülnar'ın dilinin çözüldüğü yaylaya “Gülnar” adını vermişler.¹²

Gülnar Hatun ile ilgili, Gülnar İlçesi dışında Anadolu'nun değişik yörelerinde hikâye ve menkıbe duymak mümkündür. Örneğin; Ankara ve çevresinde Gülnar Hatun adlı bir Yörük kızının sonu ölümle biten aşk hikâyesi anlatılmaktadır.¹³

2. Selçuklular ve Karamanoğulları Döneminde Gülnar

Türklere Anadolu'nun kapılarının kesin olarak açan Malazgirt zaferinden sonra fetihler devam etmiş doğudan batıya doğru büyük kitleler halinde Oğuz akını başlamıştı.¹⁴ Gülnar coğrafyasında Selçuklu hâkimiyeti 1165 yılında başlar. Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat, 1228 yılında Akdeniz kıyılarının güvenliğini sağlamak için Oğuzların Salur boyundan olan Karamanoğulları'nı Karaman ve çevresine yerleştirir.¹⁵

Karamanlılar Ermenek, Karaman, Mut, Gülnar, Silifke, Anamur, Mersin, Alanya ve Antalya bölgelerine yaklaşık 500.000 nüfusla yerleşmişlerdi.¹⁶

Şikari Tarihi'ne göre Karaman Aşireti başkanı Nureddin Bey, Selçuklu Sultanının emriyle Ermenek'i Mut'u, Mağra'yı (Silifke'nin Kirobası nahiyesi) Gülnar'ı zapt etmiştir.¹⁷

¹² Abdullah, Toroslu; **Yöremiz Efsaneleri 1**, Çağlar Ofset, Mersin, 2002, s.50,54

¹³ Nezihe Araz; **Anadolu Evliyalar**, Atlas Kitabevi, İstanbul, Yayın tarihi yok, s.263-265

¹⁴ Erol Güngör; **Tarihte Türkler**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1997, s.90-91

¹⁵ Halit, Bardakçı; **Ermenek Tarihi**, Çaba Matbaas, 1976, s.22

¹⁶ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s, 25

¹⁷ Neşri Atlay; **Mut Tarihi**, Mut Belediyesi Kültür Yayınları, Karaman, 1976, s. 22

1243 Kösedağ Savaşı'ndan sonra Tarsus Ermeni yönetiminin Ermenek, Mut, Gülnar, Silifke'ye hâkim olduğu, bölgenin 1258 yılında ise tekrar Karamanoğulları yönetimine girdiği görülmektedir. Bu dönemde Moğol komutanı Baycu Noyan'a karşı kuvvet toplayan II. İzzeddin Keykavus Uc ve kenar nahiyelerden, Bozkır dağlarından, Bulgar havalilerine ve Gülnar bölgesine¹⁸ bir ferman göndermiş ve asker talep etmiştir. Bu isteğe birçok asker olumlu cevap vermiştir.¹⁹ Karaman Türkmenleri, Anadolu'nun Moğol hâkimiyetine girmesiyle sürekli isyan halinde olmuşlardır.

Bu arada zaman zaman haraç ve asker verdiği, himayesine sığındığı Selçuklu Devleti'nin çöküşünden sonra birdenbire çok güçlenen Karaman Beyliği'ne karşı korunmak zorunda kalan Ermeniler de Moğol Hanı ile ittifak yapmışlardır. Böylece cesaretlenen ve güçlenen Ermeniler, Korikos'ta (Kız kalesi) topladıkları 20 bin kişilik Ermeni, Rum ve Haçlılardan oluşan kuvvet ile Silifke, Mut üzerine yürümüşler, hemen harekete geçen Alâeddin Ali Bey, Türk, Bulgar ve bazı Moğol askerleriyle düşmanı karşılamıştır. Kuvvetlerine Bulgar Beyi Aydın ve Hamit Bey kumanda etmekteydi. Yapılan savaşta Karamanoğulları'nın askerleri bozulduysa da Alâeddin Ali Bey'in yetişmesi üzerine düşman bozularak Korikos'a sığındı. Böylece Mut, Silifke, Gülnar tekrar Alâeddin Ali Bey tarafından geri alınmıştır.²⁰

3. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Gülnar

Osmanlı Devleti topraklarını genişletmesiyle Karamanoğulları ile komşu olmuş, yıllar süren mücadeleler sonucunda bölge Osmanlı yönetimine katılmıştır. II. Mehmet'in 1474 yılında Gedik Ahmet Paşayı görevlendirmesiyle Silifke, Anamur, Gülnar ve Erdemli Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.²¹ Osmanlılar, yöreye hâkim olunca hemen il ve ilçe düzenlerini uyguladılar. 1483'te Silifke, Karaman Eyaleti'ne bağlı bir sancak (mutasarrıflık), Silifke merkez ilçe olmak üzere İçel Sancağı Ermenek, Mut, Gülnar, Selenti (Gazipaşa), Karitaş ve Silifke kazalarından oluşuyordu. Gülnar'ı da içine alan,

¹⁸ İbn Bibi (El Hüseyin B. Muhammed B. Ali El-Caferi Er Rugadi), **El Evamirü'l Ala'iyye Fi'l-Umuri'l- Ala'iyye (Selçuk-name)**, (Çev) Mürsel Öztürk, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s. 144

¹⁹ Kansu Ekici; **Anadolu Selçuklu Devleti'nde Üç Kardeş Devri (1246-1266)**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005, s. 37

²⁰ Fikret, Ünver; **Mersin Tarihi Üzerine**, Çağlar Ofset, Mersin, 1998, s. 60

²¹ Selma Aktan, **a.g.e.**, s. 75

İçel sancağı, 1484 yılında merkezi Konya olan Karaman Vilayetine liva olarak bağlandı. Livanın merkezide Silifke oldu.²² 1500 yılına ait Tahrir Defterine göre İçel Sancağı'nın Ermenek, Gülnar, Karataş ve Mut kazalarından meydana geldiği anlaşılmaktadır.²³ İçel aynı yıl bir liva sancak haline getirilmiş, Ermenek, Mut, Gülnar, kazaları bu livaya bağlanmıştır.²⁴

1571 yılında Kıbrıs'ın ayrı bir eyalet olarak bırakmayarak Anadolu'dan dört sancak katarak bir büyük Kıbrıs Eyaleti oluşturdu. Bu dört sancak, batıdan doğuya doğru Akdeniz kıyısını kaplayan ve yeşil adanın karşısında bulunan Alanya, Silifke, Tarsus, Kozan sancaklarıdır. Muzaffer Paşa da Kıbrıs Beylerbeyi oldu. Kıbrıs'a Türk halkı gönderilirken Silifke'nin Tımarlı erlerinden de yararlanılmıştır.²⁵ 1585 tarihli Bedel-i Nüzul Defterine göre Gülnar'a bağlı Küre ayrı bir kaza olmuştur. 1620 tarihli Hane-i Avarız Defterine göre İçel Sancağı'nın 13 kazasından biride Gülnar'dır.

1717–1730 yılları arasındaki Osmanlı yönetsel bölünmesini veren bir belgede Tarsus ve İçel'in yeniden Adana Eyaleti'ne bağlandığı, 1777–1778 tarihli defter de Tarsus'un Anadolu Eyaleti'nin Adana Livası'na bağlı bir kaza durumuna getirildiği, İçel'in ise Anadolu Eyaleti'ne bağlı bir liva olduğu görülmektedir. Bu deftere göre İçel Livası, Silifke, Ermenak (Ermenek), Sinanlı, Selenti, Bozdoğan, Mut, Gülnar, Karataş maa Ağardu, Güveyüzü, Sarıkavak, Zine, Nevahi-i Ermenak, Mamuriye maa Anamur kazalarından oluşuyordu.²⁶ Gülnar coğrafi şartları ve merkezden uzaklığı nedeni ile her zaman isyan ve eşkıyalık olaylarına sahne olmuştur. Bu olaylardan birisi de Sunullah Paşaoğlu Mahmud Bey'in Gülnar'dan Yeke Hüseyin, Yeke Nebi ve Hacı Davudoğlu ve Gezende'den Azmioğlu Hasan isimli kişilerle beraber halkı tahrik ederek vergi toplama işine engel olmasıdır. Ayrıca Bahşişli Cemaati'nden dört kişi bunlar tarafından katledilmiş, 4000 kuruş vergi parasına ve mala el konulmuştur.²⁷ Seyyid Ahmed, Seyyid Hasan, Seyyid Hacı Hüseyin 18. yüzyılda eşkıyalık faaliyetlerine katılan diğer Gülnarlılardır.

²² Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 30

²³ Ensar Köse ve Doğan Altay, **Mut Claudiopolis**, Mut Belediyesi Kültür Yayınları, Mersin, 2005, s. 76

²⁴ Fikret, Ünver, **a.g.e.**, s. 6

²⁵ İzzet, Aslan; **Silifke Tarihi**, Kemal Matbaası, Adana, 1988, s. 270,271

²⁶ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 32

²⁷ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**, s. 306

Osmanlı Dönemi Gülnar'ı anlatılırken üzerinde durulması gereken diğer bir unsur da Âyânlık meselesidir. Osmanlı'da Âyânlık uzun yıllar devletin halkla ilişkilerinde yer etmiş önemli bir kurumdur. Şehirlerin asayişi, adli ve idari meseleler, halkın istekleri padişaha âyânlar tarafından arz edilirdi. Âyânlar bölgelerinde hatırı sayılır zengin kişiler tarafından seçilirdi.²⁸ Civan Ahmed, Gölgelioğlu Mustafa ve Sunullah Bey'le 1765'te âyanlık iddiasıyla isyan etmiştir. Abdülcemil 1806 yılında Gülnar ve çevresinde haydutluğa başlamış, İçel Mutasarrıfının Bozcaada'ya sürgün kararıyla bölgenin dağlık alanlarında uzun süre barınmıştır. Bu dönemde Nizam-ı Cedid ordusu için Anadolu'dan asker toplanmasına ve İçel Sancağı'ndan ise 600 piyadenin yazılmasına karar verilmiştir. İçel'deki 9 kazadan olumlu cevap alınmasına rağmen, Anamur, Selendi, Karataş ilçelerinde asker yazım işlemine karşı çıkılmıştır. Ahmed Paşa 16 Mayıs 1806 tarihli tahriratında “ Asker yazımı işlemine karşı çıkılmasına Abdülcemil'in neden olduğunu söyledikten sonra, idam edilmesi ve mallarına İrad-ı Cedid hazinesine kaydedilmek üzere el konulması gerektiğini” yazmaktadır.²⁹ Buna mükabil Gülnar, Silifke, Zeyne, Ermenek, Mut kazaları emre uyararak kefile bağlanmışlardır. Burada yapılacak kışla için en uygun yer olarak ise, Kelendere (Gilindire, Aydıncık) İskeleyi'ne yakın olmas› ve diğer kazalara yakın olması nedeni ile mimarlar ve mühendisler tarafından Gülnar kazası seçilmiştir.³⁰

1840'da Mersin, Adana Vilayeti'nin Tarsus Kazasına bağlı Gökçeli Nahiyesinin bir köyü idi. 1845 yılında İçel Sancağı'nda İçel ve Tarsus Tanzimat'ın uygulanması ve sancağın kaldırılması hakkında İstanbul'a gönderilen bir raporda Gülnar kaza, Zeyne ise nahiye'dir. Yine aynı yıla ait başka bir raporda daha önce belgelerde rastlanmayan “bölge” olarak isimlendirilen yeni bir bölümlenmeden bahsedilmektedir.³¹ Buna göre Gülnar kazasında Bozağaç, Gezende, Yörükân bölgeleri oluşturulmuştur.³² 1846 Devlet Salnamesi'nde Tarsus Livası yine Adana Eyaletine bağlı kalırken İçel Livasının Karaman'a bağlandığı görülmektedir. 1861'de Abdülaziz padişah olunca bazı yerlerde yönetim değişikliği gereği Silifke Ermenek'ten ayrılmış, bağımsız sancak olmuştur.³³

²⁸ Metin Kazancı; **Osmanlı'da Halkla İlişkiler**, Selçuk İletişim, 2006, 3(4):14

²⁹ Ensar Köse ve Doğan Altay, **a.g.e.**, s. 328-330

³⁰ Sipahi Çataltepe; “**19. Yüzyıl Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedid Ordusu**” Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997, s. 209

³¹ Ensar Köse ve Doğan Altay, **a.g.e.**, s. 93

³² **gös. yer.**

³³ İzzet, Aslan; **a.g.e.**, s. 276

1867 Vilayet Nizamnamesi'nin getirdiği yeni yönetsel bölünme uyarınca Adana Eyaleti, Adana Sancağı'na dönüşerek Halep Vilayeti'ne bağlanmıştı. Tarsus'ta sancak olmaktan çıkmış, kaza olarak Adana Sancağı sınırları içene alınmıştı. İçel Sancağı ise, Karaman (Konya) Vilayeti'ndeki konumunu korumuştur. Bu dönemde İçel Sancağı'nın kazaları şunlardı: Anamur Kazası; maa Sinanlı ve Sarıkavak ve Köselerli, Mut Kazası; maa Cebel ve Aşiret-i Polaçlı ve Aşiret-i Keşlu ve Karataş, Silifke Kazası; maa Zine Gülnar Kazası. Sancak merkezi bu dönemde Anamur'dur.³⁴ 1872 tarihli İçel Sancağı'na ait ilk salnameye göre Silifke sancak merkezi, Anamur, Ermenek, Gülnar ve Mut kazalarından oluşmaktadır. Gülnar'ın nahiyeleri ise Bozağaç, Gezende, Yörükân ve Zeyne nahiyeleridir.³⁵ Adana Vilayet Meclisi'nin 1 Aralık 1886 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği meclis kararından sonra İçel Sancağı'nda bazı idari değişiklikler meydana gelmiştir. Dâhiliye Nazırı'nın 13 Mart 1887 tarih ve 1813 sayılı yazısı, Sadrazam Kamil Paşa tarafından 26 Nisan 1887'de padişah II. Abdülhamid'in onayına sunulmuş, 28 Nisan 1887 tarihinde çıkan irâde-i seniyye ile rapordaki istekler olumlu bulunmuştur.³⁶ Bu karardan anlaşıldığına göre, Gülnar kazasının yönetim merkezi olan Gilindire iskelesinin halkı ve memurlar yaz aylarında Anaypazarı yaylasına (bugünkü Gülnar İlçe merkezinin kurulduğu yer) çıktıklarından Gilindire boş kalmaktadır. Bu da yaz aylarında idarede bazı sorunlar yarattığından Sarıkavak, Mut'a, Sarıkavak Müdürlüğü ise Anaypazarı'na nakledilmiştir. İlçe merkezi ise Gilindire olmaya devam etmiştir.

Anamur olmak üzere dört kazası vardı. 1898 yılında Gülnar'a bağlı Anaypazarı nahiyesi oluşturulmuş, kazanın yönetim merkezi buraya taşınmıştır.³⁷ 1902–1903 yıllarında vilayet merkezi konusunda bölge halkı arasında ayrılıklar yaşanmış, özellikle Ermenek halkı İstanbul'u telgraflarla ikna ederek vilayet merkezinin Ermenek'e alınması için yoğun çaba sarf etmişlerdir. Gülnar halkı adına tüccar Mescili Hayri ve iki arkadaşının 22 Kasım 1902 tarihli telgrafla Gülnar halkının görüşleri şu şekilde özetlenmiştir. “Merkezin Silifke'ye nakledilmesinden kazamızın hiçbir istifadesi görülmemiştir. Silifke'de “mülhakat-ı ahvâle muttaliğ” (bağlı bulunan kaza ve nahiyelerin durumları) anlayan) muktedir adamlar bulunamadığı için çevre kaza ve nahiyelerin bulundukları mevcut durumdan “bir hatve” (bir adım) ileriye gitmeleri mümkün değildir. Bilakis

³⁴ Fatma Saadet Bilir, s. 32

³⁵ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**, s. 93

³⁶ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**, s. 97

³⁷ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**, s. 95

gerilemeleri tabiidir. Merkezin Ermenek'e alınması halinde ise durum böyle olmayacaktır. Ayrıca Silifke'nin meclis ve mahkeme üyeleri genellikle taşradan ve aşiretlerden olduğundan "hukuk-> devlet ve millet" gözetmemektedirler. Bunun için sancak merkezi Ermenek'e alınmalıdır."³⁸ 1908'den sonra Adana Vilayeti'nden ayrılan İçel Sancağı, kazalarında hiçbir değişiklik olmaksızın Osmanlı Devleti'nin yıkılışına değin bu durumunu korumuştur. Mersin Sancağı ise Adana Vilayeti'ne bağlıydı.³⁹

I. Dünya Savaşı yıllarında Silifke'nin dört kazası vardı: Ermenek, Mut, Gülnar, Anamur. 16 Şubat 1914 tarihinde İçel Sancağı bağımsız mutasarrıflık valilik haline getirilerek Adana Vilayetinden ayrıldı. 22 Şubat 1914 tarihinde ise Ermenek Kazası Konya Vilayetinden alınarak bağımsız İçel Sancağı'na bağlandı.⁴⁰ İçel mutasarrıfı 1 Nisan 1914 tarih 98 sayılı düzenlemeler ile Anaypazarı nahiyesinin kurulmak istendiği yazmaktadır.⁴¹ Dâhiliye Nezaretinin 6 Ocak 1915 tarihli yazısında, Gilindire'nin kazanın bir ucunda olması nedeni ile halkın hükümete müracaatları sırasında zorluklar yaşandığı ifade edildikten sonra, 7 Ocak 1915 tarih ve 2522 no'lu irade-i seniyye'de "Adana vilayeti dâhilinde İçel Sancağı'na merbut Gülnar kazasının merkezi Anaypazarı'na naklolunmuştur. İş bu irade-i seniyyenin icrasına Dâhiliye Nazarı memurdur" denilmektedir. Böylece kaza merkezi Anaypazarı'na taşınmıştır.⁴²

Mondros Ateşkes Antlaşması sonucu Antalya ve Konya İtalyanlar'a, Kilikya ise Fransızlar'a bırakılmıştı. Her iki devlet de buraları hemen işgal etmişti. Silifke, Ermenek, Gülnar, Anamur, Mut ilçeleriyle beraber Lemas Çayı'na kadar İçel Eyaleti'ne bağlıydı. İtalyanlar, Konya ile bağlantıyı ileri sürerek Silifke'nin kendilerine bırakılmasını istediler. Amaçları Antalya dışında bir bağlantı yeri elde etmektir.

1921 yılında Fransızlarla barış antlaşması yapıldı. Henüz Adana-Mersin bölgeleri Fransızlar tarafından boşaltılmadan Fransızlar, Silifke üzerindeki isteklerinden vazgeçtiler. Olayı, o günlerde Ankara'da Fransız Büyükelçisi olan Albert Sarra, yazdığı kitabında şöyle anlatmaktadır: "Türk-Fransız barış antlaşmasının hazırlık günlerinde iyi niyet gösterisi olarak Silifke şehri üzerindeki işgal uygulamasından vazgeçtiğimizi

³⁸ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**, s. 263

³⁹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 33

⁴⁰ Neşri Atlay, **a.g.e.**, s. 46

⁴¹ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**, s. 98

⁴² Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**, s. 99

kabul ettik. Mustafa Kemal, pek sevinmişti. Adana'dan çekilmemiz daha bir süre sonra olmuştur.⁴³

Bu olaydan sonra Ankara Silifke'ye ilgisiz kalmadı. Yönetim Karaman'dan alındı. Silifke böylece bağımsız sancak oldu. Mut, Gülnar, Anamur, Silifke'ye bağlandı. Sancak merkezi Silifke olarak İçel (İç-el) adı verildi.⁴⁴

a. Kıbrıs Sürgünleri ve Türkmenlerin Kıbrıs'a İskânı

Ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse, menfi⁴⁵; Bir suçtan mahkûm olan kimsenin, ikametgâhının bulunduğu mahalden uzak bir yerde oturmaya mecbur edilmesi⁴⁶; İskân edilmemiş ıssız bölgelerin şenlendirilmesi amacıyla sistemli ve zorunlu göç ve yerleştirme yöntemi⁴⁷ olarak tarif edebileceğimiz sürgün olgusu Osmanlı Devleti tarafından da özellikle kuruluş döneminde uygulanmıştır.⁴⁸

Gerçekten de sürgün olayı bilinen en eski çağlardan beri, sebepleri ve uygulanışı farklı olmakla birlikte, birçok toplumda rastlanılan bir olay olarak görülür.⁴⁹ Bu bölümde ele alacağımız Kıbrıs sürgünleri Osmanlı Devleti tarafından birkaç sebepten dolayı uygulanmıştır.

Kıbrıs'ın fethinden sonra Lefkoşe merkez olmak üzere Kıbrıs idari yönden "Beylerbeylik" statüsüne alınarak Alaiye, Tarsus, İçil, Zülkadriye ve Sis Sancakları Kıbrıs'a bağlanmıştır. Kıbrıs Kanunnamesi hazırlanıncaya kadar ise Karaman Vilayeti Kanunnamesi uygulanmıştır. Adanın askeri ve idari sorunları çözüldükten sonra nüfus olarak da Türkleştirilmesi gerekiyordu. Çünkü 1572 yılında yapılan nüfus yoklamasına göre Mesarye ve Mazato bölgesinde 76 köyün tamamen boş olduğu görülmüştü. Kıbrıs'a genel iskân, 22 Eylül 1572 tarihli hükümle başlamış, Alaiye, Manavgat, İçil, Bozok ve Teke kadılarına gönderilen hükümle " Karaman, Anadolu ve Zülkadriye

⁴³ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 33,34

⁴⁴ İzzet, Aslan; **a.g.e.**, s. 280

⁴⁵ **Türkçe Sözlük 2**, TDK Yayınları, Ankara, 1994, s. 1357

⁴⁶ Salih Özkan; **Niğde'ye Yapılan Sürgünler**, <http://www.yesevi.edu.tr/files/article/12.pdf>, 23.06.2007

⁴⁷ Erol Özbilgen; **Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmâniye**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 359

⁴⁸ Hüseyin Arslan; **Osmanlı'da Nüfus Hareketleri (XVI. Yüzyıl)**, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2001, s. 317

⁴⁹ Salih Özkan. **a.g.m.** s. 187,188

eyaletlerinde bulunan kasabalarda her on aileden birinin nakli” istenmiştir.⁵⁰ Ayrıca bu bölgelerde oturanlardan Kıbrıs’a göç etmek isteyenlere hiçbir şekilde engel olunmaması ve teşvik edilmesi bildirilmiştir.⁵¹

Osmanlı Devleti fethettiği bölgede nüfus dengesini sağlamak amacıyla 1572’de Anadolu’nun değişik bölgelerinden her on aileden birini Kıbrıs’a iskân etmiştir.⁵² Bu iskânda genellikle topraksız göçerler tercih edilmiştir. Kıbrıs’a sürgün edilen diğer bir kitle ise Mühimme defterlerinden anlaşıldığı gibi suhte ayaklanmasına karışan, güvenliği bozan, soygunculardır.⁵³ Ayrıca Osmanlı, Zirai ekonomiyi korumak ve faizciliği önlemek için 1572 yılında yayınlanan fermana karşı gelenleri yine Kıbrıs’a sürmüştür.⁵⁴

Osmanlı Devleti yaptığı sürgünlerde seçtiği aile veya kitleyi hangi kriterlere göre belirler ve sürgün nasıl yapılır. Bu konuda Hüseyin Arslan “16. yüzyıl Osmanlı Toplumunda Yönetim, Nüfus, İskân, Göç ve Sürgün” adlı eserinde şunları yazmaktadır;

Yeni fethedilen bir memleketin veya herhangi bir mıntakanın emniyet ve imar için iskân yapmak lazım gelince, devlet, gerekli yerlerin kâdılarına “sürgün hükümleri” göndererek şu veya bu şartları haiz adamı şu şekilde seçerek aileleri ile birlikte ihraç etmeyi emrederdi. Bundan sonra, merkezden bu iş için gönderilen memurlar eldeki talimat gereğince ve kâdılarının yardımı ile lazım gelen aileleri ayrıp gereken yerlere sevk ederlerdi. Ayrılacak kimselerin adedi, o memleketin hükümet merkezince malum olan hâne miktarına göre belirlenmiş olan bir nisbeti, mesela onda birini teşkil etmekte idi. Gittikleri yerlerde bu muhacir kabilelerini, oraların büyük rütbeli memurları teslim alır ve imzalı defterlerini merkeze gönderirlerdi. Bu suretle nüfusun yeni dağılım vaziyetine göre, merkezdeki defterler tashih edilir ve vaziyet yeniden tespit edilirdi.⁵⁵

⁵⁰ T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, **Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfus-Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)**, O.A.D.B Yayınları, Ankara, 2000, s. 17-18

⁵¹ Cengiz Orhonlu; **Osmanlı Türklerinin Kıbrıs Adasına Yerleşmesi**, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14–19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri, Ankara, 1971, s. 93

⁵² Hüseyin Arslan, **a.g.e.**, s. 265

⁵³ Hüseyin Arslan, **a.g.e.**, s. 320

⁵⁴ Mustafa Akdağ; **Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celali İsyanları**, Barış Ofset Matbaacılık, Ankara, 1999, s. 63

⁵⁵ Hüseyin Arslan, **a.g.e.**, s. 338

Adaya gönderilen sürgünlere, iki yıl süreyle özel vergi muafiyeti uygulanır, sürgünü gerçekleştiren memurlara işlerini titizlikle yapmaları tembih edilirdi.⁵⁶ Kıbrıs'ın 1571 yılında fethedilmesinden sonra buranın iskânı için Karaman ve İçel'den de sürgünler yapılmıştır. Bu sürgünlerin büyük bir kısmı İçel'de iskân olup taahhüdlerinde durmayan Kara-Hacılu, Eski-Yörük, Kiseli-oğlu (Ketiş-oğlu), Şeyhlü, Sendil, Patralu, Solaklı, Gediklü, Toslaklı, Cerid, Saç-Kara, Şamlu, Yazıcılu, Hacı-İsalu, Tatar-oğlu ve Hardal cemâatleridir.⁵⁷ Osmanlı'nın bu iskânları bazen hedefine ulaşmamış Antalya'dan gemilere bindirilen Yörüklerin bir kısmı sefine reislerini öldürerek kaçmışlardır. Bunlar daha sonra Aydın, Menteşe, Saruhan ve Kütahya taraflarına kaçarak dağılmışlardır.⁵⁸ Kıbrıs'a yerleştirilen Yörük-Türkmen taifesi ise belli bir süre sonra geri Anadolu'ya dönmüştür. 1775'de Anadolu'ya dönen Burhanlı cemâatı Gülnar nahiyesinin Kaya-başı mahallesine yerleştirilmişlerdir.⁵⁹ Kıbrıs'a iskan edilen Eski-Yörük Yörüklerinin tamamı sürgün edilmemiş, eskiden Gülnar'a, bugün Aydıncık'a bağlı olan Eski-Yörük Köyü'ne yerleşmişlerdir. Eski-Yörük Yörüklerinin yazlıkları ise Gülnar sınırları içerisinde yer alan Akova Köyüdür.

b. Suhte Ayaklanmalar

Ne zaman başladığı henüz tespit edilemeyen Medreseli İsyancıları, yani o zamanki tabiriyle, “suhteler”in (softalar) ayaklanmaları, muhakkak ki sosyal tarihimizin en önemli olaylarından.⁶⁰ Celali İsyancıları içerisinde en özgen eylemci grubunu Talebe-i ulûm ya da suhte olarak adlandırılan medrese öğrencileri teşkil etmekte idi.⁶¹ Suhte kelimesi medrese talebesi hakkında kullanılan bir tabir olup, talebeye medrese ıstılahınca “tâlîp” dendiği için ilim aşkıyla yanmalarından kinaye olarak halk arasında “suhte” denmiştir.⁶²

⁵⁶ Halil İnalcık; **Söğüt'ten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar**, (Der) Oktay Özel, Mehmet Öz, Remzi Kitabevi, Ankara, 1999, s. 466

⁵⁷ Yusuf Halaçoğlu; **XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988, s. 129

⁵⁸ Mehmet Eröz; **Yörükler**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1991, s. 255

⁵⁹ Yusuf Halaçoğlu, **gös. yer**

⁶⁰ Mustafa Akdağ; **Medreseli İsyancıları**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1949. 1(4):361

⁶¹ Mustafa Akdağ, **Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celali İsyancıları**, s. 20

⁶² **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1993, s. 263

XVI. yüzyılın başlarından itibaren, medreselerde ve imaretlerde okuyan ve barınan öğrenci sayısının artması, bu şartlarda öğrenimini tamamlayanların ise iş bulamaması suhtelerin maddi ve ruhsal çöküntü içerisine girmesine neden olmuştur. Bu ruhsal çöküntü, medrese yıllarında suhteler arasında yaygın olan ahlak dışı hareketlerin dışarıda da sürdürülmesine neden olmuş, halktan zorla para ve yiyecek toplayan suhteler, devlet olaylara müdahale edince isyan etmişlerdir.⁶³

Bu suhte ayaklanmaları içerisinde devlete karşı en başarılı isyanlar Tarsus – Silifke – Manavgat Üçgeninin içerisinde yer alan bölgede olmuştur.⁶⁴ Bu bölgenin çok dağlık ve sarp olması suhtelerin uzun süre burada tutunabilmelerini sağlamıştır.⁶⁵ Bölge halkının ve tımar sahiplerinin desteği de ayrıca göz ardı edilmemelidir. Buna karşın Mühimme Defterlerine göre 29 Eylül 1578 tarihli bir belgeye göre Mut, Sinanlı, Selendi, Anamur, Ermenek ve Gülnar kazalarında halktan bazıların ve sipahilerin, 150 kişilik suhte grubunun tecavüzlerine karşı verdiklerini ve suhtelerden birini öldürerek 27'sini de yaraladıkları anlaşılmaktadır.

III. Mehmed'in 1598 yılında Anadolu'da asayişi sağlamak için "ehl-i örfe karşı silahla karşı koyma" hakkı veren fermanı çıkarıldığı günlerde Karaman'da azlolunan ümeradan sekbanlarla, suhtelerin isyanı, halkın hükümeti desteği ile bastırılmakla beraber Sevmek adlı suhte şefi İçel'in dağlık bölgelerine çekilmiş, buralarda bazı kaleleri eline geçirerek isyana devam etmiştir.⁶⁶

1600 yılında İçel bölgesine muhafız olarak atanan İshak Bey oğlu Mehmet Bey'le Larende kadısı suhtelere karşı başarılı mücadeleler vermiş, isyanların ilerlemesi üzerine Rum Beylerbeyi Mahmut Paşa ve Karayazıcı isyanları bastırmakla görevlendirilmiştir.⁶⁷ 1602 Ekim'inde cesaretleri daha da artan suhteler hükümet idaresinin zayıflığından faydalanarak isyan ettiler. Adana Beylerbeyi Ramazanoğlu İsmail Bey'in üç yüz suhteyi öldürmesi üzerine zor durumda kalan suhteler İçel'deki arkadaşlarından yardım istediler. 1603 yılında Tarsus'u basan suhteler birçok insanı katledip, gasp ettikleri ağırlıklarla İçel'e dönerken Adana Beyi'nin müdahalesi ile karşılaştılar. Tarsus'tan

⁶³ Akdağ, **a.g.e.**, s.20

⁶⁴ Akdağ, **a.g.e.**, s. 162

⁶⁵ **gös. yer**

⁶⁶ Akdağ, **a.g.e.**, s. 371, 372

⁶⁷ Akdağ, **a.g.e.**, s. 394

mağlubiyetle dönen suhteler İçel’de Akliman ve Silifke’yi zaptedip, uzun süre kuşatma altında tuttukları İvgadi’de ellerine geçirdikleri kale erlerini katletmişlerdir.⁶⁸ Hükümet merkezine gelen arzlarda Mare (Muare) kalesini zapteden suhtelerin Silifke, Akliman ile birlikte üç kaleyi daha ele geçirdikleri, İvgadi’nin ise direnmekle beraber erzakın tükenmek üzere olduğu, bu kaleninde suhtelerin eline geçmesi halinde onları İçel’den atmanın mümkün olmayacağı bildirilmekte idi.⁶⁹

1603 yılında tımar sahibi ve İl erlerinin desteğini alan suhteler isyanlarına devam etmişlerdir. İsyancıları bastırmakla görevlendirilen Hasankeyf Sancağı Beyi Mehmet ;

“Birkaç yüz atlı ve sekban ile Ermenaklı Seydi ve yerluden Ali Çavuş ve Cafer ve Derviş Çavuş ve Süleyman Çavuş ve Candır Osman ve Şereföğlü Nebi ve Bozkıroğlu Muslu Çavuş ve Ammisi Mahmut ve bunların emsali eşkıya ile il üzerine çıkub, Müslümanların emred oğlanları ve bakire kızların ve avretlerin levendata tasarruf ettirüb ve 50 binden ziyade koyun ve keçilerin ve beygir ve iyi deve ve 2 bin sığırların sürüb ve mevcut bulunan arpa ve buğday ve yağ ve bal ve sair zahirelerin alub ve üç yüzden ziyade adam tutub hapsedüb gece ve gündüz işkence idüb nakid 7 yük (700 bin) akçeye kesüb alub ıtlak eylemiş iken badehû yine mezkûrları tutup hapsedüb her birinin yüzer yüz ellişer kuruşların alub küllî teaddî “⁷⁰ etmişti.

Bu olanlardan sonra Mehmet Bey’in muhakeme edilip cezalandırılması emredilmiştir.

Ermenek’ten Silifke’ye giderken Zeyne’de geceleyen Evliya Çelebi Gülnar ve çevresinde haraç toplayan suhtelerin faaliyetlerinden bahsetmektedir.

4. I. Dünya Savaşı’nda Gülnar ve Gülnar’ın İlçe Olması

Genelkurmay Başkanlığı arşivinden edinilen bilgilere göre Konya Askerlik Şubesi Başkanlığı’nın 9 Ocak 1920 tarihli yazısına cevap olarak Anaypazarı (Gülnar) Askerlik Şubesi Başkanı Binbaşı Rafet Bey’in 5 Mart 1920 tarihinde gönderdiği yazıda I. Dünya Savaşı başlangıcında ve genel seferberlik sırasında Anaypazarı Askerlik Şubesi’nin

⁶⁸ Akdağ, **a.g.e.**, s. 418

⁶⁹ Akdağ, **a.g.e.**, s. 419

⁷⁰ Akdağ, **a.g.e.**, s. 427

durumu şöyle belirtilmiştir. Seferberliğin ilk günlerinde 85 er, 75 hayvan toplanmış. Bu bilgiler arasında nakliye araç toplanmadığını görüyoruz.⁷¹

Celb edilen efrad ve diğer hayvan vs. Karaman istasyonu ile veya Anamur İskelesi kullanılarak deniz yolu ile gerekli yerlere sevk edilmiştir. Bu sevkiyat noktaları ile ilgili olarak ATASE Arş. Kls: 311, Dos: 17, Fih: 11-1 ‘de şu notlara yer verilmiştir. ”Deniz açık hava müsaid olur ve iskelede kayıt bulunursa Anamur İskelesi’nden, aksi takdirde Anamur’a yedi gün mesafesi olan Karaman İstasyonu’nda irkap olunabilirse de iş bu Karaman tariki takip olunduğu takdirde, üçüncü konak mahalli olan Ermenek kaza merkezine kadar efrad ve mekarilerin iâşesini Anamur’dan beraberce götürmek icab ider”⁷²

ATASE Arş. Kls: 311, Dos: 17, Fih: 11-2’deki kayıtlara göre Anaypazarı Askerlik Şubesi’nin seferberlik çerçevesinde ordunun hizmetine sunduğu hayvanlar cins ve miktar olarak ayrı ayrı kaydedilmiştir. Buna göre: 511 adet mekari beygir (yük beygiri), 1726 adet öküz, 933 adet merkeb, 367 adet k>srak, 82 adet mekari ester (yük katır), 5 adet manda, 952 adet manda devenin şube kayıtlarında yer aldığını görüyoruz. Ancak bu hayvanların hepsi kullanıma uygun olmayıp gerektiğinde yararlanılacakların miktarı “istihdama salih” ibaresi ile ayrılmıştır. İstihdama Salih yani hizmete hazır hayvanların cins ve miktarı şöyledir: 362 mekari beygir, 101 öküz, 21 merkeb, 5 k>srak, 16 mekârini ester; 2 manda; 115 deve. İstihdama Salih olmayan hayvanlar ya hastalıklı, ya özürlü ya da hal-i hazırda orduya hizmet vermektedirler. İlgili seferberlik zamanında ordunun kullandığı vasıtaların şunlardan ibaret olduğunu tespit ediyoruz. İki tekerlekli öküz arabası, dört tekerlekli öküz arabası, merkeb arabası kağrı, yaylı fayton, motorsiklet, bisiklet, binek otomobili, yük otomobili. Anaypazarı Ahz-ı asker Şubesi’nin söz konusu seferberlikte nakliye vasıtalar yönünden hiçbir imkâna sahip olmadığını görüyoruz. Zira şubenin Konya Ahz-ı Asker Kalemi’ne gönderdiği vesait-i nakliye cetvelinde yukarıda mevzu bahis olan vasıtalar hiçbirinin bulunmadığı görülmüştür. İlgili cetvelde bu durum şu noktalarla izah edilmiştir: “Gülzar ve Anamur kazaları hasb-el mürür”⁷³ Araziden müteşekkil olmadığından nakliyat icra-ı sırf hayvanata münhasır

⁷¹ Cihat, Yıldırım; **Birinci Dünya Harbi’nde Anaypazarı (Gülzar) Askerlik Şubesi’nin Yaptığı Sevkiyat Hakkında Bazı Belgeler ve Düşündürdükleri**, İçel Kültürü, Yıl:11, Sayı: 51, 1997, s. 9

⁷² Cihat, Yıldırım; **a.g.m** s.10

⁷³ **Hasbe-el mürür**: Geçmeye uygunluk cihetiyle; ulaşım müsait olan, Cihat, Yıldırım, **a.g.m** s. 10

kalmakla araba miktar› derun-ı cetvelde gösterilmemiş ser beyan kılındı. Bu ifadelerden de açıkça anlaşılacağı üzere şubeye bağlı Gülnar ve Anamur havalide araç ulaşımına elverişli olmadığından bu havelde otomobil ve diğer nakliye vasıtaları mevcut değildir. O dönemde bu yöredeki nakliye işlemleri yük hayvanları ile yapılmaktadır.⁷⁴

I. Dünya Savaşı'nda Anaypazarı (Gülnar) Askerlik Şubesi'nin kayıtlarında cepheye gönderilen erlerin çoğu piyade, diğer sınıflardakilerin sayısı oldukça azdır. Bu bilgilere göre askerlik şubesinin tüm sınıflarda cepheye gönderdiği asker sayısı 4713'tür. Ancak tüm savaş düşünüldüğünde bu sayının çok daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.⁷⁵

Rütbeli subaylarla ilgili ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Bu kayıtlar arasında:

1. Piyade Zabit Vekili Yedek Subay Mehmet Ali: 311 (1895) doğumlu, Ahmet Ali oğlu, Gülnar'ın Örenpınar Köyü'nden, I. Dünya Harbi'ndeki kıtaatı: 44. Fırka, 130. Alay, 2. Bölük'tür.
2. Piyade Zabit Vekili Yedek Subay Ahmet Efendi: 303 (1887) doğumlu, Mustafa oğlu, Gülnar'ın Hacıışaklı Köyü'nden I. Dünya Harbi'ndeki kıtaatı: Kafkas Ordular› Muamelat-ı Zatiye Şubesi'dir.

Doğal olarak tüm savaş boyunca pek çok rütbeli subay da cephede savaşmıştır. 9 Ocak 1920'de Konya Askerlik Şubesi'nin yazısına cevap olarak yukarıdaki bilgiler, Anaypazarı Askerlik Şube Reisi Binbaşı Rafet tarafından yazılmıştır.⁷⁶

Uzun yıllar ilçe merkezinin kışın Gilindire(Aydıncık), yazın Gülnar'da olduğu bilinmektedir.⁷⁷ 9 Mart 1912 'de Yunan gemisi Gilindire'yi top ateşine tutmuş ve Gilindire'ye asker çıkarmıştır.⁷⁸

İlçenin bir tehlike ile karşı karşıya olduğu anlaşılınca ilçe belgelerinin önce Hacıbahattin Köyü'ne, 1914 yılında da Şeyhömer Köyü'ne getirilir ve durum Adana

⁷⁴ Cihat Yıldırım, **a.g.m** s.10

⁷⁵ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 37

⁷⁶ Cihat, Yıldırım, **a.g.m.**,s. 10

⁷⁷ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 38

⁷⁸ Özlem Özkan; **İçel İli Gülnar İlçesinin Merkez Nüfusu**, Lisans Bitirme Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü, Niğde, 2001, s. 9

Valiliği'ne bildirilir. İlçe yönetimi 1915 yılında Bozağaç Köyü'ne getirilir. İlçe kaymakamı görevi bırakıp kaçır. İlçe ileri gelenleri Bozağaç Köyü'nde toplantı yaparlar ve en yaşlı memur olan Mehmet Tevfik Teoman'ı kaymakam vekili seçerler.

İlçe yönetimi 1916 yılından itibaren Hanaypazarı (Anaypazarı) da denilen Gülnar'a taşınır. Hanay halk arasında zamanla Anay olur. Ağustos 1916'da Silifke'den, 16 Kasım'da da Adana'dan ilçe merkezinin Hanaypazarı'nda kurulması için olur emri gelir.30 Ağustos 1916 tarihinde Gülnar'ın ilk kuruluş bayramı yapılır.⁷⁹

Savaş döneminde halkın çektiği sorunlardan biride erzak ve yiyecek madde bulmada çekilen zorluktur. Gülnar ve çevresinin de bu dönemde sıkıntılar yaşadığını Cemal Paşa'nın Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya yazdığı 6 Mart 1918 tarih ve 27/1 sayılı yazıdan anlıyoruz. Bu yazıda özetle; Gülnar, Silifke, Mut kazalarında ve köylerinde mısır koçan ve ormanlardan topladıkları palamutları tüketen halka, daha önceden toplatılan zahireden verilmesi için çalışmalar yapılması istenmiştir.⁸⁰

3 Mayıs 1918 tarihli telgrafta Gülnar köylüleri Dâhiliye Nezareti'ne sıkıntılarını şu şekilde ifade etmektedirler:

Dâhiliye Nezaretine

Daha önce toplanan aşardan nakl edilecek küllüyetli zahire olduğu ve bunun da yeni hâs-ılatın idrakine kadar nakli kâbil olamayacağından, bulunduğu mahallerin rutubetli olması hasebiyle bozulmak ve çürümek suretiyle telef olacağı anlaşılmıştır. “ Hükümetin her türlü teklifatına kemal-i ihtiramla mütekâd bulunduğumuz müstağniyi arzıdır. Kurâ (köy) ahalisinin kısm-ı azamı ot” yiyerek hayatlarını devam ettirmektedir. İşte bu gün İçel sancağına bağlı Gülnar kazasından elli iki köy halkı bu itibarla müteessirdir. Şimdiye kadar komşuların birbirlerine muâvenetiyle telef-i nefse meydan bırakılmamış ise de bundan ilerisi için ebvâb-ı muâvenet de mesdur olmuştur. Hükümet-i mahalliyeye vuku bulan müracaatımız “ me’zuniyet yoktur” diye is’af edilmemiştir. Bunun için çaresiz kalarak makamınızı rahatsız ediyoruz. Daha önce toplanmış ve depolarda bekletilen zahirenin nakli imkânı olsa idi ordumuz için canlarımızı feda ve içimizden

⁷⁹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 38

⁸⁰ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**,s. 476

bazılarının açlıktan terk-i hayat ederek müracaatta bulunmaz idik. Ancak nakli mümkün olmayan zahirenin hem çürümekten kurtulması ve hem de açlıkla ölüme mahkûm olan bizlerin bu zor durumdan kurtulmamız için yeni hâsılatın ilk harmanından tekrar geri verilmek üzere en az altı bin kilo kadar zahirenin itâ ettirilmesiyle bundan sonra telef-i nefis kaziyesinin tahkikine mahal bıraktırılmamasını istirham ederiz.

Telgraftan anlaşılabacağı üzere halk zor durumdadır. Bunun yanında sevk olunması uzun sürebilecek buğdayın depolarda bekletilmesi halkı olumsuz etkilemektedir. Gezende Köyü adına İbrahim, Koçsak Köyü adına muhtar Mehmed, Köseçobanlı'dan Veli, Korçuk nahiyesi adına Mustafa, Oluzköyü'nden Muttalib, Kaşeri Köyü adına muhtar Mustafa, Obasırtınak Köyü imamı, İlisu Köyü'nden Mehmed, Tarnak nahiyesi muhtarı Veli, Şeyh Köyü muhtarı Veli'nin imzasını taşıyan bu telgraf hükümet tarafından dikkatle incelenmiştir. Talat Paşa, İçel Mutasarrıfı Ata Bey'den telgrafın incelenerek gereğinin yapılmasını istemiştir.⁸¹

5. Milli Mücadele Dönemi'nde Gülnar

Birinci Dünya Harbi bilindiği gibi Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918) ile neticelenmişti. Mondros Mütarekesi'nin hemen akabinde İtilaf Devletleri mütarekenin yedinci maddesi gereğince Anadolu'yu muhtelif mahallerden işgal etmeye başlamışlardır. Söz konusu işgaller karşısında Anadolu Türklüğü kendi imkânlarını kullanarak gönüllü birlikler oluşturmuşlar ve işgallere karşı milli mücadeleyi başlatmışlardır.⁸² Buna bağlı olarak 1 Kasım 1919'da Kilikya Kuva-yı Milliye Komutanlığı kurulur. Kerkük Mıntıkası Levazım Başkanırken Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İstanbul'daki ailesini alarak Konya'ya gelen Yüzbaşı Emin Resa (Emin Aslan) burada bazı Türk subaylarının işgalciler tarafından tutuklanması üzerine Konya'dan Ilgın Ilıcaları'na yerleşir. Orada birkaç arkadaşı ile "Milli Teşkilat" kurmayı başarır.⁸³ Teşkilatın silah ihtiyacı ise mütarekeden sonra Anamur, Gülnar ve Silifke askerlik dairelerinin topladığı silahların Mut'taki depolardan Konya'ya sevkinden önce bu depolara el konulmasıyla karşılanmıştır.

⁸¹ Ensar Köse ve Doğan Altay, **a.g.e.**, s. 479

⁸² Cihat, Yıldırım; **Milli Mücadele Döneminde İçel'de Müdafaa-i Hukuk ve Kuva-yı Milliye Faaliyetleri**, İçel Kültürü, Yıl: 9, Sayı: 37, 1995, s. 5

⁸³ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 40

Aynı günlerde, II. Tümen Komutanı Yüzbaşı Haydar Bey, “Mersin çevresindeki savaş hazırlığının tamamlandığını, ilgili kroki ve bilgilerin ilişkide olduğunu, bu savaşı başlatacak ve yönetecek başarılı bir kumandanın gönderilmesini” Heyet-i Temsiliye Başkanlığı’ndan ister. Bunun üzerine Heyet-i Temsiliye, Konya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyeti Başkanı, Binbaşı Hüseyin Hüsnü Bey’i konu ile ilgilenmek üzere görevlendirir. Binbaşı Hüseyin Hüsnü Bey de, 6 Aralık 1919’da (Cumartesi) Ilg’n’da Kuva-yı Milliye Teşkilatı’na memur İhtiyat Yüzbaşı Emin Resa Bey’i bir telgrafla Konya’ya çağırır. Emin Resa, Adana’ya Mürettep Mersin ve Havalisi Fedai Müfrezeler Komutanlığı’na atanır. Bu arada merkezi Konya’da bulunan 12. Kolordu’nun Topçu Bataryası Komutanı Yarbay İzzet Bey, Mut ve çevresindeki teşkilatlanma ile ilgilenmektedir. 12. Kolordu Komutanı Miralay Fahrettin (Altay) Paşa da, İzzet Bey’le yakından görüşüp gerekli eleman ve malzemeyi sağlar.⁸⁴

Kasım 1919’da Mut ilçesinden Ali Haydar Bey, bir iş için Karaman’a gider. Karaman Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile görüşür. Mut’ta bir şube açmaya karar verilir. Mut’ta Gıravga’ya yerleşmiş Gülnarlı Mirza Bey’e durum anlatılır, çalışmalar başlatılır.⁸⁵

Konya 12. Kolordu Komutanı Miralay Fahrettin (Altay) Paşa’nın emriyle Emin (Mengenli) Bey, Silifke Askerlik Şube Başkanlığı ve 4. Mıntıka (Ermenek ve Eski İçel Kuva-yı Milliye ve Meki) Kumandanlığı’na atanır. Asıl görevi Mut ve Gülnar çevresinde Milli Kuvvetleri teşkilatlanmaktadır. Binbaşı Emin Bey, Mut, Gülnar ve Silifke’de Kuva-yı Milliye’nin kuruluşunda birinci derecede rol almış, Müdafaa-i Hukuk Heyeti Temsiliyesi emri ile Dördüncü Mıntıka Komutanlığı, Ermenek, Mut, Gülnar, Anamur ve Silifke Havalisi Kuva-yı Milliye Komutanlığı ve Mevki Komutanlığı’nda görev almıştır.⁸⁶

7 Ocak 1920 tarihinde Binbaşı Emin (Mengenli) Bey, Mıntıka Kumandanı olarak Mut’a gider. 18 Ocak 1920 tarihine kadar burada kalan Emin Bey, bu arada Silifke ve Gülnar’a da geçer.⁸⁷ Müdafaa-i Hukuk çalışmaları 20 Ocak 1920’de Gülnar’da da başlar. Binbaşı

⁸⁴ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 41

⁸⁵ Zeki, Teoman; **Kurtuluş Savaşı’nda İçel**, Akdeniz Matbaas, Ankara, 1954, s. 5

⁸⁶ Fikret, Ünver, **a.g.e.** s. 144

⁸⁷ Gündüz Artan; **İşgalden Kurtuluşa İçel Zaman Dizini**, İçel Kültürü, Yıl: 12, Sayı:56, 1998, s. 9

Emin Bey, buranın ileri gelenleri ile görüşerek teşkilatı kurar. Gönüllüler kaydedilip Gülnar bölüğü oluşturulur. Havacı Üsteğmen Nuri Bey, 35 kişilik Gülnar müfrezesini alarak Silifke'deki diğer birliklere katılır. İçel'de kazalar bazında teşkilatlanmış üçüncü kaza Gülnar'dır.⁸⁸

Gülnar Müdafaa-i Hukuk Heyeti şu kişilerden oluşmuştur:

1. Başkan: Müftü Mehmet Efendi (Altın)
2. Üye: Müderris Mustafa Fevzi Efendi (Kırt Hoca)
3. Üye: Zeybekzade Hüseyin Efendi
4. Üye: Tahtacı Mehmet Efendi
5. Üye: Hüseyin Kâhya
6. Mirzaların Ali Efendi
7. Sipahizade Osman Efendi⁸⁹

24 Şubat 1920'de Mut Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bir toplantı yapar. Binbaşı Emin (Mengenli) Bey'in de katıldığı toplantıda şu kararlar alınır.

1. İleri harekete geçilmek üzere olduğundan geriden gelen malzeme ve yardımların cepheye Mut-Mağara Güzeloluk yolundan gidilmesi zor olduğundan Silifke'de teşkilat acilen kurulacaktır.
2. Bunun için Mut'tan hazırlanacak 100 kişilik bir kuvvet Mirza Bey komutasında 6 Mart 1920 günü öğleden sonra Silifke'ye batıdan gidecektir.
3. Gülnar takımında Silifke-Mut kavşağında bu müfrezeye katılacaktır.
4. Diğer taraftan Mağara'da bulunan fedai müfrezelerinden ileri işgal bölgesine doğru sürülen kuvvetlerden arta kalanı da aynı şekilde doğudan Silifke'ye girerek inzibatı sağlayacaktır.
5. Bu kuvvetler hükümet meydanında bir miting yapacak, konuşmalardan sonra Hacıpaşa Oteli'nde karargâh kurarak gönüllü asker kaydına başlanacak, Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı kurulacaktır.
6. Mağara'ya yakın Çömelek ve Kavak Köyleri'nde bulunan Mut bölüğü de toplu bir halde Yağda üzerinden Alata istikametinde ileri harekâta geçecektir.

⁸⁸ Cihat Yıldırım; **Milli Mücadele Döneminde İçel Sancağı**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tarih Bilim Dalı, Konya, 1998, s. 137

⁸⁹ Türkiye Kuvayı Milliye Mücahit ve Gazileri Cemiyeti Mersin Şubesi; **Kurtuluş Savaşında İçel**, Baha Matbaası, İstanbul, 1971, s.130,131

7. Mağara’da bulunan kuvvetten bir müfreze Susanoğlu ve Kızkalesi istikametinde hareketle Silifke-Mersin şosesini kontrol altına alacak ve Mersin girişini engelleyecektir.
8. Alınan kararlar derhal ilgililere durdurulacak ve komutanlık karargâhı Mut’ta bulunacaktır.⁹⁰

Bu toplantının ardından Mirza Bey’in emrinde bulunan kuvvetlerden Abdullah Tabak yönetimindeki müfreze Silifke’ye hareket eder. Üçüncü gün planlandığı gibi Silifke Çamdüzü Mevkii’nde Gülnar yol kavşağında Gülnar takımı beklenmeye başlanır. Gülnar takımı gelmez. Bazı endişeler belirir. Bir süre daha beklemek planlanan harekete zarar verebilir. Aynı durum bu defa Silifke’de de belirebilir düşüncesiyle müfreze iki koldan Silifke’ye girip hükümet meydanında silah çatar. Biraz sonra da Gülnar takımı yetişir. Bir süre sonra konu açıklığa kavuşur. Gülnar takımı hareket ettikten bir süre sonra Gülnar Hükümet Konağı’na bazı soysuzlar tarafından Fransız bayrağı çekilmiştir. Geriye dönen takım, Gülnar’da Fransız bayrağını indirip tekrar Türk Bayrağı’nı çeker.⁹¹

Bu arada Fransız bayrağını çeken soysuzlar ortadan kaybolmuştur. O tarihlerde Zeyne Kasabası’nın güneyinde Alakilise Mevkii’nde kalabalıkça bir Ermeni nüfusu vardır. Bunların bir kısmı da Gülnar’da ticaret ve esnaflık yapmaktadır.⁹²

Mart 1920’de Silifke Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti oluşturulur. Böylece İçel’de Kuva-yı Milliye Teşkilatı kurulmayan kaza kalmaz. Halk 3000 lira bağış yapar. Gülnar’dan da 500 lira gelir. Bundan sonra, Silifke, Mut, Gülnar, Ermenek, Anamur arasında bağlantı kurmaya cepheye asker, yardım şekli, sahil koruma birlikleri oluşturma konusuyla ilgilenmeye kalmıştır.⁹³

Binbaşı Emin Bey sahilin korunması, gerekli denetleme ve gözetleme çalışmalarının yapılması için Anamur, Gülnar ve Silifke’deki Kuva-yı Milliye bölüklerinin silah gereksinimlerini gidermeye çalışmıştır.⁹⁴

⁹⁰ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 44,45

⁹¹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 44,45

⁹² Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 46

⁹³ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 46

⁹⁴ Cihat Yıldırım. **a.g.t.**, s.195,

Bu arada hükümet boşluğundan doğan asayişsizlik almış yürümüştür. Mut'ta Kedere ile Döş Veli, Pantışla Memiş, Gülnar'da Cambaz Cökü, Ermenek'te Aslan Memet, Konya ve civarında ise Delibaş eşkıyaları çevreye dehşet saçmaktadır.⁹⁵ Gülnar ve çevresini ilgilendiren en önemli olaylardan biride Delibaş Ayaklanması'dır. Delibaş Mehmet, Çumra'nın Alihöyüğü köyünden eski ve tanınmış bir aileden geliyordu. Bozkır Ayaklanması'ndan sonra Konya Müdafaayı Hukuk Derneği'ne üye olmuştu. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın adamlarından olan Zeynel Abidin Hoca'nın “ Sen paşa da olursun, bey de, sende bu büyüklük olduktan sonra, gel şu Konya'yı bas, Konya'yı alırsan dünyayı alırsın” gibi yönlendirmeler ise zayıf karakterli Delibaş'ın üzerinde zamanla etkisini gösterecekti.⁹⁶ İlk olarak Çumra'da ayaklanan Delibaş ve adamları sonra da Karaman'da yandaş bulmuşlardır. İsyanın bastırılmasından sonra çevreye dağılan isyancıları yakalamak amacıyla İçel Kuva-yı Milli Birlikleri'nden yardım istenmiş, Silifke, Mut ve Gülnar'da gönüllü birlikler oluşturulmuştur. Bu birliğin içinde Gülnar Müftüsü Mehmet Efendi, Gülnar Kaymakamı Ali Sabri Bey ve yirmi kadar Gülnarlı da bulunmaktadır. Delibaş İsyanı'na Gülnar'dan özellikle Zeyne'den bir ailenin yardım ettiği öğrenilir. Soruşturmayı yapan Müftü Mehmet Efendi, suçluların pişman olduklarına, ölene kadar Mustafa Kemal ve T.B.M.M' ye bağlı kalacaklarına dair yemin etmeleri üzerine Ankara'ya “ Bu işin aslı yoktur, dedikodudur.” diye telgraf çeker ve olay kapanır.⁹⁷

Ankara'da Mustafa Kemal daha bu İstanbul Meclisinin resmen kapatılmasını beklemeden ve işin sonu zaten belli olduğundan, İstanbul'un işgaliyle beraber Ankara'da bir “Müessisan Meclisi” yahut daha sonra kullanılan tâbiriyle “fevkalâde salâhiyete malik bir Millet Meclisi” için derhal davetini yapmasından sonra, iki gün kadar bütün kumandanlarla muhaberelede, fikir karşılaştırmalarında bulunmuştur. 16 Mart 1920'de bütün vilâyet ve sancaklarla kolordu kumandanlarına “Heyet-i Temsiliye namına Mustafa Kemal” imzasıyla tebliğini yayımlamasından⁹⁸ sonra on beş gün gibi kısa bir sürede İçel Sancağı'ndan altı milletvekili seçilmiştir. Bu milletvekillerinin isimleri şöyledir:

⁹⁵ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 46

⁹⁶ Kenan Esengin; **Milli Mücadelede Ayaklanmalar**, Kamer Yayınları, İstanbul, 1998, s. 192

⁹⁷ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 53

⁹⁸ Şevket, S. Aydemir; **Tek Adam Mustafa Kemal 1919–1922**, Remzi Kitabevi, c. II, İstanbul, 1999, s. 214

Ali Atışık (Mut)

Şevki Göklevet (Gülner)

Haydar Aslan (Silifke)

Ali Sabri Güney (Silifke)

Sami Arıkan (Silifke)

Naim Ulusal (Anamur)

Gülner'dan milletvekili seçilen Şevki Göklevet mecliste “İkinci Grup veya Muhafazakâr Grup”⁹⁹ olarak adlandırılan oluşum içinde yer almıştır.

a. Askere Sevkleri Gülner Askerlik Şubesi'nden Yapılan ve Gülnerlı Şehitlerimiz¹⁰⁰

Tablo 1: Askere Sevkleri Gülner Askerlik Şubesi'nden Yapılan ve Gülnerlı Şehitlerimiz

Sıra No	Savaş	Cephe	Adı	D. Yılı	Ö. Yılı	Ölüm Yeri	Rütbe
1	İstiklal	Garp	Kadir	1314	1921	Kulakkaya Harbi'nde	Er
2	1.Dünya	Filistin	Mehmet Ali	1311	1917	Gazze'de	Er
3	İstiklal	Garp	Muttalıp	1307	1921	Ilgaz Dağı Harbi'nde	Er
4	İstiklal	Garp	Yusuf Rıza	1315	1922	Güzelim Dağı'nda	Er
5	1.Dünya	Filistin	Ahmet	1298	1917	Gazze Cephesi'nde	Er
6	1.Dünya	Filistin	Halim	1309	1917	Vilhalim Köyü Civarında	Er
7	1.Dünya	Şark (Kafkas)	Hasan	1306	1916	Dumanlı Tepe'de	Er
8	1.Dünya	Filistin	Hasan Ali	1310	1917	Gazze'nin Şimalinde	Er

⁹⁹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 47

¹⁰⁰ **Şehitlerimiz**, T.C Milli Savunma Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 142-165

9	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1300	1915	16. Fırka Seyyar Hastahanesi	Er
10	1.Dünya	Filistin	Osman	1301	1917	Gazze'nin Şimalinde	Er
11	1.Dünya	Şark (Kafkas)	Abdurrahman	1311	1916	Biru Anmalarda	Er
12	İç İsyanlar		Abdurrahman	1318	1925	Şeyh Sait Harekâtında	Er
13	1.Dünya	Çanakkale	Ahmet	1301	1915	Kanlısırt'da	Er
14	1.Dünya	Irak	Ahmet	1307	1916	Felahiye Muharebesi	Er
15	1.Dünya	Çanakkale	Ahmet	1301	1915	Kanlısırt'da	Er
16	1.Dünya	Çanakkale	Ahmet	1300	1915	Kanlısırt'da	Er
17	1.Dünya	Çanakkale	Ahmet	1300	1915	Şimal Grubu Ağır Mecruhin 1. Seyyar Has.	Er
18	1.Dünya	Çanakkale	Ahmet	1305	1915	Kanlısırt'da	
19	1.Dünya	Çanakkale	Ahmet	1294	1915	Arşburnu Muharebesi	Onb aşı
20	İstiklal	Garp	Ahmet	1311	1921	2. İnönü Muharebesi	---
21	Kore		Ahmet	1931	1951	1 inci Tuğ	Er
22	1.Dünya	Çanakkale	Ali	1295	1915	Mekteb-i Harb.Hastanesi	Er
23	1.Dünya	Irak	Ali	1298	1916	Felahiye Muharebesi	Er
24	1.Dünya	Çanakkale	Ali	1290	1915	Arşburnu Muharebesi	Er
25	1.Dünya	Çanakkale	Ali	1309	1915	Kanlısırt'da	Er
26	1.Dünya	Irak	Ali	0	1915	18.Kolordu	Er

						3.Seyyar Hastahanesi	
27	1.Dünya	Çanakkale	Ali	1304	1915	Kanlısırt'da	Er
28	1.Dünya	Irak	Ali	1308	1916	Garraf Harbi'nde	Er
29	1.Dünya	Çanakkale	Ali	1301	1915	Kanlısırt'da	Er
30	İç İsyenlar	Sırp Karadağ	Ali	1288	1896	Dokulus'ta Eşkıya Müc.	Er
31	İstiklal	Garp	Ali	1302	1921	Seyh Elvanoğlu Muharebesinde	Er
32	İstiklal	Garp	Ali	1302	1921	Sivrihisar Mahmudiye Hastanesinde	Er
33	İstiklal	Garp	Ali	1315	1922	Suadiye Nerdan Harbi	Er
34	İstiklal	Garp	Ali	1313	1922	Afyon Harbi	Er
35	1.Dünya	Çanakkale	Ali Rıza	1308	1915	Kanlısırt'da	Er
36	1.Dünya		Azim	1315	1917	3. Fırka 35. Seyyar Hastanesi	Er
37	Kore		Bekir	1929	1951	1. nci Tuğ.	Er
38	1.Dünya	Çanakkale	Davut	1308	1915	Arıburnu Muharebesi	Er
39	1.Dünya	Şark (Kafkas)	Derviş	1310	1916	3. Fırka 35. Seyyar Hastanesi	Er
40	1.Dünya	Şark (Kafkas)	Durmuş	1294	1915	Tercan Hastanesi	Er
41	1.Dünya	Çanakkale	Durmuş	1294	1915	16. Fırka Seyyar Hast.	Er
42	Kore		Durmuş	1929	1951	1. nci Tuğ.	Er

43	1.Dünya	Çanakkale	Halil	1305	1915	13. Kolordu Hilal-i Ahmer Hast.	Er
44	1.Dünya	Çanakkale	Halil İbrahim	1307	1915	Ar›burnu Muharebesi	Er
45	1.Dünya	Çanakkale	Halil İbrahim	1301	1915	Ar›burnu Muharebesi	Er
46	1.Dünya	Romanya	Hasan	1292	1916	Dobruca Muharebesi	Çav uş
47	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1308	1915	16. Fırka Seyyar Hastanesi	Er
48	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1306	1915	Kanlıs›rt’da	Er
49	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1297	1915	Kanlıs›rt’da	Er
50	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1295	1915	Akbaş Nakliyat Hastanesi	Er
51	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1301	1915		Er
52	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1297	1915	Kanlıs›rt’da	Er
53	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1299	1915	3. Kolordu 1. Seyyar Şimal Ağır Mecn.	Er
54	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1291	1915	Gülhane Hastahanesi	Er
55	1.Dünya	Çanakkale	Hasan	1299	1915	Kanlıs›rt’da	Er
56	1.Dünya	Filistin	Hasan	1312	1917	Telü’ş-şeria Mevki Hastahanesi	Er
57	1.Dünya	Filistin	Hasan	1306	1918	Tarsus Hastahanesi	Er
58	İç İşyanlar	S›rp Karadağ	Hasan Ali	1288	1896	Dokulus Eşkiyayla	Er

						Yapılan Müc.	
59	1.Dünya	Filistin	Hasan	1311	1916	Romani	Er
60	1.Dünya	Çanakkale	Hüseyin	1301	1915	Kanlısırt'ta	Er
61	1.Dünya	Filistin	Hüseyin	1311	1917	Gazze'de	Er
62	1.Dünya	Çanakkale	Hüseyin	1297	1915	Kanlısırt'ta	Er
63	İstiklal	Garp	Hüseyin	1312	1921	Bal Mahmut Muharebesi	----
64	1.Dünya	Çanakkale	Hüseyin İpek	1297	1915	Meydan Harbi	Er
65	1.Dünya	Çanakkale	Hüseyin İpek	1293	1915	Meydan Harbi	Er
66	1.Dünya	Çanakkale	İbrahim	1302	1915	Arburnu Muharebesi	Er
67	1.Dünya	Filistin	İbrahim	1305	0	Mecidiye ve Civarı Muharebesi	Er
68	1.Dünya	Çanakkale	İsmail	0	1915	Cenup Grb. Ağır Mecr Has	Er
69	1.Dünya	Filistin	Mahmut	1311	1916	Biru Anmalarda	Er
70	İstiklal	Garp	Mahmut	1315	1921	Karakuyu Harbinde	Er
71	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1304	1915	Kanlısırt'ta	Er
72	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1303	1915	16. Fırka Seyyar Hastanesi	Er
73	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	0	1915	Arburnu Muharebesi	Er
74	1.Dünya	Şark (Kafkas)	Mehmet	1311	1916	Hürmüz Köy Sırtlarında	Er
75	1.Dünya	Filistin	Mehmet	1315	1917	53. Fırka Sağhıye Bölüğü Hastahanesi	Er

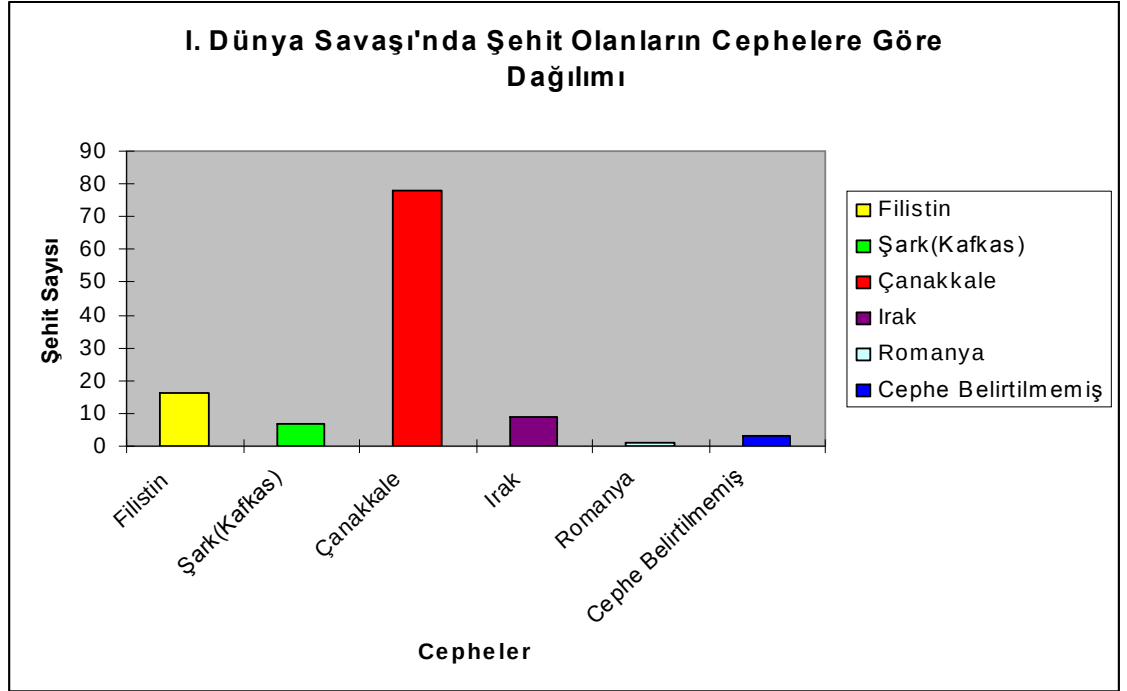
76	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1299	1915	Kanlısirt'ta	Er
77	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1299	1915	Şimal Grubu Ağır Mecruhin 1. Seyyar Hastahanesi	Er
78	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1296	1915	Arburnu Muharebesi	Er
79	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1298	1915	Kanlıtepe	Er
80	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1292	1915	Şimal Gr. Ağır Mecruhin 1. Seyyar Hasta	Er
81	1.Dünya	Filistin	Mehmet	1311	1917	Gazze	Er
82	1.Dünya	Şark (Kafkas)	Mehmet	1296	1916	Kop Dağında	Er
83	1.Dünya	Irak	Mehmet	1299	1916	Meydan harbi	Er
84	1.Dünya	Irak	Mehmet	1306	1916		Onb aşı
85	İstiklal	Garp	Mehmet	1315	1921	Dedekap Harbi	Er
86	İstiklal	Garp	Mehmet	1315	1921	Karakuyu Muharebesinde	Er
87	İstiklal	Garp	Mehmet	1307	1922	Köytepe Mevkiinde	Er
88	İstiklal	Garp	Mehmet	1315	1921	Kolankaya Muharebesi	Er
89	İstiklal	Garp	Mehmet	1308	1921	Haymana Muhaberesinde	Er
90	İstiklal	Garp	Mehmet	1305	1922	Meydan harbi	Er
91	İstiklal		Mehmet	1315	1922		Er
92	İstiklal	Garp	Mehmet	1309	1921	Kanlısirt'ta	Er
93	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet Ali	1297	1915	Kanlısirt'ta	Er
94	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet Ali	1302	1915	Arburnu	Er

						Muharebesi	
95	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet Ali	1307	1915	Kanl›s›rt’da	Er
96	1.Dünya		Mehmet Ali	1308	1918	Müsademedede	Er
97	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet Emin	1296	1915	Kanl›s›rt’da	Er
98	1.Dünya	Filistin	Memiş Ali	1308	1917	Eşkiya Müsademesinde	Er
99	1.Dünya	Çanakkale	Molla Mehmet	1298	1915	Ar›burnu Kanl›tepe Mevkiinde	Er
100	1.Dünya	Filistin	Mustafa	1313	1917	Biru Dervişde	---
101	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1306	1915	Kanl›s›rt’da	Er
102	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1300	1915	Kanl›s›rt’da	Er
103	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1295	1915	Meydan harbi	Er
104	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	0	1915	Akbaş Nakliyat Hastahanesi	Er
105	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1301	1915	Gelibolu Hastahanesi	Er
106	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1290	1915	Ar›burnu Muharebesi	Er
107	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1305	1915	Şimal Grub Ağır Mecruhin 1. Seyyar Hastahanesi	Er
108	1.Dünya	Şark (Kafkas)	Mustafa	1299	1916	2350 Rak›ml› Müstakıl Tepede	Er
109	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1308	1915	Meydan harbi	Er
110	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1296	1915	Şimal Grubu Ağır Mecruhin Hast.	Onb aşı

111	1.Dünya	Çanakkale	Mustafa	1303	1915	Meydan Harbi	Onb aş
112	İstiklal	Garp	Mustafa	1312	1921	Basratepe Muharebesi	Er
113	İstiklal	Garp	Mustafa	1307	1921	Beşsaray Civarında	Er
114	İstiklal	Garp	Mustafa	1309	1922	Dere Kuyusunda	Er
115	Kore		Mustafa	1929	1951	1.nci Tuğ.	Er
116	1.Dünya	Çanakkale	Nuri	1301	1915	Kanlısırt'ta	Er
117	1.Dünya	Çanakkale	Osman	1297	1915	5. Menzil 3.Lapseki Hastahanesi	Er
118	1.Dünya	Çanakkale	Ömer	1299	1915	Kanlısırt'ta	Er
119	İstiklal		Ömer Ali	1302	1921		Er
120	1.Dünya	Çanakkale	Süleyman	1292	1915	Arıburnu Muharebesi	Er
121	1.Dünya	Çanakkale	Süleyman	1301	1915	Sığındere'de	Er
122	1.Dünya	Çanakkale	Süleyman	1293	1915	Arıburnu Muharebesi	Er
123	1.Dünya	Çanakkale	Süleyman	1302	1915	Meydan Harbi	Er
124	1.Dünya	Irak	Süleyman	1307	1916	Felahiye Muharebesi	Er
125	İstiklal		Süleyman	1312	1921	Fatsa Askeri Hastahanesi	Er
126	İstiklal	Garp	Süleyman	1303	1922	Eskişehir Hast.	Er
127	İstiklal		Süleyman	1312	1921	Haymana Muh	Er
128	İstiklal	Garp	Süleyman	1312	1922	Meydan Harbi	Er
129	İstiklal	Garp	Süleyman	1316	0	1 Nolu. Mevkii Hastahanesi	Er
130	Osmanlı- Rus Sav.		Süleyman	0	1877		Yüz başı

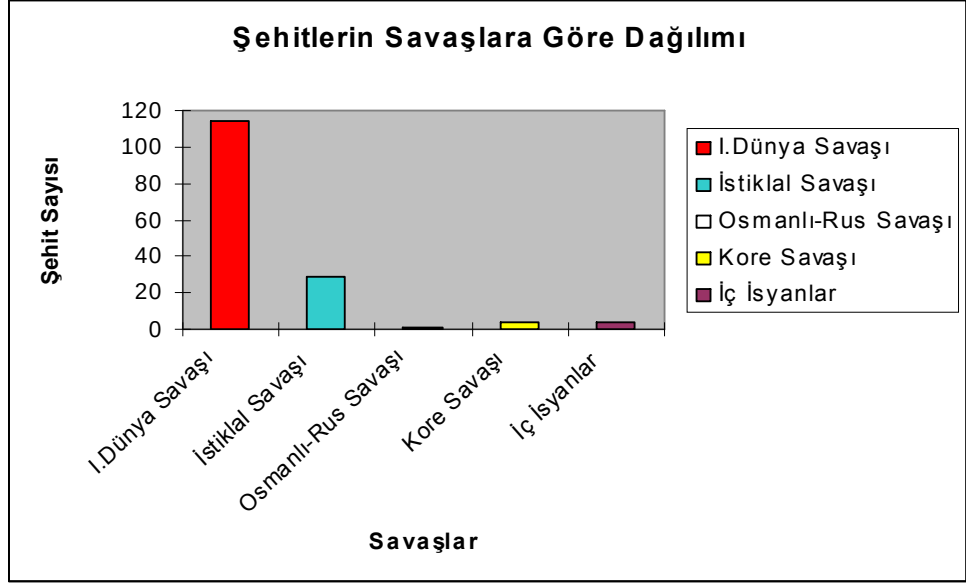
131	1.Dünya	Çanakkale	Yusuf	1297	1915	Ar›burnu Muharebesi	Er
132	1.Dünya	Çanakkale	Abdil	1308	1915	Meydan Harbi	Er
133	1.Dünya	Çanakkale	Abdil	1307	1915	Meydan Harbi	Er
134	1.Dünya	Çanakkale	Abdil	1296	1915	Kanl›s›rt’da	Er
135	1.Dünya		Abdülbari	1318	1917	Adana Merkez Hastahanesi	Er
136	1.Dünya	Çanakkale	Abdülhamit	1303	1915	Ar›burnu Muharebesi	Er
137	İstiklal		Abdulkadir	1309	1922		---
138	1.Dünya	Çanakkale	Abdullah	1300	1915	Ar›burnu Muharebesi	Er
139	1.Dünya	Irak	Abdullah	1298	1915	Selmanpak’da	Er
140	1.Dünya	Çanakkale	Abdullah	1304	1915	Ar›burnu Muh.	Onb aş
141	İstiklal	Garp	Abdullah	1315	1921	2. İnönü Muharebesi	---
142	1.Dünya	Çanakkale	Ahmet	1309	1915	-----	--
143	1.Dünya		Ahmet	1307	1916	-----	Er
144	1.Dünya	Çanakkale	Abdurrahman	1308	1915	Şimal Gr. Ağır Mec. Hast.	Er
145	1.Dünya	Filistin	Ali	1293	1915	Şimal Gr Ağır Mec. 1. Seyyar Hastahanesi	Er
146	1.Dünya	Çanakkale	Halil İbrahim	1296	1915	Şimal Gr Ağır Mec 1. Seyyar Hast.	Er
147	1.Dünya	Irak	İbrahim	1309	1916	Garaf Mevkii Harbinde	Er
148	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	1307	1915	Haydarpaşa Hastahanesi	Er
149	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet	0	1915	Kanl›dere’de	Er

150	1.Dünya	Çanakkale	Mehmet Ali	1301	1915	Şimal Gr Ağır Mec. 1. Seyyar Hast.	Er
151	1.Dünya	Çanakkale	Osman	1305	1915	Hilal-> Ahmer Beyoğlu Hast.	Er
152	1.Dünya	Çanakkale	Süleyman	1295	1915	Şimal Gr. Ağır Mec. 1. Seyyar Hastahanesi	Er

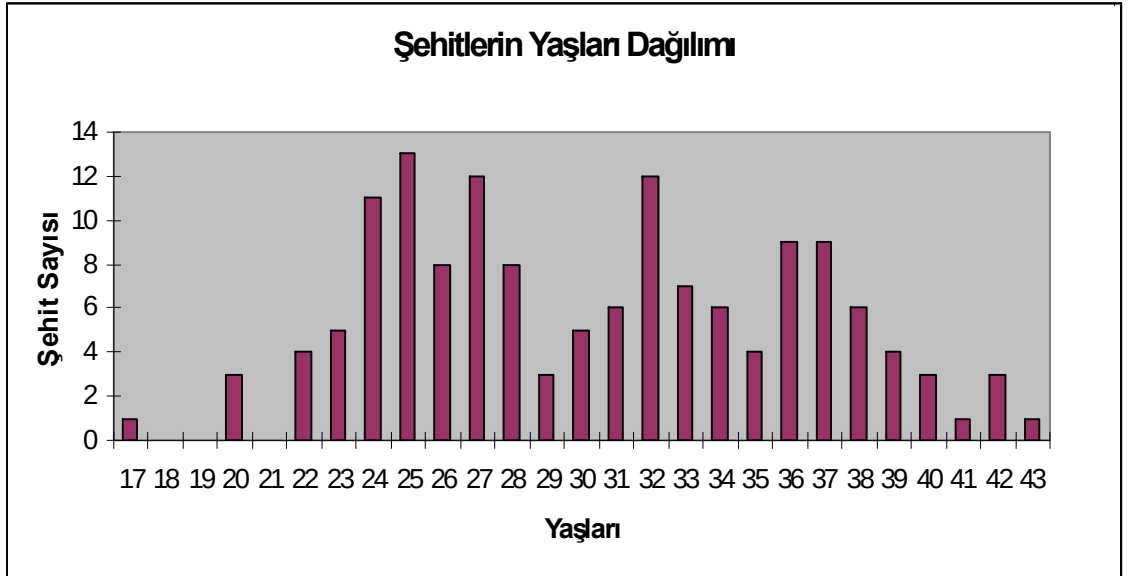
Grafik 1: I.Dünya Savaşında Şehit Olanların Cephelere Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafikten anlaşılacağı üzere Gülnar İlçesi'nin I. Dünya Savaşında en fazla şehit verdiği cephe Çanakkale Cephesidir. I. Dünya Savaşında verilen toplam 114 şehidin 78'i yani; % 68,4'ü Çanakkale Cephesinde, % 14'ü Filistin Cephesinde, % 7,89'u Irak Cephesinde, % 6,14'ü Şark (Kafkas) Cephesinde, % 0,87'si Romanya Cephesinde şehit olmuştur. I. Dünya Savaşında şehit olup cephesi belirlenemeyen asker sayısı 3'tür.

Grafik 2: Şehitlerin Savaşlara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü gibi Gölharlı şehitlerin büyük bir kısmı I. Dünya Savaşında şehit olmuştur. Toplam şehitlerin %75'ini I. Dünya Savaşı şehitleri oluşturmaktadır. İstiklal Savaşında şehit olanların yüzdesi ise % 19'dur. Kore Savaşı ve İç İsyanlarda şehit olan asker sayı toplam 8 olup % 5,2'lik bir orana sahiptir.

Grafik 3: Gölharlı Şehitlerin Yaş Dağılımı

Bu grafikten ortaya çıkan durum yaşı 35'ten yukarı olan şehit sayısı, 36 (% 25); Yaşı 30–35 arası olan şehit sayısı, 40 (% 27,7); Yaşı 25–29 arası olan şehit sayısı, 44 (%

30,5); Yaşı 25'ten küçük olan şehit sayısı, 24'tür (% 16,6). Şehitlerden 8 tanesinin doğum tarihi belirtilmediği için hesaplama katılmamıştır.

b. Gülnarlı İç Güvenlik Şehitleri ve Gazileri

Tablo 2: Gülnarlı İç Güvenlik Şehitleri ve Gazileri

Ad› Soyad›	Şehit Düştüğü Yer	Rütbesi	Köyü
Recep Çelik	Gürpınar/ VAN	Jan. Kom. Er	Arıkuyusu
Ömer Gül	Görmeç Köyü/ ŞIRNAK	Jan. Kom. Er	Ardıçpınar›
Halil Tömbe	Ballıbel Köyü/TUNCELİ	Jan. Er	Gülnar/ Merkez
Ali Rıza Karabulut	Şemdinli/ HAKKÂRİ	Jan. Er	Ulupınar
M. Ali Kalay	Midyat/ MARDİN	Jan. Er	Şeyhömer
Mehmet Koç	Aralık/ IĞDIR	-----	Kayrak/ Gülnar
Abdurrahman Sar›	Çubuk/ ANKARA	Piyade Çavuş	Köseçobanlı Kasabas›
Musa Gök	Babaeski/ TEKİRDAĞ	Piyade Er	Kuskan Kasabas›
Mustafa Ay	Birga/ KIBRIS	İs. Er	Ishaklar Köyü
Hüseyin Gezer	-----	-----	Köseçobanlı Kasabas›

Gülnar İlçesi'nin yukarıda ismi zikredilen on şehidi ile birlikte dokuz gazisi bulunmaktadır. Gazilerimizin isimleri ise; Yakup Yavuz, Mehmet Harman, İsa Kel, Mustafa Büyüktepe, Veli Çınar, İbrahim İbik, Ali Bal, Mustafa Özaydın ve Hüseyin Şeker'dir.

6. Cumhuriyet Dönemi Gülnar

İçel ve Mersin bölgesindeki idari yapılanma 1933 yılına kadar Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki idari şekline devam etmiştir. Cumhuriyet ilan edildiği zaman, Silifke İçel Vilayeti'nin merkeziydi. 20 Nisan 1924 tarihinde kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 89. maddesinde “ Coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet nokta-i nazarından Türk toprakları vilayetlere, vilayetler kazalara, kazalar nahiyelere bölünmüştür ve nahiyeler de köylerden teşekkül eder,” yazıyordu. Bu yasaya göre mutasarrıflıklarla yönetilen sancak düzeni kaldırıldığı için, İçel sancağı da İçel vilayeti oldu. İçel Müstakil Mutasarrıflığı yerine merkezi Silifke Kasabası olan Silifke, Mut, Gülnar ve Gazipaşa

Kazaları'ndan oluşan İçel Vilayeti kuruldu. 1925 yılında Gazipaşa, Antalya'ya bağlanmıştır.

1933 yılında da Mersin Vilayeti'yle birleştirilerek il merkezi Silifke'den Mersin'e taşınmıştır.¹⁰¹

¹⁰¹ Fatma Saadet Bilir,**a.g.e.**, s. 58

7. SEYAHATNAMELERDE GÜLNAR

a. Ali Cevat

Ali Cevat, Gülnar için şunları yazmıştır.

“Adana Vilayeti, İçel Livasına bağlı bir kazadır. Gülnar, Bozağaç, Zine ve Borkan adlı dört nahiye ile 52 köyden oluşur. 18.120 nüfusun, 300’e yakını Rum, geri kalanı İslam’dır. Tarım ürünleri gereksinimlerini karşılar düzeydedir. Kazada iki cami, 1 tekke ve 1 sbyan okulu vardır.”¹⁰²

b. Ahmet Şerif

1910 yılında Gülnar Kazası’nın merkezi olan Gilindir’e gelen Ahmet Şerif gözlemlerini şu cümlelerle ifade eder.

“Gülnar Kazası’nın Merkezi olan Gilindir, üç yüz evden fazla değildir. Bir dağın eteğine kurulmuştur. Tabii limanı var ve ancak küçük deniz araçlarının girebilmesine uygundur. Liman, evvelce daha geniş iken, Süveyş Kanalı’nın açılmasından sonra, darlaştığı ve yavaş yavaş çekilmekte olduğu, mahalli söyletilerdendir. Arâzi taşlıktır; ötede beride tarlalar, bahçeler görülür. Birkaç senedir devâm eden bereketsizlik sebebiyle, zahire fiâtlar› pek yüksektir. Bundan, karaborsacılar, fâizciler faydalanmaktadır. Bir kile zahire seksen kuruşa yâhut üç kile karşılığına kadar alınır. Halk İslam ve Rumdur, Rumlar daha kalabalıktır. İki taraf, birbiriyle pek güzel geçiniyorlar, diyebilirim ki, burası, bir birlik örneğidir. Gilidir’in ihrâcâtı, kereste odun, kömür, palamut, tereyağı gibi şeylerdir.”¹⁰³

Aynı eserde Ahmet Şerif yöre halkının ekonomik durumu hakkında da bilgi verir.

“ Halk fakirdir, son senelerde pek fazla yokluğa düşmüştür. Arâzi, zirâate o kadar uygun olmadığından, halk, zorunlu olarak, ormanları yakarak, tahrîb ederek, tarla haline getirmektedir. Toprak halkın yiyeceklerini, zorlukla veriyor. Burası bahçeciliğe, ipekböceği beslemeye, daha uygundur.”¹⁰⁴

¹⁰² **Gülnar maddesi**, Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayınları, c.V, İstanbul, s. 3658

¹⁰³ Ahmet, Şerif, **Anadolu’da Tanin**, Mehmed Çetin Börekçi(Haz.) T.T.K Yayınlar›, Ankara, 1999, s.

207

¹⁰⁴ gös. yer

Eserde, bölgenin eğitim durumu, okulların durumu ve öğretmenlerin çalışmaları hakkında bilgilere de ulaşabiliyoruz.

“ Gilindir’de mâarif henüz canlanmaya çalışıyor. Adana Vilayeti’nin birçok kazâları gibi, burada da, rüşdiyye mektebi yoktur. Birkaç aydan beri, biraz düzelen ibtidâî mektebinin, bugün için, altısı Rum olmak üzere, yetmiş seksen kadar öğrencisi vardır.

Okul binâsı, içinde oturulabilecek gibidir. Öğretmen efendinin çalıştığı görülüyor. Çocuklar durumlar›na göre, gördükleri kadar ilerleme eseri göstermektedirler. Henüz, üç-dört ay evvel devâma başlayan Rum çocukları, az çok okumakta ve derslerini yazmaktadırlar. Öğrenci arasında, aşîret çocukları varsa da, yaylaya çıkmak zamanının gelip çatmasıyla, bunların birçoğu, okulu terk etmektedir.

Burada öğretmen gayret ediyor, halk, okullara yavaş yavaş alışıyor, ›sınıyor. Fakat kitâb sağlanamıyor. Çocukların çok azında kitâb bulunduğunu ve hele hesâb, târîh ve coğrafya kitâblarının hiç olmadığını, çocukların yirmi sene evvel basılmış okuma ve imlâ kitaplarından çalıştığını, üzüntüyle gördüm. Zavallı yavrular, ne acı yokluklar içinde bulunduklarını, vatanın bu hücrâ köşesinde, kendilerini kimsenin, ne babalarının, ne de milletin düşünmediğini, sanki, uygun bir dille anlatıyorlardı.

Gilindir’in Rum Okulu, iyi bir durumda değildir. Onlar da bu konuda, fedakârlık etmiyorlar. Okulda öğretmenlik de eden papazın, görevini terk etmesi üzerine, okul kullanılmaz bir hâlde kalmış, Rum çocukları, ibtidâî mektebine gelip gitmişler, son günlerde, diğer bir papaz geldiğinden, yine kendi okullarına devâma başlamışlardır. Gayret edilirse, İslâm ve Hıristiyân çocukların, bir okulda, öğrenim görmeleri, mümkün olabilir. Gilindir’in özel durumu, buna pek uygundur.”¹⁰⁵

Ayrıca, eserde kazanın elli köyünde açılan okulların ve maaşlarını alamayan öğretmenlerin, hükümet konağı çalışanlarının ve binanın fiziksel durumu hakkındaki bilgilere de ulaşabiliyoruz.

¹⁰⁵ Ahmet, Şerif, **a.g.e.**, s. 207,208

c. Şemsettin Sami

Kamus ül- Âlâm'da Şemseddin Sami, XIX. Yüzyıl sonları Gülnar'ını şöyle anlatmaktadır.

“Adana Vilayeti'nin İçel Sancağı'na bağlı, kaza merkezi bir kettir. Kazan'ın Anaypazar' Nahiyesi'yle 53 köyü ve 18.120 nüfusu vardır. Kaza merkezi Gelendir Köyü'dür. Halkının çoğu Yörük aşiretlerindendir. Başlıca geçimi Şam'a ve Kıbrıs'a satılan keresteden sağlanır. Palamut ve yağ da dışa sattığı ürünlerdendir.”¹⁰⁶

d. Evliya Çelebi

Ünlü gezginimiz Evliya Çelebi, Ermenek-Gülnar yolu için “ Neuzu billah bi aman yollar,” diyor.¹⁰⁷

Gülnar'dan geçerken Meydancık Kalesi'ni gören Evliya Çelebi şunları yazar, “Kıble tarafına sahra içinde bir sat gittik. Zenbur (Ar) Kalesi Takyenos yap's'dır. Pilav gibi bir tepe üzerindedir. Fakat yanına da varılmaz. Derler ki, Takyenos'un tılsımlı hazinesi buradadır. Nice Hintli ve Mağripli mezarı açalım derken bir rüzgâr (poyraz) esip insanı sersem eder ve ar, askeri gelip helak eder. Hatta hakir uzaktan geçerken kale üzerinde bir arı bulutu vardı. Bundan sonra Kurud Nehri'ni geçtikten sonra seyrek ağaçlı ormanı geçtik.”¹⁰⁸

8. GÜLNAR VE ÇEVRESİNDEKİ, OYMAK, AŞİRET VE CEMAATLER

a. Yörük ve Türkmen Tabirinin anlam

Oğuzların, XI. Yüzyıldan sonra kirleler halinde İslam'a girmeleriyle birlikte, Müslümanlar tarafından İslâm'a giren Oğuzlara “ Türkmen” denmeye başlanmıştır. Türkmen terimi ilk defa X. Asrın sonlarında ünlü İslam Coğrafyacısı Makdisî

¹⁰⁶ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e** s. 71, 72

¹⁰⁷ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e** s. 71

¹⁰⁸ Semihi, Vural; **Uygurlukların Kesiştiği Yer Gülnar**, Anaypazarı, Basılmamış Broşür, 1995, s. 10

(Mukaddesî) tarafından kullanılmıştır.¹⁰⁹ İbrahim Kafesoğlu'na göre İslam kaynaklarında “Türk adının yanında, yine siyâsî bir isimlendirme olarak Türkmen”¹¹⁰ adı da kullanılmıştır. Osmanlılar Dönemi'nde, Selçuklularda olduğu gibi göçebeler genellikle Türkmen ve Yörük adı birlikte kullanılmış olup bu tabirler etnik bir isimlendirmeyi değil de daha çok yaşam tarzını ifade etmekteydi.¹¹¹

Merzeyî'ye göre: “Oğuzların bir kısmı bozkırlarda ve bir kısmıda şehirlerde oturur. Bozkırlarda yaşayanlar Mâverâünnehr'e ve Hârezm'e komşudurlar. İslam ülkelerine yakın olanlarda bir kısmı Müslüman olduktan ve Türkmen adını aldıktan sonra Müslüman olmayanlar ile savaşa başlamışlardır.”¹¹² İfadesi ile Müslüman olmuş Oğuzlara Türkmen dendiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Osmanlı Kanunnameleri'nde Yörük, toprağı olmayan yani bir yerde durmayan konar-göçer olarak tanımlanmıştır. Yörük-Yörük nitelemesi ise 14–15 yüzyılda kullanılmıştır.¹¹³ Osmanlı Devleti'nde bu konar-göçer grupların Kızılırmak'ın batısında yaşayanlar için genellikle Yörük; Kızılırmak'ın doğusu ve güneyinde kalan bölgelerdekilere ise daha çok Türkmen adının kullanıldığı görülmektedir. Ancak her iki tabirin sık sık birbirinin yerine kullanıldığı dikkat çekmektedir.¹¹⁴

b. İç-İl—İç-El Yörükleri

Türkmen veya Yörük olarak adlandırılan konar-göçer ahalinin, Selçuklu ve Osmanlı fetih hareketleriyle ele geçirilen bölgelerin Türkleştirilme misyonuna hizmet ettikleri bilinmektedir.¹¹⁵

¹⁰⁹ Orhan, Sakin; **Anadolu'da Türkmen ve Yörükler**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2006, s. 40

¹¹⁰ İbrahim Kafesoğlu; **Türk Milli Kültürü**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004, s. 154

¹¹¹ Mehmet, Besirli; **XIX. Yüzyılın Başlarında Tokat Voyvodalığı'na bağlı bazı Türkmen Kabilelerinin Sorunları**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2003, 27(2): 289

¹¹² Osman Turan, **a.g.e.** s.118

¹¹³ Ali Rıza Gökbnar; **Osmanlı Devleti'nde Yörüklerin Göçerlikten Yerleşik Hayata Geçirilmesinde Uygulanan Vergi Politikaları ve Sosyal Sonuçları**, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2003, 1(2): 60

¹¹⁴ Orhan, Sakin. **a.g.e.** ss. 40-41

¹¹⁵ Şaban Bayrak.; **18. ve 19. Yüzyıllarda Niğde ve Çevresinde Aşiretler, Eşkıyalık Hareketleri ve Diğer Olaylar**, Niğde Tarihi Üzerine, (Ed) Musa Şaşmaz, Kitabevi Yayınları, Niğde, 2005, s. 51

Anadolu'nun Türkleşmesi sırasında İçel yöresi, coğrafi kuşaklar arasında sahip olduğu yaylak kışlak özelliğinden dolayı hayat tarzlarını göçerlik geleneği ağır basan Türkmenlerin ilgisini çekmiştir. Bu bakımdan, buradaki Türkler Çukurova'dakilerden ayrı bir siyasi maziye sahiptirler. İçel Türkmenleri tamamen Karamanoğulları Türkmenleridir.¹¹⁶ Selçuklular zamanında Türkmenlerin asalet ruhunun bir ifadesi olmak üzere, isterse sultanın kapısında olsun, nöker¹¹⁷ ve kul olmayı, yani ücretli askerliği kendilerine yakıştıramayarak itibar etmemeleri¹¹⁸ ve Selçukluların Karamanoğulları üzerindeki siyasi faaliyetlerinde isyan ederek Karamanoğulları tarafını tercih etmeleri bunun bir göstergesi sayılabilir.

XV. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı hâkimiyetini tanıyan bölge, tipik Türkmen bölgelerinden biridir. Bölgedeki grupların başında Bozkırlı, Hacı Bahaeddinlü ve Yuvalı Yörükleri gelmektedir.¹¹⁹ Faruk Sümer'e göre İçdirler ve Yıva oymağının Büyük-Yıva kolu Gülnar ve Anamur arasında yerleşmişlerdir.¹²⁰

c. Köy ve Yer İsimlerinin Aşiret ve Cemaatlerle İlişkisi

Sosyal grupların arazi üzerinde yerleşip, mekan tutmalarında coğrafi ve iktisadi zorlamalar yanında, sosyal ve kültürel yapılarla, siyasi askeri ihtiyaçlarında rol oynadığı sosyolojik çalışmaların konusu olmakla birlikte, yer ve insan adları bilgisinin(Onomastik) ve yer adları ile uğraşan kolu olan toponiminin de sosyolojik gerçeklere uymasına gerekmektedir.¹²¹ Son yıllarda sosyal bilimlerin üzerinde durduğu konulardan biri de tabiat-kültür ilişkisidir. Günümüzde bu ilişkiyi açıklamaya çalışan ilim dallarından biri olan Toponimi dar manada, dilbilimin bir kolu olan ve genel olarak özel isimleri incelemektedir.¹²²

¹¹⁶ Orhan, Sakin. **a.g.e.** s. 60

¹¹⁷ **Nöker:** Türk toplumunda askeri sınıfı temsil eden asilzadeler alp ünvanı taşıyorlardı. Yanlarında onlara tâbi olan nökerler vardı. Alp'ın yendiği, esir ettiği kimselerle yahut başarılarını görerek onların tâbi haline gelenlere nöker denir. (Emine Çaykara; Tarihçilerin Kutbu "**Halil İnalçık Kitabı**" Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s. 107)

¹¹⁸ Mustafa Akdağ; **Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi**, Barış Kitabevi, c.I, Ankara, 1999, s. 32

¹¹⁹ Orhan, Sakin, **a.g.e.** s. 60

¹²⁰ Faruk Sümer; **Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanlar**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992, ss. 257-269

¹²¹ Mehmet Eröz; **Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları**, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1984, s. 43

¹²² Bahaeddin Yediyıldız; **Türkiye'de Yer-Adı Verme Usulleri**, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1984, s. 25

İnsanlar yaşadıkları mekânları adlandırırken bazı özelliklerden etkilendikleri dikkat çeker. Bu etkilenme doğal çevrenin bir niteliğinden olabileceği gibi sosyal bir sebepten de kaynaklanabilir.¹²³

İsim verme hiçbir zaman rast gele olamaz. Bir toplum yaşadığı çevreye isim verirken, tabii çevreye (yeşil, kuru, tepe, kızıl, taşlık, çöl, sulu vs. fiziki özellikler), mensubu olduğu boy, aşiret ile diğer sosyal ve dini gruplara (Şeyh, Ahi, Kınık, Bozok, Kayı vs.) sosyal bir olay veya tabii afetler neticesinde meydana gelen >k>nt>y> ifade etmek üzere, (Harap, harabe, viran, ören gibi) isimler verir.¹²⁴

Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik Türk toplulukları en eski çağlardan beri, arazi parçalarını adlandırırken bir coğrafyacı dikkati ile hareket etmişler, dağlara, yaylara, denizlere, göllere vs. yerlere manalı isimler vermişlerdir.¹²⁵

Yapılan çalışmalar bazı yerleşimlerin ve yer isimlerinin aşiret ve cemaatlerle ilişkisi olabileceğini düşündürürken, bazen aşiret iskânı gerçekleştiğini kesin olarak bildiğimiz köylerin isimlerinin bu cemaat veya grupla ilgisinin olmadığı durumlarla karşılaşabiliyoruz. Ele alınacak örneklerde görüleceği gibi, isimleri aşiret ve cemaatlerle benzer olan köylerin iskânıyla ilgili kesin bilgimiz olmasa da, aynı isimlerin başka vilayetlerde de görülmesi, hatta örnek çalışmalarda aşiret-isim ilişkisinin kurulmuş olması bu husustaki görüşleri desteklemektedir.¹²⁶

Beydili: Gülnar’a 19 km uzakta olan köy halkı, Bozok’ların Yıldızhan kolu, Beğdili (Beğdilü, Beğdilli, Beğdillü) cemaatinden olup, konar-göçer Türkmen taifesindendir. Bu cemaat Gülnar dışında Haleb Eyaleti, Yeni İl Kazâsı, Rakka Eyaleti, Adana, Kırşehir, Canik, Karaman Sancakları, Danişmendli Kazâsı, Sivas, Çıldır, Kars Eyaletleri’nde¹²⁷ iskan olmuşlardır. Anadolu’da birçok yerleşim yerinin adı Beydili veya bu cemaatle ilgilidir.

¹²³ Harun Tunçel; **Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2000, 10(2): 26

¹²⁴ Şaban Bayrak. **a.g.m.** s.55

¹²⁵ Mehmet Eröz, **a.g.m.** s. 43

¹²⁶ Şaban Bayrak. **a.g.m.** s.55

¹²⁷ Cevdet, Türkay; **Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler**, İşaret Yayınları, İstanbul, 2005, s. 203

Çavuşlar: İlçeye 25 km uzaklıktadır. Köy halkı Çavuşlar(Çavuş, Çavuşcu, Çavuşlu, Çavuşoğlu Mehmed, Nam-ı Diğer Hacılar) cemaatinden olup Türkmân Yörükânı taifesindendir. Köyün kuruluşu kesin olarak bilinmemekle beraber bazı mezar taşlarından ve anlatılanlardan öğrendiğimize göre 1689–1700 yılları arasında Ömer Çavuş adında bir Yörük beyi köyü kışlak olarak kullanmıştır.¹²⁸ Yurtlarını terk ederek Teke, Hamid ve Aydın'a kaçan İç-el Yörüklerinden Çavuşlar cemaati 1708 yılından itibaren asıl mekânları olan İç-el kazâlarına iskan olunmuştur.¹²⁹

Bu cemaat ayrıca, Tarsus Sancağı, (Adana Sancağı), Toyran Kazâsı (Köstendil Sancağı), Bozok, Meraş Eyaletleri, Yeni İl Kazâsı (Sivas), Haleb, İçel, Adana, Sis Sancakları, Kırk Kilise Kazâsı (Vize Sancağı), Karaman Eyâleti, Ilgın Kazâsı (Akşehir Sancağı), Nevşehir Kazâsı (Niğde Sancağı), Gerede Kazâsı (Bolu Sancağı), Tire Kazâsı (Aydın Sancağı), Yalavac Kazâsı (Hamid Sancağı), Kireli Kazâsı (Beğşehir Sancağı), Şumnu Kazâsı (Niğbolu Sancağı), Pınarhisârı Kazâsı (Vize Sancağı), Harale Kazâsı (Gelibolu Sancağı), İpsili Kazâsı (Kütahya Sancağı), Kayseriyye Sancağı'nda¹³⁰ iskan olmuşlardır.

Dedeler: Dedeler (Dedeli, Dedelü) cemaati Türkmân Yörükânı taifesindendir ve Toyran Kazâsı (Köstendil Sancağı), Karahîsar-ı Şarkî Sancağı, Cumapazarı Kazâsı (Paşa Sancağı), Şamardı Kazâsı (Niğde Sancağı), Abri Kazâsı (Gelibolu Sancağı), Ermenek Kazâsı'na (İçel Sancağı) yerleştikleri bilinmektedir. Mersin İli sınırları içerisinde iki tane Dedeler adlı köy bulunmaktadır. Diğer Dedeler Köyü Tarsus İlçesi'ne bağlıdır. Yaptığımız araştırmada bu bölgeye yakın Antalya ve Karaman İllerinde Dedeler adlı köy veya yerleşime rastlanmamıştır. Bu bilgiler ışığında, Dedeler Köyü adının ve halkın, Dedeler Cemaati'nden gelmesi ihtimal dâhilindedir.

Hortu: İlçeye 27 km uzaklıkta olan köyün adı önceleri Hortu iken 1960 yılından sonra¹³¹ Demirözü olarak değiştirilmiştir. Anadolu'da Hortu adlı başka bir yerleşim yeri daha var ki o da Eskişehir İli'ne bağlı Sivrihisar İlçesi'nin Hortu Köyü, Nasreddin

¹²⁸ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e** s. 328

¹²⁹ Yusuf, Halaçoğlu, **ag.e.**, s. 129

¹³⁰ Cevdet, **Türkey. a.g.e.**, s. 251

¹³¹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 346

Hoca'nın doğum yeri kabul edilen bu yerleşimin adı da 1999 yılında Nasreddin Hoca Belediyesi olarak değiştirilmiş. Hortu Köyü'ne adını verdiğini düşündüğümüz Hortulu Cemaati, Türkmân Tâifesinden olup Karaman Eyâleti'ne iskan olmuşlardır. Gülnar ve çevresinin uzun süre Karaman Eyâleti sınırları içerisinde yer aldığı düşünülürse Hortu adının Hortulu Cemaati'nden geldiği düşünülebilir. Ayrıca Mehmet Eröz'e göre; Hortu oymağının, Eski Bulgar Türklerine mensup olması muhtemeldir.¹³²

Emirhac: İlçe merkezine 11 km uzaklıktadır. Yörükân Tâifesi'nden, Emîrhâc, Emîr Hacılı (Emîr Hacılı) Cemaati'nin Niğde Sancağı, Gülnar ve Anamur Kazâları'na (İçel Sancağı)¹³³ yerleştikleri düşünülürse Emirhacı Köyü'nün bu cemaatin iskanı sonucu teşekkül etmesi muhtemeldir.

Halifeler: Halifeköy Cemâatı, Adana ve Tarsus Sancakları, Sarıkavak Kazâsı'na (İçel Sancağı)¹³⁴ yerleştirilen Yörükân taifesindendir. Gülnar'a bağlı Halifeler Köyü'nün Halifeköy Cemaati tarafından oluşturulduğu yüksek bir ihtimaldir.

İshaklar: Gülnar'ın en batısında yer alan köy ilçe merkezine 36 km'dir. İshâklar, İshâklı (İshâklu) Cemaati, Yörükân taifesinden olup Anamur Kazâsı (İçel Sancağı), Ankara, Akşehir, Konya, Alâiye, Karahisâr-ı Sâhib Sancaklar, Haymana Kazâsı (Ankara Sancağı), Edirne Kazâsı (Paşa Sancağı), Gülnar Kazâsı (İçel Sancağı), Eyübeli Kazâsı (Aksaray Sancağı), Bolavadin Kazâsı'na (Karahisâr-ı Sâhib Sancağı)¹³⁵ yerleşmişlerdir. Ülkemizde İshaklar ve İshaklı ismiyle toplam 11 köy ve belediye mevcuttur.

Koçaşlı: Kocac, Kocaclar, Kocacı, (Kocacılı) cemaati İçel, Adana, Tarsus, Sis, Karahisâr-ı Şarkî Sancakları, Mut ve Gülnar Kazâları (İçel Sancağı), Kirmastı Kazâsı'na (Hüdâvendigâr Sancağı) yerleşen Yörükân taifesindendir.¹³⁶ Kocacılı adının halk arasında ses değiştirilerek Koçaşlı'ya dönüşmesi mümkündür. Mut ve Sinanlı Kazâları (İçel Sancağı), İçel Sancağı, Söğüt Kazâsı'na (Hüdâvendigâr Sancağı) iskan olunan,

¹³² Mehmet Eröz; **a.g.m.**, s. 49

¹³³ Cevdet, Türkay, **a.g.e.**, s. 301

¹³⁴ **a.g.e.** s. 342

¹³⁵ **a.g.e.** s. 377

¹³⁶ **a.g.e.** s. 453

Türkmân Yörükân› taifesinden Koçaç Cemaati’de¹³⁷ sonradan bu bölgeye gelip aynı şekilde Koçaşlı’ya dönüşmüş olabilir.

Konur: Konur, Konurlu Cemaati, Danişmendlü Aşîretinden olup, Konar-Göçer Yörükân taifesindendir. İskan sahaları Buladan Kazâsı (Kütahya Sancağı), Ankara, Adana, Aksaray, Kengiri, Kırşehir ve Kastamônî Sancakları, Haymana Kazâsı (Ankara Sancağı), Gülnar Kazâsı (İçel Sancağı), Bayce Kazâsı (Bosna Sancağı), Bayburd Sancağı’dır. (Erzurum Eyâleti) ¹³⁸

Sipahili: Sipâhî, Sipâhîler, Sipâhîli(Sipâhîlü) cemaati, Gülnar Kazâsı (İçel Sancağı), Rumkal’a Kazâsı (Rakka Eyaleti), Niğde, Konya, Hudâvendigâr, Adana, Tarsus, Sis ve İçel Sancakları, Küre-i Nuhas Kazâsı (Kastamônî Sancağı), Dimetoka Kazâsı (Paşa Sancağı), Geyve Kazâsı (Kocaeli Sancağı), Bozağaç Mevkii (İçel Sancağının Gülnar Kazâsında), Turgud Kazâsı’nda (Konya Sancağı) iskan olunan Yörükân tâifesindendir.

Tırnak: Dırnaklar, Dırnaklı (Dırnaklu) Cemaati, Gülnar Kazâsı (İçel Sancağı), Karahisâr-ı Develü Kazâsı’na (Niğde Sancağı) iskan edilen Yörükân taifesindendir.¹³⁹ Tırnak Köyü halkının Dırnaklı Cemaatinden olması mümkündür.

Gülnar’da bazı köylerin aşîret veya cemaat adı taşımadığı halde iskân olunan nüfusun aşîretlere mensup olduğu bilinmektedir.

Beğdili(Beydili): Tepe (Lapa) Köyünde¹⁴⁰

Eski Yörük: Akova Köyüne

¹³⁷ Cevdet, Türkay, **a.g.e** s. 455

¹³⁸ Cevdet, Türkay, **a.g.e** s. 457

¹³⁹ Cevdet, Türkay, **a.g.e** s. 285

¹⁴⁰ Tuncer Gülensoy; “**24 Oğuz Boyu ve Sarıkeçililer**”, İçel Kültürü, 1998, 12(57):28-29

d. Gülnar ve Çevresinde Aşiret, Cemaat ve Oymaklar

Cevdet, Türkay'ın "Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler" adlı kitabına göre Gülnar ve çevresine iskân olunan aşiret, cemaat ve oymaklar şunlardır:

Bulaca, Bulacalı(Bulacalu): Gülnar K. (İçel S.), İçel Sis S. (Adana), Kars-ı Meraş S., Mut K. (İçel S.) Türkmân Yörükânı Tâifesindendir.

Oğuz, Oğuzhan: Filibe K. (Paşa S.), Kırıkal'a (Ankara), Kütahya S., Anamur, Gülnar, Mut Kazaları (İçel S.) Yörükân Tâifesindendir.

Sinanlı(Sinanlu): Samsad K. (Malatya S.), İçel S., Erguvan K. (Harpirt S.), Gülnar K., (İçel S.), Beşîri K., (Diyarbakir S.), Bozkır K. (Konya S.) Konar-Göçer Ekrâd Ulus Tâifesindendir.

Yuva, (Yuva, Yava): Gülnar K. (İçel S.), Ankara, İçel Sancakları Türkmân Tâifesindendir.

Bahâdîr, Bahâdîrlı(Bahâdîrlu): Meraş, Mağnisa K., Rakka, Rumkal'a K. (Bîret-ül İrâk S.), Haleb, Ayıntab, Gülnar maa Küret-ün nur K. (İçel S.), Üsküdar K. (Kocaeli S.) Kütahya S. Türkmân Tâifesindendir.

Bancılı (Bancılı), Bançılı, Bançılı) : Tarsus, Zülkadriye K. , Edirne, Kars-ı Meraş, Yüreğir K. ,Karahisâr-ı Şarki S. , Gülnar K.(İçel S.) Yörükân Tâifesindendir.

Beğdik (Beğdiki) : Niğde, Aksaray, Meraş, Karaman, Bozok, Kırşehir Sancakları, Dânişmedlü K. (Karahisâr-ı Sâhib S.), Gülnar K. (İçel S.) , Canik S. ,Haleb, Rakka, Adana Eyaletleri, Yeni İl Kazası(Sivas S.), Konya, Ereğli K. (Konya S.), Nevşehir K.(Niğde S.), Eyübeli K. (Aksaray S.) Konar-Göçer Türkmân Yörükânı Tâifesindendir. Beğdik Cemâatı, Dânişmedlü Aşiretindendir.

Beğdili (Beğdilü), (Beğdilli, Beğdillü) :Haleb, Rakka Eyaletleri, Yeni İl Kazası, Gülнар K. (İçel S.), Adana, Kırşehir, Canik, Karaman Sancaklar›, Dânişmedli K.(Bolu S.), Sivas, Çıldır, Kars Eyaletleri Konar-Göçer Türkmân Tâifesindendir.

Bekirceli(Bekircelü): Bozulus K. (Konya S.), Karaman S. , Kütahya S. , Zülkadriye K., Adana, Gülнар K. (İçel S.), İçel Türkmân Yörükân› Tâifesindendir.

Bekirler, Bekirli(Bekirlü): Bozulus K. (Konya S.), Karaman S. , Kütahya S. , Zülkadriye K.(Meraş S.), Adana, Gülнар K. (İçel S.), İçel, Şumnu K.(Niğbolu S.), Marmara K.(Biga S.), Yüreğir K.(Adana S), Boyâbâd K.(Kastamônî S.), Türkmân Yörükân› Tâifesindendir. Bekirli Cemâati, Bozulus Aşîretindendir.

Bozdoğan, Bozdoğanlı, Bozdoğanlı (Bozdoğanlu), Bozdoğan Yörükleri: İçel S., Gülнар K. (İçel S.), Adana Eyâleti, Sis S., Kars-ı Meraş S., (Meraş E.), Silifke K., (İçel S.), Elvanlı K., (Tarsus S.), Aydın S., Zağra-i Eskihişâr K., (Paşa S.), Kars-› Zülkadriye K., (Kozan S.), Kayseriyye S., Çukurova, Edirne S., (Paşa S.) Konar-Göçer Yörükân tâifesindendir. Bozdoğanlı Cemâati, Kerimoğlu Aşîretindendir.

Bozkır, Bozkır, Bozkırlı (Bozkırlu),(Bozkır Yörükân›): Gülнар maa Küret-ünnûr K., (İçel S.), Ermenek K., (İçel S.), İçel, Adana, Kırşehir, Bozok, Tarsus, Sis, Konya, Karaman, Beğşehir S., Sinanlı ve Silifke K., (İçel S.) Türkmân Yörükân tâifesindendir. Bozkır yörükânı Cemâati, İçel sancağında Küre nâhiyesinde (Gülнар K.) Sığırcık nâm mahalde olub, yaylâklar› Ânamur’da Kırkkuyu nâm mahaldir.

Bulaca, Bulacalı(Bulacalu), (Bulaca Perâkende Cemâati): Alâiye S., Gülнар K., (İçel S.), İçel, Sis, Kars-ı Meraş, Adana S., Mut K., (İçel S.), Tarsus S., Silifke, Sinanlı ve Selenti K., (İçel S.), Teke ve Hamîd S. Türkmân Yörükânı tâifesindendir.

Burhan, Burhanlar, Burhanlı (Burhanlu), (Burhan Nâm-ı diğer Abdülahadoğlu): Konya S., Karaman E.İçel S., Gülнар K., (İçel), Aydın, Saruhan Kütahya, Aydın S.,Silifke Kazası› (İçel) Tarsus, Meraş S., Uşak Kazası (Kütahya S.) Ayasuluğ K.,(AydınSancağı), Siverek S.,(Diyarbekir E.), Denizli K., (Kütahya S.), Aksaray S., Kızıllhisâr K., (Sığla S.), Teke ve Alâiye S., Seferihisâr Günyüzü K., (Hudâvendigâr S.),

Anamur, Mut, Selenti, Ermenek ve Karataş K., (İçel S.), Güzelhîsar K., (Aydın S.), Sinanlı K., (İçel S.), Eşme K., (Kütahya S.), İshaklı K., (Akşehir S.), Biga S., Nevşehir K., (Niğde S.), Kula S., (Kütahya S.), Alaşehir K., (Aydın S.), Adala K., (Saruhan S.), İzmir S. Konar-Göçer Türkmân Yörükân› tâifesindendir.

Cece, Ceceli(Cecelü), (Çeçeli, Çeçelü): Çorum, Rakka, Aksaray S., Yeni İl K., (Sivas S.), Adana, Halep E., Gülнар K., (İçel S.), Kengiri, Niğde S., Katar K., (Çorum S.), Nevşehir K., (Niğde S.), Eyübeli K., (Aksaray S.) Konar-Göçer Türkmân tâifesindendir. Ceceli Cemâati, Beğdili Aşîretindendir.

Dererli (Dererlü): Gülнар K., (İçel S.) Yörükân tâifesindendir.

Derzi, Derziler, Derzili (Derzilü): Gülнар K., (İçel S.), Kusun K., (Tarsus S.), Meraş S., Yanbolu K., vs. Yörükân tâifesindendir.

Emîrhâc, Emîr Hac› (Emîr Hac›lu): Niğde S., Gülнар ve Anamur K. Yörükân tâifesindendir.

Eşüklü (İşuklu): Ordu K., (Karahisâr-ı Şarkî S.), Gülнар K. Yörükân tâifesindendir. Gedik Kaya: İçel, Adana, Tarsus, Sis S., Gülнар K. Yörükân tâifesindendir.

Gölgelioğlu, Gölgei: Anamur, Silifke ve Gülнар K. Yörükân› tâifesindendir.

Hac›bahâeddîn, Hac›bahâeddînli, (Hac›bahâeddînlü) nâm-ı diğer Şeyhlü, (Hac›bahad›nl, Hac›bahad›nlu): İçel, Tarsus, Adana, Sis, Teke, Alâiye S., Anamur ve Gülнар K. Yörükân tâifesindendir.

Hacımahmûd, Hacımahmûdoğulları: Gülнар Kazas›, Yörükân tâifesindendir.

Haciömeroğulları: Ovac›k Karyesi ve Gülнар K. Yörükân tâifesindendir.

Had›ml, (Had›mlu): İçel, Adana, Tarsus, Sis S., Sinanlı ve Gülнар K. vs. Yörükân tâifesindendir.

Hasan: Gülnar K. Tire K. Yörükân tâifesindendir.

Haymana, Haymanal, (Haymanalu), Haymanagân, (Haymana Türkmân): Ankara S., Gülnar K., Aksaray K. Konar-Göçer Türkmân tâifesindendir.

Hacahmedli (Hacahmedlü): İçel S., Gülnar K. Yörükân tâifesindendir.

Hocayûnûslü: Adana ve Tarsus S., Anamur ve Gülnar K. vs. Türkmân Yörükân tâifesindendir.

Hüseyincik: İçel S., Gülnar K. Yörükân tâifesindendir.

Işık, Işıklar, Işıklı (Işıklı), (Işıklılar nâm-ı diğer Şeyhler): Gülnar maa Küretünnûr K., (İçel S.), Edirne K., (Paşa S.), Tarsus, Adana, vs. Yörükân tâifesindendir. Işıklı Cemâati, Küre nâm mahalden kalkub, İçel livâsında Yellibel'de yaylayub, yine Küre (Gülnar K.) nâm mahalde kışlarlar.

Karadirlik (Karabırlık), (Karadirlik Perâkendesı): İçel, Adana, Sis, Tarsus, Karaman S., Gülnar ve Silifke K., Türkmân Yörükân tâifesindendir.

Karadöne, Karadöneli, (Karadönelü), Karadonal: Sinanlı K., (İçel S.), Dünderlı K.(Adana S.), Mut, Gülnar, Silifke, Anamur K. (İçel S.) vs. Türkmân Yörükânı tâifesindendir.

Karadonlu, (Karadonalu): Ermenak, Gülnar K., (İçel S.), Bozkır K., (Beğşehir S.) vs. Yörükân tâifesindendir.

Kasabal (Kasabalu): Gülnar K., (İçel S.), İçel, Hamîd ve Menteşe Sancakları Yörükân tâifesindendir.

Keşler, Keşli (Keşlü): İçel, Tarsus, Adana ve Sis S., Silifke, Karataş, Gülnar Ermenâk ve Bozdoğan K., (İçel S.) v.s Türkmân Yörükânı tâifesindendir.

Kömür Cerîdi, (Kömürcü): Küre=Gülner Nahiyesi (İçel S.), Gülner, Mut K., (İçel S.), Adana, Tarsus, Sis ve İçel Sancakları, Yörükân tâifesindendir.

Kömürcüler, Kömürcülü: Gülner, maa Küret-ün nûr, Mut ve Anamur K., (İçel S.), İçel, Adana, Sis, Tarsus ve Niğde S. vs. Yörükân tâifesindendir.

Küçük, Küçüklü(Küccüklü), (Küçüklü Türkmân), Küçükler, (Küçüklü Yörükân nâm-→ diger Çanaklu): Gülner ve Sarıkavak K., (İçel S.), Dinek K., (Kırşehir S.), Akâbâd K., (Kocaeli S.) vs. Konar-Göçer Türkmân Yörükân tâifesindendir.

Mürselli (Mürsellü), (Mürseller nâm- diger Hızrlar, Mürselli Perâkendes): Kırşehir, Bozok, Haleb ve İçel S., Yeni İl K., (Sivas S.), Gülner ve Silifke K., (İçel S.) vs. Türkmân Yörükân tâifesindendir.

Sabaca (Sapaca): Gülner K., (İçel S.), Eski İl K., (Konya S.), Aydos K., (Silistre S.) vs. Yörükân tâifesindendir.

Satlı (Satlu), (nâm-→ diger Yamucak, Sadlı, Sadlu): Mut ve Gülner K., (İçel S.), Alâiye, Adana, Sis, Tarsus, İçel ve Kiğı S. Perâkende Yörükân tâifesindendir.

Sofu, Sofular, Sofulu, (nâm-→ diger Kerimli): Adana, Sis, Kars-ı Meraş S., Gülner K.(İçel S.), Şorba K., (Ankara S.) vs. Türkmân Yörükânı tâifesindendir.

Sofular Perâkendes, (nâm-→ diger Söbüdudak): Gülner K., (İçel S.), Yörükân tâifesindendir.

Şamlı (Şamlu): Eflani K., (Paşa S.), Hamîdeli, Teke, Alâiye, İçel, Karaman, Tarsus, S., Gülner K., (İçel S.) vs. Konar-Göçer Yörükân tâifesindendir.

Topalahmed: Gülner K.,(İçel S.) Yörükân tâifesindendir.

Turhanlar, Turhanlı, (Turhanlu), Turhanobas: İçel ve İnebahtı S., Karaîsâlu K., (Adana S.), Gülner K., (İçel S.) vs. Yörükân tâifesindendir.

Tursun (Dursun), (Tursunobas, Dursunobas): Gelibolu ve Karasi S., Sındırgı K., (Karasi S.), Silifke ve Gülnar K., (İçel S.) vs. Yörükân tâifesindendir.

Umur Kethüda: Gülnar K., (İçel S.) Yörükân tâifesindendir.

Uzun, Uzunlar, Uzunlu: Boğazlıyan K., (Bozok S.), Sivas, Bozok, Meraş S., Düşenbe K., (Alâiye S.), Gülnar K., (İçel S.), vs. Yörükân tâifesindendir.

Vasmal (Vasmalu), (Asmal, Asmalu): Gülnar K., (İçel S.) Yörükân tâifesindendir.

Yahşi, Yahşiler, (Yahşili, Yahşilü): Edirne K., (Paşa S.), Erzincan civarı, Gülnar ve Mut K., (İçel S.), vs. Yörükân tâifesindendir.

Yalpbakan: Gülnar K., (İçel S.) Yörükân tâifesindendir.

Yerebakan (Yerebakanlu): Gülnar ve Sinanlı K., (İçel S.), Tarsus, Adana, Sis ve İçel S. Türkmân Yörükân tâifesindendir.

İlçe sınırları içerisinde büyük akarsulara rastlanmamakla birlikte, Göksu Irmağı'na su taşıyan küçük çaylar mevcuttur. Bunlar: Erik Deresi ve Kurbağa Deresi'dir. Babadıl Çayı ve Menekşe Deresi ilçenin diğer su kaynaklarıdır.

Demirözü (Hortu) Köyü yakınında Aygır Gölü, Kamışlı Göl, Adalı göl, Tavalı Göl, Kara Göl, Çıplak Göl, Hac› Ali Gölü ad› verilen 7 tane gölcük vardır.¹⁴³

İklimi, Göller Bölgesi iklimine yakın olmakla birlikte sahil, orta sahil, yayla olmak üzere üç farklı iklim özelliği göstermektedir. Sahil kesiminde, Akdeniz iklimi yani yazın sıcak ve kurak, kışın ılık ve yağışlıdır. Orta sahil kesiminde, kışın soğuk ve zaman zaman kar yağışlı yazın sıcak ve kuraktır. Yayla kesiminde ise yazın serin ve kurak kışın soğuk ve kar yağışlıdır.

Tablo 3: Gülnar'da Aylık-Yıllık Sıcaklık Ortalamaları

Aylık-Yıllık Sıcaklık Ortalamaları													
Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Ort.
Gülnar	3	6	10	13	16	21	24	23	20	17	12	7	14,3

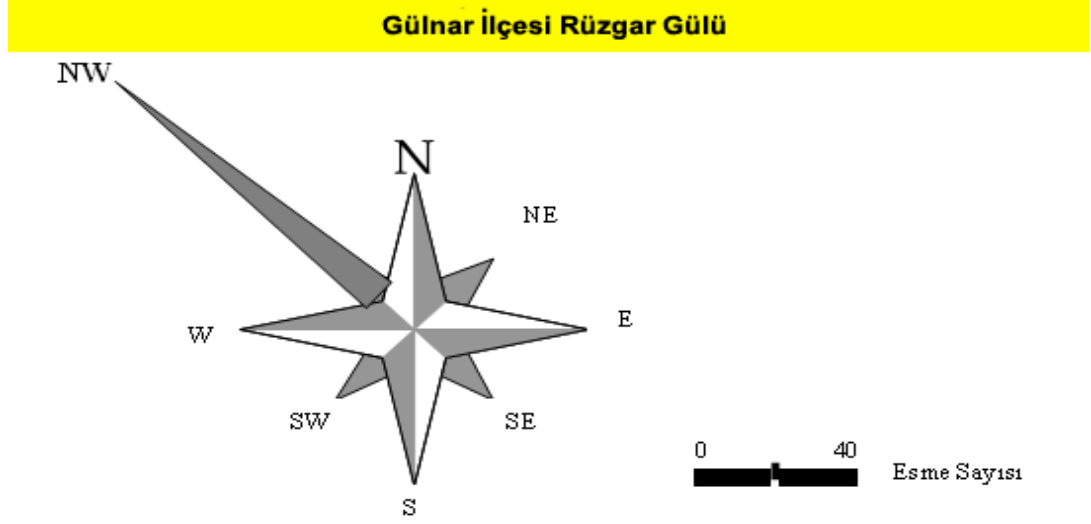
Kaynak: Gülnar M.E.B web Sitesi

Tabloda görüldüğü gibi en sıcak ay Temmuz, en soğuk ay ise Ocak ayıdır. Sıcaklık ortalaması ise 14,3'tür.

İlçede hâkim rüzgâr yönü Kuzeybatı, Güneydoğudur. Kuzeydoğudan esen poyraz kışın soğuklara ve kar yağışlarına neden olur. Yazın ise poyraz sıcak ve kavurucu bir özellik gösterir. Güney ve güneybatıdan esen Lodos ise kışın ılıtıcı ve yağışlı bir etki yaparken yazın ise nem oranını yükseltici ve serinletici etki yapmaktadır. Halk arasında Lodos'a "Gökyel" denir. Halk deyiimiyle "Gökyel avara (sebze, meyve), poyraz davara (keçi, koyun sürüsü) iyi gelir."¹⁴⁴

¹⁴³ Özlem Özkan, a.g.t s. 6

¹⁴⁴ Kamil Fıkara, **Gülnar Merkez**, 1980 Doğumlu, Lise Mezunlu, Memur

Şekil 1: Gülnar R zg r G l 

İlçede 700–800 m yüksekliklere kadar Akdeniz ikliminin karakteristik bitki örtüsü olan makiler h kimdir. Yükseklere  kild kça makiler yerini ormanlara b rak r. Deniz k ys ndan 1400 m’ ye kadar asl  Akdeniz bitki eleman  olan K z l amlar önemli yer tutar.¹⁴⁵ Göksu vadisinde kızılçam ormanları, ilçenin güneydoğusunda palamut me esi, batıda sedir ormanları yer alır. Ayrıca Adaçayı, Kuşburnu, Salep, Kuzug be i,   rek otu, Kenger, Sumak, Menengi ¹⁴⁶ ve Karahan ilçede görülebilecek diğer doğal bitkilerdir.

Fotoğraf 1: Gülnar Ladin(katran) Ormanları

¹⁴⁵ **Orman İşletme M d rl   Verileri**

¹⁴⁶ **Menengiç:** *Pistacia terebinthus* L, Akdeniz ve Batı Asya’nın tipik bitkisidir. Türkiye’nin bat  ve güney bölgelerinde yeti ir. Toros Da larında 1600 m yükseklikte bulunur. Halk tıbbında ve kahve olarak kullanılır. (M. Couladis, M.  zcan, O. Tzakou, A. Akg l. (2002), **Menengiç (*Pistacia terebinthus* L) A acının De i ik Organlarında Uçucu Ya  Bileşimi**, 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler, 29-31 Mayıs 2001, Eskişehir, s.

Fotoğraf 2: Gülnar Sahil Köylerinde Portakal Ağaçları

1890 yılında Düyun-u Umumiye İdaresi Müfettişi olarak, İçel Sancağına gelen Cuinet¹⁴⁷ bölgedeki toplam orman alanını 170.096 hektar olarak yazmaktadır.¹⁴⁸

Tablo 4: 1890 yılı İçel Sancağı Ormanlık Alanı

KAZA ADI	ORMANLIK ALAN (HEKTAR)
Silifke	82.283 ha
Anamur	44.244 ha
Gülnar	24.936 ha
Mut	18.633 ha
Toplam	170.096 ha

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi

¹⁴⁷ **Vital Cuinet:** 1880'li yıllarda Düyun-u Umumiye İdaresi'nce Anadolu'da görevlendirilen papaz ve Doğubilimci, Cezmi Yurtsever ; **Çukurova'ya yönelik Fransız Emperyalizminin Tarihi ve Kültürel Görünümü**, s. 668 (27.04.2007).
http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_3/yurtsever.pdf

¹⁴⁸ **Gülnar maddesi**, Yurt Ansiklopedisi, s. 3644

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere Mersin ili ormanlık alanlarının % 15 ‘e yakını Gülnar sınırları içerisinde.

Tablo 5: Mersin Ve Gülnar Ormanlarının Özellikleri

	Koru		Bataklık		Ormanlık	Açıklık	Toplam
	Normal	Bozuk	Normal	Bozuk	Alan	Alan	Alan
Gülnar	52.514	68.809	-	-	121.323	60.614	181.938
Mersin	33.545	26.143	-	1.427	148.608	110.693	181.809
Toplam	335.448	420.915	1.375	46.245	803.984	755.085	1.559.069

Kaynak: 2003 Yılı Mersin İl Çevre Durum Raporu

Orman örtüsü bakımından zengin olan Mersin’de toplam orman alanlarının % 11,6’sı Gülnar ilçe sınırları içerisinde yer alır.

Tablo 6: 1977–2004 Yılları Arasında Mersin Geneli ve Gülnar’da Meydana Gelen Orman Yangınları ve Yanan Ormanlık Alanlar

Gülnar		Mersin Toplam		Yıllar
Adet	Yanan Alan	Adet	Yanan Alan	
125	2.998,82	698	6.200,21	1977–89
6	12,98	92	523,30	1990
2	98	40	193,20	1991
9	11	80	542,84	1992
28	304,88	159	878,34	1993
22	21,21	123	335,08	1994
12	11,57	99	290,15	1995
6	18,98	73	61,62	1996

19	52,52	64	539,70	1997
20	16,71	78	94,09	1998
34	26,03	124	83,94	1999
15	39,670	77	96,115	2000
20	60,380	67	95,18	2001
13	95,070	62	421,34	2002
16	95,89	54	111,73	2003
20	9,46	59	24,24	2004
367	3862,49	1949	10491,07	Toplam

Kaynak: Orman Bölge Müdürlüğü 2004 yılı Verileri

Gülnar’da 1977 yılından itibaren takip edilen orman yangınlarına göre 2004 yılına kadar toplam 367 defa irili ufaklı orman yangınları görülmüş, bu yangınlar sonucunda 3862,49 ha. ormanlık alan yok olmuştur. En çok yangın 1999 yılında, en az yangın ise 1991 yılında meydana gelmiştir. Gülnar genelinde meydana gelen orman yangınlarında en fazla ormanlık alan kaybı 304,88 ha. 1993 yılıdır.

Tablo 7: Mersin Bölge Orman Müdürlüğü İlçeler İtibariyle 2005 Yılı Üretim Cetveli

Emvalin Cinsi	Gülnar	Mersin Toplam
Tomruk m ³	19.330	146.667
Maden Direk m ³	3.356	25.741
Tel Direk m ³	----	262
Sanayi Odunu m ³	4.300	40.892
Kâğıtlık Odun m ³	11.800	76.779
Lif-Yonga Odun m ³	300	26.636
Sırk m ³	----	1.173
Toplam m³	39.086	318.150
Top. Yap. Od. Ster. St.	10.000	89.749
Tali Ürünler	----	----

Defne Tohumu Kg	----	----
Defne Yapracı Kg	----	434.978
Kekik Kg	----	1.770
Karağan Yap. Kg	22.898	84.448
Biberiye Kg	----	32.000
Fıstık amı Koza Kg	----	155.700
Sumak Kg	----	10.400
Mersin Yapracı Kg	22.270	29.440

Kaynak: Mersin Orman Bölge Müdürlüğü 2005 Yılı Verileri

Toplam Tomruk ve Maden direk üretiminin % 13'ü, sanayi odunun % 10,5'i, Kâğıtlık odunun % 15,3'ü, Karağan yaprağının % 27'si, Mersin yaprağının % 75,6'sı Gülnar ormanları'ndan sağlanmaktadır.

C. SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

1. Sosyal Yapı

Yüzyılın başında İsviçreli Dilbilimci Ferdinand de Saussre tarafından kullanılan yapı kavramı daha sonra diğer insan bilimlerinde de kullanılmıştır. Toplum bilimlerinde bu kavramı ilk kullanan ise Fransız sosyolog, antropolog ve etnologu Claude Levi-Strauss'tur.¹⁴⁹

Levi-Strauss'a göre toplumsal olayları incelerken tarihsel boyut göz ardı edilerek, var olan yapıyı incelemek gerekmektedir. Doğru olan ya da gerçeğe varmak izlenecek olan yol, her öğenin yapı içinde bir işlevi olduğunu varsayarak, öğeden yapıya ulaşmaya çalışmak, her öğeyi kendi başına ele alarak nedenini daha eski bir durumda aramak yerine, onu eşzamanlı bir bütünün parçası olarak görmektir.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Zeynep Gökçe Akgür: **Türkiye'de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970–1993)**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 10

¹⁵⁰ gös. yer.

Yapı deyince, her ögenin bütüne göre anlam kazandığı bir dizge ya da sistem anlaşılmalıdır. “Yapı” kavramı bir bütünü tamamlayan parçalar ve ögeler arasındaki durağan bağlarla karşılıklı bağıntıları açıklamaktır.¹⁵¹

Toplumsal yapı, toplumun temel unsurlarından biri de bireydir. Toplum hayatı her birey çeşitli roller yüklemiştir. Rol ise belirli sosyal durumlardaki kişilerden beklenen sosyal davranış şekilleridir. Bir başka ifade ile toplumdaki fertlerin statüleri gereği elde ettikleri haklar ve sorumluluklarıdır.¹⁵² Toplum, belirli amaçlar ve görevleri olan unsurların birbirleriyle olan ilişkilerinin sosyal bir bütünü oluşturduğu yapıdır. Bu unsurların birbirleriyle olan ilişkilerinde beklenen davranış biçimlerine ise sosyal rol denilmektedir.¹⁵³

Toplumsal yapı, ortak insan davranışlarının tümüdür.¹⁵⁴ Bir başka ifade ile sosyal yapı, sosyal hayatın içinde aile, komşuluk, köy, şehir, dernek, devlet gibi binlerce bütünlüklerin bulunduğunu, bunların her birinin kendi içinde birer sosyal yapıyı yansıttığını, bir araya gelerek en büyük sosyal yapı olan toplumu meydana getirdikleri belirtilmiştir.¹⁵⁵

Aktarmaya çalıştığımız tanımlamalardan sonra Gülnar İlçesi’nin sosyal yapısının ayrıntılarına geçebiliriz.

İlçeye, Türkmen nüfusunun ilk defa tam olarak ne zaman, hangi yolları kullanarak geldiklerini mevcut kaynaklardan tespit edememekteyiz. Bölgeye Selçuklu Döneminde başlayan Türkmen iskânının, Karamanoğulları ve Osmanlı Devleti zamanında devam ettiği görülmektedir. İlçe tamamıyla yerleşik hayata geçmiş Türkmenlerden oluşmaktadır. Yerleşim daha çok su kaynaklarının çevresinde yoğunlaşmıştır. İlçe merkezinin yerleşim alanı çok geniş ve dağlıktır. Kırsal kesimde evler genellikle iki katlı olup ana malzeme taştır. Bu evler samanlık, odunluk ve ambar gibi bölümlerden

¹⁵¹ Bilal Yeyin, **a.g.t.** s. 15

¹⁵² E. Mustafa Erkal vd; **Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü**: Der yayınları, İstanbul, 1997, s. 16

¹⁵³ Ratıp Üres; **Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği)** Yüksek Lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2005, s. 11

¹⁵⁴ Yakup Göker; **Şarkışla’nın Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 1998, s. 6

¹⁵⁵ Bilal Yeyin, **a.g.t.** s. 16

oluşmaktadır. Azda olsa kerpiç ve ahşap mesken tiplerine rastlamakta mümkündür. İlçede betonarme binalar çoğunluktadır. Yazlıkıların tercihi ise iki katlı ve üç katlı evlerdir.

Fotoğraf 3: Eski Taş Yapı Ve Modern Betonarme Yapılar Bir Arada

Fotoğraf 4: Gülnar'da Eski Taş Bir Bina

Gülnar merkez, kendi köyleri dışında ülkemizin herhangi bir yerinden gç almamakla birlikte Mersin'in en çok gç veren ilçelerinden birisidir. En fazla gç verdiği iller Mersin, Adana ve Karaman gibi evre illerdir.

Nüfus, belirli zamanlarda (sayım gününde) bir ülkede ya da bölgede yaşayan insan sayısına nüfus denilmektedir.¹⁵⁶ Nüfusu tespit edebilmek için daha önceden belirlenmiş bir zamanda nüfus sayımları yapılr. Nüfus sayımlarının amacı nüfusun miktarını belirlemekten daha çok doğal evre, iklim, diğer nfuslarla ilişkilerini sosyo-ekonomik durumlarını tespit etmek, daha sonraki analizlerin yolunu açmaktır.¹⁵⁷

Nüfus hareketleri tarih boyunca toplumların değişiminde önemli rol oynamıştır. Tarihin her devresinde doğum ve ölüm oranları, gçler, yerleşim ve bunların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik etkilerinin görülmediği tek bir olay yoktur.¹⁵⁸

Nüfus sayımı ise bir ülkede, bir devletin topraklarında kaç kişi bulunduğunu, bunların türlü yönlerden özelliklerini ortaya koymak için yapılan sayımlardır.¹⁵⁹ Nüfus sayımının geçmişi ülkemizde 19. yüzyıla kadar gitmekle beraber, Osmanlı Devleti'nde "sayım"ın başlangıçta, her idari bölgedeki nüfusun bir kurul tarafından kaydedilmesinden ibaret olduğu dikkate alınmalıdır. Günümüz nüfus sayımları ile Osmanlı nüfus sayımları karşılaştırıldığında ilk göze çarpan kusurlar Osmanlı'da kadınların her zaman noksan sayılması ve göçebe aşiretler tam sayılamadığı için tahmini değerlerin kabul edilmesidir.¹⁶⁰ Göçebe aşiretlerin sayımında daha çok aşiret reislerinin beyanlarına gvenildięi¹⁶¹ için Gülnar ve çevresinin göçebe aşiretlerin yoğun olarak yaşadığı bir bölge olması ve dağlık olması yüzünden sayımı zorlaştıran doğal faktörlerin varlığı kabul edildiğinde Osmanlı yönetiminin, aşiret reislerinin verdiği sayılara itibar etmesi Gülnar ve çevresi için daha gerçekçi görünmektedir.

¹⁵⁶ Reşat İzbırak; **Coğrafya Terimler Sözlüğü**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 249

¹⁵⁷ zlem zkan, **a.g.t** s. 20

¹⁵⁸ Kemal H. Karpat; **Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma**, Dilek zdemir(ev.), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006, s. 393

¹⁵⁹ Reşat İzbırak, **a.g.e.**, s. 250

¹⁶⁰ Kemal H. Karpat; **Osmanlı Nüfusu (1830–1914) Demografik ve Sosyal zellikleri**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2003, s. 36–37

¹⁶¹ Kemal H. Karpat, **a.g.e.**, s. 48

1869 Yılı Konya Vilayet Salnamesine göre Gülnar Kazas'ının mahalle ve köy sayısı 39, erkek nüfusu ise 6770'tir. Aynı salnameye göre İçel Sancağı'nda Kazaların Köy ve Mahalle sayıları ile Erkek Nüfus dağılımı şu şekildedir.

Tablo 8: 1869 Yılı Konya Vilayet Salnamesine Göre Gülnar Nüfusu

Kaza ve Nahiye Adı	Mahalle ve Köy	Erkek Nüfus
Mut Kazası	20	1.476
Sinanlı Nahiyesi	20	2.112
Sarıkavak Nahiyesi	28	3.410
Silifke Kazası	33	4.379
Gülnar (Zine ile birlikte)	39	6.770
Anamur Kazası	29	6.742
İçel Sancağı Toplam	169	24.889

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi

Salnameye göre İçel Sancağındaki toplam erkeklerin % 27,2'si Gülnar'dadır.

Tablo 9: 1881/82- 93 Nüfus Sayımına Göre Gülnar'da Erkek Ve Kadın Nüfusun Dine Göre Dağılımı

	Erkek	Kadın
Müslüman	8.175	8.128
Rum Ortodoks	136	114
Ermeni Gregoryen	9	9
Katolik	-	4

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi

Tablodan anlaşılacağı üzere Gülnar ve çevresinde hâkim unsur Müslüman Türklerdir. Bunun dışında Ortodoks Rumların sayısı toplam 250'dir. Ermeni nüfus ise Müslüman Türk nüfusla kıyaslanamayacak kadar azdır. 1881 yılında Gülnar'ın nüfusu 16.575'tir.

Nüfusun % 1,6 gayrimüslim iken, % 98,4'ü Müslüman'dır. Aynı dönemde İçel Sancağı'ndaki toplam Rum sayısı 1515, Ermeni sayısı 187'dir.¹⁶²

Tablo 10: 1891 Yılında Mersin ve Tarsus'ta Müslim ve Gayrimüslim Nüfus

Kaza Adı	Müslim	Gayrimüslim	Toplam
Mersin	19737	1929	21666
Tarsus	38037	2284	40321
Toplam	57774	4213	61987

Kaynak: Adem Tutar; **XIX yüzyılın Sonlarında Mersin Sancağında Müslim ve Gayrimüslimler**, Fırat Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, (9:2), 2004, s. 35

Tablo 8'de görüldüğü gibi Mersin sancağındaki Müslüman ve Gayrimüslim nüfusun toplam 61987 kişidir. Bu nüfusun 57774 (% 93)'ünü Müslümanlar teşkil ederken, 4213 (% 7)'ünüde Gayrimüslimler oluşturmaktadır.

Tablo 11: 1890 Tarsus ve Mersin Kazaları İle İçel Sancağı Nüfusu

Sancak Ve Kaza	Nahiye	Köy	Nüfus
Tarsus Kazası	2	88	41.606
Mersin	2	87	29.185
Silifke Kazası	3	36	28.550
Mut Kazası		74	15.368
Gülnar Kazası	1	52	18.120
Anamur Kazası	1	96	16.815
Genel Toplam	9	433	149.644

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi

¹⁶² Kemal H. Karpat; **Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri**, s. 164

Tabloya göre 1881 yılında 16.575 olan ilçe nüfusu 1890 yılında 18.120 olmuştur. 1902 yılında Hacı Süleyman Ağazâde Mehmet Ali'nin İstanbul'a gönderdiği mektuba göre Gülnar'ın nüfusu 20.000'dir.¹⁶³

1914 yılında İçel'in toplam nüfusu 105.194' tür. Gülnar'ın nüfusu ise 21.121 olup, bu sayının içine 463 Rum, 7 Ermeni, 228 Çingene dâhildir.¹⁶⁴

Tablo 12: Gülnar ilçe merkezinin sayım yıllarına göre nüfus miktarları

Yıllar	Şehir Nüfusu	Artış Oranı %
1935	1029	
1940	1280	24,4
1945	1228	-4
1950	2807	129
1955	3100	10,4
1960	3920	26,5
1965	4983	27
1970	5072	2
1975	6344	25
1980	6837	8
1985	7511	10
1990	7550	0,5
1997	8969	19

Kaynak: TÜİK Verileri

İlçe merkezinin nüfusu 1935 yılında 1.029 iken 1940 yılında % 24,5 artış göstererek 1280 olmuştur. 1945 yılında ise nüfusta az miktarda olsa bir azalma olmuştur. Bu azalmanın sebebi bu dönemde görülen kıtlıklar, göç ve ölüm oranındaki artıştır. Ayrıca II. Dünya Savaşı nedeni ile genç nüfusun askere alınması da bu azalmanın diğer bir sebebidir. 1950 yılına gelindiğinde ekonomik şartların düzelmesi, kurumlaşmaların artması, eğitim imkânlarının iyileştirilmesi ile nüfus % 128,6 artarak 2807 olmuştur. Tabloya bakıldığında ilçedeki nüfus artış oranının % 21 olduğu görülmektedir.

¹⁶³ Ensar Köse ve Doğan Altay. **a.g.e.**,s. 255

¹⁶⁴ Kemal H. Karpat, **a.g.e.**, s. 222

Tablo 13: Gülnar 1990 ve 2000 yılları Erkek-Kadın ve Toplam Nüfusu

YIL	Toplam Nüfus	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus
1990	29790	14392	15398
2000	33917	16818	17099

Kaynak: TK Verileri

Bir ülkenin kr ve kentlerinde bulunan nüfus miktarları, o ülkenin ekonomik ve sosyal yapsn yansıtan önemli göstergelerden biridir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kırsal nüfus, toplam nüfusun büyük bir kısmını teşkil ediyordu. 1927 nüfus saymna göre nüfusun, % 83,8'i kırsal kesimde, % 16,2'si kentlerde yaşamaktaydı.¹⁶⁵ 1935 yılı nüfus saymna göre ise nüfusun % 75,8'i kırsal alanda, % 24,2'si şehirlerde yaşamaktadır.

Tablo 14: Gülnar İlçesi'nin Sayım Yıllarına Göre ehir, Köy Ve Toplam Nüfusu

Yıllar	Köy Nüfusu	Oran %	ehir Nüfusu	Oran%	Toplam Nüfus
1935	22005	95,5	1029	4,5	23034
1940	22258	94,5	1280	5,5	23538
1945	24181	95	1228	5	25409
1950	25923	90,3	2807	9,7	28730
1955	26632	8,5	3100	10,5	29732
1960	28772	88	3920	12	32692
1965	31390	86	4983	14	36373
1970	31498	86	5072	14	36570
1975	35601	85	6344	15	41945
1980	35831	84	6837	16	42668
1985	37386	83	7511	17	44897

¹⁶⁵TK 2000 Yılı Verileri

1990	26164	77,5	7550	22,5	33714
1997	24887	73,5	8969	26,5	33856
2000	27789	72,5	10503	27,5	38292

Kaynak: TÜİK Verileri

Cumhuriyetin ilk yıllar› ülkemizin kırsal-kentsel nüfus oranları ve Gülnar ilçesi kırsal-kentsel nüfus oranları kıyaslandığında Gülnar, kırsal nüfus bakımından Türkiye ortalamasının üstündedir. Daha sonra yıllarda bu oran düşüş göstermektedir.

Gülnar ilçesinin fiziki özelliklerinden dolayı halkın geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Tarımla uğraşan nüfusun kırlarda yaşaması nedeniyle kır nüfusu şehir nüfusundan çok fazladır. 1935 yılında Gülnar ilçesinin toplam nüfusunun %95,5’ini kır nüfusu, %4,5’ini şehir nüfusu oluşturur. 1985 sayımında nüfusun %83’ü kııda, %17’si şehirdedir. 1997 yılı nüfus sayımında kır nüfusu oranı %73,5’e düşmüş, şehir nüfusu oranı %26,5’ yükselmiştir. Bunun yanında şehir nüfusu oranının yükselmesinde, şehirdeki sağlık, eğitim ve diğer hizmet alanlarındaki gelişmelerin etkisi olmuştur.

Tablo 15: Mersin İli İlçelerine Göre Şehir Ve Köy Nüfusu, Yıllık Nüfus Artış Hızı

	1990			2000			Yıllık Hız› Nüfus % Artış		
	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
Toplam	1267253	788576	478677	1651400	999220	652180	26.47	23.67	30.92
Merkez	548923	422357	126566	733660	537842	195818	29.00	24.16	43.63
Anamur	66400	38817	27583	83864	49948	33916	23.34	25.21	20.66
Aydıncık	10882	7040	3842	11501	7941	3560	5.53	12.04	-7.62
Bozyaz›	31238	22168	9070	43835	26314	17521	33.87	17.14	65.82
Çamlıyayla	19440	8826	10614	18964	8806	10158	-2.48	-0.23	-4.39
Erdemli	100563	30042	70521	142355	40175	102180	34.74	29.06	37.07
Gülnar	33854	7360	26494	38292	10503	27789	12.32	35.55	4.77
Mut	56303	17600	38703	74373	36482	37891	27.83	72.87	-2.12

Silifke	107685	46858	60827	156351	64827	91524	37.28	32.45	40.85
Tarsus	291965	187508	104457	348205	216382	131823	17.61	14.32	23.26

Kaynak: TÜİK Verileri

Tablodan da anlaşılacağı gibi Gülnar ilçesi yıllık artış hızı bakımından incelendiğinde toplam artış hızı Çamlıyayla, Aydıncık'tan sonra en az olan ilçedir. Şehir merkezi artış oranlarına baktığımızda Gülnar, % 35,55'lik oranla şehir nüfusu en fazla artan ikinci ilçedir.

Tablo 16: Gülnar Köyleri 1997–2000 Nüfusları Sağlık, Ocağı, Ptt, Okul, Su Şebekesi Durumları

Köy Adı	1997	2000				
Akova	209	340	Yok	Yok	Var	Yok
Ardıçlı	335	236	Yok	Yok	Yok	Yok
Ardıçlıyusu	805	705	Var	Yok	Yok	Yok
Bereket	616	415	Var	Yok	Yok	Var
Beydili	67	124	Yok	Yok	Yok	Yok
Bolyaran	67	38	Yok	Yok	Yok	Yok
Bozağaç	192	194	Yok	Yok	Yok	Yok
Çavuşlar	424	455	Yok	Yok	Var	Yok
Çukurasma	916	505	Yok	Yok	Var	Yok
Çukurkonak	260	196	Yok	Yok	Var	Yok
Dayıoğlu	2077	2041	Yok	Yok	Var	Var
Dedeler	453	473	Yok	Yok	Yok	Yok
Delikkaya	501	316	Yok	Yok	Var	Yok
Demirözü	501	316	Yok	Yok	Var	Var
Emirhacı	73	76	Yok	Yok	Var	Yok
Gezende	559	603	Var	Yok	Var	Var
Göktürk	96	104	Yok	Yok	Var	Yok

Halifeler	96	77	Yok	Yok	Var	Yok
İlsu	245	252	Yok	Yok	Var	Yok
İıklı	106	72	Yok	Yok	Yok	Yok
İhaklar	641	714	Var	Yok	Var	Var
Kavakoğlu	113	88				
Kayrak	764	713	Var	Yok	Var	Var
Koçaşlı	126	175	Yok	Yok	Var	Yok
Konur	666	575	Var	Yok	Var	Var
Korucuk	304	287	Yok	Yok	Var	Var
Kurbağa	302	272	Yok	Yok	Var	Yok
Mollamerli	187	159	Yok	Yok	Yok	Yok
renpnar	359	325	Yok	Yok	Var	Yok
rtl	286	286	Yok	Yok	Var	Var
Sipahili	454	422	Yok	Yok	Var	Yok
eyhmer	711	564	Var	Yok	Var	Var
Taşoluk	194	202	Yok	Yok	Var	Yok
Tepe	171	203	Yok	Yok	Var	Yok
Trnak	137	133	Yok	Yok	Var	Yok
Ulunar	301	302	Var	Yok	Var	Var
oluk	361	475	Yok	Yok	Var	Var
Yanılı	196	149	Yok	Yok	Var	Yok
Yarmasu	472	379	Yok	Yok	Var	Var
Yassıbağ	120	174	Yok	Yok	Var	Yok
Yeniceky	86	89		Yok		Yok

Kaynak: <http://www.yerelnet.org.tr>

Tabloya bakıldığında sadece 7 kyde Sağlık Ocağı olduğu, hiçbir kyde Ptt olmadığı, Su Őebekesinin genelde bulunduğu, 13 kyde ise okul olduğu anlaılmaktadır.

Tablo 17: Gülnar İlçe Merkezinde Nüfus Sayımlarına Göre
Nüfusun Cinsiyet Durumu

Yıllar	Erkek	Oran %	Kadın	Oran %	Toplam
1935	489	47,5	54	52,5	1029
1940	606	47	674	53	1280
1945	585	47,5	643	52,5	1228
1950	--	--	--	--	2807
1955	1506	48,6	1594	51,4	3100
1960	2518	50,5	1938	49,5	3920
1965	2573	50,7	2499	49,3	5072
1970	3350	53	2994	47	6344
1975	3440	50,3	3397	49,7	6837
1980	3807	50,6	3704	49,4	7511
1985	3814	50,6	3704	49,4	7511
1990	3814	50,5	3736	49,5	7550
1997	4623	51,5	4346	48,5	8969
2000	5413	51,5	5090	48,5	10503

Kaynak: Kaynak: TÜİK Verileri

Tabloya baktığımızda 1935–1955 yılları arasında kadın nüfusu, erkek nüfusuna oranla fazlalık göstermekte, 1960–1997 yılları arasında erkek nüfus az da olsa kadın nüfusundan fazladır. 1935 yılında erkek nüfus oranı % 47,5 iken kadın nüfus oranı % 52,5'tir. Aynı yıl kadın nüfus oranı % 5 oranında erkeklerden fazla iken, 2000 yılında erkek nüfus oranı kadınlardan % 3 oranında fazladır. Burada dikkatimizi çeken 1935–1945 yılları arasında kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olmasıdır. Bunun nedeni bu yıllarda meydana gelen kıtlıklardan dolayı erkek nüfusun çalışmak için ilçeyi terk etmeleri ve II. Dünya Savaşı nedeniyle erkeklerin askere alınmalarıdır.

2. Kültürel Yapı

Latince bir kelime olan kültür, toprağı tarıma hazır hale getirmek anlamına gelir. Cumhuriyetin ilk yıllarında kültürü ifade etmek amacıyla bir süre “ekin” kelimesi kullanılmıştır.¹⁶⁶ Türkçe’ye ise Batı Avrupa dillerinde kazandığı “yüksek umûmî bilgi” manası ile girmiştir.¹⁶⁷ Kültürün etimolojik açıdan kökenine inilirse Latince’de tarım anlamına gelen Cultura kelimesinden geldiği görülmektedir.¹⁶⁸ Culture kelimesinin Osmanlıca karşılığı “Hars” kelimesidir. Ziya Gökalp’ın bu kelimeyi daha çok kullanması irfan kelimesinin kullanılmamasına neden olmuştur.¹⁶⁹ Kültür, Sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, tarih, sosyoloji ve etnoloji gibi sosyal bilimlerin Sosyal bilimler içerisinde çeşitli ve karmaşık tanımlara sahip olan bir diğer kavramda kültür kavramıdır. Kültürün birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Kültür; toplum hayatının dil, düşünce, gelenek, görenek, yasalar, aletler, teknikler, sanat yapıtları gibi her türlü maddi ve manevi ürününü kapsamına alır.¹⁷⁰

Kültür, tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan her türlü değerlerle bunları kullanmada, sonraki kuşaklara iletmede kullanılan insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümüdür.¹⁷¹

Kültür, etnik bir gruba, ulusa, uygarlığa, niteliklerini veren bir başka grupta, bir başka ulusta olmayan maddi ve manevi olguların tümüdür.¹⁷²

Kültür, bir insanın yaşadığı toplumda aldığı tüm beceri ve alışkanlıkları kapsar. Bir milletin, bir halkın ya da toplumun yaşam biçimi olarak da özetleyebileceğimiz kültür, kuşaktan kuşağa aktarılır.¹⁷³

¹⁶⁶ İbrahim Arslanoğlu; **Kültür ve Medeniyet Kavramları**, <http://w3.gazi.edu.tr/~iarslan/kulturvemedeniyet.pdf>, 11.05.2007

¹⁶⁷ İbrahim Kafesoğlu, **a.g.e** s. 15

¹⁶⁸ Anı Çeçen; **Kültür ve Politika**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996, s. 11

¹⁶⁹ **gös. yer**

¹⁷⁰ **Sosyal Bilgiler Sözlüğü**, Doğan Yayıncılık, Ankara, Basım Tarihi Yok, s. 163

¹⁷¹ **Türkçe Sözlük**, Ali Püsküllüoğlu, Arkadaş Yayınları, Ankara, 2004, s. 863

¹⁷² **Büyük Larousse**; Kültür Maddesi, Milliyet Yayınları, C.14, İstanbul, 1986, s. 7276

¹⁷³ **Temel Britannica Ansiklopedisi**; Kültür Maddesi, Hürriyet Yayınları, C.11, İstanbul, 1993, s.172

Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerinden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakalar, itiyatlar, kıymet ölçülerini, umumî atitüd, görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar, birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder.¹⁷⁴

Bir başka tanım da kültür; yalnız bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve teknikle ilgili yaşayışlarını uyumlu bir bütün olarak ifade edilmiştir.¹⁷⁵ Cemil Meriç'e göre ise kültürü tasvir ve tahlil etmek pek kolay bir şey değildir. Manasın kelimelerle ifade etmek zordur.¹⁷⁶

Kültür unsurları maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılır. Manevi kültür, bir milleti diğer milletten ayırt etme imkânı veren örf, adetler, davranışlar, ahlak anlayışı, değerler, sosyal normlar ve zihniyet değişikliğidir.¹⁷⁷ Maddi kültür ise insanların yaptıkları aletleri, kullandıkları araç-gereç ve malzemeleri içine alır. Kültür toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerden meydana gelen bir bütün olması nedeniyle toplumdaki her bilgiyi, ilgileri, gereksinimleri, değer ölçülerini, zihniyet ve davranış biçimlerini içine alır.¹⁷⁸ Bu yüzden maddi ve manevi kültür sahaları birbirinden ayırmak, kültürün yalnız maddi sahadaki başarılarına önem vermek veya dini, felsefe, ahlaki ve sanatsal başarıların ön planda tutularak diğerlerinin unutulması¹⁷⁹ toplumlarda dengeleri bozabilmektedir.

Coğrafi konumu, verimli toprakları nedeniyle tarih boyunca değişik millet ve devletlerin akınına uğramış Mersin birçok kültüre beşiklik etmektedir. Bugün Çukurova adını verdiğimiz arazinin tarihteki adı Kilikya'dır. Coğrafi ve iklim şartları bakımından Kilikya iki kısma ayrılır. Birisi dağlık diğeri ovalık Kilikya'dır. Kilikya sırası ile Hitit, Yunan, Roma, Bizans hâkimiyetini görmüş, Arap istilalarına sahne olmuş, XI. yüzyılda Selçuklu, XIV. yüzyılda Karamanoğulları ve XVI. yüzyılda Osmanlı yönetimi altına

¹⁷⁴ Mümtaz Turhan; **Kültür Değişimleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1997, s. 48

¹⁷⁵ Ziya Gökalp; **Hars ve Medeniyet**, (Haz) Yalçın Toker, Toker Yayınları, İstanbul, 1995, s. 19

¹⁷⁶ Cemil Meriç; **Kültürden İrfana**, İnsan Yayınları, İstanbul, 1986, s. 9

¹⁷⁷ Bilal Yeyin, **a.g.t.** s. 25

¹⁷⁸ Anıl Çeçen, **a.g.e.** s. 18

¹⁷⁹ Mümtaz Turhan. **a.g.e.** s. 44

girmiştir. Batılı tarihçilerin aksine bölgede hiçbir zaman ermeni hâkimiyeti var olmamıştır. Selçuklular zamanında Ermeni Prensi Leon'un İzzettin Keykavus'a yine Ermeni Prenslerinden Hatum'un Alaaddin Keykubat'a yazdığı mektuplar¹⁸⁰ tahlil edildiğinde bölgede bir Ermeni hâkimiyetinin varlığından bahsetmek mümkün görünmemektedir.

Kültürel açıdan zenginliğinin kaynağını tarihi geçmişine borçlu olan Mersin'de günümüz şartları da kültürel zenginliğinin diğer bir nedenidir. Bir sanayi ve liman şehri olan Mersin son yıllarda gelişen turizm ve eğitim potansiyeli ile de ilçeleri ve özellikle Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgelerinden yoğun göç almaktadır. Bu göçlerle değişik kültürler bir arada yaşama olanağı bulurken, diğer taraftan şehrin ve yerel kültürün maddi ve manevi unsurları, hâkim kültür özelliğini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Gülner ilçesi Mersin'e en çok göç veren ilçelerin başında gelmektedir. Selçuklular zamanında başlayan Türkmen yerleşimi özelliğini günümüzde de korumaktadır. Mersin'in aksine tarım ve hayvancılık sektörleri dışında faaliyet alanı kısıtlı olduğu için neredeyse hiç göç almaz. Bu nedenle Gülner Kültürü dış etkenlere kapalı bir kültürdür. Coğrafi ve fiziki özellikleri, iş olanaklarının azlığı vb. nedenlerle okumaktan başka çaresi olmayan yöre insanı son yıllarda artarak devam eden eğitim anlayışı ile eğitime büyük önem vermektedir. Tamamen Göçebe Türkmen aşiretlerin iskân edildiği ilçede, köyler arasında küçük uygulama farklılıkları olmakla birlikte, yerleşik hayata geçmekte zorlanan aşiretlerin iskân sonrası yaşantılarının bugünkü kültürün oluşmasında etkili olduğunu söyleyebiliriz.

D. EKONOMİK DURUM

1. Ziraat

Dağlık Kilikya denilen bölgede yer alan ilçe, arazisinin sadece % 15'i tarıma elverişli olmasına rağmen halkın % 90'u tarımla uğraşmaktadır. İlçede tarım faaliyetleri sahil, orta sahil, yaylada yapılan tarımsal faaliyetler olmak üzere üçe ayrılır. Sahilde

¹⁸⁰ Şinasi Develi. a.g.e. s. 26

genellikle seracılık ve bahçe tarımı yapılmaktadır. Bu alanlarda ise narenciye, zeytin ve yetiştirilir.

Orta sahil denilen kesimde ise bağcılık geçim kaynağı olmakla birlikte, Antep fıstığı, elma, badem ve ceviz yetiştirilen diğer ürünlerdir.

Yaylalarda toprağın kireçli, iklim şartları ve tarım alanlarının darlığı nedeni ile daha çok buğday, arpa ve nohut yetiştirilir. Bağcılığın yanında yayla seracılığı da son yıllarda gelişme gösteren tarımsal faaliyetlerden biridir.

Tarıma uygun alanı çok az olan ilçede topraklar genellikle kıraç ve taşlıktır. Çok küçük toprak parçalarından bile yararlanmak zorunda kalan ilçe halkı genellikle toprağı karasabanla sürer. İlde karasaban sayısı en fazla olan ilçe Gülnar'dır¹⁸¹

Yeterli su kaynakları olmadığından tarım genellikle susuz yapılır. 518.870 dekarlık alanın 6390 dekarında sulu, 512. 480 dekarında kuru tarım yapılmaktadır.

Bağcılığın geçim kaynaklarından biri olduğu ilçede, 18.404.034 dekar bağdan 16.011.480 kg üzüm yetiştirilir. Bu da dekar başına 870 kg üzüme tekâmül etmektedir.¹⁸²

Yetiştirilen üzümün 6000 tonu şaraplık ve sofralık, 8270 tonu kurutmalık, 2800 tonu ise iç piyasada tüketilmek maksadıyla kullanılmaktadır.¹⁸³

Bu üzümlerden Sergi Karas, Dökülgen, Dilmit, Müşkü, İsbitiren Kutu, kurutmalık; Kardılal, Alfons, Adana beyaz, Tarsus beyaz, Tekkare sofralık; Recep, Gök üzüm, Kutu, Barcaş pekmezlik olarak yetiştirilen üzüm çeşitleridir.

Özellikle tatlı, kek ve pilavlarda kullanılan kişniş üzümü yetiştiriciliğinde 2000 tonluk üretimiyle ülkemiz üretiminin % 70'ini karşılayan ilçede,¹⁸⁴ maalesef bu çeşidi pazarlayıp satacak sanayi kolu gelişmemiştir.

¹⁸¹ Özlem Özkan. a.g.t. s. 9

¹⁸² Gülnar Ziraat Odası 2005 yılı Verileri

¹⁸³ Gülnar Ziraat Odası 2005 yılı Verileri

Elma, üzüm ve nohudu ile meşhur ilçede son yıllarda devlet destekli Yayla seracılığı başlatılmış, yetiştirilen ürün çeşidi zenginleştirilmiştir. İlçenin sahil kesiminde ise kıyı yağmacılığı ve yazlık ev yapımı seracılığı tehdit eder duruma gelmiştir.

Gülner’da kayıtlı 5676 çiftçi bulunmaktadır.¹⁸⁵

Tablo 18: Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Ve Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilen Nüfus (Tarım)

YIL	BÖLGE ADI	Tarım / Toplam	Tarım / Erkek	Tarım / Kadın
2000	Gülner	16884	7645	9239

Kaynak: TÜİK Verileri

Tarım alanında istihdam edilenlerin % 45 erkek, % 55 kadındır.

Tablo 19: Gülner’da Tahıl ve Nohut Üretimi

Ürün Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Ürün Durumu(Ton)
Buğday	180.000	27.000
Arpa	20.000	3000
Nohut	60.000	2400

Kaynak: Gülner Ziraat Odası Verileri

Tablo 20: Gülner’da Tarla Tarımı ve Yetiştirilen Ürünler

Ürün Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Ürün Durumu(Ton)
Domates	1969	7876
Salatalık	135	540
Biber	520	212
Fasulye	350	210

¹⁸⁴ Gülner Ziraat Odası 2005 yılı Verileri

¹⁸⁵ Gülner Kaymakamlığı Brifing Raporu

Soğan	350	350
Kabak	80	120
Bamya	50	20
Patates	350	500
Patlıcan	255	255

Kaynak: Gülnar Ziraat Odası Verileri

Tablo 21: Gülnar’da Bahçe Tarımı ve Yetiştirilen Ürünler

Ürün Adı	Ekim Alanı (Dekar)	Ürün Durumu(Ton)
Elma	12481	30962
Antep Fıstığı	58	26
Zeytin	1500	658
Badem	1000	540
Limon	13	39
Portakal	35	105
Şeftali	120	120
Kayısı	2000	3000
Erik	550	825
Armut	100	60
Kiraz	200	70

Kaynak: Gülnar Ziraat Odası Verileri

Fotoğraf 5: Bağ Budayan İhtiyar Bir Gülnarlı

Fotoğraf 6: İlçede Cuma Günü Kurulan İlçe Pazarı

Fotoğraf 7: İlçe Pazarında Satılan Organik Ürünler (İlçeyle Özdeşleşen Nar)

Fotoğraf 8: Poşetlenmiş Ülübü ve Çıtlık (Menengiç)

2. Hayvancılık

İlçede en çok kıl keçisi, ihtiyacı karşılayacak kadar koyun ve sığır beslenir. Eti ve sütü için beslenen kıl keçisi daha çok göçebe aileler ve Sarıkeçililer tarafından beslenir. 1995–1996 yıllarında Köseçobanlı S.S Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Saray Mahallesi-Çukurasma ve Üçoluk Köyleri S.S. Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine, 100 aileye 2 baş inek projesi kapsamında, iki kooperatifin 200 üyesine 100 baş ithal inek¹⁸⁶ 1998–1999 yıllarında ise Orköy tarafından kıl keçisi kaldırılarak Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi kapsamında 150 baş ithal inek¹⁸⁷ dağıtılmıştır. Gülnar Ziraat Odası verilerine göre ilçede 4100 adet büyükbaş hayvan, 41.000 adet kıl keçisi, 5000 adet koyun bulunmaktadır.¹⁸⁸

Hayvancılığın genellikle aile işletmeciliği şeklinde geliştiği ilçede toplanan sütler Kayak, Sütlüce ve Mersindeki mandıralarda değerlendirilmektedir.¹⁸⁹

İlçede 2001 yılı verilerine göre 1650 fenni, 400 ilkel kovan ile arıcılık yapılmakta olup yıllık bal üretimi 9 ton civarındadır.¹⁹⁰

3. Sanayi

İlçede sanayi kuruluşu bulunmamaktadır. Çulfalık ve Istar adı verilen dokuma tezgâhlarında dokunan battaniye, çuval, kilim ve yolluklar pazar bulunamadığından satılamamaktadır. Kanuni döneminde Gülnar, Silifke, Karataş, Mut, Selendi (Gazipaşa) kazalarını kapsayan İçel sancağı bogası¹⁹¹ damgası için verilen tekliflere ilişkin kayıtlardan ve Gezende'nin yıllık pamuklu damga vergisinin 1551'de 133.333 akçe¹⁹² değerinde olduğunu düşünürsek dokuma sektöründe Gülnar'ın ne kadar kan kaybettiği ortaya çıkar.

¹⁸⁶ Fatma Saadet Bilir. **a.g.e.** s. 106

¹⁸⁷ **gös. yer**

¹⁸⁸ **Gülnar Kaymakamlığı Brifing Raporu**

¹⁸⁹ Özlem Özkan. **a.g.t.** s. 11

¹⁹⁰ **Gülnar Ziraat Odası 2001 yılı Verileri**

¹⁹¹ **Bogas**: Tezgâhlarda pamuk ipliğinden dokunan bez. **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1993, s. 237

¹⁹² Sura'ya Faroqhi; **Osmanlı'da Kentler ve Kentliler**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2004, s. 165

Çulfallık: ağ direk, sol direk, semlin, kücü tarak, elcek, ayakcak, baş çivisi, makaralar, mekik gibi bölümlerden oluşur. Tek kişi tarafından kullanılan Çulfallık'ta genellikle yün ve pamuk dokumacılığı yapılır.

Istar ise biraz daha kaba olan dokuma eşyalarının dokunduğu tezgâha denir.¹⁹³ İki yan ağacı, üst ve alt ağaçları, kücü ağacı, gelenvaran, ters çivi ve alt çiviler gibi bölümlerden oluşan Istar'da genellikle çul, çuval, heybe, harar, çadır ve kilim dokunmaktadır.

Tablo 22: Mersin İli Dâhilindeki Gıda Sanayi Tesisleri

	Margarin Bitkisel Yağ	Gıda Ambalaj Üretim	Meş-rubat	Meyve Sebze İşleme	Süt ve Süt Ürünleri	Şekerli Mamuller	Tasnif Dışı	Un ve Unlu Mamuller	Et ve Et Ürünleri	TOPLAM
Mersin	3	11	13	40	28	20	123	413	6	657
Anamur	-	-	-	-	6	-	3	22	1	32
Silifke	1	1	-	4	7	-	7	38	1	59
Tarsus	3	11	-	9	8	9	17	123	3	183
Gülnar	-	-	-	-	2	2	-	1	-	5
Mut	2	-	-	3	7	1	11	33	1	58
Erdemli	-	-	-	1	5	5	-	43	1	55
Çamlıyayla	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Bozyazı	-	-	-	-	-	-	1	7	-	8
Aydıncık	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
TOPLAM	9	23	13	57	63	37	162	685	13	1062

Kaynak: 2005 Yılı Mersin İl Çevre Durum Raporu

¹⁹³ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.** s. 109

Tablodan da anlaşılacağı üzere Mersin ilinde Gıda sanayi tesisleri konusunda Gülnar, en fakir ilçelerden biridir. Toplam 5 Gıda Tesisi ile Gülnar, Mersin Genel toplamı içindeki payı % 0,5 'ten bile daha düşüktür.

Tablo 23: Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Ve Ekonomik Faaliyete (Sanayi) Göre İstihdam Edilen Nüfus

YIL	BÖLGE ADI	Sanayi / Toplam	Sanayi / Erkek	Sanayi / Kadın
2000	Gülnar	283	272	11

Kaynak: TÜİK Verileri

Tabloya göre istihdam edilen 283 kişinin % 96,1'i erkek, % 3,9'u kadındır.

3. Turizm

İlçenin sınırları içerisinde tarihi eserlerin çok olmayışı, coğrafi güzelliklerin tanıtımının yeteri kadar yapılmaması ve ilçe merkezinin işlek bir yol üzerinde olmayışı nedeni ile turizm fazla gelişmemiştir. Son yıllarda özellikle yayla turizmi ve sahil kasabalarındaki belediyelerin girişimi ile deniz turizmi gelişmeye başlamıştır. Bardat, Tersakan, Akoba, Balyan ve Kuskan yaylaları ile Kafesin Suyu (kaplıca), Tırnak Köyü'ndeki Meydancıkk Kalesi, Zeyne'deki Ali Semerkandi Türbesi ve Şeyh Ömer Köyü'ndeki Şeyh Ömer Türbesi en çok ziyaret edilen yerlerdir.¹⁹⁴

¹⁹⁴ 2005 Yılı Mersin İl Çevre Durum Raporu s. 130–138

E. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÜLNAR'DA EĞİTİM

1.Cumhuriyetten Önce

Anadolu Selçuklu Devleti'nde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun eğitim politikasında, eğitim işi devlet işlerinden ayrı vakıflara bağlı olarak yapılandırılmıştır.¹⁹⁵ Osmanlı İmparatorluğu okul eğitimini çağ nüfusu açısından gerekli, yönetimi için sorumluluk olarak algılamamış, medreselerin giderlerini vakıflar, Enderun Mektebi'nin harcamalarını hazine tarafından karşılama yoluna gitmiştir.¹⁹⁶

Tanzimat dönemi, eğitimde ve başka alanlarda etkileri bugüne kadar süren bir dönemdir ki, eğitim açısından eğitimin geliştirilmesi, devletin kötü gidişinden kurtaracak bir yol olarak görülmüş, eğitimin siyasal ve toplumsal işlevinin farkına varılmış, eğitim bir bilim olarak görülmeye başlamıştır.¹⁹⁷

19. Yüzyıldan itibaren Türk ve Müslüman toplum kesimlerinin örgün eğitime ilgi göstermesiyle birlikte devlet bu işi bir kamu görevi olarak benimsemeye başlamışsa da¹⁹⁸ eğitimin dinsel niteliği Cumhuriyet Dönemine kadar devam etmiştir. Tanzimat Dönemi'yle birlikte eğitimde başlayan yenileşme çabaları sonucu üçlü bir okul yapısı ortaya çıkmıştır. Bunlar geleneksel eğitim kurumları, batı tarzında açılan okullar ve yabancı ve azınlıkların açtığı okullardır.¹⁹⁹

Bu dönemde Mersin'de eğitim faaliyetleri Adana valileri Abidin ve Sırrı Paşa ile Mersin Mutasarrıfı Neşet ve Cemal Bey tarafından yapılandırılmıştır.²⁰⁰ Bir komisyon kurularak okullar cemiyetlerin elinden alınmış, bir iskele ve Maarif Oteli yapılmış, buradan elde edilen gelirlerle okulların giderleri ve öğretmenlerin maaşları

¹⁹⁵ Hasan Cicioğlu; **Türkiye Cumhuriyeti'nde İlk ve Orta öğretim (Tarihi Gelişimi)**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985, s. 3

¹⁹⁶ Mehmet Doğan; **Türkiye Cumhuriyeti'nin Eğitim Politikası ve Mersin'de Eğitim (1923-1950)**, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, s. 6

¹⁹⁷ Yahya Akyüz; **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)**, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul, 1994, s. 137

¹⁹⁸ Mehmet Doğan, **a.g.t.** s. 8

¹⁹⁹ Mehmet Doğan, **a.g.t.** s. 30

²⁰⁰ **15 Yılda İçel**, Mersin 1938, s. 89

karşılanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu dönemde karma eğitim veren Hamidiye İptidai Mektebi açılmıştır.²⁰¹

Bu dönemde Gülnar'da yapılan Eğitim-Öğretim faaliyetleri hakkında bilgi edinebileceğimiz kaynaklar, Mersin Hükümet Konağı'nın 1923 yılında yanması sebebiyle kısıtlıdır. 1903 Maarif Salnamesi'ne Gülnar'da Saidler, Çatak, Zeyne, Daracak, Eskiörük, Libas, Gezende, Kalfalar, Alışıklı ve Tul olmak üzere 10 medrese bulunmaktadır.²⁰² Aynı salnameye göre Gülnar'da 3 ilkokul bulunmaktadır.²⁰³

2. Cumhuriyet Dönemi'nde

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılıp Cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanununun çıkarılması ile Anadolu'daki eğitim kurumları yeniden yapılandırılmıştır. Amerikalı eğitim uzmanı John Dewey Türkiye'ye gelmiş, ilk mekteplerde karma eğitime geçilmiş, birçok ilk ve orta dereceli okul açılmıştır. 28 Ocak 1925'te Silifke'ye gelen Atatürk, Sultani mektebini ziyaret etmiştir.²⁰⁴

Tablo 24: 1923'te Mersin ve Silifke Vilayetlerinde Okul, Öğretmen ve Öğrenci Durumu

İlçe	Ortaokul	İlkokul		Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Köy Sayısı
		Şehir	Köy			
Mersin	1	7	6	38	840	100
Gülnar	-	2	3	8	195	49
Tarsus	-	9	11	33	1027	130
Silifke	-	3	7	20	498	101
Anamur	-	2	4	10	379	57
Mut	-	2	4	9	339	76
Toplam	1	25	35	118	3278	513

Kaynak: Yeni Mersin Gazetesi, 29 Birinciteşrin 1943

²⁰¹ Şinasi Develi; **Dünden Bugüne Mersin 1836-1990**, Yorum Basın Yayın Ltd., Mersin, 1991, s.125

²⁰² Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.** s. 159

²⁰³ Yurt Ansiklopedisi, **İçel Maddesi**, s. 3649

²⁰⁴ Necdet Sakaoglu; **Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 362

Tablo 22’den anlaşılaçağı üzere Mersin genelinde sadece bir ortaokul bulunmakla birlikte okul, öğretmen ve öğrenci sayısı bakımından Gülnar diğler ilçelere göre daha olumsuz bir durum arz etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 1947–1948 ders yılından başlamak üzere 10 yıl boyunca devam etmesi planlanan öğretim programına göre Türkiye’de bütün köyler okula kavuşturulması planlanmıştı.²⁰⁵

İçel’de bakanlığın bu planı çerçevesinde 10 yıllık bir program hazırlanmış, 5 yıl içinde okulsuz ve öğretmensiz köy bırakılmaması kararlaştırılmıştır. Özellikle köylerde okul, işlik ve öğretmen evi yapımı için yoğun bir çaba harcanmış, köylerde köy sandıkları ve İl komisyonunun maddi destekleriyle inşaatlar kısa sürede tamamlanmıştır.

Ayrıca kapı zembereğı, pencere mandalı, kapı sürgüsü, vida, tutya, mutfak ve tuvalet taşı gibi malzemeler bir depoda muhafaza edilmiş, gezici başöğretmen tarafından ihtiyacı olan köylere bu malzemeler dağıtılmıştır.²⁰⁶

Milli Eğitim Bakanlığı para yardımı yapmaya devam etmiş, yapılan yardımlar her ilçeye gelen Köy Enstitüsü mezunu öğretmen sayısı göz önüne alınarak yapılmıştır. 11 Ekim 1947 tarihli Yeni Mersin Gazetesi’ne göre Mersin Merkez köylerine 16.550, Tarsus’a 8700, Silifke’ye 8000, Mut’a 5000, Gülnar’a 4600, Anamur’a 1000 lira para yardım yapılmıştır.²⁰⁷

Yukarıda bahsettiğimiz çalışmaların sonucu olarak Gülnar’da Ortaokul Yapıtırma Derneğı, ortaokul binasının yapımına 1949 yılında başlanmış, 1950 yılında okul 1 ve 2 sınıflarda 55 öğrenci ile eğitime başlamıştır. Aynı okulda 1966–1967 öğretim yılında 700 öğrenci öğrenim görmüştür.²⁰⁸

İlçede Halk Eğitim Merkezi 1959 yılında açılmıştır. 2005–2006 yılı Halk Eğitim Müdürlüğü verilerine göre ilçede Bilgisayar, Arapça, İngilizce, Oks, Öss, Halk oyunları, Tekvando, Jimnastik, Futbol, Aerobik, Güzel konuşma ve diksiyon, İnternet kullanımı,

²⁰⁵ **Yeni Mersin, 20 Temmuz 1947**

²⁰⁶ Mehmet Doğan, **a.g.t.** s. 171

²⁰⁷ **Yeni Mersin, 11 Ekim 1947**

²⁰⁸ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.** s. 161

Makine nakışları, Ahşap boyama, Arıcılık, Avcı eğitim kursu v.b. kurslar açılmıştır. Bu kurslarda 895'i kadın, 867'i erkek olmak üzere 1762 kişi eğitim görmüştür.²⁰⁹

1970–1971 öğretim yılında Gülnar Lisesi, 1977–1978 öğretim yılında İmam Hatip Lisesi, 1984–1985 öğretim yılında ise Endüstri Meslek Lisesi açılmıştır.²¹⁰

1969 yılında ilçede açılan Halk Kütüphanesi 1995 yılında yeni binasında 12.340 kitapla hizmet vermektedir.

a. İlköğretim Kurumları

Tablo 25: Gülnar'da İlköğretim Okulları

Okul Adı	Adres	Derslik Sayısı	Hizmete Giriş Tarihi	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
100 Yıl İ.Ö.O	Akdeniz Mah.	13	1981	17	294
Arıkuyusu İ.Ö.O	Arıkuyusu Köyü	4		4	51
Atatürk İ.Ö.O	Saray Mah	33	1927	44	842
Bereket İ.Ö.O	Bereket Köyü	9	1967	12	127
Büyükeceli İ.Ö.O	Büyükeceli Kasabası	13		16	277
Cumhuriyet Pansiyonlu İ.Ö.O	Ayvalı Mah	13	1966	16	392
Çukurasma Anay İ.Ö.O	Çukurasma Köyü	2	1974	2	29
Dayıcık İ.Ö.O	Dayıcık Köyü	10	1993 YENİ	11	86
Demirözü Perçem İ.Ö.O	Demirözü Köyü	2	1966	2	30
Gezende İ.Ö.O	Gezende Köyü	10	1998–1999	10	238

²⁰⁹ 2005–2006 yılı Halk Eğitim Merkezi verileri

²¹⁰ gös.yer

İshaklar İ.Ö.O	İshaklar Köyü	9	1966	11	137
Kayrak İ.Ö.O	Kayrak Köyü	9	1962	12	127
Konur İ.Ö.O	Konur Köyü	4	1934	3	31
Köseçoban› Alanboğaz İ.Ö.O	Köseçoban› Kasabas›	11	1995	12	225
Köseçoban› Miskale İ.Ö.O	Köseçoban› Kasabas›	2		2	38
Köseçoban› Taşdüştü İ.Ö.O	Köseçoban› Kasabas›	4		2	28
Kuskan İ.Ö.O	Kuskan Kasabas›	14	1930	20	421
Örtülü İ.Ö.O	Örtülü Köyü	2		2	42
S.Naim Eğitim Vak. Anaokulu	Saray Mah.	4	1999	4	68
Sütlüce İ.Ö.O	Sütlüce Kasaba	17	1926	19	318
Şeyhömer İ.Ö.O	Şeyhömer Köyü	2	1943	2	35
Ulupınar İ.Ö.O	Ulupınar Köyü		1944		
Üçoluk İ.Ö.O	Üçoluk Köyü	2		2	31
Yarmasu İ.Ö.O	Yarmasu Köyü	2	1966	2	70

Kaynak: Gülnar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Gülnar ve köylerinde toplam 24 ilköğretim okulunda, 191 derslikte, 3937 öğrenci eğitim görmektedir. Okullarda toplam öğretmen sayısı ise 223 öğretmen görev yapmaktadır.

c. Ortaöğretim Kurumları

Tablo 26: Gülnar’da Ortaöğretim Okulları

Okul Adı	Adres	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Gülnar Ana. Lisesi	Hacıpınar Mah. A	10	9	164
Gülnar End Meslek Lisesi	Akdeniz Mah.	18	26	296
Gülnar Lisesi	Gülnar Lisesi Gülnar/İçel	16	26	362
İmam Hatip Lisesi	Saray Mah. Akkavak Cad. No:15 İmam Hatip Lisesi	17	10	142
Öğretmen Evi ve Akşam Sanat Okulu	Gülnar/İçel	1	1	1
Sütlüce Çok Programlı Lise	Sütlüce Ksb. Olukbaşı Mah. Gülnar / Mersin	3	6	38

Kaynak: Gülnar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Gülnar ve köylerinde toplam 6 ortaöğretim okulunda, 65 derslikte, 1003 öğrenci eğitim görmektedir. Okullarda toplam öğretmen sayısı ise 78 öğretmen görev yapmaktadır.

Tablo 27: Mersin ve İlçeleri Ortaokul ve Dengi Okul Mezunlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıl	Bölge Adı	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren / Toplam	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren Oran %	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren / Erkek	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren Oran %	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren / Kadın
2000	Merkez	48667	61,4	29918	39,6	18749
2000	Anamur	6073	61,4	3734	39,6	2339

2000	Aydıncık	823	68,2	562	31,8	261
2000	Bozyaz	2814	61,6	1735	38,4	1079
2000	Çamlıyayla	1176	64,4	758	35,6	418
2000	Erdemli	8574	63,1	5418	36,9	3156
2000	Gülner	2638	69,7	1840	30,3	798
2000	Mut	4022	64,7	2604	35,3	1418
2000	Silifke	10787	58,9	6364	41,1	4423
2000	Tarsus	19347	63,7	12325	36,3	7022

Kaynak: TÜİK Verileri

Yukarıdaki tabloya baktığımızda dikkati çeken ortaokulu bitiren erkeklerin oranına bakıldığında Gülner'in % 69,1'le diğer ilçelerden önde olmasıdır. Aynı iyimser tabloyu kadınlarda görememekteyiz. Çünkü Gülner ilçesi kadınlarda, oran olarak son sırada bulunmaktadır.

Tablo 28: Mersin ve İlçelerinde Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı

Yıl	Bölge Adı	Okuma Yazma Bilmeyen / Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen / Erkek Oran%		Okuma Yazma Bilmeyen / Kadın Oran%	
2000	Merkez	71538	23,9	17162	76,1	54376
2000	Anamur	8084	31,5	2550	68,5	5534
2000	Aydıncık	1229	27,5	339	72,5	890
2000	Bozyaz	3721	29,2	1088	71,8	2633
2000	Çamlıyayla	1807	23,7	429	76,3	1378
2000	Erdemli	10625	27,5	2932	72,5	7693
2000	Gülner	4448	24,4	1087	75,6	3361
2000	Mut	6408	26,6	1705	73,4	4703
2000	Silifke	10217	30	3074	70	7143
2000	Tarsus	39906	25,9	10337	74,1	29569

Kaynak: TÜİK Verileri

Oranlara baktığımızda okuma yazma bilmeyen erkek oranı en yüksek ilçe % 31,5 ‘le Anamur ilçesi, en düşük oran % 23,7 ile Çamlıyayla ilçesidir. Kadınlarda, okuma yazma bilmeyenlerin oranı en yüksek olan yer Çamlıyayla ve Mersin merkezdir. İl merkezinde bu oranın yüksek olması, ilin özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden aldığı göçle açıklanabilir.

Tablo 29: 1990–2000 Yılları Gülnar’da Okuma-Yazma Bilen Kadın-Erkek ve Okuma Yazma Bilen fakat Okul Bitirmeyen Kadın-Erkek Sayıları

Yıl	Okuma Yazma Bilmeyen / Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen Oran	/ Erkek	Okuma Yazma Bilmeyen Oran	/ Kadın
1990	5484	28,7	1576	71,3	3908
2000	4448	24,4	1087	75,6	3361

Kaynak: TÜİK Verileri

Tabloya göre Okuma yazma bilmeyen erkek oranı % 4'lük oranda azalmıştır. Kadınlarda ise bu oran artmıştır.

Tablo 30: 1990–2000 Yılları Gülnar’da Ortaokul ve Dengi Okulları Bitirenlerin Sayıları

YIL	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren / Toplam	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren / Erkek	Ortaokul Veya Ortaokul Dengi Meslek Okulu Bitiren / Kadın
1990	1731	1172	559
2000	2638	1840	798

Kaynak: TÜİK Verileri

1990 yılında ortaokulu bitiren erkek oranı % 67,7'i, kadınların oranı ise % 32,3'tür. 2000 yılında ise bu oranlar erkeklerde % 69,7'i, kadınlarda % 30,3'tür. Görüldüğü gibi ortaokulu bitiren erkeklerin oranı % 2 artarken, kadınların oranı aynı oranda azalma göstermiştir.

Tablo 31: Mersin ve İlçelerinde Lise ve Dengi Okul Bitirenlerin Sayı ve Oranları

Yıl	Bölge Adı	Lise Veya Lise Dengi Meslek Okulu Bitiren Toplam	Lise Veya Lise Dengi Meslek Okulu Bitiren		Lise Veya Lise Dengi Meslek Okulu Bitiren	
			Oran	Erkek	Oran	Kadın
2000	Merkez	96035	55	52953	45	43082
2000	Anamur	13348	56,7	7572	43,3	5776
2000	Aydıncık	1215	62,6	761	37,4	454
2000	Bozyazı	5953	56,2	3348	43,8	2605
2000	Çamlıyayla	2443	61,6	1505	38,4	938
2000	Erdemli	17654	57,6	10175	42,4	7479
2000	Gülzar	3582	64,5	2313	35,5	1269
2000	Mut	6310	60,7	3831	39,3	2479
2000	Silifke	20568	58,6	12072	41,4	8496
2000	Tarsus	38060	58,1	22137	41,9	15923

Kaynak: Tük Verileri

Mersin ilinde liseyi bitirme oranlarına bakıldığında erkeklerde en yüksek oran Gülzar ilçesinde görülmektedir. Nüfusuna oranla erkek nüfusun liseyi bitirme oranı en düşük yer ise Mersin merkez olarak karşımıza çıkıyor. Kadınlarda ise Mersin merkez % 45 liseyi bitirme oranıyla ilk sırada, Gülzar ise % 35,5'lik oranla son sırada yer almaktadır.

Tablo 32: Gülnar’da 1990–2000 Yıllarında Lise ve Dengi Okul Bitirenleri Gösteren Tablo

YIL	Lise Veya Lise Dengi Meslek Okulu Bitiren Toplam	Lise Veya Lise Dengi Meslek Okulu Bitiren		Lise Veya Lise Dengi Meslek Okulu Bitiren	
		Oran	Erkek	Oran	Kadın
1990	1367	68,9	943	31,1	424
2000	3582	64,5	2313	35,5	1269

Kaynak: Tük Verileri

1990 yılında liseyi bitiren erkek oranı % 68,9 iken kadın oranı % 31,1’dir. 2000 yılında her oranda da % 4’lük artış meydana gelmiştir.

Tablo 33: Mersin ve İlçesinde Yüksek Öğretim bitirenlerin Sayı ve Oranları

Yıl	Bölge Adı	Yüksek Öğretim Bitiren Toplam	Yüksek Öğretim Bitiren		Yüksek Öğretim Bitiren		Yüksek Öğretim Mezunlarının Oranı (%)
			Oran	Erkek	Oran	Kadın	
2000	Merkez	39775	61,6	24060	38,4	15715	6,1
2000	Anamur	4568	64,4	2944	35,6	1624	6,1
2000	Aydıncık	349	72,2	252	27,8	97	3,5
2000	Bozyazı	1910	69,8	1335	30,2	575	5
2000	Çamlıyayla	714	72,8	520	27,2	194	4,2
2000	Erdemli	5739	65,6	3766	34,4	1973	4,5
2000	Gülnar	1026	73,3	753	26,7	273	3
2000	Mut	1852	66,6	1235	33,3	617	2,9

2000	Silifke	7472	64,7	4838	35,3	2634	5,4
2000	Tarsus	10708	61,9	6636	38,1	4072	3,5

Kaynak: Tük Verileri

Tabloya baktığımızda yüksek öğretim yapmış erkek oranı en yüksek ve yüksek öğretim yapmış kadın oranı en düşük olan ilçe Gülnar'dır. Bu tabloya bakıldığında bölgede hâkim olan Gülnar'da üniversiteye gitme oranının çok yüksek olduğu genellemesinin en azından nüfus sayımları dikkate alındığında doğru olmadığı görülmektedir. Ne var ki konu ile ilgili görüştüğümüz öğretmen, akademisyen ve bilim adamı olan Gülnarlılar sonucun bu şekilde olmasını yoğun göçe bağlamaktadırlar. Çünkü üniversite tahsili için ilçeden çıkan gençler, mesleki kariyerleri için Gülnar'ın yetersiz olmasından dolayı ikamet konusunda Gülnar'ı pek tercih etmemektedir. Nüfus sayımlarının genellikle Gülnar nüfusunun yaz aylarına göre 2-3 kat düştüğü mevsimlerde yapılması ve yükseköğretim bitiren Gülnarlıların nüfus sayımları sırasında ikamet ettikleri yerlerde sayılmaları sonucun bu şekilde çıkmasına sebep olmaktadır.

Tablo 34: Gülnar'da 1990–2000 Yıllarında Yükseköğretim bitiren Kadın-Erkek Sayısının Gösterir Tablo

Yıl	Yüksek Öğretim Bitiren Toplam	Yüksek Öğretim Bitiren Oran	Erkek	Yüksek Öğretim Bitiren Oran	Kadın
1990	616	69,6	429	30,4	187
2000	1026	73,3	753	26,7	273

Kaynak: Tük Verileri

1990 ve 2000 yıllarında yüksek öğretim yapmış erkek nüfusu kadın nüfusuna oranla fazladır. 2000 yılında 1990 yılına göre kadınların oranı % 4 azalmıştır.

Tablo 35: Gülnar’da 1990–2000 Yıllarında Okuma-Yazma ve Yüksek öğretim Mezunları’nın Oran›

Yıl	Okuma Yazma Bilen Oran› (%)	Yüksek Öğretim Mezunları’nın Oran› (%)	Türkiye Okuma Yazma Bilen Oran› (%)	Türkiye Yüksek Öğretim Mezunları’nın Oran› (%)
1990	81,6	2,1	80,5	3
2000	86,9	3	87,3	5,3

Kaynak: TÜİK Verileri

1990 yılında % 81,6 olan okuma yazma oran› ile Gülnar, aynı yıl % 80,5 olan Türkiye oranının üstündedir. Fakat 1990 yılında Yüksek öğretim mezunları oranlarına bakıldığında Gülnar Türkiye ortalamasının altındadır. 2000 yılında ise Gülnar her iki alanda da Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. 1990 yılında okuma yazma oranında Türkiye ortalamasının üstünde olan değeri 2000 yılında düşmüştür.

Tablo 36: 2000 Yılı Mersin İlçeleri Yüksek Öğretim Mezunlarını Oranları

YIL	BÖLGE ADI	Yüksek öğretim mezunları’nın oran› (%)
2000	Çamlıyayla	4,2
2000	Erdemli	4,5
2000	Gülnar	3
2000	Mut	2,9
2000	Silifke	5,4
2000	Tarsus	3,5

Kaynak: TÜİK Verileri

Tablo 37: 2005–2006 Öğretim Yılı Öğretmen Ve Öğrenci Durumu*

	Okul Sayısı			Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
İlçe Adı	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Toplam
Mersin	91	77	168	108.033	22.826	130.839	5.073
Anamur	9	25	34	5.162	3.094	8.256	391
Aydıncık	5	3	8	1.225	222	1.447	59
Bozyaz	10	8	18	2.374	1.196	3.570	183
Çamlıyayla	1	5	6	430	812	1.242	36
Erdemli	15	59	74	7.527	11.146	18.673	2.599
Gülner	3	22	25	1.953	2.596	4.189	143
Mut	11	36	47	4.820	4.120	8.940	298
Silifke	15	38	53	8.209	6.698	14.907	735
Tarsus	45	77	112	39.864	12.110	51.974	1.578
Toplam	205	350	555	179.207	64.820	244.027	11.095

*Resmi Ve Özel Okulları Kapsamaktadır.

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Tablo 38: 2005–2006 Öğretim Yılı Lise Öğrenci Durumu

İlçe	Genel Lise Öğrenci Sayısı	Meslek Lisesi Öğrenci Sayısı	Özel Lise Öğrenci Sayısı
Mersin	29.698	10.997	1.099
Anamur	2.073	953	--
Aydıncık	--	258	--
Bozyaz	1.061	89	--
Çamlıyayla	231	--	--
Erdemli	3.999	1.648	122
Gülner	540	493	--
Mut	1.451	631	--
Silifke	2.931	1.790	102

Tarsus	10.438	4.682	587
Toplam	52.422	21.541	1.910

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

c. Gülnar Meslek Yüksekokulu

Gülnar Meslek Yüksekokulu, Yükseköğretim Kurulu Yürütme Kurulunun 2 Nisan 1990 tarihli kararı ile Selçuk Üniversitesine bağlı olarak ve 1990- 1991 eğitim-öğretim yılında Harita Kadastro Programına 40 öğrenci alınması ile kurulmuş, 1992 yılında 3837 sayılı yasa ile Mersin Üniversitesine bağlanmıştır.

Yüksekokul 8000 metrekare kapalı alanlı olup, 3 bloktan oluşmaktadır. A Blok 2002–2003 eğitim-öğretim yılında 200 kişi kapasiteli öğrenci yurduna dönüştürülmüştür. B Blok, eğitim ve idari bloğu olarak kullanılmakta, C Blok çok amaçlı salonu ve atölyeler ile eğitime hizmet vermektedir.

1993–1994 eğitim-öğretim yılında Seracılık, Turizm ve Otelcilik, Süt ve Ürünleri Programlarına öğrenci alınmıştır. 1994–1995 eğitim-öğretim yılında İnşaat, Mobilya Dekorasyon Programları, 1995–1996 eğitim-öğretim yılında Seyahat İşletmeciliği Programı, 2001–2002 eğitim-öğretim yılı için Halı ve Kilim Programı, 2002–2003 eğitim-öğretim yılında İktisadi ve İdari Programlar Bölümü ve aynı bölüm bünyesinde Muhasebe Programlarına öğrenci alınmıştır.

1995–1996 öğretim yılında Süt ve Ürünleri programı Mut Meslek Yüksekokuluna bağlanmış, Seracılık Programı Aydıncık Meslek Yüksekokulu'na aktarılmış, 1997 yılında Seracılık Programı Silifke Meslek Yüksekokuluna bağlanmıştır. Yüksekokuldaki kütüphanede kayıtlı 2570 kitap, 2591 dergi vardır.

2006–2007 öğretim yılında 135 kişinin kazandığı okula 105 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Eski öğrencilerle birlikte toplam 260 öğrencisi bulunmaktadır.²¹¹

²¹¹ Özer Keskin, **Mut**, 1963 Doğumlu, Yüksekokul, Meslek Yüksek Okulu Sekreteri

3. Gülnar'dan Yetişen Bilim, Devlet, Sanat ve Spor Adamları

a. Bülent ALIÇ

Babası Gülnar'ın Bozağaç Köyünden Olan Bülent ALIÇ 1950 Yılında Elazığ'da doğdu. İlköğretimin Ankara Orta Öğretimini Ankara Atatürk Lisesinde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden 1973'te mezun oldu. Aynı tarihte asistan olarak göreve başladı.

1977'de genel cerrah uzmanı oldu. 1980–81 yılında yıllarında İngiltere'de (Northwood, Middelsex, Londra) Month Vernon Hastanesi Plastik&Rekonstrüktif cerrahi Bölümünde S.G.O. (Senior House Officer) olarak çalıştı.

1983'te Genel Cerrahi Anabilim dalında doçent oldu. Mayıs 1984'e kadar Ankara üniversitesi Tıp Fakültesi Anabilim dalında çalıştı. 1984'te Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim dalı Doçentliğine ve yöneticiliğine atandı. 1987'de Londra'da University Collage Hospital ve Royel Marsdan Hospital da baş-boyun cerrahisi alanında çalıştı. 1989'da profesörlüğe yükseldi. Aynı Üniversite Tıp Fakültesinde Dekan Yardımcılığı Eğitim Komisyonu Koordinatörlüğü, Cerrahi Bölüm Başkan Vekilliği, Genel cerrahi ve plastik cerrahi Anabilim Başkanlığı görevlerini yürüttü. Mayıs 1994 ten bu yana Ankara üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Kliniği'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Aynı zamanda ressam olan Prof. Dr. Bülent Aliç lise çağlarında amatörce başladığı resim yapmayı Üniversitede okurken Üniversite Ressamlar Derneği gurubunda geliştirmiştir.²¹²

b. Halil CİN

1942 Yılında Gülnar'ın Bozağaç Köyü'nde doğdu. İlk Okulu Köyünde, Orta Okulu Gülnar'da okudu. 1960 yılında Mersin Lisesi'nden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirerek 1964 yılında lisans öğrenimini tamamladı. 1965 yılında

²¹² Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 236

Ankara Hukuk Fakültesi Türk Hukuk Tarihi Kürsüsü'ne asistan oldu. Bu yıllarda hukuk doktoru unvanını alan Cin, 1971 yılına kadar iki yıl İsviçre hükümetinin temin ettiği bursla Fribourg ve Lausanne Üniversitelerinde bilimsel araştırmalar yaptı. 1973 Yılında Ankara Üniversitesi'nde doçent oldu. 1971–1979 yılları arasında Polis Enstitüsü öğretim üyeliği yaptı. 1979 yılında Profesör oldu.

1982 Yılında Diyarbakır Dicle Üniversitesi Rektörlüğü'ne atandı. 1984'te Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'ne getirildi. Bu Üniversitenin rektörlüğüne iki defa atama, bir defada seçimle getirildi. Selçuk Üniversitesi'nde Atatürk İlke ve İnkılâpları Uygulama ve Araştırma Merkezini kurdu ve 10 yıl bu merkezin başkanlığını yaptı.

Anap, İçel Milletvekili olarak 20'nci dönem T.B.M.M'ye girdi. Bu görevi sırasında Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanlığı'nı yaptı.

Fransız Kültür Bakanlığı tarafından Edebiyat ve Sanat Şövalyeliği, İtalyan Cumhurbaşkanı tarafından da İtalyan Cumhurbaşkanlığı Liyakat nişanına, Azerbaycan devlet üniversitesi tarafından bilime ve barışa katkılarından dolayı Fahri Hukuk Doktorluğu payesi verildi. Çok sayıda basılmış kitabı bulunan Prof. Dr Halil Cin, Fransızca ve İngilizce biliyor.²¹³

c. İsmet ARICI

1947 yılında Gülnar İlçesi Işıklı (Tozkovan) Köyü'ndendir. İlk ve orta öğrenimini Gülnar, lise öğrenimini ise Ankara'da tamamlamıştır. 1970 yılında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitiren Arıcı, aynı yıl Kültürteknik Bölümü'nde asistanlık yapmaya başlamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığının açtığı sınavı kazanarak “Kültürteknik” dalında doktora yapmak üzere Batı Almanya'ya giden Arıcı, Doktorasını 1976'da tamamlayarak Türkiye'ye dönmüştür. 1976'da Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Kültürteknik Bölümü'nde tekrar asistan olarak göreve başladı. 1981'de doçentlik unvanını aldı.

²¹³ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s.237

Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Kültürteknik Bölümünde 1983’de Yardımcı Doçent 1984 tarihinde de Doçent oldu. 1984–1988 yılları arasında Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdür Yardımcılığı görevini yürüttü. Aynı bölümde 1988 yılında profesörlüğe yükseltildi. 1991 yılında da U.Ü. Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü Başkanlığı’na atandı. Halen aynı bölümde başkanı olarak görev yapmaktadır.

Yurtdışı ve yurtiçi birçok bilimsel araştırma projelerinin hazırlanması ve yürütülmesine katılmıştır. Almanya Karlsruhe, Münih Teknik, Bonn Üniversiteleri ile bilimsel işbirliği kurarak bu çerçevede araştırmalar yapmış, bilimsel projeler organize etmiştir. Türkiye’de arazi toplulaştırma çalışmalarının yaygınlaştırılması konusunda bilimsel ve uygulamalı çalışmalar ile tarımsal yapılar ve sulama projelerinin hazırlanması ve uygulamalarında danışmanlık hizmetleri yürütmektedir.

d. Mehmet KARA

1960 Mersin (Gülner) doğumludur. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk, Siyasal Bilgiler ve Ziraat fakültelerinde Türk dili okutmanlığı görevinde bulundu. Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış bir eser üzerinde dil incelemesi yaparak yüksek lisansını tamamladı. Sovyetler Birliği’nin dağılmaya başladığı yıllarda hocası Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun’un açtığı çıkırı izleyerek Türk lehçelerine karşı derin bir ilgi duydu. Onun rehberliğinde Türkmen şairi Ata Atacanov’un şiirleri üzerinde bilgisayar destekli bir stilistik çalışması yaparak doktor oldu.

Türkmenistan’a giderek sahasıyla ilgili araştırmalarda bulundu ve uluslararası düzeyde toplantılara katıldı. Yazdığı makaleleri, Türk Dili, Türk Yurdu, Türk Kültürü, Bilig, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi gibi dergilerde yayımladı. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı, Türk Dil Kurumu ve Millî Eğitim Bakanlığının ortaklaşa yürüttükleri "Ortak Türk Edebiyatlarını Yazma Komisyonu"nda; Türk Dil Kurumu ile Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansının birlikte yürüttükleri "Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Grameri Projesi"nde görev aldı. Gazi Üniversitesiyle Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde

misafir öğretim üyesi olarak Türk lehçeleri dersleri okuttu. Kırk yaşına eriştiğinde kendini yeniden yapılandırma ihtiyacını hissetti. Pozitif düşünce, sinir dili programlaması, kişilik gelişimi, beden dili, stres yönetimi, beyin ve fonksiyonlarıyla ilgilenmeye başladı ve iç enerjiyi keşfetti. Hayatın akışkanlığı içerisinde yorgunluk denen şeyin aslında stres ve çatışma olduğunu anladı ve hiç yorulmadan kesintisiz üretme becerisini kazandı. Sağlıklı iletişimle ve her şeye olumlu yandan bakmakla, hayat karşısındaki dayanıklılığını arttırdı. Bunlar, olaylardan olumsuz etkilenmesine karşı birer kalkan oldular. Mahrum bırakıldığı zamanlarda sahip olduğu şeyleri yeniden yorumlayarak motivasyon çatasını yükseltti. “Neydim, ne oldum?” macerasına somut cevaplar aradı. Modernleşen Türk toplumunda şuur altını harekete geçiren toplumsal atmosfer motivasyonunun yok olduğunu ileri sürerek geliştirdiği kişisel atmosfer motivasyonu ile ney üflemeden bilgisayar yazılımına kadar bir dizi etkinlikle uğraştı.

Yirmi Türk lehçesinin Kiril harfli metinlerini elektronik ortamda Lâtin'e çeviren bir yazılımın geliştirilmesine öncülük etti ve bu yazılıma "Gaspıralı Ver. 1.0" adını verdi. Daha sonra aynı programın ASP tabanlı olarak geliştirilmesini sağladı. Anılan programın ASP tabanlı biçimi, <http://www.kultur.gov.tr/gaspırali> adresinde ücretsiz olarak Türk dünyasının kullanımına sunuldu. Bu programın geliştirilmesine öncülük ettiği için kendisine Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi tarafından "2004 Yılı İletişim Dalı Büyük Ödülü" verildi.

Türk Dil Kurumu tarafından düzenlenen “V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı”na sunduğu “Bir Eskimo Dilinde Türkçenin İzleri-I” adlı bildirisiyle Türkçe-Eskimoca ilişkilerini dünyada ilk defa gündeme getiren kişi oldu ve bu bildirisi büyük yankı uyandırdı. Yaptığı çalışmaların bir ürünü olarak Who is Who in Turkey? (Türkiye’de Kim Kimdir?) adlı biyografi ansiklopedisinde hayat ve eserlerine yer verildi. 06.06.2002 tarihinde "Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Doçenti" unvanını aldı. Şu anda Fatih Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümünde öğretim üyesi olan Kara, evli ve üç çocuk babasıdır.

ESERLERİ:

İnceleme ve Araştırmaları: Nerede Hata Yaptık?, Zeki Karakaya ve Ahmet Efe ile birlikte, Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni-Türk Dünyası Şiir Güldestesi

Metinler/Bildiriler/Seçmeler -Yayına hazırlayan, Ata Atacanov'un Şiirleri I-II – Giriş
Metin-Aktarma-İnceleme-Gramer Dizini, Türkmen Türkçesi ve Türkmen Edebiyatı
Üzerine Araştırmalar, Türkmençe - Giriş-Gramer-Metinler-Sözlük, Türkmen Türkçesi-
Türkiye Türkçesi Deyimler Sözlüğü, Ahmet Karadoğan ile birlikte, Ayrı Düşmüş
Kelimeler, Türkmen Türkçesi Grameri Şiir Kitapları: Gün Doğmak Üzere, Denizi
Mavileştiren Uyku, Gündüz Tükenmeden, Tercümeleri: Japanese Tales -Japon
Masallar'dır.²¹⁴

e. Hamdullah AYDIN

1948 yılında Gülnar'ın Bozağaç köyünde dünyaya geldi. İlk ve Orta Okulu Mersin'de
liseyi Afyon'da bitirdi. Ankara Üniversiteyi Tıp Fakültesini 1971 yılında bitirdikten
sonra Gata'da stajyer hekim olarak göreve başladı. 1973–1976 yıllarında Trabzon ve
Adana, 1976–1979 yılları Gata Psikiyatri Bölümü'nde ihtisasını tamamladı. 1979–1983
yıllarında Mavid Askeri Hastanesinde Psikiyatri uzmanı, 1983 yılında ABD'ye gitti.
Burada uyku bozuklukları üzerine araştırmalar yaptıktan sonra 1984 yılında Türkiye'ye
geri döndü. 1985 yılında Gata Psikiyatri Anabilim Dalı'na yardımcı doçent, 1990 yılında
Profesör oldu. Halen Gata Psikiyatri Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev
yapmaktadır.

f. Nafiz BOZDEMİR

1953 yılında Gülnar'da doğdu. İlköğrenimini Gülnar, orta
öğrenimini Antakya, tıp öğrenimini de Ankara Hacettepe ve
Samsun 19 Mayıs Üniversiteleri'nde tamamlayarak 1979'da tıp
Doktoru 1982'de Halk Sağlığı Uzmanı oldu. Halk Sağlığı
Uzmanı olarak Sağlık Bakanlığı'na bağlı Samsun ve Adana Sağlık Müdürlüğü'nde
1982–1989 yılları arasında görev yaptı. Bu dönemde aşılama hizmetleri, ana çocuk
sağlığı ve aile planlaması, bulaşıcı hastalıklar başta olmak üzere çeşitli konularda
yönetici ve uzman olarak çalıştı. 1985 yılında genişletilmiş bağışıklama ve 1987 yılında
yönetim kursunu başarı ile tamamladı. 1989 yılında Çukurova Üniversitesi Tıp

²¹⁴ www.fatih.edu.tr

Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında Yardımcı Doçent ve 1992 yılında Doçent unvanı ile görev yaptı.

1993 yılında Ç.Ü. Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı Başkanı olarak görevlendirildi. 1994 yılında, aile hekimliği alanında İngiltere Aberdeen Üniversitesi Exeter Üniversitesi ve University College and Middlesex School of Medicine'nin aile hekimliği bölümlerinde çalışmalar yaptı. Aynı yıl Royal College of General Practice'te aile hekimliğinde mezuniyet sonrası eğitim programı ve uygulamaları inceledi. Bir yıl süre ile Sağlık Bakanlığı'nda aile hekimliği konusunda danışmanlık görevini yürüttü. 1994 yılında WONCA direkt üyeliğine 1996 yılında da WONCA Region Europe ve EURACT üyeliğine kabul edildi. 1997'de yapılan EURACT Executive Board toplantısında EURACT Council üyeliğine seçildi.

1997'de American Academy of Family Physicians'ın uluslararası üyeliğine kabul edildi. 1998'de Society of Teacher of Family Medicine'nin uluslararası üyeliğine kabul edildi. 1998'de Amerika Birleşik Devletleri Pittsburgh Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği ve Klinik Epidemiyoloji Bölümünde, Aile hekimliği mezuniyet öncesi, mezuniyet sonrası eğitimi ve Aile Hekimliği Uygulamalarını inceledi. 1999'da profesör olan Bozdemir, halen Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir.²¹⁵

g. Süleyman BOZDEMİR

1945 yılında Gülnar'da dünyaya geldi. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini yatılı olarak Antalya Aksu İlk öğretmen Okulu'nda okudu, Ankara Yüksek öğretmen Okulu'na seçilen Bozdemir 1962-63 yılında girdiği Ankara Üniversitesi Fen-Fakültesi Fizik-Matematik Bölümünü 1967 yılında derece ile bitirdi. 1971 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı yurt dışı doktora sınavını kazanarak Londra Üniversitesi Chelsea College'de Teorik Yoğun Madde Fiziği dalında doktorasını 1978'de tamamlayarak Türkiye'ye döndü. ODTÜ'den gelen Prof. Dr. Hakkı Öğelman ve birkaç arkadaşının kuruluş çalışmalarını başlattıkları Çukurova Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi'nde

²¹⁵ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s.239

Dr. Asistan olarak 1978 yılında göreve başladı. Burada 1982de yardımcı doçent, 1984’de doçent 1990 yılında Genel Fizik A.B.D’nda profesör oldu.

Birçok makalesi, TÜBİTAK Bilim-Teknik Dergisi, TFV, Fizik Dergisi, Bilim ve Ütopya Dergisi, Adana Aykır Sanat Dergisi, Genel Kurmayın yayınlı olan Silahlı Kuvvetler Dergisi ve Atatürk Kültür Merkezi’nin çıkardığı “Erdem” gibi dergilerde yayımlandı. Halen Ç.Ü Fen- Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü’nde öğretim üyesi olan Bozdemir İngilizce bilmektedir.²¹⁶

h. Yalçın ÖRS

1940 yılında Gülnar da dünyaya geldi ilk ve Orta öğretimi Gülnar’da okudu Lise Öğrenimini Mersin 'de tamamladıktan sonra 1963 yılında İ.Ü.Orman Fakültesinden mezun oldu. 1972 yılında K.TÜ. Orman Fakültesine Asistan olarak girdi. 1974–1978 yıllarında C.I.E.S bursu ile Paris Üniversitesi VI. Mekanik Enstitüsü’nde doktora yaptı 1982’de doçent, 1988 de profesör oldu. KTÜ’ de Orman Endüstri Mühendisliği Bölüm Başkanlığı, Yabancı Diller Bölüm Başkanlığı, Orman Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve 1988–1994 yılları arasında iki dönem Orman Fakültesi Dekanlığı görevini yaptı. 1990–1994 yıllarında TÜBİTAK-TAOG grubu üyeliği ile görevlendirilmiştir.

Çay Fabrikası atıklarının Yonga ve Levha Üretiminde Kullanılması konusunda Patent Hakkı aldı. Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Mobilya ve Dekorasyon Eğitim Bölüm Başkanlığı yaptı. 1997 yılında bu yana Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Dekanlığı görevini sürdürmektedir.²¹⁷

h. Hüseyin Refik BURGUT

1949 yılında Gülnar’da doğmuştur. 1982 yılında Araştırma görevlisi, 1983’te Yardımcı Doçent, 1986 yılında Doçent

²¹⁶ Süleyman Bozdemir, **Eskiyörük Köyü**, 1945 Doğumlu, Üniversite, Profesör

²¹⁷ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 243

doktor olan Burgut, 1995 yılında Profesör olmuştur. Değişik zamanlarda Bioistatistik Anabilim Dalı Başkanlığı yapmıştır. “Türkiye’de Kanser Sıklığı” adıyla bir de kitabı bulunan Burgut halen Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik A.B.D öğretim üyesidir. İngilizce ve Fransızca bilmektedir.

i. Kerim KIYMAÇ

1944 yılında Gülnar’da doğmuştur. 1972’te Yüksek Lisansını, Sussex Üniversitesi’nde (İngiltere) yapan Kıymaç, 1976 yılında aynı üniversitede doktora yapmıştır. 1983’te Doçent, (Çukurova Üniversitesi), 1988 yılında Profesör olmuştur. Halen Ç.Ü Fen- Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü’nde öğretim üyesi olan Kıymaç, İngilizce bilmektedir.²¹⁸

k. Gülten GÜNEL

1943 Mersin’de doğmuştur. 1973’te Doktorasını Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi’nde yapan Günel, 1980 yılında Çukurova Üniversitesi’nde Doçent, 1989 yılında Profesör olmuştur. “Türkiye’de Çıkarılan Doğal Kuvars Kristallerinden Ossilatör Kristal Yapımı” ve “Fizik Deneyleri Klavuzu” adlı iki kitabı bulunan Günel İngilizce bilmektedir.²¹⁹

l. Halil KURT

1956 Yılında Gülnar’da doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Gülnar’da tamamladı. 1981 Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1984 de Ankara üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Bakteriyoloji ve enfeksiyon Hastalıkları Anabilim dalında Araştırma görevlisi olarak göreve başladı.

Hepatit B virüsünün Vertikal Enfeksiyon Hastalıkları uzmanı oldu. Aynı bölümde 1989 tarihinde yardımcı doçentliğe atandı. 1993’te Klinik Bakteriyoloji ve Enfeksiyon

²¹⁸ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s.242

²¹⁹ **gös.yer**

Hastalıklar› Doçenti oldu. Hollanda- Groningen' de Kan Bankasında Çalıştı ve özellikle kanda infeksiyoz markerların taranması ve pozitif sonuçların doğrulanması konusunda bilgi ve deneyim kazandı.

1999'de Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Bakteriyoloji ve infeksiyon hastalıklar› anabilim dal›nda Profesörlük kadrosuna atandı. Halen Ankara üniversitesi Tıp Fakültesi İbni Sina Hastanesi Klinik Bakteriyoloji ve infeksiyon Hastalıkları Anabilim dalı Öğretim üyeliğini sürdürmektedir.²²⁰

m. Mete SAVEREN

Gülner'in Bozağaç köyünden olan Mete Saveren 1961 yılında İstanbul üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroşirüji Anabilim Dalı'nda ihtisasa başladı ve 1970 yılında uzman oldu. 1974 yılına kadar Başasistan olarak çalışan Saveren 1974 -1975 yıllar› arasında Boston-Lehey Klinikte Fellow olarak çalıştı. 1976'da Doçent, 1981'de profesör oldu.

1979 yılında kurucu üyesi olarak görev aldığı Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 1997 yılına kadar Noroşirüji Anabilim dalı Başkanı olarak çalıştı. Halen aynı yerde nöroşirüji profesörü olarak görev yapan Prof. Dr. Mete Saveren in birçok yerli ve yabancı dergilerde yayınlanmış tıbbi yayını ve üç kitapta bölüm yazarlığı vardır.²²¹

n. Ünal SERT

1952 Balıkesir'de doğdu. 1958'de başladığı ilkokul ve ortaokul öğreniminden sonra liseyi Mersin Tevfik Şar›r Gür Lisesi'nde okudu. 1975'te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi.

1977–1983 yılları arasında Almanya'da Üroloji Uzmanlığı, eğitimi yaptı. 1983–1988 Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji A.B.D' na yardımcı doçent olarak atandı.

²²⁰ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s.242

²²¹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s.244

1987’de doçent unvanını aldı. 1988 ve Selçuk Üniversite’ne doçent olarak atandı. 1992’de profesörlük unvanını aldı.

Selçuk Üniversitesi Hastanesi Başhekimliği Satın Alma Komisyon Başkanlığı ve Üniversite Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı. 1992’de Selçuk Üniversitesi Üriner Sistem Taşları Kırma Merkezi Kurucusu ve Merkez Başkanı oldu. 1993–1996 arası Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Üroloji ABD Başkanı, 1994–1996 Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı, Üniversite Yönetim Kurulu, Senato ve Araştırma Fonu Üyesi olarak çalıştı. Çok iyi derecede İngilizce ve Almanca bilmektedir.²²²

o. Mustafa TEFEK

1950 Yılında Adana da doğdu Gülnar’ın Çukurasma köyündendir. Deniz Lisesini bitirdikten sonra 1972 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi’ni bitirdi. 1972–1975 yılları arasında Maden Teknik ve Arama Enstitüsünde Proje mühendisi olarak çalıştı.

1975–1978 yılları arasında University of Wales-G.Britain’de doktoraını yaptıktan sonra 1978–1983 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Bölüm Başkanlığı görevinde bulundu. 1984 yılında doçent oldu. 1984–1989 yılları arasında Anadolu Üniversitesi’nde yüksek okul müdürü oldu. 1989-1992 Söğüt seramik Sanayi A.Ş., 1992-1997 Eskişehir Seramik Sanayi A.Ş.’nin Genel Müdürlüğünü yaptı. 1990 yılında “Zirvedekiler 90” seramik ödülünü kazanan Tefek İngilizce, Fransızca, İtalyanca ve Rusça bilmektedir. 1997 yılında Mersin Üniversitesi Mersin Meslek Yüksek okulunda öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı.²²³

ö. Mehmet ÜNAL

1943 yılında Gülnar’ın Konur Köyü’nde doğmuştur. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gülnar’da, liseyi Mersin’de okudu. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’ni bitiren Ünal 1973

²²² Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s.245

²²³ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s.246

yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Psikiyatri uzmanı oldu. Haydarpaşa Askeri Hastanesi, Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan Ünal, Londra Üniversitesi'ndeki görevinden sonra 1988 yılında Çukurova Üniversitesi'nde profesör olmuştur. Yurtiçi ve yurtdışı dergi ve kitaplarda birçok çalışması bulunan Ünal, radyo ve tv programları da yapmıştır.

p. Şaziye YÜKSEL

1948 Yılında Gülnar'ın Tozkovan Köyü'nde doğan Şaziye Yüksel, ilk ve ortaokulu Gülnar'da okudu. 1962 yılında Adana Kız İlk Öğretmen Okulu'na girdi. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'na seçildi. 1969 yılında Ankara üniversitesi Fen Fakültesi Matematik bölümünü bitirdi.

1970 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde asistan, 1975 yılından sonra da Dr. asistanı olarak çalıştı. 1983 yılında Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümüne Yrd. Doçent olarak atandı. 1995 yılında profesör oldu ve halen Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü'nde Bölüm Başkanlığı yapmaktadır.²²⁴

r. Âşık CEMALÎ

Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Mersin'e bağlı Gülnar Kazası'nın Örenpınar Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Ahmet olup, şiire başladıktan sonra Cemalî adını almış ve Ahmet adını bir daha kullanmamıştır. Rusçuk ve Yergök savaşlarına katılan ozan Anadolu'nun birçok yerini dolaşmıştır.²²⁵ Fuat Köprülü'nün "Türk Saz Şairleri" adlı kitabında da adı geçen Cemalî'nin Karacaoğlan gibi büstünü dikmek için 1973 yılında Ankara Müzesi Müdürü ve beraberindeki bir heyet yaşamış olduğu köye gelmiş, ancak Mekke'de vefat edip oraya defnedildiğini öğrenince bir tutanak tutarak geriye dönmüşlerdir. 1908 yılında ilan edilen Meşrutiyet'ten sonra şu dizeleri söylediği bilinmektedir.

²²⁴ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s.248

²²⁵ Selma Aktan, **a.g.e.**, s. 79

“Hürriyete akl› eren gülüp oynamaz

Belki de dünyanın son nefesidir.”

Taşlama türünün güzel örneklerini veren Cemalî’nin şu taşlaması onun düşünce yapısını da aydınlatmaktadır.

“İlimsiz kürsüde vaaz olunmaz

Beş saat camide hapis kalınmaz

Karn›n› yarsan bir vav bulunmaz

Hemen bakışları ayıya benzer”²²⁶

ş. Ahmet Ali BABACAN

1912’de Eskiörük Köyü’nde doğan Babacan, Arapçanın yanında 1928’de aç›lan üç yıllık köy okulunda da yeni yazıyı öğrenmiştir. Babası avcı İbrahim Çanakkale savaşına katılmış ve dönüşü olmamıştır. Öksüzlük, kimsesizlik ve yoksulluk içinde büyümesine karşın asi, hırçın ve kırıcı değil tam aksine, sevecen ve hoşgörülüdür. Lirik özellik taşıyan şiirlerinde, sitem ve taşlamanın ağır bastığı görülmektedir. Genellikle aşk, doğa ve sosyal konularda yazan Babacan, 1975 yılında ölmüştür.

YAYLA YOLLARINDA

Yaylaya giderken bir güzel gördüm.

Eğleme yolumdan, duramam dedi.

Kim olursun diye, asl›n› sordum.

Neylersin, sana yaramam dedi.

Susuz musun? Güzel, Kurumuş dudağın.

Niçin soldu böyle, pembe yanağın?

Karışmış saçların, yok mu tarağın?

Bozuktur başım, taramam dedi.

Senin de, benim gibi, bahtın karaymış

Felek yar ile açt› m› aran›?

²²⁶ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 249

Anlasan hâlimden, sarsan yaram!
Tabip değilim ki, saramam dedi.

Niçin baktın bana sen, böyle dimdik?
Nedendir a canım, böyle ürkeklik?
Ben bir kafes olsam, sen de bir keklik!
Köhne kafeslere giremem dedi.

Her zaman böyledir, dünyanın işi.
Altın kafes ister, her dul kişi.
Gönül severse, aramaz yaşı.
Yorulma boşuna, varamam dedi.
Babacan şansını hep böyle denedi.
Kimsede görmedim, böyle inad.
Kapıda kul olsam, bu da mı olmadı?
Başıma belayı alamam, dedi.

t. Mehmet BABACAN

1936 yılında Eskiörük köyünde doğdu. Orta öğrenimini Düziçi Köy Enstitüsü'nde Yüksek öğrenimini Eğitim Fakültesi Ön Lisans Programıyla tamamladı. Yurdun çeşitli yörelerinde 30 yıl eğitimcilik ve yöneticilik yapan Babacan Halk Ozanı Ahmet Ali Babacan'ın oğludur. Şiirleri ve makaleleri yayınlanmıştır. Mersin Şairler ve yazarlar derneği başkanlığı görevinde de bulunmuştur.²²⁷

u. Hüseyin BAHAR

1948 Yılında Gülnar İlçesi Koçaşlı Köyü'nde dünyaya geldi. İlk Okulu Köyü'nde ortaokulu Mersin'de okudu. 1970 yılında Toplum Zabıta Müdürlüğünde Polis Memuru oldu.

²²⁷ Mehmet Babacan, **Anılar Yaktım**, Çağlar Ofset, Mersin, 1999, s.80

Amatörce başladığı Spor Çalışmalarından sonra profesyonel oldu. İstanbul Polis Okulunda Judo, Karate, judo gibi yakın dövüş dersleri vermeye başladı. 5,6,7 Kasım 1973 tarihinde İstanbul'da yapılan Cumhuriyetin 50. yılı Türkiye Şampiyonasında karatede 50. yıl Türkiye Şampiyonu oldu. Judo ve Karate Sporlarında Hakem ve Antrenör diploması bulunan Hüseyin Bahar Aynı zamanda Gazi Üniversitesi İktisadi Bilimler Fakültesini bitirdi.

1992 Yılında yapılan Karşılaşmalarda Karate İstanbul Şampiyonu oldu. Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık Daire başkanlığında Dolandırıcılık ve Interpol Büro Amiri olarak görev yaptı.

1995 yılında ABD de uyuşturucu ile mücadele çalışmalarında bulundu. Yine 1997–98 yıllarında ABD’de Terör-Uyuşturucu ve İstihbarat çalışmalarında bulunmuştur. Emniyet Müdürlüğü Polis Baş Müfettişidir.²²⁸

ü. Ercan BELEN

Öğretmen olan babasının görevi nedeniyle, 1934 yılında Gülnar’da doğdu. 1953 yılında Mersin Lisesi’nden, 1959 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari Bölümü’nden mezun oldu. Ankara’da Maiyyet Memuru olarak göreve başlayan Ercan, Belen, Gülnar, Bartın, Bozkır, Seben ve Elmadağ İlçelerinde Kaymakam vekilliği, Çamlıdere, Kulu, Cide, Sorgun, Oğuzeli Kaymakamlığı yaptı. 1967’de Emniyet Genel Müdürlüğüne, Planlama Şubesi, daha sonra da aynı yer de 2. Şube Müdürlüğü’ne getirildi. 1969’da 2. Daire Başkanlığı’na terfi ettirildi.

Belen daha sonra Asayiş Daire Reisliği, Emniyet Genel Müdür Muavinliği ve Ankara Emniyet Müdürlüğü’nde bulundu. 1978- 1981 yılları arasında Merkez Valiliği yaptı. 1980 yılı öncesi çok önemli terör olaylarının çözümünde Ercan Belen’in imzası vardı. Belen aynı zamanda Kriminal Polis Hizmetleri ile ilgili olarak yurt dışında eğitim gördü. 1981 yılında Afyon Valiliği’ne atanmıştır.

²²⁸ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 263

Ercan Belen, güneyin yetiştirdiği şairlerdendir. Varlık, Türk Dili, Türk Düşüncesi, Kaynak ve diğer bazı dergilerde şiirleri yayınlanmıştır. “Güney Tutkusu” isimli şiir kitabı 1980 yılında yayımlandı. 1958 yılları arasında Ankara Radyosu’nda Suat Taşer’in “Şiir Melodisi” adlı programında Devlet Tiyatrosu Sanatçıları ile birlikte şiirler okumuş, ayrıca milli bayram ve 10 Kasım’larda, hazırladığı şiir programlarını Ankara Radyosu’nda sunmuştur.

v. Ali F. BİLİR

1945 yılında Şeyhömer Köyü’nde doğdu. Asıl adı Ali İhsan Bilirdir. Parasız yatılı olarak Adana Erkek Lisesi’nde okuduktan sonra, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesini bitirdi. 1972’den beri serbest eczacı olarak çalışıyor. Edebiyatçıları Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Dil Derneği üyesi olan Bilir’in ilk şiiri “Sevgi ve Ötesi” 1961 ‘de haftalık Yelpaze Dergisi’nde, ilk öyküsü “Göçüyoruz” 1967’de Milliyet Gazetesi’nin sanat ekinde yayımlandı. Şiir ve yazıları Türk Dili, Çağdaş Türk Dili, Varlık, Evrensel Kültür, Karşı Edebiyat, İnsancıl, Anadolu Ekini, Öykü-Şiir, Oluşum, Kıyı, Aykırı Sanat, Eşik, Güneş (İsveç), Kültür Sanat (Kıbrıs), Cumhuriyet Kitap, Dünya Kitap Dergileri’nde yer aldı. “Karanlığa Çizilen Sesler” ile 1993 Orhan Kemal Öykü Ödülü, “Göç Türküsü” ile 1996 İbrahim Yıldız Şiir Ödülü, “Ölü Balık İmgesi” ile 1998 Samim Kocagöz Öykü Ödülü alan yazar halen Gülnar’da yaşamaktadır.²²⁹

y. İsa ÇELİK

1944 yılında Gülnar da doğdu. Sanatçı Yapıtlarında insan konusunu işledi. Sanatsal bir eylem olarak yaptığı fotoğraf çalışmalarının yanı sıra bilim, kültür ve sanat insanlarının portre fotoğrafları ile Anadolu uygarlıkları Fotoğrafları vardır. Çok sayıda afiş, poster, kitap, plak, kaset ve CD kapağı hazırladı. Tiyatro oyunlarına dia projeksiyon uygulamaları yaptı. Yapıtların pek çoğu afiş, poster ve kart olarak da yaygınlaştı. "Çocuk" İsa Çelik'in yaşamındaki en önemli konulardan birini oluşturmaktadır. Çocuklara yönelik çalışmaları, kendi çocukları için anlattığı, yazdığı masallardan sonra iyice yoğunluk kazanmış ve bu masallar birçok çocuk dergilerinde yayımlanmıştır.

²²⁹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 266

Uluslar arası Fotoğraf sanatı Federasyonu FİAP'ın Artist of FİAP unvanına sahiptir. 1973 yılında İnsan adlı ilk sergisinden sonra birçok sergi açmıştır.

İsa Çelik'in Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi, Nazım Hikmet Foto-Grafik Çalışmaları Albümü, el sanatları, Türk Fransız ilişkileri, Nevşehir gibi birçok kitabı bulunmaktadır.²³⁰

z. Mehmet ÖNGEOĞLU

1960, Gülnar doğumludur. İlk ve orta öğrenimini Gülnar ve Ankara'da tamamlayan Öngeoğlu, O.D.T.Ü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden 1984 yılında mezun oldu. Çeşitli ajans, gazete ve dergilerde muhabir, yazar ve yönetici olarak görev yaptıktan sonra, Sabah Dergi Grubu'nda Ankara Temsilcisi iken, emekliliğini isteyip, ayrıldı. Çağdaş Gazeteciler Derneği'nde Genel Sekreter Yardımcılığı, Ekonomi Muhabirleri Derneği'nde Genel Sekreterlik, Genel Başkan Yardımcılığı ve Genel Başkanlık görevlerinde bulundu.

Halen, DSP Genel Merkezi'nde müşavir ve partinin 15 gün süreli yayın organı "Güvercin" dergisinin Yayın Yönetmenliği'ni yapmaktadır. Ekonomi Muhabirleri Derneği tarafından yayınlanan "Türkiye'nin Geleceğini Tartışıyoruz" adlı kitabın editörlüğünü yaptı.²³¹

F. GÜLNAR'DA SAĞLIK HİZMETLERİ VE KURUMLARI

Sağlık, günümüz insanın en temel haklarından biridir. Devletin temel görevlerinden sağlık hakkı, vatandaşın sağlığının korunması aşamasından, koruyucu sağlık hizmetleri, aile planlaması, çocuk sağlığı, çevre ve halk sağlığı vb. hizmetleri kapsamaktadır. Modern toplumların sağlık anlayışı ile kıyaslandığında ülkemizdeki sağlık alanındaki uygulamaların yeterli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Tüm çabalara rağmen, organ bağışı, anne ve bebek ölümleri vb. konularda yeterli düzeye gelinememiştir.

²³⁰ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 267

²³¹ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 274

Gülnar ilçesinin coğrafi ve sosyo-kültürel yapısı incelendiğinde bir yayla ilçesi olması, İl merkezine uzak olması kendine ve kendine has saēlık problemleri olması nedeni ile saēlık altyapısı ve koşulları yetersiz görünmektedir. Mersin İli merkezi 2 kamu, 1  niversite, 4 özel hastane ile saēlık hizmetleri açısından yeterli görünse de ilçeleri için aynı Şeyi söylemek mümkün deēildir.

Tablo 39: Mersin İlinde Bulunan Yatakl  Tedavi Kurumlar 

İlçesi	Kurumun Ad�	Kadro Yatak	Mevcut Yatak	Kamu-Üniv. Özel
Merkez	Mersin Devlet Hastanesi	800	753	Kamu
Merkez	Mersin Toros Devlet Hast.	512	501	Kamu
Merkez	Mersin �nv. Tp. Fak. Has.	306	306	�niversite
Merkez	�zel Tanrıöver-Doēu� Hast.	30	30	�zel
Merkez	�zel Dr. A. Arslan Diyabet	40	40	�zel
Merkez	�zel Yenişehir Hastanesi	25	25	�zel
Merkez	�zel İMC Hastanesi	43	43	�zel
Tarsus	Tarsus Devlet Hastanesi	300	215	Kamu
Tarsus	70.Yıl Devlet Hastanesi	525	542	Kamu
Tarsus	�zel Dr.�. Sayar Hastanesi	78	78	�zel
Anamur	Anamur Devlet Hastanesi	150	100	Kamu
Erdemli	Erdemli Devlet Hastanesi	150	120	Kamu
Gülnar	Gülnar Devlet Hastanesi	50	28	Kamu
Mut	Mut Devlet Hastanesi	50	50	Kamu
Silifke	Silifke Devlet Hastanesi	175	175	Kamu
Ayd�nc�k	Ayd�nc�k Devlet Hastanesi	30	30	Kamu
Toplam	16 Yatakl� Tedavi Kurumu	3264	3036	16

Kaynak: 2005 Yılı Mersin İli  evre Raporu

Tabloya baktığımızda Gülnar'ın mevcut yatak kapasitesi bakımından diēer ilçelere göre geride kaldığını görmekteyiz.

Tablo 40: Mersin İlinde Görülen Bulaşıcı Hastalıkların İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Akut Kanlı İshal	Brusella	Gonore	Hepatit A	Hepatit B	Hepatit C	Hepatit E	Kabakulak	Kızamık	Kızamıkçık	Tem. Kuduz Riskli	Sifiliz	Şarbon	Şark Çıbanı	Tetanoz	Tifo
Mersin	200	43	207	64	91	8	4	202	162	23	643	8	1	14		23
Anamur		30		6	4			114		5	202			25		2
Aydıncık	8	3		1				1			16					
Bozyazı		1			2	1		6	25		66	2	5	2		
Çamlyayla											24					
Erdemli	35	13		12	6			55	7	2	101		4		1	3
Gülнар	5	3	1	9		1		7	2		55		2			
Mut	5	6		2	2	1		1			35			51		1
Silifke		10		31	13	1		1	10	1	308			7		
Tarsus	22	15		26	13	3		127	11		218	2				28
Toplam	275	124	208	151	131	15	4	514	217	31	1668	12	12	109	1	57

Kaynak: 2005 Yılı Mersin İli Çevre Raporu

Tablodan anlaşılacağı üzere Mersin İlinde görülen, dışkıda makroskopik olarak kanın görüldüğü ishal olan akut kanlı ishal vakalarının % 1,8'i, bir hayvan hastalığı olmasına rağmen insanlarda da görülebilen bulaşıcı bir hastalık olan Brusella vakalarının % 2,41'i Gülнар'da tespit edilmiştir. Halk arasında "Bel Soğuklu" olarak bilinen Gonore hastalığının ise sadece Mersin merkez ve Gülнар'da tespit edilmesi ilginçtir. Toplam Hepatit vakalarının % 3,2'ine, Kabakulak'ın % 1,3'ine, Kuduz'un % 3,2'ine, bir hayvan hastalığı olan Şarbon vakalarının ise % 16'sı Gülнар'da görülmüştür. Hepatit B, Hepatit E, Kızamıkçık, Sifiliz, Şark Çıbanı, Tetanoz ve Tifo hastalıkları görülmemiştir.

Tablo 41: İlçelere Göre Sağlık Evleri

İlçeler	SAĞLIK EVLERİ MEVCUDU						
	Toplam Sağlık Evi	Mahalle Sağlık Evi	Köy Sağlık Evi				Toplam
			Binalar		Binalar		
			SAYI	%	SAYI	%	
MERSİN	298	283	9	60,0	6	40,0	15
ANAMUR	28	17	6	54,5	5	45,5	11

AYDINCIK	8	4	3	75,0	1	25,0	4
BOZYAZI	15	12	0	0,0	3	100	3
Ç.YAYLA	7	4	3	100	0	0	3
ERDEMLİ	52	39	11	84,6	2	15,4	13
GÜLNAR	22	12	8	72,7	3	27,3	11
MUT	35	15	11	55,0	9	45,0	20
SİLİFKE	51	35	14	87,5	2	12,5	16
TARSUS	138	111	17	63,0	10	37,0	27
TOPLAM	655	532	82	66,7	41	33,3	123

Kaynak: 2005 Yılı Mersin İli Çevre Raporu

Mersin İli genelindeki Sağlık evlerinin % 3,35 Gülnar'da iken, mahalle sağlık evlerinde bu oran % 2,25'tir. Köy sağlık evlerinde ise oran % 8,9'dur.

Tablo 42: Gülnar Sağlık Ocakları ve Personel Durumu

Sağlık Ocakları	Personel Durumu								
	Dr.	Sağ. Mem.	Ebe	Hemşire	Laboratuvar	İd. M.	Şoför	Sıtma İş.	Hizmeti
Sağ. Grup Başk.	1	2				1			1
Mer. Sağlık Ocağı	1	2	5	1	1			2	1
Alanboğaz Sağlık Ocağı			1	1					
Sütlüce Sağlık Ocağı	1		1						
Çavuşlar Sağlık Ocağı									
İshaklar Sağlık Ocağı			1						
Dayıcık Sağlık Ocağı		1	1	1		1			
Ovacık Sağlık Ocağı	1	1		1		1	1		1
Gezende Sağlık Ocağı				1					
Kuskan Sağlık Ocağı	1	1	1	1					1
Toplam	5	7	10	6	1	3	1	2	4

Kaynak: 2006 Gülnar Sağlık Grup Başkanlığı Brifing Raporu

G. GÜLNAR BELEDİYESİ, BELDELERİ VE BUGÜNE KADAR GÜLNAR'A HİZMET EDEN KAYMAKAMLAR VE MİLLETVEKİLLERİ

1.Gülnar Belediyesi ve Beldeleri

Yerel yönetim kuruluşları denildiğinde ilk akla gelen kuruluş belediyedir.²³² Osman Nuri Ergin'in deyimiyle belediye; ortak menfaatler ve karşılıklı ihtiyaçların zorlaması ile bir beldede oturan halkın, beldelerine ve dolayısıyla kendilerine ait meseleleri, hükümetin kanunla belirttiği sınır ve sorumluluk dairesinde seçmiş oldukları vekilleri vasıtası ile halletmeleridir.

Mahalli idare, siyasi ve hukuki bir kavram ve sosyal-idari bir kurum olarak geç ortaçağ Avrupa'sının bir ürünüdür.²³³ Ülkemizde bugünkü anlamıyla belediye anlayışının ortaya çıkışı, merkeze karşı duruşu itibarıyla yarı bağımsız diye ifade edebileceğimiz şehir yönetiminin gelişmesi ve siyasi, idari, mali açıdan, yöresindeki insanların gücünü merkeze yansıması şeklinde değil de daha çok modernleşmeyi savunan Osmanlı bürokrasisinin, Osmanlı şehirlerini Avrupai tarzda fiziki olarak değiştirmek istemeleri ile ilgilidir. Osmanlı'da modern belediye XIX. Yüzyıl hatta XX. yüzyılın bir olgusudur. Tanzimat döneminde batılılaşma yönünde gerçekleştirilen reformlar belediyelerin doğuşu için gerekli ortamı hazırlamıştır. Şu da bir gerçektir ki Osmanlı kentsel örgütlenmeyi, Tanzimat'la öğrenmemiştir. Devletin kurulmasından Tanzimat'a kadarki dönemde belediye hizmetleri kadılar, mimar ağaları, vakıflar ve esnaf kuruluşları vasıtasıyla ifa edilmiştir. Klasik Osmanlı idare sisteminde günümüz anlamında belediye yönetimi anlayışı olmamakla birlikte, adli ve mali sorumluluklar yanında bulunduğu yerin kolluk işlerini de üstlenen kadı bir nevi belediye başkanı durumundaydı.²³⁴ Selçuklu şehirlerinde ise idarecilerinin görevsel yardımcıları esnaf grupları idi.²³⁵ Tanzimat'la birlikte adli, idari ve mali reformlar bu çok çeşitli görevleri üstlenen kadıların görev alanlarının daralmasına neden olmuştur. 1826 yılında İhtisap

²³² Cengiz Sunay; **Belediyeciliğin Doğuş Sürecinde Osmanlı Mirası**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (3) 2002/1, s. 126

²³³ İlber Ortaylı; **Osmanlı İmparatorluğunda İdari Modernleşme ve Mahalli İdare Alanındaki Gelişmeler**, Batılılaşma Yolunda, Merkez Kitapları, İstanbul, 2007, s. 83

²³⁴ Şükrü Öztürk; **Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923–1946)**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005, s. 11–12

²³⁵ İlber Ortaylı; **Türkiye İdare Tarihine Giriş**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000, s. 163

Nezaretinin kurulmasıyla şehrin temizlik, kolluk ve belediye hizmetleri elinden alınan kadı, 1836 yılında da Evkaf Nezaretine, vakıflarla ilgili görevlerini de devrederek sadece adli sorumluluklarını devam ettirmiştir.²³⁶ Kadı dışında subaşı, muhtesip ve diğer görevlilerde yaptırımlar uygulayarak belediye işlerinin yürütülmesini sağlamışlardır.²³⁷

Ülkemizde günümüzdeki anlamıyla belediye kurulması fikri Tanzimat Devrinde 1854–1856 yıllarında batıyla olan ilişkilerimizin sonucunda şekillenmiştir. Kanuni olarak ilk belediyenin kuruluşu 16 Ağustos 1854 tarihli resmi tebliğle olmuştur.²³⁸

Mersin’de belediyenin oluşturulması, ekonomisi tamamen dışa bağımlı Avrupalı devletlerin ekonomik faaliyetlerini daha rahat yürütebilmek için Osmanlı’dan liman şehirlerini ıslah etmesini istemeleri ile başlamıştır. 1864’te İzmir’de, 1871’de Kıbrıs’ta, önemli liman şehirlerinde Avrupalı şirketlerin ilgisini çekici, yeni iş alanları oluşturmak için belediye teşkilatları oluşturulmaya başlanmıştır.²³⁹ Adana Vilayet Salnamesine göre 1869 yılında bir belediye meclisi bulunmaktaydı. Tarsus Şer’iyye Sicillerine göre ise Mersin’de 1874 yılında belediye teşkilatı mevcut idi.²⁴⁰

Gülner 3 Haziran 1916 yılında ilçe olmuşsa da ilçede belediyenin kuruluş tarihi belediye kaynaklarına göre 1924’dür.

Kuruluş tarihinden bugüne kadar Gülner Belediye Başkanları şunlardır:²⁴¹

1. Mirzali Ali Efendi (1924–1932)	CHP
2. Hüsnü Kandemir (1932–1940)	CHP
3. H. Emin Işık (1940–1943)	CHP
4. Mehmet Zeybek (1943–1957)	CHP
5. Ali Özer (1957–1960)	DP

²³⁶ Cengiz Sunay, a.g.e., s. 113

²³⁷ İlber Ortaylı; **Tanzimat Döneminde Osmanlı Mahalli İdareleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, s. 125

²³⁸ Şükrü Öztürk, a.g.t., s. 15

²³⁹ İbrahim Oğuz; **Tarsus Şer’iyye Sicillerine Göre Mersin Kenti’nin Kuruluş Öyküsü**, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2006, s. 4

²⁴⁰ İbrahim Bozkurt; **Salnamelerde Mersin**, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2001, s. 32–35

²⁴¹ **Gülner Belediyesi 2006 yılı Verileri**

6. Mehmet Zeybek (1960–1968)	CHP
7. Uysal Turhan (1968–1980)	AP
8. Mustafa Kır (1980–1981)	-
9. Saim Eskioğlu (1981–1982)	-
10. İsmail Botgöl (1982–1984)	-
11. İsa Toka (1984–1989)	CHP
12. Mehmet Güzel (1989–1994)	DYP
13. Mehmet Işık (1994–1999)	ANAP
14. Mustafa Eyiceoğlu (1999–2002)	MHP
15. Ahmet Günel (2002–?)	MHP

2006 Mali Yılı Bütçesi 3.777.230 YTL. Olan Gülnar Belediyesi faaliyetlerini 25 memur ve 7 işçi ile sürdürülmektedir. Belediyenin 2 adet eskavatör, 1'er adet dozer ve grayder, 2 adet 4x4 kepçe, 1'er adet silindir, yükleyici, asfalt distbirötörü, Asfalt süpürgesi, kamyon, 4 adet damperli, kamyon ve 3 adet arazözü bulunmaktadır.²⁴²

1990 yılında yapımına başlanan belediye binası inşası devam etmekle birlikte 1997 yılında başlanan şehir içi yol ve kaldırım çalışmaları tamamlanmıştır. İlçede su sorunu çözümlenmiş iken kanalizasyon çalışmaları % 70 tamamlanmış durumdadır. Nüfusun özellikle kış aylarında azalmasıyla, nüfus sayımlarında sıkıntı yaşayan Gülnar'da köy statüsüne düşürülme tartışmalarının yaşanması özellikle belediyenin en büyük sıkıntılarından birisidir.

a. Kuskan Belediyesi

1972 yılında belde olan Kuskan, Gülnar İlçe Merkezi'ne 39 km Mut'a da 34 km uzaklıktadır. Yenimahalle, Esenler, Oğuzkan olmak üzere üç mahalleden oluşmaktadır. Kuru tarım yapılan beldede buğday, arpa, nohut ve mercimek ekimi yaygın olarak yapılmaktadır. Meşe, çam, katran, sakız ağaçlarının bolluğu dikkat çekmektedir. 1928 yılında üç sınıflı bir ilkokulla başlayan eğitim çalışmaları, 1939 yılında beş sınıflı ilkokul ve 1974 yılında açılan ortaokul ile devam etmiştir. 2000 yılı nüfus sayımına göre beldenin nüfusu 3069 kişidir.

²⁴² Gülnar Kaymakamlığı Brifing Raporu

2006 yılı mali bütçesi 1.550.000 YTL olan belediye, 1996 yılında yapımına başlatılan kanalizasyon, içme suyu şebekesi ve yol çalışmalarının % 60'ını tamamlamış durumdadır. Belediye hizmetlerini 5 memur, 17 işçi ile sürdürmektedir.²⁴³

b. Zeyne Belediyesi

1972 yılında kurulan Sütluçe Belediyesi, İçişleri Bakanlığının 5393 sayılı kanunun 10 uncu maddesi uyarınca ismini 16 Mart 2007 tarihli resmi gazete de yayınlanarak Zeyne olarak değiştirmiştir. Gülnar'a 24 km uzaklıkta bulunan belde Mersin'e 145 km uzaklıktadır. Akdeniz iklimi görülmesinden dolayı bol miktarda zeytin, incir, erik ve kayısı yetiştirilir. 2006 yılı mali bütçesi 1.594.000 YTL olan belediye hizmetlerini 12 memur 2 işçi ile sürdürmektedir.

c. Büyükeceli Belediyesi

1987 yılında kurulan Büyükeceli Belediyesi Gülnar'a 33 km uzaklıktadır. Gülnar'ın tek sahil belediyesidir. Belde halkı Büyükeceli (Yalazlı) Yörük soyundandır.²⁴⁴ Saadet Bilir eserinde keçe yapımının yaygın ve kaliteli yapılmasından dolayı buraya ilk olarak Büyükeceli dendiğini bu ismin daha sonra Büyükeceli şekline dönüştüğünü yazmaktadır.²⁴⁵

Akdeniz iklimi görülen beldede ormanlık alanlar geniş yer kaplamaktadır. Buğday, mercimek, bakla, bezelye ekimi aygın olarak yapılan beldede fındık ekimi gelir getirmediğinden son yıllarda azalma göstermektedir.

Bazı dönemlerde ülke gündemini meşgul eden tartışmalardan biri de nükleer enerji santrallerinin kurulması fikridir. Ülkemiz enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla değişik hükümetlerce yapılmaya çalışılan bu santrallerden biri de 1976 yılında ilgili bakanlığın çalışmaları sonucunda yer tahsisi ve kamulaştırma işlemleri ve ihalesi yapılan fakat 12 Eylül 1980 tarihinde durdurulan Akkuyu Nükleer Santralidir. 1978 yılında BM Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'ndan yer lisansı alınan, en son 1998 yılında yeniden

²⁴³ Gülnar Kaymakamlığı Brifing Raporu

²⁴⁴ Ragıp Memişoğlu; İçel'de Cemaatler 2, İçel Kültürü, 1995, s: 38, s. 10-11

²⁴⁵ Fatma Saadet Bilir; Merv'den Anayazarına Gülnar, s. 293

ihale açılan ancak birkaç yıl sonra bundan da tekrar vazgeçilen projeye bölge milletvekili Mustafa Eyiceoğlu'na göre bugüne kadar yapılan toplam harcama 100 milyon doların üzerindedir.²⁴⁶ Büyükeceli Belediyesi sınırları içerisinde yer alan Akkuyu Santrali, şu an inşaat halinde ve tüm yapıları idari bina, lojman vb. yapılara rağmen üç beğenin istihdam olması dışında çevreye herhangi bir katkısı bulunmamaktadır.

2006 mali yılı bütçesi 1.983.090 YTL olup, hizmetlerini 3 memur, 1 işçi ve 77 geçici işçiyle sürdürmektedir. Belediye tarafından başlatılan sahil yolu düzenlemesi ve hal inşaat çalışmaları ile sahil şeridinde bungalov ev yapım çalışmaları devam etmektedir.²⁴⁷

d. Köseçobanlı Belediyesi

1988 yılında kurulan Köseçobanlı Belediyesi Gülnar'a 33 km'dir. Söylentiye göre yıllar önce göçebe bir çoban buraya gelip yerleşmiş, kendisi Köseçoban dendiği için buraya Köseçobanlı denmiş. Bir başka rivayete göre ise köyde yaşayan çobanlardan en usta olanı köyde huzursuzluk yapanlara sakal ve bıyıklarını dipten kesme cezası verdiği için buraya Köseçobanlı denmiştir.²⁴⁸

Yazları sıcak ve kurak kışları soğuk ve yağışlı olan beldede kışları yoğun kar yağışı gözlenmektedir.

Bölgede tarım ve hayvancılık başlıca geçim kaynağıdır. Buğday, arpa, nohut ekimi yapılmaktadır. Sebze ve meyve tarımı da yaygın olarak yapılmaktadır.

2006 Mali yılı bütçesi 1.340.000 YTL olan belediye 1 memur, 14 işçi ile hizmetlerine devam etmektedir. Dere ıslah çalışmaları, içme suyu projesi ve belediye düğün salonu inşaatı devam eden faaliyetlerdir.²⁴⁹

²⁴⁶ Milli Gazete, 19.02.2007

²⁴⁷ Gülnar Kaymakamlığı Brifing Raporu

²⁴⁸ Fatma Saadet Bilir, Merv'den Anaypazarına Gülnar, s. 297

²⁴⁹ Gülnar Kaymakamlığı Brifing Raporu

2. Kaymakamlar

1881 yılından bugüne kadar Gülnar’da görev almış kaymakamlar şunlardır:

Adı Soyadı	Başlama Tarihi	Bitiş Tarihi
Mehmed Nakîb	1881	
Mustafa Faik(Vekil)	1881	
Mustafa Faik(Vekil)	1892	
Ahmed Rüşdi	1901	
Ahmet Tevfik	1906	
Mehmed Nuri	1909	
Mehmed Kazım Güvenç	1916	
Mehmed Seltan	1916	
Mehmed Tevfik	1919	
M. Hayri Bozkır	13.08.1934	25.09.1937
Ruhi Çetiner	28.09.1937	07.10.1941
Kemal Erdem	09.12.1941	29.01.1944
Turgut Eğilmez	30.05.1944	20.03.1946
Hakkı Baykal	29.05.1946	26.07.1946
Cevat Ergenekon	31.08. 1947	06.11.1947
Rauf Sümer	30.12.1947	18.12.1948
Sadık Çağlar	06.08.1949	08.11.1951
Ahmet Saruhan	17.11.1951	05.05.1955
Osman Şeker	25.05.1954	18.08.1955
Ahmet Şensoy	23.09.1955	26.02.1955
Mehmet Coşkun	28.02.1958	24.04.1959
Fikret Yılmaz	20.10.1959	15.01.1960
M. Şefik Ülkü	21.07.1960	13.01.1961
Güngör Şamiloğlu	31.08.1961	04.02.1962
Hüsnü Özkiper	30.11.1964	16.12.1964
Hatay Üyetürk	20.01.1965	31.03.1966
Kutlu Türker	31.03.1966	13.04.1967

Y. Erdal Nal	31.03.1967	01.10.1969
Ismail Erzurum	31.10.1969	03.10.1972
Y. Ünal Songül	01.10.1972	26.08.1975
Ali Güngör	29.04.1976	25.08.1978
Orhan Kavallı	17.04.1980	06.11.1980
Saim Eskioğlu	06.11.1980	05.08.1983
Ahmet Soley	16.08.1983	05.10.1985
Recep Sanal	07.10.1985	16.08.1988
Abdurrahman Savaş	06.08.1990	07.08.1992
Alper Orkun	05.04.1994	24.09.1996
Murat Zorluoğlu	16.06.1997	10.09.1999
E. Sait Karahaliloğlu	18.10.2000	2003
Hakan Kılınçkaya	2004	

Gülner’da görev yapan kaymakamlar hakkında, Ali Çankaya Mücellitoğlu’nun, “Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler” adlı eserinde bulabildiğimiz bilgiler şu şekildedir.

a. Ahmed TEVFİK

Gümüşefendi-zede Ali Rıza Efendi’nin oğlu olup 1845’de İbradı’da doğdu. 1869’da Mülkiye’den mezun olduktan sonra sırasıyla: 1870’de Plevne (Plevne Sancağı) Kazası Kaymakamlığı’na 1871’de Borçka (Artvin), 1873’de Akyolu - Burgaz, 1875’de Filibe Defter-i Hâkaani (Tapu) Memurlukları’na; 1881 ‘de Tuz, 1882’de Gazan, 1884’de Mestrata, 1887’de Haraz, 1889’da Bacel (Yemen), 1891’de Derne (Trablusgarb Libya), 1892’de Ocalo, 1906’da Gülner (Adana) Kazaları Kaymakamlıkları’na getirildi. Son vazifesinden, 2. Meşrutiyet’in ilanından sonra 13 Eylül 1908’de azledildi.²⁵⁰

b. Mehmed NAKİB

Şeyh Mehmet Efendi’nin oğlu olup 1845 yılında İbradı’da doğdu. Mülkiyeden mezun olduktan sonra 1874’de Seydiköy (İzmir), 1875’de Burun-Âdap Nahiyesi Müdürlüğü yaptıktan sonra terfi ederek 1879’da Ermenek, 1881’de Gülner, 1883’de Mut

²⁵⁰ Mücellidoğlu Ali Çankaya; **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, Mars Matbaası, Ankara, 1968-1969, Cilt III., s. 30

Kaymakamlıkları yapmıştır. Daha sonra sırasıyla Aksaray, Arabsun, Hamidiye, Gerede, Salihli, Demirci kaymakamlıkları yapmıştır.²⁵¹

c. Mustafa FAİK

Nahiye Müdürlerinden Kaasım-zade Ali Efendi'nin oğlu olup 1852'de Kastamonu'ya bağlı Ovacık Nahiyesinde doğdu. 1875'de Mülkiye'yi bitirdikten sonra sırasıyla: 1877'de Sarıkavak (İçel), 1880'de Nevahi (İçel) Nahiyeleri Müdürlüklerine; 1881'de Gülnar Kazası Kaymakam Vekilliğine; 1882'de Mut Kazası Mal Müdürlüğüne; 1883'de tekrar Sarıkavak, 1886'da Anaypazarı veya İnaypazarı Nahiyeleri Müdürlüklerine getirildi.

1887'de Anamur, 1888'de Mut, 1892'de 2. defa Gülnar Kazaları Kaymakam Vekilliklerine; 1897'de Selendi (Manisa) Nahiyesi Müdürlüğü'ne gönderildi. Terfi ederek 1903'de Suruç (Urfa), 1906'da Anamur Kazaları Kaymakamlıklarında görevlendirildi. Bu son vazifesinde iken 21 Aralık 1909'da azledildi. Beş yıl kadar açık maaşı aldıktan ve hizmet süresini böylelikle tamamladıktan sonra Haziran 1914'de emekliye sevk edildi.²⁵²

d. Ahmed RÜŞDİ

Dülger Cafer Ağa'nın oğludur. 1867'de Dağıstan'da doğdu. Trabzon Rüşdiyesi'nde orta, Mülkiye'nin idadi Kısmı'nda lise öğrenimini tamamladı. Ayrıca Fatih Camii Arapça derslerine devam ederek "icazetname" aldı. Mülkiye'nin Yüksek Kısmı'ndan mezuniyetini müteakib idare mesleği'ne girdi.

30 Aralık 1894'de tayin edildiği Hicaz Vilayeti Maiyyet Memurluğu'nda stajını tamamlayarak Kaymakamlığa terfi etti. 1897'de Mamüret'ül-Hamid, 1901'de Gülnar, 1906'da Köprü, 1908'de Alucra, 1910'da Reşadiye, 1915'de Pötürge Kazaları Kaymakamlıklarına; 1916'da Maden, 1922'de Giresun Sancakları Tahrirat Müdürlüklerine getirildi. 1 Mart 1924'de Giresun Sancağı'nın Vilayet haline getirilmesi

²⁵¹ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt III, s.31-32

²⁵² Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt III s. 29

üzerine kısa bir süre sözü geçen Vilayet Vali Vekilliği'nde bulundu. 31 Mayıs 1928'de emekliye sevk edildi.²⁵³

e. Mehmed NURİ

Çerkes İleri gelenlerinden Abdullah Bey'in oğludur. 1869'de Kafkasya'da doğdu. Mülkiye'nin İdadi kısmında lise öğrenimini tamamladı. 1894'de Yüksek Kısım'dan mezun oldu. 23 Ekim 1897'de tayin, edildiği İzmit Sancağı Maiyyet Memurluğunda Kaymakamlık stajını tamamladı.

1900'de Alucra, 1903'de Gerede, 1905'de Bolvadin, 1907'de Felce, 1909'da Gülnar, 1910'da Ceyhan Kazaları Kaymakamlıklarına atandı. Bu arada, beş ay kadar Kon Sancağı Mutasarrıf Vekilliği'nde bulundu. 1912'de Alaiye, 1912'de Karaman, 1915'de Aziziye, 1916'da Çarşamba Kazaları Kaymakamlıklarına atandı. Bu görevde iken 1917'de memuriyet'ten ve kaymakamlıktan istifa etmiştir.²⁵⁴

f. Mehmed Kazım GÜVENÇ

Tikveş (Arnavutluk) ileri gelenlerinden Hacı Kazım Bey ile Esmâ Hanım'ın oğludur. 1884'de Tikveş'de doğdu. Tikveş Rüştîyesi'nde orta, Mercan İdadisi'nde lise öğrenimi Mülkiye'den "iyiye yakın" derecede mezun oldu. 8 Selanik Vilayeti Maiyyet Memurluğu'nda stajını bitirip Kaymakamlığa terfi etti.

1909'da Toyran, 1910'da Zihne, 1912'de Sarı Şaban Kazaları Kaymakamlıklarına atandı. 1912'de Mihalıççık Kaymakamlığına nakledildi ise de bu göreve gitmediğinden azledildi. Üç yıl yakını açlıkta kaldıktan sonra 1915'de Elbistan, 1916'da Süleymanlı, 1916'da Gülnar Kazaları Kaymakamlıklarına getirildi.²⁵⁵

²⁵³ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt III s. 621

²⁵⁴ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt III s. 577

²⁵⁵ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt III s. 1132

g. Mehmed SELTAN

Cebur Aşireti Şeyhlerinden Seltan Ağa'nın oğludur. 1873 yılında Zor Sancağı, Taban Köyünde doğdu. 1898 yılında atandığı Maiyet Memurluğundan sonra kaymakamlığa tefi etti. 1900'de Çermik, 1902'de Cizre, 1904'de Mutki, 1907'de Katif, 1916 yılında ise Gülnar Kaymakamlığına atanmıştır.²⁵⁶

h. Mehmed TEVFİK

Hamidiye Kazasına bağlı Hacıosmanlar Köyü ileri gelenlerinden Ali Efendi'nin oğludur. 1872'de Hacıosmanlar Köyü'nde doğdu. Bartın ve İstanbul Gülhane Askeri Rüştiyeleri'nde orta, Mülkiye'nin idadi Kısımı'nda lise öğrenimini tamamladı. 1896'da Yüksek Kısım'dan "iyiye yakın" derecede mezun oldu.

1896'da Ankara Vilayeti'ne bağlı Karaşar Nahiyesi Müdürlüğü'ne tayin edilerek Devlet hizmetine girdi. 1897'de Gündül Nahiyesi Müdürlüğüne nakledildi. Burada görevde iken Kaymakamlığa terfi etti. 1900'de Diyadin, 1905'de Beyşehir, 1907'de Bozkır, 1912'de Mut, 1915'de Koçhisar, 1919'da Said Eli, 1919'da Gülnar Kazaları Kaymakamlıklarına atandı.²⁵⁷

ı. Ruhi ÇETİNER

İsmail Efendi ile Meryem Hanım'ın oğludur. 019 Mart 1906 Koçana'da doğdu. Kastamonu Lisesini bitirdi. Temmuz 1928'de Mülkiye'den "iyi" derecede mezun oldu. 25 Ağustos 1928'de tayin edildiği Manisa Vilayeti Maiyyet Memurluğunda stajını bitirip 22 Haziran 1929'da kaymakamlığa terfi etti.

1929'da Eşme, 1931'de Gördes, 1932'de Karaköse, 28 Eylül 1937'de Gülnar, 1941'de Mesudiye, 30 Haziran 1945'de Akçaabat, 25 Ekim 1946'da Develi, 15 Eylül 1950'de Erbaa, 12 Mayıs 1952'de Gazipaşa Kazaları Kaymakamlıklarına atandı. 22 Şubat 1954'de Antalya Hukuk işleri Müdürlüğüne: 30 Kasım 1954'de 2. defa Akçaabat, 16 Mayıs 1956'de Hadim, 13 Nisan 1959'da

²⁵⁶ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt III s. 754

²⁵⁷ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt III, s. 720

Sarayönü, 18 Temmuz 1960'da Sincanlı Kazalar Kaymakamlıklarına; 24 Eylül 1962'de Bitlis, 4 Ağustos 1964'de Nevşehir Vali Muavinliklerine; 8 Şubat 1966'da Zonguldak Hukuk İşleri Müdürlüğüne atandı.²⁵⁸

i. Kemal ERDEM

Arif Erdem'in oğludur. 1921'de Koyulhisar'da doğdu. İstanbul Erkek Lisesini bitirmiştir. Mülkiye'den mezuniyetini müteakip Maliye'ye intisap etti. Sırasıyla Maliye Bakanlığı ve İstanbul Defterdarlığı Stajyerliklerinde, İstanbul Defterdarlığı Vergi Kontrol Memurluğu, İstanbul Vergi Dairesi Müdür Muavinliğinde bulunmuştur.²⁵⁹

k. Turgut EĞİLMEZ

Emekli Subaylardan Tahsin Beyin oğludur. 1915'de İstanbul'da doğdu. Mülkiye'den mezuniyetin müteakip ve fiili askerlik hizmetini bitirdikten sonra sırasıyla İnhisarlar Umum Müdürlüğü Tuz-Fen Şubesi Memurluğuna; Kocaeli Maiyyet Memurluğuna; Gülnar, Bozova, 1948'de Boyabat, Ocak 1951 de İznik Kaymakamlıklarına getirildi. 1952'den sonra Mülkiye Müfettişliği yapmıştır. 1955'de Tunceli, 1957'de Kırşehir, 1958'de Zonguldak, 1959'da İçel Valiliği yapmıştır.²⁶⁰

l. İsmail Hakkı BAYKAL

İsmail Hakkı Efendinin oğludur. 1905'de Gümüşhane'de doğdu. Mülkiye'den mezuniyetini müteakip sırasıyla Ankara Maiyet Memurluğunda; Beypazarı, Çubuk, Ayaş, Nallıhan Kaymakam Vekilliklerinde; Çerkeş, Şereflikoçhisar, Düzce, Hasankale, İskenderun Kaymakamlıklarında; İstanbul Vali Muavinliğinde bulundu. 1948'de İstanbul Emniyet Müdürlüğüne, Ağustos 1949'da Antalya, Haziran 1950 de Urfa, 1952 de Erzincan Valiliklerine getirildi.

²⁵⁸ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt V, s. 1881

²⁵⁹ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 2783

²⁶⁰ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 2241

Bu vazifede iken 10. dönemde TBMM'ne Gümüşhane Mebusu seçildi. 1946 yılında iki ay Gülnar kaymakamlığı yapmıştır.²⁶¹

m. Cevat ERGENEKON

Salih Ergenekon ile Lütfiye Hanım'ın oğludur. 1920'de Filorina'da (Yugoslavya) doğdu. 1939'da o zamanki adıyla 2. Erkek Lisesi, şimdiki adıyla İzmir Namık Kemal Lisesini bitirdi. S.B.O.'ndan mezuniyetinden sonra, 20 Temmuz 1944'de tayin edildiği Emirâlem (Menemen- İzmir) Bucak Müdürlüğünde; 1945'de nakledildiği İzmir Maiyyet Memurluğunda; Menemen, Bayındır, Soma kaymakam Vekilliklerinde bulunup staj süresini doldurduktan ve Kaymakamlık Kursu'nu da bitirdikten sonra 1947'da kaymakamlığa terfi etti. 1947'de Gülnar Kaymakamlığına atandı.

1947'de silâh altına alındı. 1948'de Hadim, 1950'de Gevaş, 1950'de Eğil, 1950'de Bismil, 1953'de Osmaniye, 1954'de Karaburun, 1956'da Urla, 1958'de Seferihisar, 1960'da Kemalpaşa, 1960'da Selçuk, 1962'de Karşıyaka Kaymakamlıklarına; 1965'de Manisa, 1966'da İzmir, 1967'de Hatay, 1968'de Isparta Vali Muavinliklerine atandı. 11 Mayıs 1953'de Edibe (Tunçay) Hanım'la evlendi. Mesleki incelemelerde bulunmak üzere bir süre Fransa'ya gönderilmiştir.²⁶²

n. Sadık ÇAĞLAR

Medreseden İcazetli imam ve çiftçi Hakkı Efendi ile Lütfiye Hanım'ın oğludur. 1912 Burdur'da doğdu. 1936'da Antalya Lisesi'ni "iyi" derecede bitirdi. S.B.O.'ndan mezuniyetini müteakip, Maliye Vekâleti stajyer Memuru olarak Dâhiliye Vekâleti Muhasebe Müdürlüğü emrine verildi. Ocak 1943'de İstanbul Defterdarlığı Galata Maliye Şubesi Tahakkuk Memurluğuna atandı. 23 Temmuz 1943'de bu görevden ve memuriyetten istifa etti. Memleketi olan, Burdur'da kurduğu bir kolektif şirketle ticarete başladı. 1947'de tekrar memuriyete dönerek idare mesleğine girdi. Kaymakamlık kursundan sonra 1949'da

²⁶¹ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 1951

²⁶² Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 2736

Gülnar, 1952’de Hizan, 1954’de Gemerek, 1955’de Elmal, 1958’de Kepsut, 1960’da Bigadiç, 1968’de Seferihisar kaymakamlıklarına getirilmiştir.²⁶³

o. Ahmet SARUHAN

Mustafa Saruhan’ın oğludur. 1923’de Eskicuma’da (Bulgaristan) doğdu. Ankara Türk Maarif Cemiyeti Lisesini bitirdi. Mülkiye’den mezuniyetini müteakip gönderildiği Edirne Maiyyet Memurluğunda staj›n› ikmalden sonra Mart 1950’de Refahiye Kaymakamlığın tayin edildi. 1951’de Gülnar 1954’de Suruç Kaymakamlıklar›n getirildi. 1 Haziran 1954 de bu vazifede ve memuriyetten istifa ettikten sonra serbest olarak çalışmıştır.²⁶⁴

 . Osman şEKER

Mehmet şeker’in oğludur. 1921’de Antakya’da doğdu. Adana Erkek Lisesini birincilikle bitirdi. Mülkiye’den mezuniyetini müteakip tayin edildiği Ankara Maiyyet Memurluğunda staj›n› bitirip 1952 de Gündoğmuş Kaymakamlığına getirildi. Mayıs 1954’te Gülnar Kaymakam› olan şeker, 1955 yıl›n›n Ağustos ay›na kadar görevine devam etmiştir. Evli, 2  ocuk babas›dır.²⁶⁵

p. Ahmed şENSOY

Ticaret erbab›ndan Hüseyin şensoy ile Fatma Han›m’›n oğludur. 1927’de Işke e’de doğdu. 1946’da Sivas Lisesi Fen Kolu’nu “pekiyi” derecede bitirdi. S.B.F.’nden de “pekiyi” derecede mezuniyetini müteakib, Kas›m 1950’de sil halt›na al›nd›.

Ekim 1951’de yedek teğmen rütbesiyle terhis edildi. Kas›m 1951’de atand›ėı Bursa, Mayıs 1952’de nakledildiği Çanakkale Maiyyet

²⁶³ Mücellidoğlu Ali  ankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 2447

²⁶⁴ Mücellidoğlu Ali  ankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 2984

²⁶⁵ Mücellidoğlu Ali  ankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 3053

Memurluklarında staj süresini doldurduktan ve Kaymakamlık Kursu'nu da bitirdi. 1954'de Sivaslı, 1955'de Gülnar, 1958'de Seben, 1960'da Akçakoca, 1961'de Kemah, 1964'de Milas Kaymakamlıklarına; Mayıs 1966'da İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğe Daire Başkanlığı kadrosu ile Özlük İşleri Genel Müdürlüğe emrinde Eğitim Şubesi Müdürlüğüne; 1968'de aynı Bakanlık Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığına atanıp getirildi.²⁶⁶

r. Mehmet COŞKUN

Hasan Coşkun'un oğludur 1924'de Bulgaristan'da doğdu. Haydarpaşa Lisesini bitirdi. Mülkiye'den mezuniyetini müteakip tayin edildiği Balıkesir, Bilecik Maiyyet Memurluklarında stajını tamamlayıp 1952'de İpsala Kaymakamlığına tayin edildi.

1954'te Yusufeli, 1955'te Aşkale, 1958'de Gülnar, 1959'da Durağan, 1960'da Yunak Kaymakamlığı yapmıştır.²⁶⁷

s. Fikret YILMAZER

Çiftçi H. Mehmed Yılmaz ile Havva Hanım'ın Oğlu'dur. 1930'da Boğazlıyan'da doğdu. 1949'da Kayseri Lisesi'ni bitirdi. S.B.F.'nden mezuniyetinden sonra, tayin edildiği Bursa Maiyyet Memurluğunda bir süre bulunup Mayıs 1954'de silâhata alındı. Kasım 1956'da yedek teğmen rütbesiyle terhis edildi.

Aralık 1956'da yeniden atandığı İçel Maiyyet Memurluğunda staj süresini doldurduktan ve Kaymakamlık Kursu'nu da bitirdikten sonra, Ocak 1958'de Yüksekova, Ocak 1959'da Gürpınar, Aralık 1959'da Gülnar, Haziran 1960'da Yığılca, 1961'de Ağlasun, 1964'de İslâhiye, 1967'de Dört Yol, 1967'de de Demirci Kaymakamlıklarına atandı.²⁶⁸

²⁶⁶ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. VI, s.3211

²⁶⁷ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 3061

²⁶⁸ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. VI, s.3468

ş. Güngör ŐAMILOĐLU

Tüccardan Hacı Mehmed Şamiloğlu ile Makbule Hanım'ın oğludur. 1934'de Tokat'ta doğdu. 1953'de Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi'ni "iyi" derecede bitirdi. S.B.F.'nden mezuniyetinin ardından, tayin edildiği İstanbul Maiyyet Memurluğunda bir süre bulunup, Ocak 1959'da sil haltına alındı.

Temmuz 1960'da yeniden atandığı İstanbul Maiyyet Memurluğunda staj süresini doldurduktan ve Kaymakamlık Kursu'nu da bitirdikten sonra, Ağustos 1961'de Gülnar Kaymakamlığına atandı. Şubat 1962'de Kaymakamlıktan ayrıldı. Nisan 1962'de Yüksek  ğrenim Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü Teşkilatı'nda önce Őefliđe, sonra Müdür Muavinliğine; Nisan 1963'de de Vergiler Temyiz Komisyonu Raport rl ğ ne getirildi.²⁶⁹

t. Alâeddin ÖZKİPER

Adalet BaŐk tipliđinden emekli İbrahim Cavid  zkiper ile Hediye Hanım'ın oğludur. 1924'de Çanakkale'de doğdu. 1942'de Ankara Polis Koleji'ni bitirdi. S.B.O.'ndan mezuniyetini müteakip. Temmuz 1946'da Emniyet Genel Müdürlüğü Komiser Muavinliğine tayin edilerek Devlet hizmetine ve idare mesleğine girdi.

Bala Kaymakam Vekilliğinde; Bağlum (Ankara) Bucak Müdürlüğünde bulunup staj süresini doldurduktan ve Nisan 1949'da katıldığı 13. Dönem Kaymakamlık Kursu'nu da bitirdikten sonra, Ekim 1949'da SeydiŐehir Kaymakamlığına; Ocak 1950'de Çanakkale Emniyet Müdürlüğüne atandı.

Kasım 1952'de Sivrihisar, 1959'da  ine, 1960'da Boz y k, 1962'de Mengen, aynı yıl Nazımıye, 1964'de Gülnar Kaymakamlıklarına; Ocak 1965'de Adana Emniyet Müdürlüğüne; Aralık 1966'da Kars, 19 Ağustos 1967'de de Balıkesir Vali Muavinliklerine getirildi.²⁷⁰

²⁶⁹ Mücellidoğlu Ali  ankaya, **a.g.e.**, Cilt. VI, s. 3801

²⁷⁰ Mücellidoğlu Ali  ankaya, **a.g.e.**, Cilt. V, s. 2897

u. Kutlu TÜRKER

Tapu Sicil Memurlarından Alâeddin Türker ile Saadet Hanım'ın oğludur. 1938'de Lice'de doğdu. 1956'da Mersin Lisesi Fen Kolu'nu “iyi” derecede bitirdi. S.B.F.'nden mezuniyetini müteakip, 1960'da tayin edildiği Adana Maiyyet Memurluğunda; Karataş, Mağara, Hassa Kaymakam Vekilliklerinde görevlendirip staj süresini doldurduktan ve Kaymakamlık Kursunu bitirdikten sonra: 1963'de Sarayönü Kaymakamlığına atandı.

1966'da Gülnar, 1968'de Yüksekova, 4.11.1968'de de Çukurca Kaymakamlıklarına getirildi.²⁷¹

ü. Erdal NAL

Nalbant Yaşar Nal ile Afife Hanım'ın oğludur. Her ikisi de ilkokul mezunudur. 1941'de Ankara'da doğdu. 1960'da Ankara Gazi Lisesi Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. S.B.F.'nden mezuniyetinden sonra, tayin edildiği Ankara Maiyyet Memurluğunda; Sungurlu Kaymakam Vekilliğinde staj süresini doldurduktan ve Kaymakamlık Kursu'nu da bitirdikten sonra,

28.3.1967'de Gülnar Kaymakamlığına atandı. İngilizce bilmektedir. Mülkiyeliler Birliği üyesidir.²⁷²

v. İsmail ERZURUM

Hasan Erzurum ile Nazmiye Hanım'ın oğludur. 10 Eylül 1942'de Ilgın (Konya)'da doğdu. 1963'de Konya Erkek Lisesi'ni “iyi” derecede bitirdi. S.B.F.'nden mezuniyetinin ardından Temmuz 1967'de tayin edildiği Konya Maiyyet Memurluğunda Çavuş (Konya) Bucağı Müdürlüğünde; Çekerek (Yozgat), Yatağan (Muğla) Kaymakam Vekilliklerinde görevlendirildi. Staj süresini

doldurduktan ve Kaymakamlık Kursu'nu da bitirdikten sonra, 28.10.1969'da Gülnar kaymakamlığına atandı.²⁷³

²⁷¹ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. VI, s. 4039

²⁷² Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. VII, s. 4401

y. Hakan KILINÇKAYA

1969 yılında Ulukışla'da doğdu. İlköğrenimini kendi ilçesinde bitirerek, 1987 yılında Konya-Ereğli Cumhuriyet Lisesinden mezun oldu. 1991 yılında Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi bölümünden mezun oldu. 1994 yılında Kaymakam adaylığı sınavını kazandı. 1996 yılında 8 ay süreyle İngiltere'de staj yaptı. Kayseri-Sarız, Erzurum-Karaçoban, Bitlis Vali Yardımcılığından sonra Gülnar Kaymakamlığına atandı. 2 yıldır Gülnar'da görev yapmaktadır. Evli ve 2 erkek çocuğu vardır. İngilizce bilmektedir.²⁷⁴

3. Milletvekilleri

a. HAYDAR (LÜTFİ) BEY (ASLAN)

1885'te İçel-Gülnar İlçesinde doğdu. Eski Mülkiye Kaymakamlarından Lütfi Bey'in oğludur. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra 1897'de babasının memuriyette bulunduğu Trablusşam İdadisinden, 29 Eylül 1909'da İstanbul - Darülfünun Hukuk Şubesinden diploma aldı. 8 Kasım 1909'da Kosova İli Yeni Pazar Savcı Yardımcılığı ile adliye hizmetine girdi. 28 Kasım 1910'da Salt İlçesi Savcı Yardımcılığına nakledildi. 2 Haziran 1912'de Humus Bidayet Mahkemesi Başkanlığına yükseltildi. 3 Nisan 1913'te açığa alındı. 13 Temmuz 1914'te Hayfa Bidayet Mahkemesi Başkanlığına, 12 Mayıs 1916'da Beyrut Sulh Hâkimliğine getirildi. Kasım 1918'de Beyrut'un Fransızlar tarafından işgali üzerine görevinden ayrılarak Silifke'ye geldi ve avukatlık yapmaya başladı. Ayrıca çevrede oluşan Müdafaa-yı Hukuk Teşkilatında çalıştı.

TBMM'nin 1 inci Dönemi için yapılan seçimlerde, İçel Milletvekili olup aynı zamanda seçildiği Mersin Milletvekilliğini tercih eden İsmail Safa Bey'den boşalan Milletvekilliğine getirilerek 26 Nisan 1920'de Meclise katıldı.

²⁷³ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **a.g.e.**, Cilt. VII, s. 4703

²⁷⁴ [http://www.gulnar.gov.tr/trfiles/default.asp\(25.03.2007\)](http://www.gulnar.gov.tr/trfiles/default.asp(25.03.2007))

Adalet, Anayasa, Mali Kanunlar komisyonlarında ve Memurin Muhakemat Tetkik Kurulunda çalıştı. II'nci Toplantı yılında 2'nci Şubenin Kâtipliğini, III'üncüde Tetkik Kurulunun Başkanlığını yaptı. Mecliste Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Grubunun kurulmasından sonra muhalefetteki II'nci Grupta yer aldı. Milletvekilliği bu Dönemde sona erince memleketine dönerek Mersin'de avukatlık yapmaya başladı. 22 Mart 1930'da Silifke Hazine Avukatlığına atandı. Bu görevden 1 Aralık 1938'de istifa suretiyle ayrılarak serbest avukatlığını sürdürdü. 1946'da Demokrat Partinin kurulmasından sonra bu partide tekrar politikaya girdi. VIII'inci Dönemde İçel'den Milletvekili seçildi. II'nci Toplantı yılında D.P.'den istifa ederek Müstakil Demokrat Grubuna geçti. Sonra bu gruptan da ayrıldı. Yasama görevini dönem sonuna kadar bağımsız olarak tamamladı. 1950'de politikadan tamamen çekilerek avukatlığını sürdürdü. 20 Nisan 1963'te Silifke'de öldü. Asri Mezarlıkta toprağa verildi. Evli olup altı çocuk babası idi. Nüfus kaydında adı (Haydar) olup Mecliste (Haydar Lütfi Bey) olarak anılmıştır.²⁷⁵

b. AHMET ŞEVKİ BEY (GÖKLEVENT)

1886'da İçel-Gülner İlçesinde doğdu. Gök İsazade Hüseyin Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Silifke İbtidai Mektebi ve Rüştîyesinde tamamladıktan sonra ayrıca Medresede öğrenim ve eğitim gördü. 10 Mart 1905'te Gülner Tahrirat Kaleminde kâtip olarak devlet hizmetine girdi. 11 Şubat 1910'da Tensik Komisyonunca açığa alınmasıyla aidaatla İlçe Maliye Tahsildarı oldu. 27 Ağustos 1910'da Bidayet Mahkemesi Mukavelat Muharrirliği (Noterlik) ne getirildi. 13 Mart 1914'te Bidayet Mahkemesi Üyeliğine seçildi. 13 Temmuz'da İlçe Tahrirat Kalemindeki ilk görevine döndü. 17 Eylül 1914'te Bidayet Mahkemesi Zabıt Kâtipliğine atandı. 1 Ocak 1920'de bu görevinden istifa ederek milli mücadeleye katıldı. Silifke Müdafaa-yı Hukuk Teşkilatında çalıştı.

TBMM'nin 1. Dönemi için yapılan seçimlerde İçel Milletvekili olarak 26 Nisan 1920'de Meclise katıldı. Adalet, Milli Savunma, Defter-i Hakâni (Tapu-Kadastro) ve

²⁷⁵ Türk Parlamento Tarihi, **Milli Mücadele Ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, C.III, s. 485-486

PTT Komisyonlarında çalıştı. 3. Toplantı yılında PTT Komisyonunun Başkanlığını yaptı. 15 Kasım 1920'de kurulması kararlaştırılan Pozantı İstiklal Mahkemesine 25 Kasım'da üye seçildi.

1. Dönem İstiklal Mahkemelerinin görevine son verildiği 1921 Mart ayı başında Meclisteki görevine döndü. Dönem içinde (2)'si gizli oturumda kürsüde (21) konuşma yaptı. (3) soru önergesi ve (1) kanun önerisi verdi. TBMM'nin açılışının 1'inci Yıldönümünde, bu günün bayram sayılması hakkında Başkanlığa verdiği önergesi, Refik Şevket Bey (Saruhan) ve 11 arkadaşının verdiği önerge ile birleştirilerek 23 Nisan günü (112) Sayılı Kanunla Ulusal Bayram sayıldı. Milletvekilliği bu dönemde sona erince memleketine dönerek ticaretle meşgul oldu. 12 Temmuz 1955'te öldü. Gülnar'da toprağa verildi.²⁷⁶

c. FEVZİ ARICI

1940'da Gülnar 'da doğmuştur. İlk ve Orta Okulu Gülnar'da Liseyi Mersin ve Antalya Ticaret Liselerinde okumuştur. 1964 yılında da Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini bitirdi Sanayi İşletmesi Yüksek Lisans Diploması aldı. 1964'te Eczacıbaşı ilaç sanayi bakanlık danışmanı olarak bir süre görev yaptıktan sonra 1977 de AP'den, 1991 ve 1995 de D.Y.P.'den İçel Milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.²⁷⁷

d. MUHAMMET CELAL KILIÇ

1926 da Gülnar'ın Zeyne Kasabasında dünyaya geldi. 1939 yılında ilkokulu, 1943 yılında Silifke Ortaokulu, 1947 yılında Mersin Lisesini bitirdi 1951 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra Fethiye'de hâkimlik Adana'da Cumhuriyet savcılığı yaptı. 1961 yılında A.P İçel Milletvekili seçilerek 1969 yılına kadar iki dönem parlamentoda kaldı. 1975–1980 yılları arasında Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü görevinde bulundu ve görevde iken 19 Ağustos 1980 yılında Ankara'da öldü. Evli ve Üç çocuk babasıydı.²⁷⁸

²⁷⁶ Türk Parlamento Tarihi, **Milli Mücadele Ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, C.III, s. 481-482

²⁷⁷ Fatma Saadet Bilir, **Merv'den Anaypazar'na Gülnar**, s. 229

²⁷⁸ Fatma Saadet Bilir, **Merv'den Anaypazar'na Gülnar**, s. 232

e. VELİ YILDIZ

1930 Yılında Gülnar'ın Bozağaç Köyünde Doğdu. İlk Okulu Gülnar'da ortaokulu Silifke'de okudu. Serbest Ticaret yapan Veli Yıldız 1977 genel Seçimlerde C.H.P.'den İçel Milletvekili seçildi. 12 Eylül Hareketi ile parlamento kapatılınca milletvekilliği son buldu. Veli Yıldız evli ve üç çocuk babasıdır.²⁷⁹

f. MUSTAFA EYİCEOĞLU

Gülnar'da 1967 yılında doğan Eyiceoğlu Mısır El Azhar Üniversitesi Usulid-din Fakültesini bitirmiştir. Gülnar İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmeni ve Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunan Eyiceoğlu, Gülnar Belediye Başkanlığı da yapmıştır. Halen Mersin İli A.K.P. Milletvekilidir.²⁸⁰

g. İSA GÖK

1963 Mersin (Gülnar) doğumlu olan İsa Gök, 1985 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Askerliği sırasında, Deniz Kuvvetleri Çanakkale Boğaz Komutanlığı Askeri Mahkemesinde askeri savcı olarak görev yapmıştır. 1986 yılında avukatlığa başlayan, Gök, 2002 yılında Mersin Barosu başkanı olmuştur. 2007 Milletvekili seçimlerinde C.H.P.'den aday olmuş, seçim sonucunda Mersin milletvekili olarak meclise girmiştir.

²⁷⁹ a.g.e., s.233

²⁸⁰ http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekili_sd.bilgi?p_donem=22&p_sicil=6205, (26.05.2007)

İKİNCİ BÖLÜM

GÜLNAR İLÇESİNDE

ÖRF, ADET VE İNANÇLAR

A. HAYATIN ÇEŞİTLİ SAFHALARI İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

1. Doğum İle İlgili Adetler

Bilindiği gibi insan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Doğum, evlenme ve ölüm. Bu üç önemli “geçiş” ten ilki olan doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasının değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun sayısını da arttırmaktadır. Sayı artışıysa gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik gruplarda aileler, nüfusların çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler. Yaygın olan “çocuk, ailede ocağı tütürür” sözü de toplumun bu konudaki değer yargısını açığa vurmaktadır.²⁸¹

Aynı zamanda doğum, kadına duyulan saygınlığı arttırdığı gibi onun aile, akraba ve grup içindeki yerini de sağlamlaştırır. Baba ise “evlat sahibi” olmakla hem geleceğe güvenle bakar hem de dostları ve yakınları arasında saygınlık kazanmış olur. Çünkü kısır kadın doğuramadığı için yakınlarınca ne kadar küçümsenirse, erkekte aynı biçimde çevreden gelen baskının ve “erkek yerine konmama”nın toplumsal ve ruhsal ezikliğini duyar. Böylece doğum, annenin gebe kalma isteğinden başlayarak, yüzlerce âdetin, inancın, dinsel ve büyüsel özlü yüzlerce işlemin hücumuna uğrayarak adeta onlar tarafından yöneltilmektedir.²⁸²

²⁸¹ Sedat Veyis Örnek; **Türk Halkbilimi**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s. 131

²⁸² Bilal Yeyin; **Adana İli Seyhan İlçesi'nin Sosyo-Kültürel Yapısı**, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2005, s. 63

Bu bölümde Gülnar ve köylerinde, doğum öncesi ve sonrası, kısırlığın giderilmesi, cinsiyetin belirlenmesi, doğumu kolaylaştırma, sütü gelmeyen loğusa kadın için yapılan işlemler vs... gibi doğumu doğrudan ilgilendiren konuları ele alacağız.

Araştırmamız sırasında imkânlar dâhilinde yöre kadınlarıyla sohbet etme, köyün ileri gelen aileleriyle konuşma, köy muhtarları ve azalarıyla görüşmenin yanında öğretmen öğrenci ve yaşı ilerlemiş, çevreleri tarafından saygı duyulan büyüklerle de sohbet etmeye çalıştık. Ayrıca gelenek ve göreneklerin uygulanmasında, nesiller arasındaki uygulama farklılıklarını her yaştan insanla görüşerek anlamaya çalıştık.

a. Kısırlığın Giderilmesi

Toplumumuzda genç kız, evlenip baba evinden çıkar. Eşinin sorumluluğu altına girer ve evlilik kurumunun gerektirdiği bazı sorumlulukları da üstlenmiş olur. Bu sorumlulukların başında kocasının soyunun devamı için ona bir erkek evlat vermek gelir. Kadının bu sorumluluğu, eşin çocuk isteği ve toplumun beklentileri ile birleşince kadın üzerinde büyük bir baskı oluşturur. Kadının bu baskıdan kurtulması ve gelin gittiği yerde saygı görüp, kabul edilmesi için çocuk doğurması şarttır. Aksi durumlarda yani kadının çocuk doğuramaması (kısır olması) halinde aşağılanır ve horlanır.

Ülkemizde genelde soyun devamı erkek çocukla özdeşleştirildiği için kadının kısır olması veya erkek çocuk doğuramaması, eşinin tekrar evlenmesine yol açtığı gibi, kısır kadının toplum tarafından uğursuz sayılmasına ve dışlanmasına neden olur. Kısır kadına çocuk dahi sevdirelmez, yeni doğum yapmış kadının yanına yaklaştırılmaz. Gülnar ve köylerinde ilk çocuğun erkek olması için gelinin kucığına erkek çocuk verilir.

Bu nedenle kadın, gebe kalmak, çocuk doğurabilmek için bir takım çarelere ve yollara başvurur. Bu çareler, yollar ve işlemler ana çizgileri bakımından aynı olmakla beraber, kimi yöresel ayrımlar da içerir.²⁸³

Ülkemizin genelinde yaygın olan türbe ziyaretleri, yatırlarda ibadet edip bez bağlama, muska yazdırmak, adak adamak vb. uygulamalar Gülnar ve köylerinde de yaygındır. Gülnar'da çoğunlukla ziyaret edilen türbe Zeyne'deki Şeyh Ali Semerkandi Türbesi'dir.

²⁸³ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 64

Yukarıda zikredilenlerin dışında Gülnar ve köylerinde kısırlığın giderilmesi için yapılan uygulamaları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Çevrede yeni doğum yapmış birisi varsa yeni doğan çocuğun eşi (plasenta) alınır ve kısır kadın üzerine oturtulur.²⁸⁴ Anadolu'nun birçok yerinde Placenta ile ilgili değişik uygulamalar mevcuttur. Yakutlarda ise baba ve arkadaşları yeni doğan bebeğin ruhunu korumak amacıyla –ruhun içinde olduğunu sandıkları- plasentayı yedikleri bilinmektedir.²⁸⁵
- Sarı saman suyla kaynatılır ve kadın bu suyun üzerine oturtulur.²⁸⁶
- Çevrede sayılan hocalardan birine, kadın okutulur.²⁸⁷
- İçinde çeşitli baharatların olduğu bir kese, kadının cinsel organı üzerine konur.²⁸⁸
- Adak adanır.²⁸⁹
- Yatıra gidilir ve bez bağlanır. Yatırda boy abdesti alınır.²⁹⁰
- Gün batarken arı kovanından alınan oğul balı yenir.²⁹¹

Yukarıda saydığımız uygulamaların çoğu günümüzde halen az da olsa uygulanmaya devam etmektedir. İlçenin doğal konumu nedeniyle ulaşımın zor sağlanması, ülke genelindeki sağlık problemlerinin bu bölgede de görülmesi ve ilçenin il merkezine olan uzaklığı nedeniyle, ilçe halkı yıllarca bu uygulamaları yapmak zorunda kalmıştır. Değişen şartlar ve okuma-yazma oranının hızla artması bu uygulamaları büyük ölçüde bitme noktasına getirmiştir.

b. Aşerme

Aşerme genellikle gebeliğin ilk aylarında kadında görülen fizyolojik olarak bazı yiyeceklerden tikslenme ve bazı yiyecekleri ise aşırı isteme halidir. Gebeliğin bu

²⁸⁴ Gürcü Özkan, **Işık Köyü**, 1928 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı

²⁸⁵ Salahaddin Beki (2007) **Türk Halk Anlatılarında Ölüm Ruhu Motifi**.

<http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/> (17.03.2007)

²⁸⁶ Naciye Kandan, **Gülnar Merkez**, 1958 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Esnaf

²⁸⁷ Ayşe Acar, **Gülnar Merkez**, 1939 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev Hanımı

²⁸⁸ Halime Özkan, **Işık Köyü**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

²⁸⁹ Halime Özkan, **Işık Köyü**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

²⁹⁰ Özlem Özkan, **Gülnar Merkez**, 1980 Doğumlu, Eğitim Fak., Öğretmen,

²⁹¹ Halime Özkan, **Işık Köyü**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

döneminde gebe kadına canının her istediğini, vermeye çok dikkat edilir. Eğer bu yapılmaz ise annede veya doğacak çocukta zararlı etkilerin meydana geleceğine inanılır. Gebe kadının yediği şeylerin, sık sık baktığı insanların, hayvanların da çocuğun huyuna, vücut yapısına, yüz hatlarına etkide bulunacaklarına inanılır. Bunun için kadın, doğacak çocukta kusur niteliğinde bir iz bırakması mümkün olan şeyleri yemekten, çirkin kimselere bakmaktan ve yırtıcı hayvanlarla karşılaşmaktan çekinir.²⁹²

Gülner ve köylerinde Aşermek ile ilgili tespit edebildiğimiz adet ve inançlar şunlardır.

- Aşeren kadın, canı çektiği şeyi yiyemezse, doğacak bebeğin vücudunun herhangi bir yerinde, canı çekilen yiyeceğin şekli leke olarak belirir.²⁹³
- Aşeren kadın ekşi yiyecekler yerse çocuğun kız, tatlı şeyler yerse erkek olacağına inanılır.²⁹⁴
- Aşeren kadına canının istediği verilmezse, vücudunun herhangi bir yerini kaşımaya izin verilmez. Kaşındığı takdirde kaşındığı yerde leke olacağına inanılır.²⁹⁵
- Hamilelik sırasında tavşan eti yenmez. Yendiği takdirde çocuğun ağzı yirik olur.²⁹⁶
- Hamilelik esnasında Paça yenmez, yenildiği zaman çocuk sümüklü olur.²⁹⁷
- Hamilelik ilk olarak sevilen, güzel birine söylenmelidir.²⁹⁸

Kadın hamileliğinin başlangıcının ardından mide bulantısı, gerginlik, baş ağrısı gibi sıkıntılar yaşamaktadır. Aşeren kadının canının bir şeyler istediği, istediği verilmezse çocukta eksikliklerin olabileceği kanısı toplumda yaygındır.

c. Cinsiyet Tayini

Gebelik sırasında dikkat edilen diğer bir hususta doğacak bebeğin cinsiyetidir. Her anne-babanın doğacak çocuğun cinsiyetini merak etmesi normaldir. Anne ve baba için aslında bebeğin cinsiyetinin pek önemi yoktur, onlar için önemli olan bebeğin sağlıklı

²⁹² Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 67

²⁹³ Ümmü Yıldız, **Konur Köyü**, 1930 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı

²⁹⁴ Havva Çiğir, **Köseçobanlı Köyü**, 1937 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı

²⁹⁵ Havva Çiğir, **Köseçobanlı Köyü**, 1937 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı

²⁹⁶ Perihan Akça, **Uluhtu Köyü**, 1952 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

²⁹⁷ Ayşe Ak, **Konur Köyü**, 1950 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

²⁹⁸ Rabia Akdi, **Gülner Merkez**, 1980 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Hemşire

dünyaya gelmesidir. Doğum olayının toplumsal bir olay olması anne-baba dışında, ailelerin ve toplumunda doğum sürecinde etkin rol oynamasına neden olur. Ağırlıklı ataerkil özellikler taşıyan toplumumuzda bebeğin cinsiyeti oldukça önemli bir konudur. Toplum ve ailede oluşan ilk doğan bebeğin erkek olması isteği, anne adayını üzerinde yoğun bir baskı oluşturur. Bu baskı anne adayının çocuğun cinsiyetini bilmek ve belirlemek için bazı inançlar uygulamasına yol açar.

Gülner ve köylerinde bebeğin cinsiyeti ile ilgili uygulanan adet ve inanışlar şunlardır.

- Doğumdan önce bebeğin cinsiyeti merak konusu olduğu için anne karnının büyüklüğüne göre, eğer anne karnı büyükse erkek, küçükse kız olacağına inanılır.²⁹⁹
- Gebenin karnının büyüklüğü ve küçüklüğü yanında karındaki şişkinliğin aşağı olması durumunda çocuğun kız, yukarı olması halinde ise erkek olacağına inanılır.³⁰⁰
- Gebe kadının habersiz olduğu bir anda oturabileceği yerlerden birine bıçak, başka bir yere ise makas saklanır. Anne adayını makasın saklandığı yere oturursa çocuk kız, bıçağın saklandığı yere oturursa erkek olur.³⁰¹
- Uygulanan başka bir yöntemde şöyle gerçekleştirilir. Annenin yüzüğü alınır ve bir ipe bağlanarak gebenin göbeği üzerinde sallandırılır. Sallama işi bırakıldığında yüzük eğer daireler çizerek hareket ediyorsa çocuk kız, yüzük sağa-sola doğru hareket ediyorsa çocuk erkek olur.³⁰²
- Anne adayının yüzü güzelleşirse çocuk erkek, çirkinleşirse kız olur.³⁰³
- Gebe kadın hamilelik döneminde ekşi yiyecekleri çok tüketiyorsa çocuğun kız, tatlı gıdalar tüketmesi halinde ise erkek olacağına inanılır.³⁰⁴
- Gebe kadının rüyasında altın bilezik görürse çocuk erkek olur.³⁰⁵
- Gebe ikinci kez anne oluyorsa ilk kardeşin göbek altına ve enseden kalçaya kadar ki bölümüne bakılır. Eğer bu bölgeler kılı ise çocuk erkek, kılız ise kız olur.³⁰⁶

²⁹⁹ Tuna Karaçivi, **Kayrak Köyü**, 1940 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Çiftçi

³⁰⁰ Fatma Kaplan, **Delikkaya Köyü**, 1978 Doğumlu, Eğitim Fak., Öğretmen

³⁰¹ Hatice Eser, **Gülner Merkez**, 1940 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Ev Hanımı

³⁰² Feride Ar, **Göktürk Köyü**, 1960 Doğumlu, Lise mezunu, Ebe

³⁰³ Hatice Özer, **Uluhtu Köyü**, 1937 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev Hanımı

³⁰⁴ Ayşe Ak, **Konur Köyü**, 1950 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

³⁰⁵ Teslime Arslan, **Sütlüce (Zeyne)**, 1944 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

Yaptığımız görüşmelerde yukarıdaki adetlerin günümüzde halen devam ettirildiği, bununla birlikte tıbbın nimetlerinden daha çok faydalandığı tespit edilmiştir.

d. Doğum Anında

Çocuk isteğinden başlayıp, aşırma ve gebelik aşamalarından geçip yeni bir canlının ortaya çıkacağı bu noktaya varma, yani doğurma eylemi, doğumun en dramatik noktasıdır. Doğurma eyleminin anne ve bebeğe zarar vermemesi için birtakım çarelere başvurulur. Doğumun kolay olması için, kolay doğum yapmış bir kadın, gebenin arkasında kalır ve sırtını sıvazlar. Kadın sürekli yürütülür. Bütün bunlar doğumun kazasız, belasız gerçekleşmesi içindir.³⁰⁷

Ayrıca doğumdan önce, anne adayının ağır şeyler kaldırmaması, yedikleri şeylere dikkat etmesi, kilo almamaya özen göstermesi vb. uygulamalar toplumumuzda yaygın olan inançlardan bazılarıdır. Mersin yöresi Tahtacı Türkmenleri arasında, doğum esnasında ebe, işlemlerine “Benim elim değil Fatma Ana’nın eli” diyerek başlaması Gülnar ve çevresinde de görülen bir uygulamadır. Yalnız Gülnar’da bu uygulama sadece doğum sırasında değil günlük hayatta da kullanılır. “Benim elim değil Fatma Ana’nın eli” inancı Orta Asya Türkleri arasında “Benim elim değil Umay Ana’nın eli şeklinde yaşamaktadır.³⁰⁸

Profesör Doktor Mehmet Eröz “Yörükler” adlı kitabında Yörüklerin doğum ile ilgili adetleri bahsinde şunları ifade etmektedir.

“Çocuk doğarken oba’nın yaşlı kadınları yardım ederler. (Son) bir beze sarılıp toprağa gömülür. İkinci gün bebek ılık tuzlu suda yıkanır. (Çimdirilir) Çocuğun vücudu sıkı olurmuş. Bazı yerlerde iki saç’la toprak ısıtılır, bunun üzerine keçe, bez serer, çocuğu belerler. (Kundaklarlar) Çocuğu bezle sardıktan sonra, dışını yorgan ve keçe ile belerler ki, adına (belek) denir. Çocuğun başını da, hem çene altından, hem de alından geçmek üzere iki taraflı, bir bezle (çeki) sıklarlar.”³⁰⁹

³⁰⁶ Hatice Özer, **Uluhtu Köyü**, 1937 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev Hanımı

³⁰⁷ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 73

³⁰⁸ Ruhi Ersoy; “**Kadın Kam’lardan Göçerevli Türkmenler’de “Ebelik” Kurumu’na Dönüşüm**”
http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/ruhi_ersoy_ebelik.pdf

³⁰⁹ Mehmet Eröz, **a.g.e.** s. 57-58

Gülnar ve çevresinde doğum sırasında doğumun yapılacağı odaya, ergenlik çağındaki kızlar uğursuzluk getireceği düşünülerek alınmaz. Eğer alınmış ise ergen kızın yakası yırtılır.³¹⁰

Doğum sancılı geçiyor ise

- Toprak elenir ve ısıtılır, soğumaya bırakılan toprağın soğumasından sonra anne adayı toprağın üzerine oturtulur.³¹¹
- Hac’dan gelen tasla anneye su içirilir.³¹²
- İçinde En’am Suresi’nin yazılı olduğu muska annenin i amaşırina iğnelenir.³¹³
- Yukarıda bahsettiğimiz tasta su içirme olayından başka, sancılı doğumlarda babanın ayakkabısından anneye su içirilmesi âdeti de yaygın olmamakla birlikte uygulanmaktadır.³¹⁴
- Banyo yaptırılır.³¹⁵
- Kolay doğum yapmış birisinin giysisinin yeninden (giysi kolunun dirsekten aşağı bölümü) hamile kadına su içirilir.³¹⁶
- Annenin yüzünde oluşan lekeler, doğum sancısı sırasında teri ile silinir. Bunun için kendi saçı veya haşıllı bez kullanılır.³¹⁷
- Tavana ip asılır ve gebe kadın bu ipte sallanır.³¹⁸

Doğumun kolay olabilmesi, annenin ve doğacak çocuğun tehlikelerden koruna bilmesi için eski Türk Topluluklarından günümüze kadar çeşitli uygulamalara rastlanır. Altaylar, doğum olacağı zaman kiler, ev ve sandıkları açar. Ateşe yağ atarak, doğum tanrısı Ayıst’a “*yolun ak olsun*” derler. ocuk doğduğu an yağlı yemek yerler; bir hayvan kurban keser hayvanın kafasını kırmadan pişirirler. Kemiklerini de bir kaba doldurup ormanda bir ağaca asarlar. Altaylılar ve Kırgızlarda doğum saati yaklaşınca kadınlar loğusanın evinde toplanırlar. Tecrübeli kadın, ebe görevi yapar. adının orta

³¹⁰ Fatma elik, **Gülnar Merkez**, 1959 Doğumlu, ilkokul mezunu, Ev Hanımı

³¹¹ Ayten Değirmenci, **Gülnar Merkez**, 1973 Doğumlu, İlkokul Mezunı, Ev Kızı

³¹² Emiş Burkut, **Gülnar Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunı, Ev Hanımı

³¹³ M. Ali amlık, **Gülnar Merkez**, 1952 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Serbest Meslek

³¹⁴ Hatice Cingöz, **Gülnar Merkez**, 1936 Doğumlu, okuryazar, Ev hanımı

³¹⁵ mm zkan, **Gülnar Merkez**, 1926 Doğumlu, okuryazar değil, Ev Hanımı

³¹⁶ Ayşe Gklu, **Gülnar Merkez**, 1933 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

³¹⁷ Fatma Saadet Bilir, s. 164, 165

³¹⁸ Emiş Burkut, **Gülnar Merkez** 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunı, Ev Hanımı

yerine bir direk dikilir. Ona bağlanan organ, kadının koltukları altından geçirilir. Kadın çok ıstırap çekmeye başladığında, ona musallat olduğuna inanılan kötü ruhu korkutmak için erkekler bağırmaya başlar ve havaya ateş ederler. Bu gürültü kadın doğuruncaya kadar devam eder.³¹⁹

Anadolu’da doğumu kolaylaştırmak için yapılan en yaygın işlemler kapalı yerleri, kilitli şeyleri açmak, kadının kendi saç örgülerini çözmek, su dolu kapları boşaltmak gelir. Böylece benzetme yoluyla kadının döl yatağının açılmasını sağlayan gücü etkilemek amaçlanır. Gürültü yapmak, silah sıkmak gibi hareketlerle anneye ve doğacak çocuğa kötülüğü dokuna bilecek olağanüstü zararlı varlıkları kaçınmayı hedefler.³²⁰

e. Çocuğun Göbeği/Tuzlama/Y›kama

Nasıl gebe kadının yediği, içtiği şeylerin, baktığı kimse ve hayvanların, karnındaki çocuğu etkileyeceği tasarımı ve inancı varsa, çocukla göbeği arasında da aynı inanç söz konusudur. Onun içindir ki doğan çocuğun göbeği bir takım işlemlerden geçirilir. Çocuğun geleceği, ilerdeki uğraşını ve işini etkileyeceği inancıyla göbek gelişi güzel atılmaz.

Gebelik sürecinde dölyatağında ananın, kendi kanı ile çocuğunu beslemesini sağlayan bu organa –sona- halk geleneği büyük önem vermiştir. Son, ya saklan› ya gömülür, ya suya atılır, ya da yakılır. Yakılma baygın doğan çocukları ayıltma amacı ile yapılır. Suyu at›lmas› ise anan›n sütünün bol gelmesi, içindir.

Çocuğun eşi ya da sonu da çocuktan bir parça, hatta çocuğun kendisi gözüyle bakıldığı için, doğumdan sonra genellikle “eş” temiz bir beze sarılarak bir yere gömülür. Ancak burasının belirli öteden beri bilinen yerler olması gerekmektedir. Tıpkı göbekte olduğu gibi “eş”in gömülmesinde de aynı “anolojik” düşünce egemendir.³²¹ “Eş” ile ilgili inanma ve işlemlerden “eş”in toprağa gömülmesinin dışında bir başka kümelenmeye rastlanılmamaktadır. Ancak temizlik endişesi dışında “eş” ile çocuk arasında büyüsel bir birliğin yaygınlığı kendini göstermektedir. Bu durumda kimi belirli işlemleri ya da kaç›nmalar› beraberinde getirmektedir. Hastanelerde yapılan doğumlarda bu türden

³¹⁹ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 75

³²⁰ **gös.yer**

³²¹ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 76

işlemler söz konusu değildir. Bu da bize doğum yapılan kültürel ortamın değişmesiyle, bir takım inançların bunlara bağlı uygulamalarında etkinliklerini yitirdiklerini göstermektedir. Ancak bu durum bile geleneksellikten kaynaklanan ve kadınların bilinçaltında yatan kimi kaygıların hepten giderilmediğini göstermektedir.

Gebeliğin başlangıcından doğuma gelinceye kadar bir dizi adet ve inanmalar uygulandığı gibi, doğumdan sonrada bu uygulamalar devam eder. Çocuk doğduktan sonra, ilk yapılan işlem anne ile çocuk arasındaki bağı, göbek bağına kesmektir. Böylece çocuk anne ile fizyolojik bağından kurtulacaktır.

Gülner’da göbek bağı ve doğum sonrası ile ilgili inanışlar şunlardır.

- Bebeğin göbeği düşünceye kadar odada el işi yapılmaz.³²²
- Bebeğin eşi ve göbeği derine gömülmezse çocuğun sümüklü olacağına inanılır.³²³
- Çocuk erkek olursa anne başına al bağlar.³²⁴
- “Ağız açma” denilen bebeğin ağzına şekerli su damlatma işi yapılır. Bu işi çevrede sevilen iyi huylu birisinin yapması uygundur. Çünkü çocuğun, ağzı açma işini yapan kişiye benzeyeceği inancı yaygındır.³²⁵
- Bebek sarılık olmasını, al basmasını diye başına sarı yazma örtülür.³²⁶
- Bebeğin gözüne sürme çekilir ve gözüne limon damlatılır.³²⁷
- Bebeğe hemen süt verilmez üç ezan zamanının geçmesi beklenir.³²⁸
- Bebeğin ilk dışkısı (çara) kirli gelen kişilerin zararını önlemek için, oda eşisindeki yaygı altına bir şeye sarılarak konur.³²⁹
- Bebek doğunca küçük bir kilit bebeğin kundak ipine geçirilerek kilitlenir ve kırk gün açılır.³³⁰
- Bebek altı aylık olmadan saç ve tırnağı kesilmez. Kesilirse hırsız olacağına inanılır. İlk kez tırnağı kesilmeden önce babasının cebinden para çektilir.³³¹

³²² Ayşe Ay, **Gülner Merkez**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

³²³ Makbule Yavuz, **Kurbağa Köyü**, 1969 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

³²⁴ Ayşe Ay, **Gülner Merkez**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

³²⁵ Gülperi Kandan, **Gülner Merkez**, 1960 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

³²⁶ Makbule Yavuz, **Kurbağa Köyü**, 1969 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

³²⁷ Özlem Özkan, **Gülner Merkez**, 1980 Doğumlu, Eğitim Fak., Öğretmen

³²⁸ Gülay Baş, **Gülner Merkez**, 1980 Doğumlu, Üniversite, Öğretmen

³²⁹ Makbule Yavuz, **Kurbağa Köyü**, 1969 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

³³⁰ Hatice Cingöz, **Gülner Merkez**, 1936 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

³³¹ Ayşe Ay, **Gülner Merkez**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

- Beşik boşken sallanmaz, sallanırsa bebeğin öleceğine, beşiğin boş kalacağına inanılır.³³²
- Boş beşiği sallayanın çocuğunun öleceğine inanılır.³³³
- Bebek, kırk çukana kadar odada yalnız bırakılmaz.³³⁴
- Bebeğe altı aylık kınası yakılır.³³⁵
- Bebek kırk gün dışarı çıkarılmaz. Kırk banyosundan sonra ailede okumuş, dirliği düzeni iyi olan birisinin evine götürülür. Buna kırk uçurma denir.³³⁶
- Kırklı bebeğin çamaşırı, bezi yıldız görmemelidir. Bu nedenle çamaşır gece dışarıda bırakılmaz. İki kırklı bebek birbirine gösterilmez.³³⁷
- Aynı sıralarda doğum yapmış anneler kırk gün geçmeden birbirlerine gidip gelmez. Yine kırkıyken cenaze evine gidilmez. Cenaze evinden çukalarda kırk çıkmayan bebeği, anneyi görmeyi gelmez. Gelirse kırk karışmış olur. Kırk karışırsa; bebeğin bezi gizlice çalınıp yıkanır.³³⁸
- Bebek zor nefes alıyorsa; Hindistan cevizi bıçakla kazınır, kremle karıştırılıp bebeğin burnuna konur.³³⁹
- Bebek sancılanırsa, karnı ağrırsa anason, eğil, papatya suyu, kimyon karıştırılarak veya ayrı ayrı kaynatılarak kaşıkla bebeğe verilir.³⁴⁰
- Uyuyan bebeği öpen ölü öpmüş sayılır.³⁴¹
- Çocuğu yaşamayanlar yedi evden bez toplayıp diktikleri elbiseyi çocuğa giydirirlerse, çocuğa da anne ya da babasının adı verilirse yaşayacağına inanılır.³⁴²
- Geç yürüyen çocuklar sepete konur, mahallede kap kap, çocuk satarım diye dolaştırılır. Her ev sepete elma, makarna vb. koyar. Bunları çocuk ve annesi yerse hemen yürüyeceğine inanılır.³⁴³

³³² Fadime Yonca, **Gülner Merkez**, 1927 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

³³³ Gürcü Özkan, **Işık Köyü**, 1928 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı

³³⁴ Emiş Burkut, **Gülner Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³³⁵ Gürcü Özkan, **Işık Köyü**, 1928 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı

³³⁶ Emiş Burkut, **Gülner Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³³⁷ Ayşe Ay, **Gülner Merkez**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

³³⁸ Ayşe Ay, **Gülner Merkez**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

³³⁹ Gülay Baş, **Gülner Merkez**, 1980 Doğumlu, Üniversite, Öğretmen

³⁴⁰ Emiş Burkut, **Gülner Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁴¹ Gürcü Özkan, **Işık Köyü**, 1928 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı

³⁴² Ayşe Kara, **Gülner Merkez**, 1925 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

³⁴³ Ayşe Kara, **Gülner Merkez**, 1925 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

f. Doğum Sonrası

Bebeğin dünyaya gelmesiyle birlikte ise aşağıdakiler uygulanır.

- Bebek büyüdüğü zaman ağzı, teni ve terinin kokmaması için tuzlanır. Tuzlanan bebeğin uzun ömürlü olması için, büyükbabasının veya babasının eski kıyafetlerinden dikilen zıbın bebeğe giydirilir.
- Bebek güzel olsun diye delikli bir kalbur üzerine oturtulur.

g. Loğusa Kaynarı

Yeni doğan bebeği “Hayırlamaya”³⁴⁴ gelen misafirlere ikram edilmek üzere tarçın, topak bahar, karanfil, havlıcan, akbahar, karabiber, eğil gibi baharatların büyük bir tencerede kaynatılıp üzerine ceviz serpildikten sonra sıcak ikram edilen yöresel bir içecektir. Anneye de ikram edilir.

h. Kırk Çıkarma

Doğumdan tam kırk gün sonra anne ve bebeğin yaptığı banyoya kırk çıkarma denir. Banyo büyük bir leğende yapılır. Kırk çakıl taşı, kırk yeşil yaprak, çam pürü³⁴⁵, asma çubuğu, metal para, kırk arpa ve buğday küçük bir beze sarılır ve banyo suyuna konur. Anne bu su ile boy abdesti alır. Banyo sonrası leğende biriken suyu akrabalık bağı olmayan bir kişi “Anlık, duruluk, yerin değil yatağın değil, çık da var git,” diyerek dört yol ağzına döker.³⁴⁶

ı. Kırk Karışması

Aynı zamanlarda doğum yapmış, yani kırkı çıkmamış iki annenin birbirlerine gidip gelmeleri, bebeğin zamanla hastalanmasına neden olur. Buna kırk karışması denir. Loğusalık döneminde anne, bebeğine çok dikkat eder hatta çevreden gelmesi muhtemel kıskançlıkları önlemek için bebeğinin özel eşyalarını özenle saklar. Kırk Karışması’nın diğer bir şekli de loğusa annenin evine yine kırkı çıkmamış ölü evinden birinin

³⁴⁴ Makbule Yavuz, **Kurbağa Köyü**, 1969 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

³⁴⁵ **Çam pürü**: Gülnar ve çevresinde çam ağacının yapraklarına verilen ad.

³⁴⁶ Emiş Türümüş, **Gülner Merkez**, 1937 Doğumlu, İlkokul Mezun, Ev Hanımı

gelmesidir. Bu iki durumda hoş karşılanmaz ve uğursuzluk sayılır. Kırk Karışmasından şüpheleniliyorsa uğursuzluğu bertaraf etmek için şu işlem uygulanır. Kırk taş, kırk arpa, kırk yaprak, çam dalı, asma çubuğu ve ölü toprağı bir kovaya konur. Kovadaki su ile dört yol ağzında Fatıha ve İhlâs sûrelerini okunarak yıkılan bebek arkaya bakmada eve getirilir. Böylece kırk karışmasının geçeceğine bebeğin iyileşeceğine inanılır.³⁴⁷

i. Diş Bulguru (Diş Hediğı - Börtme)

Bebeğin hayatındaki dönüm noktalarından biri de dişlerinin çıkmaya başlamasıdır. Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Gülnar ve köylerinde de bebeğin ilk dişini çıkarması kutlanır. Bu kutlama sırasında gelen misafirlere Diş Hediğı veya Börtme denilen, bir yiyecek ikram edilir. Nohut, fıstık, börtölce (ölübü, böğrükara), fasulye ve buğdayın, büyük bir tencerede kaynatılmasıyla hazırlanan börtme, üzerine dövölmüş ceviz, kavrulmuş fıstık, susam, melengiç (çötlök) serpilerek misafirlere ikram edilir.³⁴⁸ Bu misafirlik sırasında her biri bir mesleğı temsil eden araçlar büyük bir tepsi içine konur. Genellikle makas, tarak, kalem, ayna, kitap, En'am Suresi yazılı muska, para, altın tercih edilir. Konuklarla birlikte börtme yenirken bebeğin tepsi içindekilerden birini alması beklenir. Bebeğin seçtiğı neyse göre şu yorumlar yapılır. Para seçerse, zengin; altın seçerse, kuyumcu olacağı, makas seçerse, terzi; En'am seçerse, dindar olacağı, din adamı olacağı, ayna, tarak seçerse berber; kalem, kitap seçerse okuyacağı; düşünölür.³⁴⁹

Börtme sadece gelen misafirlere değil gelemeyen komşulara da ikram edilir. Komşular tabakları boş göndermezler, içine çeşitli hediyeler koyarlar.³⁵⁰

j. Çocuğı Sünnet Ettirme

Erkek çocuğun hayatındaki önemli olaylardan biri de halk arasında "erkekliğı ilk adım" olarak nitelendirilen sünnet olayıdır. Bilinenin aksine çocuklar sünnet ettirme, İslamiyet'ten önce Sami asıldan ve başka soylardan toplumlar da olduğu gibi Araplarda

³⁴⁷ Ayşe Kara, **Gölnar Merkez**, 1925 Doğumlu, Okuryazar Değıl, Ev Hanımı

³⁴⁸ Hatice Yonca, **Gölnar Merkez**, 1938 Doğumlu, Okuryazar Değıl, Ev Hanımı

³⁴⁹ Görkem Toka, **Gölnar Merkez**, 1982 Doğumlu, Yüksekökol, Serbest Meslek

³⁵⁰ Görkem Toka, **Gölnar Merkez**, 1982 Doğumlu, Yüksekökol, Serbest Meslek

da uygulanan bir töre idi.³⁵¹ Hz. Muhammed'in bu geleneği sürdürmesi ve sonradan Peygamberin hayatta iken yaptığı bütün hal ve hareketin sünnet olarak adlandırılması, erkek çocuğun cinsel organı penisin baş kısmını kapatan ve prepişyum olarak adlandırılan derinin kesilmesi işlemine de sünnet denilmesine neden olmuştur.

Ülkemizde sünnet dinseliliği belirten bir işaret³⁵² olduğu için sünnet önemli bir olgudur. Bu yüzden sünnet olmayanlar pek hoş karşılanmaz ve arkadaşları tarafından dışlanır.

Gölnar ve köylerinde sünnet, İslami bir gereklilik olması bakımından genellikle sade bir törenle yapılmakla birlikte son yıllarda düğün âdeti de yaygınlaşmaktadır. Kirve geleneği Gölnar'da pek yaygın değildir. Eskiden Gölnar ve köylerinde gezgin çingeneler (abdal)³⁵³ sünnet ederken şimdilerde hastanede sünnet işlemi de tercih edilmektedir. Sünnet ile ilgili inanışları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Sünnet genellikle mevlit okutularak yapılır.³⁵⁴
- Sünnet edilen çocuğa maddi imkânlar doğrultusunda hediyeler verilir.³⁵⁵
- Sünnet sırasında çocuk korkmasın diye “Sana gök boncuk takacağım” denir.³⁵⁶
- Sünnetin yapılacağı gün evde eliş yapılmaz.³⁵⁷
- Sünnet anında bir kişi oklavayı iki elinin arasında yufka açar gibi hareket ettirir. Böylece sünnetin kolay olacağına inanılır.³⁵⁸
- Sünnet sırasında annenin ağlaması iyi sayılmaz, ağlarsa gelini ile geçinemeyeceğine inanılır.³⁵⁹

³⁵¹ Bilal Yeyin, **a.g.t.** s. 94

³⁵² **a.g.t.** s. 95

³⁵³ Fatma Saadet Bilir, s. 169

³⁵⁴ Mustafa Özkan, **Gölnar Merkez**, 1953 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

³⁵⁵ Mustafa Özkan, **Gölnar Merkez**, 1953 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

³⁵⁶ Mustafa Özkan, **Gölnar Merkez**, 1953 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

³⁵⁷ Mehmet Kırıt, **Gölnar Merkez**, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Emekli

³⁵⁸ Mehmet Kırıt, **Gölnar Merkez**, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Emekli

³⁵⁹ Mehmet Kırıt, **Gölnar Merkez**, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Emekli

Fotoğraf 9: Sünnet Kıyafetiyle fotoğraflanan Bir Çocuk

2. Evlenme ve Düğün ile İlgili Adetler

İnsanın hayatındaki geçiş dönemlerinden biri de evlenmedir. Evlenme kızın ve erkeğin bir aile olarak toplumsal hayata katılma sürecinin başlangıcıdır. Evlenme hem bireyler arasındaki hem de aileler arasındaki dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirleyen ve düzenleyen önemli bir olaydır.³⁶⁰ Genel anlamda, genç bir kızla genç bir erkeğin baba ocağını terk ederek ortak bir yaşam ve ev kurma olayına evlenme denir.³⁶¹

Anadolu'nun her tarafında evlenmenin yapılabilmesi için, bu olay öncesi bir takım hazırlık ve aşamaların birbiri arkasına yapılması ve izlenmesi gerekir. Ne kadar

³⁶⁰ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 100

³⁶¹ Erdoğan Keleş; “**XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Muğla’da Evlilik Kurumu**” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2004, 21(1): 184

uygulamalarda farklılıklar olsa da bir takım kaideleri (görenekleri) ve seremonileri uygulamak zorunludur.³⁶²

Çalışmamızın bundan sonraki bölümlerinde Gülnar ve köylerinde kız isteme, söz kesme, nişan, düğün gibi adetlerin uygulanış biçimleri hakkında bilgi vereceğiz.

a. Evlenme Biçimleri

Tarih boyunca çok değişik evlenme biçimleri uygulandığı bilinmektedir. Ülkemizde evlenme biçimleri açısından oldukça zengindir. Genelde ülkemizde görülen evlenme biçimlerini şu şekilde sıralayabiliriz. Kız kaçırma, iki türlü gerçekleşmektedir. Birincisinde kız, erkek tarafından zorla kaçırılır ki buna Hakkâri ve çevresinde “dezmal” kaçırması³⁶³ denir. İkincisinde ise kızın ailesinin evliliğe karşı çıkması halinde kız ve erkeğin anlaşarak kızın baba evini terk etmesidir. Ülkemizde Kütahya, Sivas, Kastamonu³⁶⁴ dolaylarında görülen “otura kalma” âdeti, bu iki durumdan farklı olarak kızın beğendiği bir erkeğin evine giderek oturmasıdır. Bu âdet Gülnar’ın Kuskan Beldesi’nde de görülür.³⁶⁵ Bu durumdaki kız eğer erkek tarafından kabul görmez ise sonradan bir başkası ile evlenmesi zordur, genellikle dul erkeklerle evlenmek zorunda kalırlar.³⁶⁶ Diğer bir evlenme şeklide beşik kertmesi geleneğidir. Çocukların daha beşikte iken ailelerin kendi aralarında çocukları nişanlamasıdır. Eskiden yaygın olmakla birlikte günümüzde sadece bazı bölgelerde görülmektedir. Beşik Kertmesi âdeti Gülnar ve çevresinde görülmez.

Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da uygulanan bir diğer evlenme biçimi de “berder” (değiş-tokuş, değişik) evliliğidir. Başlık sorunun ortadan kaldıran bu evlilik; hem kız hem oğlu bulunan iki ailenin, karşılıklı olarak hem kızlarını hem oğullarını birlikte evlendirmeleriyle gerçekleşir.³⁶⁷ Gülnar ve çevresinde görülmez. Görücü usulü evlilik ülkemizde yaygın olduğu gibi Gülnar’da da yaygındır. İki eşlilik ilçede yok

³⁶² Meltem Emine Santur; “**Evlenme Adetleri**,” <http://www.gtht.gazi.edu.tr/evlenmeadetleri.doc>, (12.03.2007)

³⁶³ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 101

³⁶⁴ **gös. yer**

³⁶⁵ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.** s. 170

³⁶⁶ Öznur Tanal; “**Kuskan Beldesi Evlenme Adetleri**”, İçel Kültürü, 1994, 8(33): 12

³⁶⁷ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 102

denecek kadar azdır. Son yıllarda gençlerin okumak için ilçeden büyük şehirlere gitmesiyle birlikte akraba evliliği azalmakla birlikte ilçe dışından evlenme artmıştır.

b. Dünürcü Olma –Kız İsteme

Evliliğin ilk yolu “kız bakma”, “kız arama”, “kız soruşturma” ile başlar.³⁶⁸ Genellikle yakın çevreden başlanarak kız aramaya çıkılır. Anadolu’da bu eylem değişik isimlerle ifade edilir. “Kız arama”, “ağız arama”, “görücülük”, “dünür gezme” bu adlandırmalardan birkaçıdır. Arama işinin sonunda kız istemeye giden kişiye ise “dünür”, “arac”, “elçi” adı verilir.

Gülner ve çevresinde Dünürcü Olma- Kız İsteme sırasında uygulanan gelenek ve görenekleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Oğlanın kadın akrabaları istemeyi düşündükleri kızın evine niyetlerini belli etmeden, misafirlğe giderler. Böylece kızı alıcı gözüyle bakarlar.³⁶⁹
- Gülner ve köylerinde kızın temiz olmasına çok dikkat edilir. Bunun için misafirlğe giden oğlan tarafı evde kilim veya halı altına küçük çöp parçaları bırakır. İkinci gelişlerinde bıraktıkları çöpleri yerinde bulurlarsa kızın pis olduğu düşünülür ve pek hevesli davranılmaz.³⁷⁰
- Kız istemeye Salı günü gidilmez. Uğursuz sayılır.³⁷¹
- Kızın geleneksel sınavlar geçmesinden sonra kız istemeye karar verilir. Kız isteme sırasında oğlan tarafı belli miktarda tuz ölçerek kullanmaya başlar. Tuz bitene kadar olumsuz bir olay olmaz ise kız istenir. Aksi takdirde bu evliliğin hayırlı olmayacağına inanılır.³⁷²
- Dünürçüler kız evinde soğuk su istemezler.³⁷³
- Kız tarafı ilk istemede kızı vermezler. Birkaç defa istemek gerekmektedir. İlk istemede kız verilirse toplum tarafından hoş karşılanmaz.³⁷⁴
- Birkaç defa istenilen kız eğer verilmişse bu sefer misafirlere, şerbet ikram edilir. Kız verilmeyecekse normal ikram yapılır.³⁷⁵

³⁶⁸ Bilal Yeyin, **a.g.t.**, s. 107

³⁶⁹ Ayşe Bodur, **Gülner Merkez**, 1941 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

³⁷⁰ Fatma Yurt, **Gülner Merkez**, 1962 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁷¹ Fatma Yurt, **Gülner Merkez**, 1962 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁷² Fatma Yurt, **Gülner Merkez**, 1962 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁷³ Hasan Kından, **Gülner Merkez**, 1945 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

³⁷⁴ Hasan Kından, **Gülner Merkez**, 1945 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

- Kız istemeye çevrede sayılan ve sevilen kişilerle gidilir.(Muhtar, Öğretmen, Hoca) “Allah’ın emri, Peygamber’in kavli ile kızınızı oğlumuza istemeye geldik” diyerek kız ailesinden istenir.³⁷⁶

c. Söz Kesme

Kızın istenmesinden sonra kendi aralarında anlaşılan ailelerin bu güzel olayı komşu ve akrabalara duyurmak ve kararın kesinliğini vurgulamak için yaptıkları törene söz kesme denir.

Gülner genelinde kız tarafı, oğlan tarafını eve çağırır. Bu konuklukta kız tarafı oğlan tarafına isteklerini söyler. Tatlı yenilirken söz kesilir. Kuskan Beldesinde söz kesme şöyle gerçekleşir.

Cuma günü oğlan tarafı, köyün imamı ve sevilen kişileri de alarak kız evine giderler. Kız evinde bir torba tuz odanın ortasına konur ve hemen yanına bir mendil açılır. Kız tarafı tuzdan bir miktar alarak ortaya açılmış mendilin üstüne atar. Kızın verilmesini istemeyen akrabalar bunu yapmazlar. Bu mendil üzerindeki tuzla beraber katlanarak imama verilir. İmam bu emaneti oğlan tarafına verir. Bu tuz düğün yemeklerinde kullanılır.³⁷⁷

d. Nişan

Söz kesilmesinden sonra nişan töreni yapılır. Nişanlılık dönemi iki gencin birbirini tanımalarını sağlayan, evliliğe hazırlık dönemidir.³⁷⁸ Bu sürecin sonunda çiftlerin birbirlerine uygun olup olmadıklarına karar verirler. Bu açıdan nişanlılık, evliliği sağlam temeller üzerine kurma işlevine katkılı olan bir dönemdir.³⁷⁹

³⁷⁵ Emiş Burkut, **Gülner Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev hanımı

³⁷⁶ Emiş Burkut, **Gülner Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev hanımı

³⁷⁷ Kazım Beyaz, **Konur Köyü**, 1956 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

³⁷⁸ Cihan Yamakoğlu; **Ailede Toplumda İş ve Devlet Hayatında Sağlıklı İnsan İlişkileri**, Yayın evi yok, Ankara, 1991, s.10

³⁷⁹ Mürüvvet Bilen; **Sağlıklı İnsan İlişkileri**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, ss. 142-143

Gülnar ve çevresinde söz kesilmiş kızı düğüne kadar “gelinlik veya gelin kız” denir. Son yıllarda değişmekle birlikte önceleri içinde ayakkabı, kazak, şalvarlık kumaş, i çamaşır, tlbent vs. olan bir bohça hazırlanır ve kız tarafına, nişan günü hediye edilirdi. Yüzük takıldıktan sonra, nadir de olsa nişan yapmayan aileler olmakla birlikte nişan yapılan durumlarda masraflar oğlan evi tarafından karşılanır. Nişan günü gelen misafirlere lokum ve şerbetin yanında hatırlı misafirlere kahve ikram edilir. Nişan günü delbeki³⁸⁰ kadınlr türküler söyler, gelen misafirler oynar.

Nişanda yüzük takma işlemi için genellikle çevrede sayılan ve sevilen mutlu oldukları düşünülen çiftler tercih edilir. Erkek, oğlanın kadın kızın yüzüğünü takar. Nişandan sonra oğlan tarafı Ramazan Bayramı’nda kız tarafına elbise, şeker gibi hediyeler getirir. Kurban Bayramı’nda ise kurbanlık hediye edilir.³⁸¹

e. Esvap (Asbab) Alımı ve eyiz

Nişan töreninin ardından iki aile düğün için gerekenleri, yapılacak olan hazırlıkları konuşmak ve asbab günü belirlemek için toplanırlar. Oğlan tarafı kız için hazırladığı içinde giysi olan bohayı, “Terki Heybesi” denilen yanışlı heybeye koyarak “Asbab” denilen Perşembe günü kız evine vermek üzere hazırlar. Buna karşılık kız tarafı da oğlan ve sağdıç için iki ayrı bohça hazırlar. Bohanın içine elde dokumuş, n yanışlı ve pullu bir gömlek konur. Buna “Gveyi Sırtı” denir.³⁸² Bundan başka bohçanın içine mendil, traş bohçası, yanışlarla süslenmiş çorap, yanışlı bir don, peşkir(havl) ve süslü bir yağlık konur. Bu bohça oğlan tarafına kızın kız kardeşi tarafından götürülür. Bu bohaya “Tomgavut” (Tohum Kavudu)³⁸³ denir. Bohada bir eksiklik varsa bu oğlan evine bildirilir ve eksikliğin giderilmesi sağlanır. Eksiklik giderilmediği takdirde bu hoş karşılanmaz.

Eskiden gelin bohçasının içine zıbın, şeytarı denen giysi, basma fistan konulurmuş. Kızın başına takacağı başlık, tellik adını alır. Tellik’i kızın annesi hazırlar, oğlan tarafının maddi gücüne göre gümüş ve altınlarla süslenir.

³⁸⁰ Bazı bölgelerimizde tef olarak bilinen derinin gerdirilmesiyle yapılan müzik aletini alan kişi

³⁸¹ Mustafa Sarioğlu, **Gülnar Merkez**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bekçi

³⁸² Ümmü Yıldıız, **Akova**, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁸³ F.Saadet Bilir, a.g.e., s. 175

Kuskan Beldesi'nde ise ipe dizilen gümüş ve altınlar “Har Eskisi” bezle birlikte Tellik’e dikilir. Tellikte karanfil ve boncuklardan dizilerek oluşturulan “Sakındırık” denilen takıda vardır.³⁸⁴

Oğlan tarafı kıza, dikiş makinesi almalıdır yoksa iş bozulur, düğün olmaz. Bu adet son zamanlarda pek uygulanmamaktadır.³⁸⁵

Gülнар ve çevresinde, ülkemizin genelinde yaygın olan çeyiz yazma işlemi pek görülmez. Çeyiz alma iki ailenin anlaşması sonucu ortaklaşa yapılır.

Araç kullanımının günümüzdeki kadar yaygın olmadığı dönemlerde Gülнарlıların “yük” adını verdikleri, yatak, yorgan, kapacak gibi çeyizler hayvanlara yüklenerek götürülürmüş. Çeyiz(yük), kına gecesi oğlan evine götürülürmüş.

Günümüzde çeyizin kız evinden alınıp oğlan evine getirilmesine Aviyet denilmektedir.³⁸⁶

Eskiden gelinle damat için eve geldikleri zaman içmeleri için şerbet hazırlanmış.

f. Kına Gecesi

Ülkemizde evliliğe hazırlığın adımlarından biride düğünden önce yapılan “kına gecesi”dir. Bu gece de oğlan ve kız tarafı gelen misafirlerle beraber müzik eşliğinde eğlenilir, gelin ve güveye kına yakılır.

Gülнар’da eskiden düğün arifesinde damadın yengeleri kız evine gelir ve öğle vakti olmadan getirilen kına kızın başına yakılmış. Öğleden sonra ise çeyizler ve mutfak malzemeleri oğlan evine gönderilmiş. Getirilen bu kına duruma göre oğlan veya kız evinde hazırlanır.³⁸⁷ Kına gecesi kınay çevrede mutlu olarak bilinen bir kadın yakar. Kına yakılırken kızın başına al bir yazma örtülür ve sesi güzel bir kadın tarafından okunan dokunaklı türkülerle, kız düğünün havasına sokulmaya çalışılır. Genellikle şu dizeler söylenir;

³⁸⁴ Ahmet Girik, **Kuskan Beldesi**, 1956 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

³⁸⁵ Gülşen Sarıoğlu, **Gülнар Merkez**, 1956 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁸⁶ Gülşen Sarıoğlu, **Gülнар Merkez**, 1956 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev hanımı

³⁸⁷ Murat Çalık, **Yeniceköy Köyü**, 1965 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Bakkal

“Çattılar ocak taşını
Kurdular düğün aşını
Çağırın gızın gardaşını
G›z›m g›nan gutlu olsun
Sevdiğin yiğidin ağzı datlı olsun”
“Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Gelin oldum gidiyorum
Silip süpürdüğüm yurtlar”³⁸⁸ ve

“S›raya bostan ekerler
Suyunu çekip dökerler
Gurbete giden k›z›n
Gözüne sürme çekerler”
“G›z anas› g›z anas›
Çağırın gelsin öz anası”³⁸⁹

Ve gelin ağlatılmaya çalışılır. Kına günü çiftler nazar değmesin diye gizlice imama giderek imam nikâh› k›yd›r›rlar.³⁹⁰

g. Düğün Hazırlıkları ve Düğün

Düğünden bir hafta önce düğün ekmeği yapılır. Düğün ekmeği genellikle kız evinde, eğlenerek yapılır. Ekmek atma eğlenceli yapılmaz ise doğacak çocuğun sağır olacağına inanılır. Ekmek atma üç gün sürer. Damat ekmek atma gününden gelinin alınacağı Pazar gününe kadar k›z evine gidemez.³⁹¹

Eskiden davetiye olmadığı için çağrıcılar okuntu³⁹² dağıtarak insanları düğüne davet ederlermiş. Çağrıcılar, çevrede sevilen, ağzı iyi laf yapan kimselerden seçilirmiş.

³⁸⁸ Fatma K›ndan, **Gülnar Merkez**, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁸⁹ Hatice Özer, **Gülnar Merkez** 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁹⁰ Fatma K›ndan, **Gülnar Merkez** 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

³⁹¹ Ümmü Yıldız, **Akova**, 1932 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev hanımı,

³⁹² **Okuntu**: Tahta kaşık, kibrit, mendil, çorap vb. küçük hediye

Gülnar’da düğünler eskiden bir hafta sürermiş. Düğünün ilk günü, oğlan evinde “Hamura su katma” veya “Ekmek atma” günüdür. K z taraf  ise gelin ve damada b y  yapılmasını engellemek için bir un  uvalının ağızına sembolik olarak asma kilit takarlar. Düğünde asayışı sağlamak, misafirleri karşılamak, düğün odunu getirmek vb. işleri yapmak üzere damadın arkadaşları arasından iki genç seçilir, bunlara “Delikanlı Başı” adı verilir.

Düğün günü sabahın ilk ışıklarıyla hazırlıklar başlar. Gelen misafirler için sofralar kurulmaya başlanır. Misafirler genellikle davul ve zurna ile karşılanır, meydanda oynatılır. Eskiden kadınlarla erkekler arasına bir çarşaf gerilir ve kadınlar, erkekler ayrı ayrı eğlenirlermiş. Kız tarafında ise gelin süslenir. Duvağı  rt l r. Gelinin babası ya da abisi yoksa dayısı dualar okuyarak gelme kırmızı kuşak bağlar. Bu arada “ ıktığın eve bir daha dönmek nasip olmasın, gittiğin ev ile iyi geçin, dirlik düzen içinde ol”³⁹³ gibi öğütler verir. Gelin kız bütün akrabaları ile vedalaşır. Kızın annesi;

Sandığımın sarı buğdayı
Ak eğerimin ak cilasını
Gelin kızım git saėlıkla³⁹⁴ diye ağıtlar yakar.

Kızın babası kızın ayakkabısının içine para veya altın koyar. Öğlen namazından sonra oğlan tarafı kızını almak için kız tarafına gider. Delikanlı başının yanında imam, oğlanın amcaları ve dayıları ve oğlan tarafı kadınları gelini almak için yola çıkarlar. Delikanlı başı kız evine gelince elinde tüfeğiyle ortada durur, yanındakilerle silahlarını ateşler. Kızın dayısı gelerek tüfeklerin ucuna mendil bağlar. Bu arada damadın yengeleri kollarına kırmızı kurdele bağlarlar ve kızın evden çıktığı sırada kız evinden kaşık, oklava vb. şeyler çalarlar, bu bir doğa lamadır.³⁹⁵ Bunların akabinde kızın abisi veya dayısı kızını “binek taşı” denilen yerde ata bindirir.

Eskiden kız atla götürüldüğü için şimdilerde arabaların süslendiği gibi s slenirmiş. Kırmızı ve beyaz mendillerden at kulağı, gelin minderi, atın kuyruğuna bağlanmak

³⁹³ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.** s. 183

³⁹⁴ Rahmi Yeşil, **Yassıbağ Köyü**, 1943 Doğumlu, Ortaokul Mezunu,  ift i

³⁹⁵ Hamit Sarı, **Büyükheceli Beldesi**, 1927 Doğumlu, İlkokul Mezunu,  ift i

üzere mendiller hazırlanmış. Gelin at ile oğlan evine giderken önu ip gerilerek kesilir ve bahşış istenir.³⁹⁶

Delikanlı başı eşliğinde oğlan evine gelen gelin attan inmez. Bu sırada kayınbaba ve kaynana dam başında hazır bulunur. Gelinin attan inmemesinin sebebi kayınbabasından hediye beklemesidir. Bunu gören kayınbaba maddi imkânna göre toprak, kaynana ise genelde küçükbaş hayvan hediye eder. Gelen misafirlerde hediyelerini takdim ederler ve atk töreni biter. Atk töreninin ardından kurban kesilir ve gelin attan iner.

Gülner ve köylerinde bundan sonraki düğün âdetlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

- Gelinin gelişi bereket getirsin diye gelin attan inmeden buğday serptirilir.³⁹⁷
- Gelinin ilk çocuğu erkek olsun diye kucağına erkek bebek verilir.³⁹⁸
- Gelinin ayakkabısının içine evlenmemiş kızlar isimlerini yazarlar, böylece kısmetlerinin açılacağına inanırlar. Yine kısmet açılmas için geline yün yumağı açtırılır. Bazı köylerde ise kısmet açmak için süpürge sapı gelin atının eğerine sokulur.³⁹⁹
- Gelinin oğlan evine gelmesiyle başına para, çerez vb şeyler serpilir.⁴⁰⁰
- Gelin oğlan evine girerken kapının ağzına su dolu bir kova konur. Gelin bu kovayı tekmeleyerek suyu döker.⁴⁰¹
- Gelin kapının üst kısmına bal sürer. Sürdüğü takdirde iyi bir yaşam süreceğine inanılmaktadır.⁴⁰²
- Gelin oğlan evine girerken kapıya gerilen ipi kopararak içeri girer.⁴⁰³
- Bu sırada gelin evinden çalınan kaşık veya oklava, çiftlerin mutlu olmas için gelin tarafından kırılır.⁴⁰⁴
- Gelin kapıdan girerken ayna tutulur.⁴⁰⁵

³⁹⁶ Recep Özkan, **Gülner Merkez** 1953 Doğumlu, Lise Mezunu, Emekli Memur

³⁹⁷ Recep Özkan, **Gülner Merkez** 1953 Doğumlu, Lise Mezunu, Emekli Memur

³⁹⁸ Hamit Sarı, **Büyükheceli Beldesi**, 1927 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Çiftçi

³⁹⁹ Murat Deniz, **Arıkuyusu Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli,

⁴⁰⁰ Murat Deniz, **Arıkuyusu Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

⁴⁰¹ Gürcü Özkan, **Işıklı Köyü**, 1928 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁴⁰² Gürcü Özkan, **Işıklı Köyü**, 1928 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁴⁰³ Gürcü Özkan, **Işıklı Köyü**, 1928 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁴⁰⁴ Halil İbrahim Arı, **Bereket Köyü**, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur

⁴⁰⁵ Emiş Burkut, **Gülner Merkez** 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

- Gelinin önüne sofra serilir. Gelin eşiğe bırakılan ekmeği üçe bölerek sofraya koyar ve sofrayı toplar.⁴⁰⁶
- Kapıdan içeri giren gelin elindeki buğdayı bereket getirsin diye içeri serper.⁴⁰⁷

Gelin içeri girince kaynana tarafından karşılanır. Kaynana gelini gönül rızası ile almışsa “Hoş geldin gelinim” diye karşılar. Daha sonra gelin namaz kılar ve bir süre daha eğlence devam eder.⁴⁰⁸

Eskiden düğünlerde güreşte tutulurmuş. Ama günümüzde bu âdet unutulmuş. Eğlencelerin bitmesiyle Gerdek için hazırlık yapılmaya başlanır. Kız ve oğlan tarafından yengeler birlikte yatağı yaparlar. Damat yatsı namazından sonra arkadaşları tarafından sırtı yumruklanarak gerdek odasına sokulur. Damat anacak yüz görümlüğü takarak gelinin duvağını açabilir. Kız evinden gelen tatlıyı yiyip, şerbeti içen çift abdest alıp namaz kılarlar. Yengeler dışarıda hazır beklerler ve doğacak bebek sağır olmasın diye ara sıra kapıyı dinlerler. Bir süre geçtikten sonra damat düğün evindeki bayrağın indirilmesini söyler. Çarşafı yengeler tarafından toplanır ve damat yengelere bahşiş verir.⁴⁰⁹

Gerdek gecesi sabahı yani, düğünden sonraki ilk güne “Gelin Sabahı” denir. Gelin kaynana ve kayınbabasının elini öper. Kız evinden gelen düğü açılarak içindekiler dağıtılır. Bu arada gelin kendisine makul bir hediye verilene kadar konuşmaz.

Gelin güzel bir elbise giyerek yüz açımı için gelen misafirleri karşılar. “Yüz Açımı”nda gelin kızın çeyizi açılır ve sergilenir. Gelen misafirlere kaynananın yaptığı pekmez helvası ikram edilir.⁴¹⁰

⁴⁰⁶ Halil İbrahim Arı, **Bereket Köyü**, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur

⁴⁰⁷ Melek Gümüş, **Gülnar Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

⁴⁰⁸ Melek Gümüş, **Gülnar Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

⁴⁰⁹ Ümmü Yıldız, **Akova**, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

⁴¹⁰ Ümmü Yıldız, **Akova**, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

Fotoğraf 10: Düğün Yemeği Yapan Kadınlar

Fotoğraf 11: Düğünde Eğlenen Erkekler

Fotoğraf 12: Davul Zurna Eşliğinde Oynayan Erkekler

Fotoğraf 13: Düğün Akşamı Düğün Yemeği Yiyen Erkekler

Fotoğraf 14: Gelin, Babasının
Ayağını Öperken

Fotoğraf 15: Baba Ayakkabının
içine Para Koyarken

Fotoğraf 16: Ağabeyin Kuşak Bağlaması

Fotoğraf 17: Babanın Kuşak Bağlaması

Fotoğraf 18: Damadın Gelinin Erkek Kardeşleriyle Oynaması

Fotoğraf 19: Gelinin Kız Arkadaşlarıyla Düğün Akşamı Eğlenmesi

Fotoğraf 20: 1974 Yılında Yapılan Düğün Töreni

3. Ölüm ve Ölüm İle İlgili İnanışlar ve Adetler

Hayatın üç önemli dönemi doğum ve evlenmede olduğu gibi ölüm çevresinde de birçok inanma, adet, töre, tören, ayin, kalıp davranış, işlem kümelenmektedir.⁴¹¹ Ölüm çevresinde kümelenen bu inanmalar, adetler, işlemler törenler ve kalıp davranışlar başlıca üç grupta incelenmektedir. Ölüm insan yaşamının sona ermesidir. Bu yüzden ölümle ilgili adet ve inanmalarda korkunun büyük bir rolü vardır. Ölüm ile ilgili adetlerde asıl amaç ölenin diğer dünyaya geçişini kolaylaştırmak ve onun öbür dünyada mutlu olmasını sağlamaktır.⁴¹²

Ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrası şeklinde oluşan gelenekler Gülnar ve köylerinde şu şekillerde uygulanmaktadır.

⁴¹¹ T.C Kültür Bakanlığı; **Anadolu'da Ölüm Adetleri**, Ankara, . 2007, <http://www.discoverturkey.com/kultursanat/halk-mez.html>, (01.04. 2007)

⁴¹² Sedat Veyis Örnek, **a.g.e**, s. 207

a. Ölecek Bir Hasta İçin Alınacak İlk Tedbirler/ Ölüm

Taşeli Yöresi'nde yaşlı hastalar ölmeden önce el ve ayaklarına kına yakılarak süsleme işlemi eski inanç kalıntılarıdır.⁴¹³ Gülnar ve köylerinde de bu uygulama devam etmektedir. Hasta olan kişinin durumu ağırlaşınca, yaşlı kadınlar hastanın saçına, el ve ayaklarına kına yakarlar. Hastanın başında İslami kurallara uygun olarak Kur'an-ı Kerim okunur. Kelime-i Şehadet getirtilir ve hastaya zemzem suyu içirilir. Hastanın ölmesi üzerine yakas› yırtılır.⁴¹⁴

b. Ölümden Sonra Yapılan İşlemler/ Ölü Gömme Adetleri

Gülnar'da ölüm gerçekleşikten sonra ölünün ayakları ve çenesi tülbentle bağlanır. Ölünün şişmesini engellemek amacıyla cesedin üzerine ağzı açık makas veya bıçak konulur.⁴¹⁵ Sela verilir ve cenaze akrabalar gelene kadar bekletilir. Eskiden cenaze yıkanmadan önce bir de su selas› verilir ve ikinci namaz›ndan sonra cenaze defnedilmezmiş.⁴¹⁶

Sela verilmesinden sonra evin önüne bir kazan kurulur. Kefen bezi hazırlanır. Burada kefen bezi kesinlikle makasla kesilmez. Kefen bezinden bir parça ölü yıkanırken kullanılmak üzere ayrılır. İki kalıp sabun rendelenir. Kefenin içine gülkurusu, gül suyu, çörekotu konulur. Ölü yıkanırken etrafı çarşaflarla kapatılır. Yıkama işlemi bittikten sonra kefenleme işlemi yapılır.⁴¹⁷

Ölü mezara konulurken, ölen kişi bayan ise kocası değil, kardeşleri veya oğulları mezara indirir. Mezar başında gelenlere lokum, şeker, börek dağıtılır. Eskiden kadınlar mezarlığa gitmezlermiş.⁴¹⁸

Gülnar ve köylerinde ölüm sonrası ile ilgili diğer inanışlar şunlardır.

- Cenaze kaldırılmadan ölünün ayakkabı›s› ihtiyaç sahibi birine verilir.⁴¹⁹

⁴¹³ Erman Artun; “Çukurova Konar- Göçer Türkmenlerinin Halk Kültüründe Eski Türk İnançlarının İzleri” s.13, http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/artun_konar_gocer.pdf, (01.04.2007)

⁴¹⁴ Ahmet Özkan, **Gülnar Merkez**, 1926 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi

⁴¹⁵ Ahmet Özkan, **Gülnar Merkez**, 1926 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi

⁴¹⁶ Ali Göl, **İshaklar Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bakkal

⁴¹⁷ Ali Göl, **İshaklar Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bakkal

⁴¹⁸ Ali Göl, **İshaklar Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bakkal

- Ölen bayan ise kullanılmamış iç çamaşırı yoksul birine verilir.⁴²⁰
- Su ›st›lan kazan ters çevrilir. Bunun sebebi bir daha kazan›n kaynamamas› yani o ailede bir kişinin daha ölmesinin istenmeyişindendir.⁴²¹
- Ölü evinde üç boyunca lamba yak›l›r.⁴²² Bu inanç Eski Türk inançlar›ndan biridir. Kazaklar ve K›rg›zlarda, Göktürklerde, Bulgaristan ve Azerbaycan Türklerinde, ülkemizde Ağrı, Van ve Erzurum’da da görülmektedir. Bu inanışa göre ölen kişinin evinde kırk gün ışık yakılır. Bundaki amaç ölüm ruhlar›ndan korunmaktır.
- Akşam olduğunda komşular cenaze evine yemek getirirler. Buna acı yemeğı denir.⁴²³
- Ölümün üçüncü günü helva dağıtılır, yedinci günü yemek verilir mevlit okutulur, kırk›nc› günü Yasin Suresi okunur. Elli ikinci gün gece duas› okunur.⁴²⁴

Fotoğraf 21: Devetaşı Mezarlığı

⁴¹⁹ Halime Özkan, **Işık Köyü**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

⁴²⁰ Halil İbrahim Arı, **Bereket Köyü**, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur

⁴²¹ Murat Çal›k, **Yeniceköy Köyü**, 1965 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bakkal

⁴²² Mustafa Ünüvar, **Sipahili Köyü**, 1952 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁴²³ Ahmet Y›lmaz, **T›rnak Köyü** 1944 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁴²⁴ Murat Çal›k, **Yeniceköy Köyü**, 1965 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bakkal

Fotoğraf 22: Devetaşı Mezarlığı

B. ASKER UĞURLAMA VE KARŞILAMA ADETLERİ

Millet olarak askerlik geçmişten günümüze sosyal hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Dini bakımdan “peygamber ocağı” sayılan askerlik hizmeti, Türk töresi bakımından da bin yıllardır varlığımızın vazgeçilmez unsurlarından biridir. Türkiye’nin hemen hemen her yerinde askerlik çağına gelmiş gençlerin askere gönderilmesi, askerliğin bitiminin ardından gençlerin karşılanması bir haline gelmiştir.

Gölnar ve çevresinde de askerlik ailelerin çocuklarıyla gururlanmalar› için bir vesiledir. Eskiden Gölnar’da askere gidecek olan gençler, akraba ve komşular tarafından sırayla yemeğe çağırılmış. Yemek sırasında Kur’an okunurmuş. Askere gitmeden akraba ve komşularının evlerine giderek vedalaşan gençlere harçlık verilir veya iç çamaşırı, havlu, mendil hediye edilir.⁴²⁵

⁴²⁵ Fatma Saadet Bilir, **Merv’den Anaypazar’na Gölnar**, s. 205

Çok eskiden askere giden gence yolda yemesi için azık hazırlanmış. Azığını koyması için azık torbası dikilirmiş.⁴²⁶

Askere giden gençler toplu olarak gidiyorlar ise köy meydanında toplanan halk hep beraber dua eder, davul ve zurna eşliğinde köy çıkışına kadar uğurlanır.⁴²⁷

Askerden dönüşte genç için ailesi, arkadaşlarının da katıldığı bir yemek verir. Kur'an okunur.⁴²⁸

Gülner ve çevresinde askerlik ile ilgili diğer inanışlar şunlardır.

- Askere giden gencin evinde kapı akşama kadar kapatılmaz.⁴²⁹
- Evin herhangi bir yerine çivi çakılır.⁴³⁰
- Ağaçta çatal şeklindeki iki budak arasına bir taş sıkıştırılır.⁴³¹
- Genç askere gitmeden yatırırlar ziyaret eder.⁴³²
- Genç boynuna kendisini koruması için hoca tarafından yazılmış duaların bulunduğu "hamayli"⁴³³ takar.

1. Askere Giden Gençler İçin Söylenen Ağıtlar

1

Arabaya bindim döner teker
Zonguldak yolu çok uzun çeker
Mehmet'im diye anan gözlerinden
A guzum kanlı kanlı yaşlar döker

Çksam baksam görünmez
Çığırsam da duyulmaz
Aştın gara dağları

⁴²⁶ Mustafa Ünüvar, **Sipahili Köyü**, 1952 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁴²⁷ Ahmet Yılmaz, **Tırnak Köyü**, 1944 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁴²⁸ Halil İbrahim Arı, **Bereket Köyü**, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur

⁴²⁹ Ali Göl, **İshaklar Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bakkal

⁴³⁰ Halime Özkan, **Işık Köyü**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

⁴³¹ Adem Özkan, **Gülner Merkez** 1984 Doğumlu, Lise Mezunu, Güvenlik Görevlisi

⁴³² Adem Özkan, **Gülner Merkez**, 1984 Doğumlu, Lise Mezunu, Güvenlik Görevlisi

⁴³³ **Hamayli**: Üçgen veya silindirik şeklindedir. Zincirle boyuna takılır. İçinde muska ve nazarlık bulunmaktadır.

A Mehmet'im a guzum

Ak gül oldum aç'dım
Arpa oldum saç'dım
Üç yavrumun birini
Zonguldak'a aşardım

2

İstanbul'un hamamları
Ne zor olur talimleri
Kör olasin İsmet Paşa
Öksüz koydun gelinleri

İstanbul'un tazıları
Okunmaz olmuş yazıları
Kör olasin İsmet Paşa
Öksüz koydun guzular›

İstanbul'un hamamları
Ne zor olur talimleri
Kör olasin İsmet Paşa
Öksüz koydun gelinleri

2. Askerde Ölen veya Şehit Düşen Gençler İçin Söylenen Ağıtlar

1

Ay yerinde gün yerinde
Ay Ömar'ım yok evinde
Tan yelleri söktü
Şafak yelleri attı
Ay Ömar'ım yok evinde

Genç yaşıta gitti oğlum askere
 Cenazesi geldi beklerken teskere
 Anası oğluna yandı bir kere
 Gitti oğlum dönmez geri oy oy

Ağlayarak uğurladım oğlumu
 Ağlama ana kısmet olursa dönerim geri
 Kendisiyle beraber mektubu geldi
 Ben bu acıya nasıl dayanayım

Oğlum hastaydı kız vermediler diye
 Gitti askere ağlayarak
 On beş günlükken acıya dayanamamış
 Rüyamda gördüğüm yavrum öle kalmış

Engininde tahıl dövdürmedim
 Yüksekğinde davul vurdurmadım
 Sarrafa varıp altın bozdurmadım
 Dükkâna gidip asbap almadım
 Şubeye varıp sülüs salmadım
 Yavrum seni Allah bana bağışlasın

Keklik kavururlar yağ içinde
 Ellerin yâri gelmiş
 Benim yârim yağ içinde
 Yollarına varamadım
 Menzilini alamadım
 Oyy oyy oyy

Fotoğraf 23: Tavşan Tepe Mezarlığı ve Şehidimiz Halil Tönbe'nin Kabri

C. ATASÖZLERİ / BİLMECE / MANİ VE ŞİİR ÖRNEKLERİ

1. Atasözleri⁴³⁴

- Acele yolcuya sohbet haramdır.
- Acem bıçağının iki tarafı da kesermiş.
- Ağaç özüyle, insan sözüyle sevilir.
- Ağaca çıkan keçinin, dala bakan oğlağı olur.
- Ağaca çıkan keçinin ağaca çıkan oğlağı olur.
- Ak koyun satıcının pamuk tüccarına zararlı olur.

⁴³⁴ Fatma Saadet Bilir, **Orta Asya'dan Toroslara Gülnar (Dil, Kültür, Toplumsal Yaşam)**, Etik Yayınları, İstanbul, 2007, s. 516–528

- Ak köpeğin pamuk satıcısına zararı olur.
- Akıl o ki, geleceği bilmeli, göz o ki dağ ardını görmeli.
- Akılsız başın cezasını sefil taban çeker.
- Akılsız köpeği yol kocatır.
- Akrabadan ye iç, alışveriş etme.
- Akrabanın akrabaya ettiğini akrep etmez.
- Ala keçiyi gören içi dolu yağ sanırmış.
- Alçak eşeğe fazla yük vurulur.
- Altın kerpetenin gümüş kerpetene ihtiyacı olur.
- Analı oğlak yolda gezer; anasız oğlak yerde gezer.
- Anlamıyorsa anlatma
- Aptaldan paşa; ağaçtan maşa olmaz.
- Araba ile tavşan avlanmaz.
- Arap eli öpmekten dudaktan kararmaz.
- Arap (adam) hayfın (öcünü) kırk yıldan sonra almış, eyvallah eydim (geç kaldım) demiş.
- Arka, düşman gelince korka.
- Arkadaşını küstürürsen ne olduğunu anlarsın.
- Arpaya katsan at yemez, kepeğe katsan it yemez
- Arsız ölmez yaş yanmaz.
- Artık aş karın ağrıtmaz
- Atın eğere yakını, avradın ere yakın makbuldür.
- Atın parasın veren, nalın parasından kaçmaz.
- Avcının yorulduğu yerde av önüne çıkar.
- At binicisine göre eşer.
- At ksraktan türer.
- At olacak tay küçükten belli olur.
- Attan düşen ölmemiş; eşekten düşen ölmüş.
- Attan düşen yumuşağa, eşekten düşen taşa düşer.
- Ayı derisinden post; düşmandan dost olmaz.
- Az sadaka çok bela savar.
- Azan belasın da bulur, Mevla'sın da.

- Baba eder, Oğul öder.
- Bahar rüzgâr› et getirir; kış rüzgârı dert getirir.
- Bal, bal demekle ağız tatlanmaz.
- Bal yiyen baldan usanır.
- Bal› yeme ar›s› var laf› deme gerisi var.
- Beresiz ağaç olmaz
- Bıçak öküzün yanına götürülür, öküz bıçağın yanına götürülmez.
- Bilmediğini bilmek fazilettir.
- Bilmez lafının ilerisini gerisini; kız iken dağıtırmış dürüsünü
- Bir kaşıkla dokuz abdal doyardı.
- Bir sandık paras› olandan bir sandık kitab› olan iyidir.
- Bir topal bit dokuz yastık gezermiş.
- Bir tosbağa yokuşu yedi yılda çıkmış, vay eydim (geç kaldım) demiş
- Boş övünme gevşersin, yersiz yerinme çökersin.
- Buğdayla koyun, gerisi oyun.
- Cebi ve çocuğu olan aç kalmaz.
- Cıvık b.ka taş atma üstüne sıçrar.
- Çakmaklar göğsü ağdı, çakallar yere yağdı.
- Çatal kaz›k yere geçmez.
- Çam dalından ağıl olmaz, eloğlundan oğul olmaz.
- Çeft kabuğundan çıkmış, kabuğunu beğenmemiş.
- Çerçi başındakini çağırır.
- Çocuk ailenin aynasıdır.
- Çok el, ya yağmaya ya yığmaya.
- Çok gezme, ayağına tavuk b.ku bulaşır.
- Çok ürüyen köpek, sürüye kurt getirir.
- Çokluğa taş atılmaz.
- Çulfa göynek bulamaz.
- Çulfacı, kendine giyecek çulfa bulamaz.
- Dağda dervişlik kolaydır, düze in de göreyim.
- Dal küçükken eğilir.
- Davul zurna ile yitik aranmaz.
- Değirmende doğan sıçan, gök gürültüsünden korkmaz.

- Deliyi ne et, ne edil.
—Deliye her gün düğün.
—Demir tavında kız çağında.
—Deniz yak›n›na kuyu kaz›lmaz.
—Deve büyük ot yer; şahin küçük et yer.
—Deve ne kadar giderse gitsin, öğrünü gözetir.
—Devletliye dokun geç; hay›rs›zdan sak›n geç.
—Dibi görülmedik kaptan su içilmez.
—Diğreni yiyen gölük⁴³⁵ sapa girmez.
—Dil yaş yerde bitmiş, her yere döner.
—Dilimin gaytan› (kaytan) yok ki büzeyim.
—Dingildeyen itin başında külah durmaz.
—Dokuz ölç, bir biç.
—Donuna bakmaz Lenger'e düğüne gider.
—Dost doğruyu söyleyendir.
—Dost gibi düşmandan kork
—Düğün aşıyla köpek zorlanmaz (doymaz).
—Düğün elle köpek yelle.
—Düşmanın kar›ncaysa kendini merdane bil.
—Düşmanı uzakta arama yakınındadır.
—Ekmeğin katığı açlık.
—Ele güvenme, suya dayar›ma.
—Eli ağır sanatkârdan, ayağı çabuk dilenci daha iyidir.
—Eli hamur ovalar, gözü gırk (kırk) govalar.
—Elin dirhemi olmaz.
—Elin köşkü sarayından benim kör hanem iyidir.
—Elin köyünde horoz olacağına kendi köyünde tavuk ol
—Elin narı nimetinden, benim tarhanam yeğdir.
—Elin ölüsü ele tan gelir.
—Emeksiz sömek⁴³⁶ olmaz.
—En büyük insan tenkitlerle yetişir.

⁴³⁵ **Gölük:** Yük taşıyan ve binilen at, eşek, beygir, katır vb. hayvan, <http://www.tdk.gov.tr>

⁴³⁶ **Sömek;** Kimi yörelerde m›sr›r koçan›na, yani m›sr›r›n yendikten sonra elde kalan bölümüne verilen addır

- Er kişi dayıya, kız halaya eker.
- Erke⁴³⁷ öldü ar> domuza tak>ld>.
- Erkek eşek sıpasıyla gezmez.
- Erkek eşeğın anırmazı olmaz.
- Erken gelen yazdan, ayağıyla gelen kızdı kerk korkabildiğın kadar
- Erken yanan ocak küllü olur.
- Eski başlar ayak oldu, ayaklar başa geçti.
- Eski evin derdi ile uğraşmaktansa yeni evin borcu ile uğraşmalı
- Eşek bile eşekle yürür.
- Eşek öldü kaldı semeri, vaktinde gerekti tımarı.
- Eşeğın boynuzu olsa camızın karnından korkmaz.
- Eşeğini sağılam kazığa bağıla, sonra güven Allah’a.
- Eveyi çeken düşürür.
- Evin tosunundan öküz olmaz.
- Garalar (kara) duymadan sarılar buyar.
- Garip itin kuyruğı, düşünün arasında olur.
- Gevşek tükrük sakal ıslatır.
- Geldiğında odun olsun, gittiğında hanım olsun.
- Gittiğın yer körse; gözüyün birini k>pa (kapa) bak.
- Goca (koca) gurdun (kurt) kısmeti ayağına gelirmiş.
- Göl yerinden su eksik olmaz.
- Göz hasm>n> bilir.
- Gül kar>ya kocaya, gülme köre topala.
- Gün (güneş) doğışunu aya sormazmış.
- Güneş günü sıkır, gün de ayağı sıkır.
- Haline bakmaz Hasan Dağı’na oduna gider.
- Her ak>l bir olursa, koyuna oban bulunmaz.
- Her deliğe parmak sokulmaz.
- Her güzelin bir ağımanı olur.
- Her horoz kendi küllüğünde öter.

⁴³⁷ **Erke:** İğdiş edilmiş, üç yaşından büyük erkek keçi. <http://www.tdk.gov.tr>

- Hırsza beylerin de borcu var.
- İçkinin her damlasında bir cinayet saklıdır.
- İki köpek bir kemiği paylaşmaz.
- İkindi güneşi tez batar.
- İnsanların en sadık dostu köpektir, verdiği bir lokma için kapıda ölür.
- İrkinç yoğurdun yağı çok çıkar.
- İt yatağında ekmek ufağı aranmaz.
- İyi dil, yılanı deliğinden; kötü dil, insanı dinden imandan
- İyi evlat netsin ata malını, kötü evlat netsin ata malını?
- İyi olacak hastanın doktoru önünden gelir.
- Kalabalık kap tangırdar.
- Kalıp eşekte de olur.
- Kandan muhtar etmişler, zemheride çebiç kırtırmış.
- Kart ağaç eğilmez.
- Kasap sevdiği deriyi yerden yere vurmuş.
- Keçinin önü gitti miydi, arkas da gelir.
- Keçinin sumağa ettiğini, sumak da keçiyeye eder.
- Kel avrat dile, küt bıçak ele.
- Kelete⁴³⁸ enik sürüye kurt getirir.
- Kendinden büyüğe laf söyleme, kendinden büyük laf söyler.
- Kendinden küçüğe laf söyleme, kendinden büyük laf söyler.
- Kepeğini köpeğinden kıskanan çoban, sürüyü kurda kaptırır.
- Kervan yüz geri edince, topal deve öne geçer.
- Keskin baltanı taşa vurma.
- Keyif kılığa bakmaz.
- Kışın güneşine, kızın gülüşüne aldanma.
- Kız anadan, ekmek bezeden.
- Kızın suyun koca öküze faydası olur.
- Kızın kırığını oğlan kardeşi, kadının kırığını kocası getirir.
- Kızın kızken övme, dokuz çocuklu kadından öv.
- Kişiyi kişiden bilirler.

⁴³⁸ **Kelete:** Aksi, yaramaz, adi

- Köpek bizim kapıda yallanır, başka kapıda ürür.
—Köpeğe dolanmaktansa çalıyı dolanmak yeğdir.
—Köpeğin ağzını kemik tutar.
—Kurt kocayınca köpeğin gülüncü olur.
—Kurt sürüye saldıracağında sürünün sayına bakmaz.
—Kurt yediği yeri yedi kere dolanır.
—Kurdun adı çıkmış, tilki baş keser.
—Küçük kuşun ağzı büyük olurmuş.
—Loru kuşu kemiği ölçerek yutar.
—Mal sahibi camız öküzünden de kuvvetli olur.
—Mecliste dilin tut, sofrada elini.
—Mermer daştan (taş); eyinlik (iyilik) iki baştan.
—Muhannet mal sahibi yapar.
—Ne şeytanı gör, ne salâvat getir.
—Odun karda yanar, külde yanmaz.
—Odunu budaktan, kız uzaktan.
—Odunu budaktan, kız-güzeli- dudaktan tavlarsın.
—Ovalı yuvalı kovar.
—Öğünen öküz tarlayı b.klar.
—Öküzü olmayana gön⁴³⁹ verilmez.
—Öküzüm büyük olsun da çifti çekmezse çekmesin.
—Öksüz -gözsüz- kuşun yuvasını Allah yapar.
—Özür dilemek insan işidir.
—Sabırla dut yaprağı atlas olmuş.
—Saçta sakalda fazilet olsaydı geçiyi amblem yapardı.
—Sağır duymuşa benzetir.
—Sen dostunu iyi seç, anan nasıl olsa düşmanını doğurur.
—Senin hamurun kadar, benim ekşi mayalı hamurum var.
—Söyler sözün alırsın, dokur bezin alırsın.
—Söz söyleme kellere, gider söyler ellere.
—Su altı yerde deştiye laf olmaz.
—Su yakın, ev —helke- keletir; ana yakın, kız keletir.

⁴³⁹ **Gön:** İşlenmiş deri, Kösele.

- Suyun engin akan›ndan, adam›n yere bakan›ndan kork.
—Suyumu üfleyerek içerim yolumu süpürerek geçerim.
—Sürü ters dönünce, topal keçi başa geçer.
—Sürüden ayr›lan› ya kurt kapar, ya çakal.
—Şahin çok hızlı uçar, en fazla altı ay yaşar, bir yere çarpar.
—Şahin çok hızlı uçar, ömrü kısa olur.
—Şahin, yavrusunu siyah kuzguna çıkarttırır.
—Şeytan, ana ve babasından alamadığı öcünü evladından almış.
—Şu dağa iyilik yapmadım ki, o dağ üstüme yıkıla.
—Tat g›z›n (k›z›n) dilinden anas› anlar.
—Tatlı ot safra ç›karmaz.
—Taşa çıkan keçinin ağaca çıkan oğlağı olur.
—Tebdir takdiri bozar.
—Tebdirli başa kar yağmaz.
—Tek el şakırdamaz çift el şakırdar.
—Tembel yatağını bulamaz, göl yatağını bulur.
—Tenkit etme çünkü arkadaşını kaybedersin.
—Tilki yaza ç›kar ama ne çeker postu.
—Tilkinin en uyanığı kapana çift ayağıyla basarmış.
—Tosba (tosbağa) gabığından çıkmış, gabığını beğenmemiş.
—Tutan el üstün.
—Uçamayan kuşa Allah engince dal verir.
—Ufradır (uğra) ekmeği yeldiren; erdir avrad› seldiren.
—Ulu ağacın gürültüsü dal ilen.
—Uluk aşına kendi gönenir.
—Ustanın işine karışılmaz.
—Utandık pazar, dostluğu bozar.
—Uyuz çebişden⁴⁴⁰ tekelik olmaz.
—Uzak yerin somunu büyük olur.
—Uzaktan alma düveyi, çeker gider boğayı.
—Vardığın yer körse; sen de bir gözünü gıpa(kapa) bak.
—Varlık varlat›r, yokluk h›rlat›r.

⁴⁴⁰ Çebiş: Oğlak

- Vay arka vay arka, kimi korka kimi korka.
- Veren el üstündür.
- Ya devlet başa; ya kuzgun leşe.
- Yabandan alma düveyi, çeker gider boğayı.
- Yağmur bulutun altında yaşar.
- Yalanla pilav pişse deniz kadar yağ benden.
- Yarasız ağaç yoktur.
- Yatma dikli kölgesinde(gölgesinde), bırak yesin aslan seni.
- Yenecek aş, bugundan belli olur.
- Yerdik taş yer tutar.
- Yere bakan yerinmez.
- Yerli tavşanı yerli tazi avlar.
- Yetim hırsızlığa çıktığında, ay akşamdan doğarmış.
- Yılan deliğinin ardından süt sorulmaz.
- Yılan eğri gider, büğrü gider; deliğine doğru gider.
- Yılan da toprağı gıda ile yer.
- Yılanın soktuğundan uyunmuş, açlıktan uyunmamış.
- Yiğit adı ile deve havudu⁴⁴¹ ile anılır.
- Yiğidim yiğit olsun da evim çalı dibi olsun.
- Yiyelim içelim martta göçelim.
- Yumruğunu vurma hafif olduğunu anlarsın.
- Yük götüren deve bağırtnan olur.
- Yük üstünü bilir.
- Yüz neyse öz odur.
- Yüzü eğik adama yumuş buyurma.
- Zemherinin körpesi (kuzu); hamsin'in⁴⁴² arpası iyi olmaz.
- Zengin komşuda düşün (üzüntü) olduğunda çabası fakir komşuya düşer.

⁴⁴¹ **Havut**; Deve semeri, <http://www.tdk.gov.tr>

⁴⁴² **Hamsin**: 1 Şubat ile Mart dokuzu diye bilinen 22 Mart arasındaki döneme verilen ad, bk. Sıtkı Soylu, Karacaoğlan Sözlüğü ve Metin Bozuklukları Üzerine Düşünceler, s. 235, http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_1/soylu.pdf

2. Bilmeceler⁴⁴³

Âlemi döndürür felekten
Dünyay› geçirir elekten / **Akıl**

Anas› açar
Babas› sokar / **Ceket**

Alt› mermer
Üstü mermer
İçinde bir
Buruşuk Ömer / **Ceviz**

Ağaç üstünde
Kitli sandık / **Ceviz**

Ala bula boyadım
Anamın önüne dayadım / **Çark**
Alaca mezar
Dünyay› gezer / **Göz**

Al yastık İçine
Un bastık / **İğde**

Alt› tahta üstü tahta
Ortas›nda kanlı softa / **Kaplumbağa**

Allah yapar yap›s›n›
Demir açar kap›s›n› / **Karpuz**

Ağacı oyarlar
İçine dünyayı koyarlar / **Televizyon**

⁴⁴³ Fatma Saadet Bilir, **Orta Asya'dan Toroslara Gülnar (Dil, Kültür, Toplumsal Yaşam)**, s. 395-412

Annesinin ad› divlim kad›n / **Asma yaprağı**
Babasının adı Bükreş baba / **Asma kütüğü**

Ay gibi eğri
Tuz gibi ac›
Bunu bilmeyen kunnac› / **Sar›msak**

Ağıldan atladı
Komşuya botlad› / **Kabak**

Ben giderim o gider
Yan başıma ufak ufak iz gider / **Asa**

Bilinmez değeri
Köylünün al›n teri
Tarlada fişkırır
Sofrada en baştadır yeri / **Ekmek**

Ben giderim o da gider
Arkamdan tin tin eder / **Gölge**

Benim çok çocuğum var
Günde çimdiririm / **Kaş›k**

Başı sallanır
Dibi k›llan›r / **Kirmen**

Benim çok çocuğum var
Gök habal› habal› / **Melengiç**

Benim bir sürü oğlan uşağım var
Hep burnu eğri eğri / **Nohut**

Buradan attım kılıcı
İstanbul'dan çıktı bir ucu / **Şimşek**

Bir sıpam var
Anıra anıra tepeyi dolandır / **Tıraş makinesi**

Bir küçük fil taşı
İçinde beyler aşısı / **Kahve**

Benim bir eşeğim var
Kuyruğunu kesmedikçe ahıra girmez / **Üzüm**

Benim bir kuyum var
İçinde iki türlü suyu var / **Yumurta**

Bilirmin (bilirmisin) 1 ile 5'i
Anası erkek kuzusu dişi / **Allah, namaz, Hz. Muhammed, Fatma Ana**

Boyası kırılmaz
Bıçaksız kertik
Horozdur ahmak
Bilegör öküz / **Horozibiği**

Cemaatten geri kalmaz / **Ölü**

Çaktım gettim tepeye
Güm gümleyen gümüleyen
Gümülemez oldu koca leğen / **Gök gürültüsü**

Çalı başında
Gök eski oturur / **Melengiç**

Çalı dibi bişşek
Bunu bilmeyen eşek / **Tavşan**

Çam ağacını oyarlar
İçine mermi koyarlar
Ağlama ağlama
Şimdi bıyığını burarlar / **Keman**

Dedem gider o da gider
Para gibi iz eder / **Asa**

Dağ başında
Hor hor çeşme / **Burun**

Derede deke bağlı
Boynuzu köke bağlı / **Değirmen**

Dere dibinde kocaman
Bir borazan öter / **Gemi**

Dam başında siniler
El vurmada iniler / **Gök gürültüsü**

Dışı un
İçi odun / **İğde**

Damadan attım kırılmadı
Suya düştü kırıldı / **Kâğıt**

Dağdan gelir sekerek
Kara üzüm dökerek / **Keçi**

Dam arkasında
Dalca fidan / **Saç örgüsü**

Dedem gider
Töm töm eder / **Sakal**

Dört k›ç›
Bir kulak› / **Senit**

Dereye deke baēladım
Boynuzu büke baēladım / **Su değirmeni**

Dam üstünde
Aslan yatar / **Yuvak**

Dışı katık
İçi kütük / **Zeytin**

Daēda takılar
Suda cipiler
Arşın ayaklı
Burma b›y›kl› / **Keklik**

Evden eve
All› gelin gider/ **Ateş**

Eli yok ayaēı yok
Kuyu kazar / **Damla**

El yatır
Ellez oturur / **İbrik**

Elde durmaz
Dalda durur / **Kuş**

Evden eve
Şip şip / **Terlik**

Fıtırıcık burnu eğricik
Abdest alır namaz kılmaz / **Nohut**

Geriden baktım tepe
Yanına vardım kırılmaz küpe / **Kiraz**

Gerdeğe gerilmiş
Su içer / **Köprü**

Geriden ağı
Emir semir
Yanına vardım
Kitli demir / **Mezar**

Hat dedim
Hut dedim
Get kapıya
Yat dedim / **Süpürge**

Gökten düştü pat pat
Yapraklar kat kat
Bir direkli bin kelekli / **Lahana**

Hay hayatım hayatım
Hay benim kıratım
Susuz yerde kışlamaz
Öğrünü bulsa kışnemez / **Gemi**

Hökü bir hökü bir
Dört ağacın kökü bir / **İnek memesi**

Handala handala
Dış kapının mandala / **Uzak akraba**

Hac› hoca suya gider
Sürü koyun arkas›ndan gider / **Ay ve yıldızlar**

İncecik ıltar
Dünyay› yutar / **Çark**

İki kalbur
Duvara yapışık / **Kulak**

İstanbul’da süt pişer
Kokusu bura düşer / **Mektup**

İdris gider izi yok
İdris bir çörek yapmış
Tad› bal da tuzu yok / **Petekli Bal**

İlk önce dört ayaklı
Sonra iki ayaklı
Daha sonra üçayaklı / **Bebek, yetişkin, yaşlı**

Keli Veli’nin kat››
Dünyay› vursan kat›› / **Akl**

Küçük mezar
Dünyay› gezer / **Ayakkab›**

Kabuğu var içi yok
Dayak yer suçu yok / **Davul**

Kara deve çöküp oturur
İki yanına bakınır
Dönüp oturur / **Kütük**

Kat kat kadayıf
Yemesi zayıf
İçindedir özü
Dışındadır özü / **Mum**

Kara tavuk
Karnı yarık / **Ocaklık**

Köşede oturur
Dünyayı getirir / **Televizyon**

Kat başında kartal oturur
Bir kalkar bir oturur / **Terazi**

Kara katır
Yan yatar / **Tuluk**

Kattan atım nacağı
Kırdı geçirdi kabı kacağı / **Yıldırım**

Kilesi kilesi Osmanlı kilesi
Bunu bilen bilesi
Bilmeyen otuz iki dağ veresi / **Kum**

Makasla keserim kesilmez
İğne sokarım delinmez / **Ay**

Mel melez

Ocak başına gelemez / **Barut**

Sabah kalkar

Kel kar›ya sokar›m / **Ayakkab›**

Sandalc›ktan geçerim

Karaciğeri ezerim / **Deve**

Sekmencikten sekerim

Otuz iki yumurta dökerim / **Hamur bezesi**

Sar› kız sark›p oturur

Düşeceğim diye korkup oturur / **Kay›s›**

S›ra s›ra zeytin biter

S›ralad›ksa s›k biter / **Kilim**

Sar› kız›m sarkar

Düşerim diye korkar / **Portakal**

Şekere benzer tadı yok

Havada uçar kanad› yok / **Kar**

Öte lin lin

Beri lin lin / **Kap›**

Ortada karar›r

İçi kızarır / **Soba**

Oşt dedim
Ted dedim
Git de kap›ya
Yat dedim / **Süþürge**

Ölemez ölemez
Ocak başına gelemmez / **Yağ**

Tahtaya yağ döktüm
Silerim silerim geçmez / **Güneş**

Taş başında
Sar› kız tütün k›yar / **Kay›s›**

Tum tum kuyu
İçinde suyu
İçinde yılanı
Üstünde cevahiri / **Gaz lambas›**

Uzun ama yılan değil
Tırnağı var kedi değil / **Böğürtlen**

Uzaktan baktım dağ gibi
Yan›na geldim kav gibi / **Davul**

Uzun oluk
Boynu yoluk / **Deve**

Ufac›k bir sand›k
İçine un bastık / **İğde**

Uzun kuyu
Tumbul suyu / **Tüfek**

Uzun ›ltar

Dünyay› y›rtar / **Yol**

Uzun uzun uzarlar

Ot içine buzalar / **Salatalık**

Üstü pamuk biçilir

Alt›nda süt içilir / **Koyun**

Yük başında

Yar›m gömme / **Ay**

Yeraltında akça düğme / **Çiğdem**

Yular vurdum s›paya / **Çuvald›z**

Yerde al›r

Gökte yer / **Deve**

Yeralt›nda kız›l helke / **Pancar**

Yeralt›nda sakall› hoca / **Soğan**

Yeraltında yağlı kayış / **Y›lan**

Yeraltında çocuklu Ayşe / **Havuç, Patates**

Yast› yat›r

Silindir sürter / **Oklava**

3. Maniler⁴⁴⁴

a. Sevda Manileri

A benim mor çiçeğim
Yitirdim nideceğim
Ah ettim yemin ettim
Yoluna öleceğim

Ak taşı kaldır da gel
Y›lan› öldür de gel
Bende gönlün var ise
Keseyi doldur da gel

Arabada buğdayım
Sereyim kurutay›m
Senin gibi güzeli
Ben nas›l unutay›m

Ayağında yemeni
Niye almad›n beni
İki gönül bir olsa
Ben de severim seni

Bahçelerde furmay›m
Yeşilbaşlı durnayım
Senden başka seversem
Gençliğime doymayım

⁴⁴⁴ Fatma Saadet Bilir, **Orta Asya'dan Toroslara Gülnar (Dil, Kültür, Toplumsal Yaşam)**, s. 259–276

Bahçelerde gök biberi
Gök biberi söktüler
Ben kapıda dururken
Dudağımdan öptüler

Çaldığımız mızıka
Gir koynuma gızka
Gel sarılp yatalım
Sen oğlan ben gızıka

Dam başında bir guzu
Kıvrım kıvrım boynuzu
Alacağım o kızı
Yanakları kırmızı

Dam üstünde serçeler
Ayağında nalçalar
Gece gelme gündüz gel
Hav hav seni parçalar

Dağların başındayım
On sekiz yaşındayım
On beş yaşımdan beri
Güzeller peşindeyim

Denizkızı olacam
Denizlere dalacam
Bırak beni anacım
Yârimi kurtaracam

Fasulye pelitleri
Dökülür gilikleri

Hiç aklımdan gitmiyor
O gözün dedikleri
Güle düştüm gülmedim
Damdan düştüm ölmedim
Bu ayrılık yüzünden
Genç ömrümde gülmedim

İki dalda bir ceviz
Aramız derya deniz
Yârim orda ben burada
Sarardı soldu beniz

Kaleden iner akrep
Ağzında yeşil yaprak
Ne naz eden a güzel
Sonumuz kara toprak

Kaya dibi kar imiş
Günden yana erimiş
Ana baba ne imiş
En iyisi yar imiş

Masa altında kaldım
Derin rüyaya daldım
Kapı tık tık çalınca
Yârimi geldi sandım

Mercimek dallanır mı?
Mor kâkül yağlanır mı?
Bize güzel gelmiş
Sevmeden yollanır mı?

Arabamız dört teker
Bozyaz›ya yük çeker
Bozyaz›nın kızlar›
Önümüzde diz çöker

Şu dünyada yaşarım
Ölmüş gibi gezerim
Kazılmış mezar taşım
On beşimi ararım

Yeşil ördek olayın
Yol üstüne konayın
Gelip geçen yolcuya
Fidan boylum sorayın

b. Gelin - Kaynana Manileri

Pencere demir gelin
Buyurdun emir gelin
Oğlanı ben büyüttüm
Ayağımı kemir gelin

c. Evlenme Törenleri ile İlgili Maniler

Boyu kısa yap›s›
Yola karşı kapısı
Kayrak doğumlu ama
Korucuk'ta tapusu

Düşündüm derde daldım
İnce fikire daldım
Eller hep gelin oldu
Ben yine yalnız kaldım

Şekerim var ezmeye
Tülbendim var süzmeye
İzin verin gideyim
Çok yerim var gezmeye

Tamburam ucu bekmez
Çalarım iyi ötmez
Genç gıza gücüm yetmez
İlle dul garı ille

Uzun uzun çarşılar
Fatma beni karşılar
Fatma'yı alacağım
Şahit olsun komşular

d. Beddua Manileri

Emmimin oğlu Dursun
Gezer gezer durursun
Evlendirmen deyyusu
Bekârlıktan kudursun

Gökyüzünde kılavuz
Kanatlar ayrık ayrık
Beni yarıdan ayıran
Kan kussun avuç avuç

Trenin penceresi
Pencerenin perdesi
Okumayı bilmeyen
Bulaşık tenceresi

e. Özlem Manileri

Annem annem dedikçe
Gönlüm düşer sevince
Evimiz cennet olur
Babam eve gelince

Antalya'nın üzümü
Ben söyledim sözümü
Ben guzumu göndürdüm
Yumdum iki gözümü

Bahçeye biber ekdim
Dibine de su döktüm
Eller anne dedikçe
Ben de boynumu büktüm

Çıktım Samsun düzüne
Çektim çizme dizime
Oğlumu asker ettim
Allah baksın yüzüne

Evimin önü arık
İçine döktü erik
Gedesin gurbet ele
Yok, arkada tedarik

Ne güzelsin Amasra
Evleri sıra sıra
Orda geçen günlerim
Ne tatlı bir hatıra

Oğlum gitmiş pazara
Gızlar girmiş koluna
Ben oğlumu yitirdim
O gızlar›n koynunda

Oğlum oğlum oynunda
İpek mendil boynunda
Getme oğlum bazara
Uğradırlar nazara

f. Gülnar ve Köyleri İçin Söylenen Maniler

Adana'nın kayrağı
Gızlar  eker bayrağı
Uluhtu'nun kızlar›
Bişmiş sütün kaymağı

 ad r kurdum d zlere
Selam olsun sizlere
İşte ben gidiyorum
Uluhtu kalsın size

Dam başında sayacak
Bas versem kayacak
Ben bir türkü  ağırsam
Tepe Köy'l  duyacak

İki elli iki yüz
Bizler Uluhtulu'yuz
Ceketi de satarız
Sokaklarda yat rız

Bu Gülnar'ın uşağı
Belindedir kuşağı
Onu bunu dinlemez
Çeker vurur bıçağı

Gülnar'dan zm geldi
Mevla'dan izin geldi
Aç kap›y› beybabam
Kraldan k›z›n geldi

Gülnar'ın şu zm
Ben söyledim sözümü
Üç yavruya atarken
Vurdum iki gözümü

Limonun büyüğüne
El vurma çürüğüne
İnsan mehil mi verir
Gülnar'ın yrğne

Ne güzelsin Gülnar'›m
Evlerin s›ra s›ra
Burda geçen günlerim
Ne tatlı bir hat›ra

Uluhtu'nun uşağı
Yandan bağlar kuşağı
Kafas›n› bozarsan
Çeker vurur bıçağı

4. Şiirler⁴⁴⁵

Vatan Bizim Yol Bizimdir

Demiryolu, denizyolu
Tren gemi ile dolu
Neler yapmaz insanoğlu
Vatan bizim yol bizimdir.

Gemiler yelken açar
Sanki bir kuş gibi uçar
Havası hoş neşe saçar
Vatan bizim yol bizimdir.

Ne hoş niyet şükreyleyin
Düşünün de fikreyleyin
Hac› Cemil sabreyleyin
Vatan bizim yol bizimdir.

Hac› Cemil ASLAN⁴⁴⁶

Koşma

Görünmez hatadan kendini sak›n
Hoş güzel olmuşsun vay ne sevdiğim.
Atarsın sineme kirpiğin okun
Yüzünde kurulu yay ne sevdiğim

Bağlanmış yazmayı, beyaz bürünür,
Taranmış kekilin yerde sürünür,
Hüsnüne baktıkça sinem görünür
Cemalin yüzüme ayna sevdiğim.

⁴⁴⁵ Fatma Saadet Bilir, **Merv'den Anaypazar› Gülnar**, s. 441–449

⁴⁴⁶ **Hac› Cemil ASLAN**: 1932 y›› Gülnar ilçesi Örenpınar Köyündendir.

Dizilmiş göğsüne çaprazı düğme,
Sızlaşır yâre var sineme değme.
Gözlerini süzüp kaşların eğme
Gerdana dökülen muy ne sevdiğim.

Cemali'ye yârin bir buse borcu
Vermeyen güzele değildir zorcu
Kendisi melektir, simas› gürcü
Hâs›› vatanım Zeyne sevdiğim

ÂŞIK CEMALİ⁴⁴⁷

Gülzar

Akdeniz öperken eteklerini
Yükselir dağları hemen Gülzar'ın
And›› Bursa'n›n ipeklerini
Yeşildir örtüsü orman Gülzar'ın

Kuzeyde sınırı Mut'a bitişir.
Ormanında türlü kuşlar ötüşür,
Akdeniz koyunda sebze yetişir,
Gülmüştür yüzüne zaman Gülzar'ın.

Doğusu Silifke, batı Anamur,
Ayd›nc›k sahilde tarihi mamur,
Yazları kuraktır, kışları yağmur,
Meşhurdur poyrazı yaman Gülzar'ın.

Güneyde Akdeniz mavisi aç›k,
İki nahiyeden biri Aydıncık,
İkinci nahiye güzel Ovacık,
İnsan, havas›na hayran Gülzar'ın.

⁴⁴⁷ AŞIK CEMALİ: As›l ad› Ahmet olup, Ören›nar köyündendir.

Elli iki tane Gülnar'n köyü,
Akan bir zembemdir Zeyne 'nin suyu,
Bir asfalt dolanr Akdeniz boyu,
Karardr iklimi her an Gülnar'n.

Babacan huzuru yurdunda bulur,
zm, nohudu pek mehur olur,
Balıca geliri tarımdan gelir,
Arpası, buğdayı harman Gülnar'm.

Ahmet Ali BABACAN⁴⁴⁸

Gülnar'm

Eteğın Akdeniz, Toroslar başın.
Bir gelin gerdan yayla Gülnar'm.
İstila görmemi toprağın taşın,
Onurun seliyle çağla Gülnar'm.

Bahçeler içinde adn nar gl,
Kardelen misali açan kar gl,
Bahar bahar kokan krda Krgl,
Mehtabın barışık ayla Gülnar'm.

İklimin sertçedir, poyrazın deli,
Hoyratça okşayan sevdanın eli,
Keklik nakışlıdır yörük güzeli,
Birine gönlünü bağla Gülnar'm.

Ormanların vardı irem bağıydı,
Aza Tepesi'ydi, Geven Dağı'ydi
Cahillik günbegün canna kyd,
Değer bilmezliğe ağla Gülnar'm

⁴⁴⁸ **Ahmet Ali BABACAN:** 1912 doğumlu olup, Eskiyrk Köyündendir.

Taşından ötürü Taşeli denmiş,
Meşenden ötürü meşeli denmiş,
İnsanı sevecen neşeli denmiş,
Özlemli gönlümü egle Gülnar'ım.

Babacan 'ım der ki, memleketimsin,
Doğuşta soluğum, kanım, etimsin,
Son nefeste bile ilk hasretimsin,
Yürekte sevdamız böyle Gülnar'ım..

Mehmet BABACAN⁴⁴⁹

Geçip Giderken

Kaç ömür geçti böyle sessizce
kaç soluk, fırtınalı gün ışığı
sayısız öykü saklayan bir yaşam
eskimeye yüz tutmuş kaç güzel sevgi
İz bırakmadan gider sessizce
bunu yazmalısın der yüreğim
rüzgarın sesine, bir kayanın yüzüne
dinlenirken uçurumun ucunda
bir kum tanesi, bir semender gibi
yalnızca izi kalır
değişen bir yoldan geriye
bunu yazmalıyım geçip giderken
Gülnar Söğüt Yaylası, bir yörük evi
yüzüme vurur aklımdan geçenleri
parlak, yıldızlı bir gecede
üşüyüp sarındım sevgimi yeniden

Ali F. BİLİR⁴⁵⁰

⁴⁴⁹ **Mehmet BABACAN:**1936 Yılında Gülnar'da doğan şair Düziçi Köy Enstitüsü mezunudur.

⁴⁵⁰ **Ali F. BİLİR:** 1945 yılında Şeyhömer Köyü'nde doğan şairin asıl adı Ali İhsan Bilir'dir. 1993 yıl Orhan Kemal Öykü ödülü, 1996 İbrahim Yıldız şiir ödülü, 1998 Samim Kocagöz Öykü ödülü alan yazar 1972 yılından beri eczacı olarak çalışmaktadır.

Gel

Adana'dan k yola,
Yenice'de ver mola,
Bakınarak sağ sola,
Tarsus'umu sor da gel.
Bir gün yola düşerek,
Sert adımla koşarak,
Tarsus şehrin aşarak,
Mersin'ime gir de gel.

Toroslar'dan denize
Bahçeler dize dize.
Sahip kar o size
Erdemli'mde dur da gel.

Silifke'den geç hele,
Soğuk ayran i hele.
Gülnar'a dek u hele.
Dağı taşı yar da gel.

Bak çevrede bahara,
Geldin ište Gülnar'a,
Gülnar'ımdan bir ara
Mut'a kadar var da gel.
Yukarıdır Mut yanı
Gezinirken bir tanı,
Ozanlar'ın sultanı
Heykelini gr de gel.

MEHMET KARA⁴⁵¹

⁴⁵¹**Mehmet KARA:** 1960 yılında avuşlar Köyü'nde doğmuştur. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Sovyetler Birliği'nin dağılmaya başladığı yıllarda

Gülnar'm

ırıl ırıl akan suların
Dolu dolu insanlarn
Akdenizle kucaklaan
Yollarn
Bağrı yanık anaların
Bir tarafta Aydıncık
Bir tarafta Babadl'n
Ein benzerin yok
Senin Gülnar'm
O güzelim ormanlarn
Mis gibi kokuyor
Çamlarn
Yaylalarn ovalarn
Dağların
Gelinlik bir kız gibi
Szlyorsun canm
Gülnar'm.

Celal ŞENEL

Gülnar Çocuklar

Biz yıl çağların oniki aynda
yzaltmış kez güler, oynarız.
Srler, tarlalar, ormanlar arkadaşımız.

Kular sayrılanmayınca biz sayrılanmayız
Bizler tarlalar denli oyalanmayız.

hocası Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun'un açtığı cıgırı izleyerek Türk lehçelerine karşı derin bir ilgi duydu. Onun rehberliğinde Türkmen airi Ata Atacanov'un iirleri üzerinde bilgisayar destekli bir stilistik çalışması yaparak doktor oldu. u anda Fatih Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümünde ğretim üyesidir. <http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=3615> (09.04.2007)

Kızlar ayaklar›n› dere kıy›larında
Kumlara gömerken üzümler pekmezlenir
Artık sivri dağların karlarında
Bütün koyaklar erir, erir.

Kuşlar sayrılanmayınca biz sayrılanmayız
Bizler tarlalar denli oyalanmayız

Ahmet Zeki TEOMAN

Geliversem

Ah!.. Gülnar ah! Doğum yerim
Çocukluğum, gençliğim ah!..
İlk gözyaşım, alınterim;
İlk kez gönül verdiğim, ah!

Gönlüm yine sende yaşar.
Poyrazınca eser, coşar.
Bazan efkâr dolar, taşar,
Kerem'inim, sevdiğim ah!...

Akça Yaylam, Anayurdum
Özleminle bir hal oldum.
Düşler gördüm, hayal kurdum.
Biri tutsa, geliversem...

Anlatılmaz biçimdesin.
Yıllar y›› içimdesin
Gündüzümde, gecemdesin.
Kader salsa, geliversem...

Demirölük, Kaynar›nar,
Tellikavak, Koca ç›nar,

Ulu amlar, zümrüt bağlar,
Bağrındayken geliversem...

Yollar›n var dört bir yandan,
Yeşil Zeyne, Aydıncık'tan
Kayrak ve Tozkovan'dan
Bozağaç'a geçiversem...

Bahelerle bağlarında,
Yaban ruhlu k›rlar›nda,
K›vr›m k›vr›m yollar›nda,
Gönlümce ah!.. Geziversem..

Baharlarla uykun kaçır.
Doğa çoşır, neşe saçır.
Türlü türden çiçek açır.
Kucak kucak deriversem...

Gülen güneş sende doğar.
Tüm yörene hayat yağır.
oban kızı sütün saçar.
Hatır sorup, selam versem...

Lale, sümbül, kekik biter,
Meltem olur, burna tüter.
Sevdalanan keklik öter
Akbelen'den bir dinlesem...

Toroslar'dan gelir soyun
Taşeli'sin serttir huyun
Buz üreten yayla suyun,
Yüreğıme döküversem.

Kebab›n›, kaymağını,
Üzüm, elma narlar›n›,

Çam kokulu ballar›n›,
Sofra sofra sergilesem...

Gurubunun morlar›n›,
Yeşillerin tonlarım,
Gülün, nar›n allar›n›,
Tuvallere resmeylesem...

Kartal yurdu sarp dağları,
Akdeniz'i, Toroslar'›
Dolunay›, yıldızlar›,
Yücelerden, senden görsem...

Özlem ömrü törpülerken,
Şıfası sen ve sendeyken,
Bir sabah ah!. erken erken,
Murad›ma eriversem...

Gurbet ilde soldu yüzüm,
Alev sard›, yand› özüm.
Kurudu dil, bitti sözüm.
Geliversem, geliversem...

Hüseyin SEVİM

Gülnar

Toroslar›n üstünde,
İçel'in kazasıdır;
Çevre yaylalar›n›n
İnan ki tam hasıdır!.

Karaman'dan, Konya'dan,
Gelen bütün poyrazlar;

Mut'tan geçip havadan
Gülnar'm, selamlar!.

Kıın kapımız bile,
Poyrazla alar sazlar;
Bilmezler asla hile,
Gergef dokur geç ızlar...

Şehir içi pırlanta,
Sanki yaylaclara;
Çok ucuzdur lokanta
Müjde orbaclara...,

İnsanları sevecen,
Merttir yabanclara;
Çok rahat geçer geçen
Yer yok yalanclara!..

Gömülü yeillere,
Meyve ve sebze yurdu;
Köylü, açarak yere
Kendisi pazar kurdu...

Pazarnda yok kazık,
retenden alsn;
Yaşamaz orda bozuk,
Çok da memnun kalsn...

Addır onun Gülnar,
Amblemi sadece nar;
Birçok evliyas var,
Sen de dua alsn...

Güle güle yaşlılar;
Güle güle bebekler;
İnan ki Gülnarlılar,
Sizleri hep beklerler!..

Lütfi ÖZTÜRK

Gülnar (Anay Pazar›)

Kol kol olur şu Gülnar'ın bağları
Duman duman olmuş Toros Dağları
Ekkilenmiş yayıkların yağları

Sacda pişmiş bazlamaya sürülür
Onu yiyen göçkin bile dirilir.

Bişşek iner gümbür yannığa
Maşrapayla ikram olur konuğa
Ayran neyler yüreğinden yanığa

Yufka ekmek dürüm dürüm dürülür
Sevişenler hangi elde yerilir.

Bu ayrılık acı biber turşusu
Karşı yaka Akkavağın karşıısı
Taş döşeli boydan boya çarşısı

Cumalar› Anay Pazar kurulur
Kavuşanlar birbirine sarılır

Bardat Pazar yaylalar›n pazar›
Çevir biraz güzel bize nazar›
Hasretiyle yaln›z koyma yazar›

Poyraz diner hava belki durulur
Eski hesap bir arada görülür

Meyil ettik doğa ile güzele
Ayaktayz y kamad  zelzele
Faik her dem sizler ile el ele

Olgun  z m pi er pi mez yarılır
Salkım salkım sergiliğe serilir.

Faik U UZ

Serdari'nin Bir At Türküsü

K r ata binecek binek örtülür
Ne uçan ne de kaçanlar kurtulur

K r ata binince çeken selamlar
Sağa kem k p rd r, sola selamlar

K r at der ki; ben bu donu satar m
Ceht edersem azraile  atar m

K r at der ki; atlar içinde a ıyım
Çok hücumlardan kurlarmı  ki iyim.

 zengi vuruncak yerler y rt  r
Yelgesinden yeller esti k rat n

 zengi vurunca kulaklar   lemler
Hayk rmas  göçe çıkar k rat n

Koğduğumdan da korkmaz tutarım
 zengi b ğr me değdikten kerri

Kanlı g zli yiğitlerin e iyim
Üstümde binici olduktan kerri.

SERDAR 

Gülnar zlemi

Toroslar'dan
bir yol gider
Akdeniz'e doğru
ayrılığa benzer

sararmış bağlar
kızarmış erikler
her ayrılışta
bana kalır

mavi dağlarla
anarım seni
çocukluğumun
bilyeleri

her ayrılış
nice Gülnar anış
sevgisinden yapıldı
yüreğimin sargısı

Eflatun YüZBAşIOğLU

D. BESLENME VE MUTFAK KÜLTÜRÜ

Kültür, bir insan topluluğunun üyelerine has öğrenilmiş duygu, düşünce ve davranış kalıplarının tamamıdır. İster göçebe olsun ister yerleşik olsun bütün toplumların kendilerine has bir takım alışkanlıkları ve tutumları vardır.⁴⁵² Mutfak Kültürü kavramı ise beslenmeyi sağlayan yemek, içecek türleri ve bunların hazırlanma, pişirilme, saklanma ve tüketilme sürecini; buna bağlı mekân ve donanımı, yeme-içme geleneği ile bu çerçevede gelişen inanış ve uygulamalardan oluşan bütünsel ve kendine özgü bir kültürel yapıyı anlatır.⁴⁵³

Bir toplumun beslenme kültürü, yaşama biçimiyle doğrudan ilgilidir. Eskiden Türklerin yaşamı tarım ve hayvancılığa bağlı olduğu için, hayvansal ve bitkisel ürünlerden en iyi şekilde yararlanma yoluna gitmişlerdir.⁴⁵⁴

Türk mutfakları genel olarak tarımsal ve hayvansal ürünlere dayalıdır. Halkımızın yaşadığı coğrafyaya göre farklılık göstermesinin yanında, gelenek, görenek ve dini inançlarımızda mutfaklarımızı etkileyen diğer unsurlardır.⁴⁵⁵

Yemek yemek, kültürel bir alışkanlıktır. Bir milletin kültürel alışkanlıkları, sosyo-kültürel yapının gereği olarak ortaya çıkar. Türk mutfakları dünyanın önde gelen mutfaklarından biridir. Bu zenginliğin sebeplerini yiyecek, içecek maddelerinin bolluğu ve çeşitliliği ile tarihi geçmişimize bağlayabiliriz.⁴⁵⁶

Yöresel mutfaklar özgün yapıları, lezzet ve çeşitliliğinin yanında toplumların sağlıklı beslenmelerine verdiği katkıyla ölçülür ve değerlendirilir olmuştur. Geleneksel Akdeniz beslenme kültürü, çok geniş hatlarıyla tahıl (özellikle buğday), zeytinyağı, sebze-

⁴⁵² Mustafa Talas; **Tarihi Süreçte Türk Beslenme Kültürü ve Mehmet Eröz'e Göre Türk Yemekleri**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, s. 274. <http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s18/talas.pdf>, (13.05.2007)

⁴⁵³ Nihal Kadioğlu Çevik; **Türk Mutfak Kültürü**, <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/mutfakkulturu.pdf>, (13.05.2007)

⁴⁵⁴ Erman Artun; **Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemeklerinden Örnekler**, <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/mutfakkulturu.pdf>, (13.05.2007)

⁴⁵⁵ Erman Artun, **a.g.m.** s.142

⁴⁵⁶ Mustafa Talas, **a.g.m.** s. 276

meyve, su ve süt ürünleri, baharat ve şaraba dayanmaktadır.⁴⁵⁷ Tahıl, özellikle buğday ürünleri Türk Mutfağı'nın da belirgin özelliklerinden biridir. Ekmek türleri, unlu ve hamurlu mamullerinin yanında, Bulgur, Kuskus, Yarma ve Firik gibi buğday ürünlerinin mutfağımızda en fazla kullanıldığı bölgeler Akdeniz ve Güney bölgelerimizdir.

Zeytin ve zeytinyağı geleneksel Akdeniz mutfak kültürü'nün ikinci önemli besin maddesidir. Zeytinyağı sözcüğüne ilk olarak Harzemşahlar Dönemi'nde yazılan Arapça-Türkçe "Mukaddimet Ul-Edeb" adlı sözlükte rastlanmaktadır.⁴⁵⁸

Akdeniz Beslenme sistemi içerisinde sebze-meyvenin de önem taşıdığı görülmektedir. Soğan, Pırasa, Sarımsak, beyaz ve kırmızı pancar, pazı ve bamya önemli besin maddeleridir.

Akdeniz beslenme kültürünün diğer önemli bir unsuru da üzümdür. İlk olarak Uygur çağında göze çarpan üzüm kelimesi Divan-ü Lügat-it Türk'te en çok ad geçen meyvedir.⁴⁵⁹ Bu üzümün Türkler tarafından çok eski çağlardan beri bilinmekte ve kullanılmakta olduğunun bir göstergesidir.⁴⁶⁰ Mutfağımız incelendiğinde pekmez, şıra, muska, bulama, sucuk vb. besin maddelerinin çokluğu dikkat çekmektedir.

Dünyanın en zengin mutfaklarından birine sahip olan Türk mutfağının iki önemli sebepten dolayı üstünlüğü vardır. Birincisi dünyanın en önemli coğrafyasına yerleşmiş olmaları diğeri ise, dünyadaki pek çok kültürle etkileşim içerisinde olmasıdır. Türk mutfağı, bir taraftan bozkır kültürünün esintilerini, diğer taraftan Akdeniz coğrafyasının elverişli çeşitliliğini barındırmaktadır.⁴⁶¹ Gülnar mutfak kültürü de bu sentezden izler taşımaktadır.

⁴⁵⁷ Nihal Kadioğlu Çevik, **a.g.m.**, s. 2

⁴⁵⁸ Nihal Kadioğlu Çevik, **a.g.m.**, s. 3

⁴⁵⁹ A.g.m., 4

⁴⁶⁰ Mehmet Fatih Yılmaz; **Anlambilimsel Bağlamda Divanü Lügat, 'T-Türk'te Mutfak Kültürü**, Yüksek Lisan Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2006, s. 53

⁴⁶¹ Mustafa Talas, **a.g.m.**, 281

1. Özel Günlere Ait Yemekler

a. Sac Kavurma

Küçük doğranmış etler, don yağda, sacda kavrulur. Soğan ve yeşilbiberden sonra patates ve domates eklenir. Piştikten sonra üzerine maydanoz, karabiber ve tuz serpilerek sacda servis yapılır.

b. Sacda İşkembe

İşkembe iyice yıkanır, tuzlanır. Genellikle pulları sıyrılmadan büyük parçalar halinde doğranıp saca yapıştırılarak pişirilir.

c. İşkembe Kavurması

İşkembe iyice yıkanır ve sıcak suyun içinde bekletilir, üzerindeki pullar sıyrılıp beyazlaştırılır. Yapılan bu işleme koşarlama denir. Sıyırmayanlarda çoğunluktadır. İşkembe küçük parçalar halinde doğranır. Tencerede iyice pişirildikten sonra saca alınarak yağda kavrulur. Böyle yenildiği gibi soğan, domates, yeşilbiberle de kavrulabilir.

Fotoğraf 24: İşkembe Kavurması

d. Pirzola

Zeytinyağı, yoğurt, kekik, kırmızıbiber, karabiber ve tuzdan elde edilen karışımda bekletilen pirzolalık et közde pişirilir.

e. Arabaşı

Tavuk veya av hayvanlarının eti haşlanır. Etleri küçük parçalara ayrılır ve kemikleri atılır. Aynı bir kapta tereyağında salça kavrulur ve tavuk suyu ile etinin bulunduğu tencereye eklenir. Bu kaynarken tereyağında un da kavrulur, tencereye eklenir. İstenilen miktarda acı kırmızı pul biber, tuz, limon eklenir.

Hamuru: Tencerede kaynayan suya tuz katılır ve yavaş yavaş un eklenirken bir taraftan da un topaklanmasını diye tahta çatalla ya da oklava iki el arasında dönderilerek karıştırılır. Katı bir karışım elde edilinceye kadar birkaç taşım kaynatılarak ince bir tabaka halinde geniş, yuvarlak bir tepsiye sıcakken dökülür. Bu tepsi balkona, bahçeye vs. kar üzerine, doğal ortamda soğuması ve donması için bırakılır.

Soğuk, karlı kış günlerinde içilen arabaşının (özellikle yılbaşı gecelerinde) hamuru buz gibi çorba ise çok sıcak ve acı olmalıdır. Sininin tam ortasından çorba tasının sığabileceği büyüklükte hamur çıkartılır ve buraya tas yerleştirilir. Herkes önünden, tahta kaşıkla, önce hamur alır sonra hamuru çorbaya daldırıp, çorba tasına düşürmeden ağzına götürüp çiğnemedi yutar. Hamuru düşüren kişi bir sonraki arabaşı ziyafetini evinde vermekle cezalandırılır.

f. Pekmezli Un Helvası (Öküz Helvası)

Fındık, ceviz, küncü(susam) ve un tereyağında iyice kavrulunca pekmez konulur. Katılaşp kızarana kadar kavrulmaya devam edilir. Avuç içinde sıkarak köfte gibi servis yapılır.

2. Doğum İle İlgili Yemekler

a. Loğusa Kaynarı

Karanfil, havlıcan, akbahar, karabiber, tarçın tencerede kaynatılarak, üzerine dövülmüş ceviz serpilir ve misafirlere ikram edilir.

b. Hedik (Börtme)

Fasulye, buğday, nohut, fıstık, üzücü bir tencerede kaynatılır. Servis yapılırken isteğe göre üzerine susam, çıtlık veya kavrulmuş fıstık serpilir.

c. Pelize

Sulandırılmış pekmeze nişasta konularak koyulaşana kadar pişirilir. İçine badem, ceviz ve sıvı yağ konulur. Kâselerde servis yapılır.

3. Düğün Yemekleri

a. Keşkek

Gülzar ve köylerinde düğünlerde sıkça yapılan yemeklerden biridir. Kazanlarda ısıtılan suya dövme ilave edilir. Bu arada kazanın dibi tutmaması için biraz yağ ilave edilir. Tuzu da atılan yemek özleşene kadar pişirilir. Başka bir kaptaki eritilen tereyağı yemeğe ilave edilir.

Fotoğraf 25: Keşkek

b. Yahni (Nahni)

Yağda soğan kavrulur. Üzerine kırmızıbiber, domates ve biber salçası eklenir. Bu arada başka bir kapta haşlanan kemikli et ve nohut da soğanlı karışıma eklenir. Yemek özleştikten sonra üzerine karabiber serpilir. Keşkekle birlikte servis yapılır.

c. Yüksük Çorbası

Kıyılmış soğan, kıyma, soğan, maydanoz, kırmızıbiber, karabiber, nane, tuz ve salça bir kapta karıştırılır. Bu arada önceden yapılan hamur beze haline getirilerek oklava yardımıyla ince ince açılır. Kare şeklinde kesilen hamur parçalarının içine hazırlanan harçlardan konarak kare şeklinde hamur parçaları köşelerinden kapatılır.

Bunlar yapılırken diğer taraftan nohut ve kemikli et pişirilir. Kazana konan yağ, domates, biber salçası kavrulur. Üzerine hamur parçaları ve nohut, et eklenir. Üzerine tereyağı ve nane eklenir.

d. Erecep (Gelin Önü) Tatlısı

Fıstık, fındık, ceviz, küncü(susam) ve tarçın karıştırılır. Yufka ekmek ufalanır ve tepsiye dizilir. Üzerine karışım serpilir. Bu işlem üç kez tekrarlanır. Tereyağı eritilip pekmeze karıştırılarak tepsinin üzerine dökülür. Bu tatlıyı eskiden kız evi, gelin giden kızlarına düğün gecesini için gönderirmiş.

4. Ölüm Törenleri ile İlgili Yemekler

a. Bişi

Bişi iki türlü yapılır. Birincisi, mayalı hamurla açılan bezeler sacda pişirildikten sonra tereyağlı pekmeze batırılır ve ikram edilir. İkincisinde ise açılan hamur, yağda kızartılır ve tereyağlı ılık pekmeze batırılır.

5. Mersin/Gülnar'da Mahalli Yemekler

a. Bat rk

İnce bulgur (d ğ rc k) rendelenmiş domateste ıslatılır. D v lm ş fıstık ve susam, (isteğe göre ceviz, menengiç,  etene) soğan, salça, yeşilbiber, kırmızıbiber, kuru nane, kuru fesleğen, tuz iyice yoğrulur. Salatalık, maydanoz ve bol limonla köfte haline getirilir. İçine soğuk su katılarak çorba kıvamına getirilir.  zerine haşlanmış lahana, asma yaprağı, marul eklenip servis yapılır.

b.  leme  (Dutma )  orbas 

Nane, domates ve biber salçası yağda kavurup üzerine su eklenir. Bu su kaynarken ayrı bir kaba un koyulur. Unun  zerine elle biraz su serpilir ve karıştırılır. Oluşan un topakları ve haşlanmış yeşil mercimek ya da  l b  (b r lce) kaynayan suya eklenip pişirilir. Genellikle hastalara içirilir.

c. Hamur  orbas 

Un, su ve tuzdan hamur yapılır. Bu hamur s rt l r.⁴⁶² Küçük küçük kesilir. Ya da unun üzerine biraz su serpilir. Biraz unlu küçük hamur par ac klar  elde edilir. Hamur parçaları elekten geçirilerek undan ayrılır. Nane, domates ve biber salçası yağda kavurup üzerine su eklenir. Kaynayan suya hamur parçacıkları eklenip pişirilir. İsteğe bağlı olarak, nohut ve  l b yle de pişirilebilir. Bu yemeğin özelliği üzerine sıra(meletura) atılarak yenmesidir.⁴⁶³

d. Ekmek  orbas 

Salça, nane ve biraz un, yağda kavrulur. İçine et suyu eklenir ve kaynayınca yufka ekmek k  larak servis yapılır.

e. Erişte  orbası

Yufka ekmek kalınca a  lır ve iki tarafı da az pişirilir. Yufka, rulo yapılarak ince ince kesilir.  zerine un serpilip karıştırılır. Salça ve nane yağda kavrulur. İçine et suyu

⁴⁶² **Hamur sürtmek:** Gülnar'da hamuru küçük bezeler haline getirdikten sonra hamurun el ile kalem kalınlığında çubuklara dönüştürülmesi.

⁴⁶³ **S ra(meletura):**Bir tür baharat.

eklenir. Et suyu kaynayınca kesilen erişteler içine atılır. İstenirse, nohut ve  l b yle de pişirilebilir.

f. Yağlı Bulamaç orbası

Un tereyağında kavrulur. Bu karışım soğuk su ile çırpılır ve kaynamaya bırakılır. Çorbanın  zeri için yağda, salça, nane, kırmızıbiber kavrulur. orba piştikten sonra bu sos üzerine dökülür. Hafif bir çorba olduğu için genelde hastalara içirilir.

g. Sütlü Bulamaç orbası

Süt sulandırılıp unla çırpılır ve kaynamaya bırakılır. Muhallebi kıvamına gelince k selere alınır. Sadece tereyağı ya da tereyağında kavrulmuş nane ve kırmızıbiber üzerine dökülür. Bu muhallebi kıvamındaki çorba özellikle yeni doğum yapmış kadına içirilir.

h. Bulgur orbası

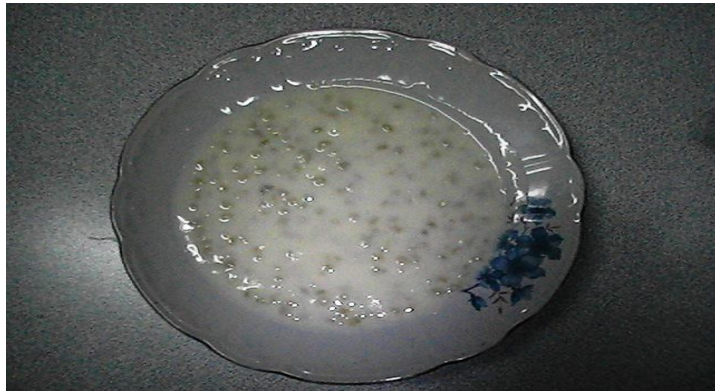
Tereyağında salça, kırmızıbiber ve nane kavrulur. Su eklenir. Kaynayan suya bulgur atılıp pişirilir.

ı. Yarma orbası

Yarmalar (buğday yarması, nohut yarması, maş yarması,  l b  yarması, fasulye yarması) bol suda haşlanır. Başka bir kapta tereyağında soğan, salça, kırmızıbiber ve nane kavrulur. Bu sos kaynayan çorbaya katılır ve bir süre daha pişirilir.

i. Sütlü Yarma orbası

Buğday yarması suda haşlanır. Süt eklenerek pişirilir. İstenirse nohutta konulabilir.

Fotoğraf 26: Sütlü Yarma orbası

j. Ayran Çorbası

Buğday yarması, suda haşlanır. Yarma piştikten sonra haşlanmış nohut, pancar yaprağı ve taze nane ya da yarpız(yabani nane)eklenir. Biraz pişirilip soğumaya bırakılır. Soğuyunca ayran, isteğe bağlı olarak kekik ve sarımsak, eklenir. İsteğe bağlı olarak hamur yoğurulur. Nohut büyüklüğünde küçük küçük doğranır ve tereyağında kızartılıp ayran çorbasına eklenir.

k. Ekşi Tarhana Çorbası

Yazdan hazırlanılan ekşi yoğurtlu, buğday dövmesinden yapılan, tarhana önceden ıslatılır. Suda iyice pişirilir. Soğan, salça, nane, kekik yağda kavrularak tarhanaya eklenir. İstenirse nohut ya da ülübü de konur.

l.Sütlü Tarhana Çorbası

Yazdan hazırlanılan, buğday dövmesinden yapılan, sütlü tarhana önceden ıslatılır. Suda iyice pişirilir. Biraz da süt eklenip üzerine kırmızıbiber serpilerek servis yapılır. İstenirse nohut da konur.

m. Maş Çorbası

Maş, su da haşlanır. Suyun üzerine toplanan kabukları alınır. Haşlanan maş elekten geçirilir. Başka bir kapta soğan ve salça yağda kavrulur ve maşa katılır. Biraz kaynadıktan sonra tereyağında kavrulmuş un çorbaya eklenir ve pişirilir.

n. Topalak Çorbası

Yağsız kıyma, düğürcük(köftelik ince bulgur),soğan, salça, karabiber, kırmızıbiber, kimyon, un ve yumurta yoğrulur. Oluşan bu köfteden küçük parçalar alınıp yuvarlanır. Kemikli et ve nohut da pişirilir. Ayrı bir tencerede soğan ve salça kavrulur ve üzerine et, et suyu, nohut ve yuvarlanmış köfteler de katılarak pişirilir. Bu yemeği daha çok özel günlerde kadınlar bir araya gelerek yapar.

o. Badem Çağlası Yemeği

Soğan, salça, kırmızıbiber ve domates kurusu yağda kavrulur. Çağlanın çekirdeği çıkartılır ve çağla doğranır. Bu da biraz kavrulur. Üzerine su eklenir ve çağlalar yumuşayınca kadar pişirilir.

ö. Kayısı Kuru Yemeği

Haşlanmış et, nohut, ıslanmış kuru kayısı ve kırmızıbiber pekmezli ya da şekerli suda pişirilir.

p. Manalak Yemeği

Soğan, yeşilbiber ve domates kavrulur. Kartlaşmış salatalık ve taze fasulyede biraz kavrulduktan sonra su eklenerek pişirilir.

r. Zıplak (Haşlanmış Pancar)

Şeker pancarı yumrusu haşlanır, dilimlenir. Dilimlerin üzerine tuz, kırmızıbiber ve sumak atılır.

s. Pancar Yemeği

Nohut ve pancar aynı tencerede haşlanır. Böylece nohut, pancarın şekerini emer. Pancar ince ince doğranır. Ayrı bir kapta yağda soğan ve salça kavrulur, haşlanmış nohut ve pancarla karıştırılıp pişirilir. İsteğe göre sarımsaklı yoğurtla servis yapılır. İstenirse haşlanıp doğranmış pancarla bulgur pilavı da yapılır.

ş. Sıyirtmaç

Ülübü haşlanır. Üzerine sumak, tuz ve kırmızıbiber atılır.

t. Çukurçanak Yemekleri

Bir mantar çeşidi olan çukurçanak iyice yıkanır, haşlanır. Soğan, yeşilbiber, domates çukurçanak yağda kavrulur. İstenirse bu kavurmanın üzerine yumurta kırılır. Haşlanmış çukurçanaklı bulgur pilavı da yapılır.

u. Kuzu Göbeği

Bir mantar çeşidi olan kuzugöbeği, çukurçanak gibi kavrulur. İstenirse üzerine yumurta kırılır. Şişe dizilip közde de pişirilir.

ü. Sütü Kabak Tatlısı

Bal kabağı haşlanır ve iyice ezilir. Süt ve şeker eklenip pişirilir. Üzerine ceviz serpilir ve süs olarak tüketilir.

E. GÜNLÜK YAŞAYIŞ İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

1. Günlerle İlgili İnanışlar

- Salı günü bir işe başlanırsa sallanır kalır, çarşamba günü başlanırsa çarpılır kalır.⁴⁶⁴
- Salı günü yola çıkmaz ve yolculuk edilmez.⁴⁶⁵
- Çarşamba günü yorgan kaplanmaz.⁴⁶⁶
- Çok ağlayan çocukların ağzına çarşamba günü çarık çarpılır.⁴⁶⁷
- Cuma günü soğan yenmez.⁴⁶⁸
- Cuma günü ev süpürülmez, dikiş dikilmez.⁴⁶⁹
- İkinci vakti uyuyanın kısmetinin kapanacağına inanılır.⁴⁷⁰
- İkindiden sonra evden ekşi, acı ve siyah şeyler alınıp verilmez.⁴⁷¹
- İkinci üzeri bir komşunun diğer komşudan ateş alması iyi sayılmaz.⁴⁷²
- Gece sakız çiğneyen ölü kemiği yemiş sayılır.⁴⁷³
- Gece aynaya bakılırsa insanın, ömrü kısa olur.⁴⁷⁴
- Sabahleyin yataktan güneş doğduktan sonra kalkandan toprak davacı olur.⁴⁷⁵
- Gece ateş, tuz biber, soğan verilmez.⁴⁷⁶
- Gece kara tavuk veya kara kazan verilmez.⁴⁷⁷
- İkinci ile sabah arasında evden dışarıya bir şey verilirse; evden malın kaybolacağına inanılır.⁴⁷⁸
- Arefe günü, akşam ezanından sabah gün ağarmaya kadar pınarlardan ve çeşmelerden ebizemzem (zemzem suyu) aktığına inanılır. Bu yüzden herkes kapları doldurur. Bayramda misafirlere bu sudan ikram edilir.⁴⁷⁹

⁴⁶⁴ Hasan Öküzücü, **Yarmasu Köyü**, 1920 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi

⁴⁶⁵ Durmuş Ali Çelik, **Uluhtu Köyü** 1950 Doğumlu, Okuryazar, Serbest Meslek

⁴⁶⁶ Ali Aydın, **Gezende Köyü**, 1954 Doğumlu, Okuryazar, Esnaf

⁴⁶⁷ Murat Çalık, **Yeniceköy Köyü**, 1965 Doğumlu, Okuryazar, Bakkal

⁴⁶⁸ Fatma Yıldız, **Mollaömerli Köyü**, 1975 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

⁴⁶⁹ Fatma Yıldız, **Mollaömerli Köyü**, 1975 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

⁴⁷⁰ İlker Ay, **Gülner Merkez**, 1981 Doğumlu, Lise Mezunu, Eczacı Kalfası

⁴⁷¹ Ali Ak, **Konur Köyü**, 1945 Doğumlu, Okuryazar, Serbest Meslek

⁴⁷² Mustafa Köndan, **Köseçobanlı Beldesi**, 1928 Doğumlu, Okuryazar, Değirmenci

⁴⁷³ Ali Yel, **Koçaşlı Köyü**, 1979 Doğumlu, Okuryazar, Tüpeçi

⁴⁷⁴ Kazım Kırangıç, **Kavakoluğu Köyü**, 1927 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Esnaf

⁴⁷⁵ Cemal Şarlak, **İşikli Köyü**, 1960 Doğumlu, Eğ. Fak. Öğretmen

⁴⁷⁶ Muhammed Ay, **Çukurasma Köyü**, 1952 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli

⁴⁷⁷ Fatma Özkan, **Gülner Merkez**, 1958 Doğumlu, Okur Yazar, Ev Hanımı

⁴⁷⁸ Gülseren Baş, **Mollaömerli Köyü**, 1975 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur

2. Hayvanlarla İlgili İnanışlar

- Hayvanların ve insanların alnında karışık renkte saç olursa uğursuzluk sayılır.⁴⁸⁰
- Eve bir böcek girerse misafir geleceğine inanılır.⁴⁸¹
- Hayvanlara nazar değince, nazar değdiği sanılan kişi, hayvanın ağzına tükürür.⁴⁸²
- Akşamları komşulara süt verilmez verildiği takdirde sütü verilen hayvanın öleceğine inanılır.⁴⁸³
- Eve konan baykuş iyi sayılmaz.⁴⁸⁴
- Gece çakal yedi defa ulursa o yerde bir insan ölür.⁴⁸⁵
- Karga sayısı artarsa kışın soğuk olacağına inanılır.⁴⁸⁶
- Yumurtlayan tavuk ötüncü bir adam öleceğine inanılır ve hemen kesilir.⁴⁸⁷
- Beyaz at ve horoz eve bereket getirir.⁴⁸⁸
- Şeytanın horoz sesinden kaçtığına inanılır ve her evde birer horoz beslenir.⁴⁸⁹
- Evde güvercin, tavşan ve siyah kedi, köpek beslenmez.
- Tavuğa kiş dersin misafir gelir.⁴⁹⁰
- Yolda yürürken insanın önüne yılan çıkarsa o yolun uğurlu, kaplumbağa çıkarsa uğursuz olduğuna inanılır.⁴⁹¹
- Yolcunun önünden tavşan geçerse uğursuz sayılır.⁴⁹²
- Güvercin eve uğursuzluk getirir.⁴⁹³
- Yaz aylarında yaban arısı çok olursa, kışın sert geçeceğine inanılır.⁴⁹⁴

⁴⁷⁹ Fatma Saadet Bilir, **Orta Asya'dan Toroslara Gülnar (Dil, Kültür, Toplumsal Yaşam)**, s. 72

⁴⁸⁰ Ahmet Özkan, **Gülnar Merkez** 1926 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi

⁴⁸¹ Hatice Çolak, **Gülnar Merkez** 1938 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁴⁸² Kamil Özkan, **Gülnar Merkez** 1958 Doğumlu, Lise Mezunu, Emekli

⁴⁸³ Ahmet Ünsal, **Çavuşlar Köyü**, 1926 Doğumlu, Okuryazar, Serbest Meslek

⁴⁸⁴ Gönül Altan, **Gülnar Merkez**, 1981 Doğumlu, Lise Mezunu, Ev Hanımı

⁴⁸⁵ Ayşe Cığır, **Gülnar Merkez**, 1979 Doğumlu, Lise Mezunu, Ev Kızı

⁴⁸⁶ Mehmet Kından, **Gülnar Merkez**, 1934 Doğumlu, Okuryazar, Kasap

⁴⁸⁷ Mehmet Eser, **Mersin**, 1940 Doğumlu, Yüksekokul, Harita Mühendisi

⁴⁸⁸ Halime Özkan, **Işık Köyü**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli Memur

⁴⁸⁹ İbrahim Toka, **Gülnar Merkez**, 1924 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi

⁴⁹⁰ Süleyman Baş, **Gülnar Merkez**, 1948 Doğumlu, Okuryazar, Taksici

⁴⁹¹ Hasan Kından, **Gülnar Merkez**, 1945 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁴⁹² Eyüp Akdi, **Konur Köyü**, 1952 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁴⁹³ Fatma Saadet Bilir, **Merv'den Anaypazar'na Gülnar**, s. 197

⁴⁹⁴ gös. yer

3.Nazarla İlgili İnanışlar

- Tarla veya bahçedeki mahsule nazar değmemesi için yüksek bir yere kemik bırakılır veya kırmızı bir bez parçası bir ağaca asılır.⁴⁹⁵
- Vücutlarında bariz farklılıklar olanların örneğin dişleri seyrek olanların, gözleri renkli olanların, iri yapılı olanların nazarının değeceğine inanılır.⁴⁹⁶
- Üstünde nazar olan kişiler, nazarı değen kişinin çamaşırından bir parça alarak yakarlar ve ç›kan duman› içlerine çekerler.⁴⁹⁷
- Nazarı değen kişinin bastığı yer bıçakla kesilir.⁴⁹⁸
- Nazarı değecek kişni ağzına tükürülür.⁴⁹⁹
- Kurşun dökülür, nazarlık takılır.⁵⁰⁰
- Üzerlik otundan duvar süsü yapılr ve evin girişine asılır.⁵⁰¹
- Nazar değdiğine inanılan kişinin başında üç defa ihlâs, bir defa fatiha sureleri okunarak dolandırılan şap ateşe atılır ve soğuması beklenir. Şap bıçakla kesilirken “kestim kestim kötü konuşanların dilini kestim” denir. Bu işlem genelde Çarşamba günleri yapılr.⁵⁰²
- Çocuklara nazar değdiğinde bir parça tuz, başın üzerinde gezdirilir ve ateşe atılır. Çocuk yanan tuzun üzerinde gezdirilir.⁵⁰³
- Soğan, sarımsak, tuz ve yedi parça küçük bez bir kaba konur ve ısıtılır. Bu parçalarla hastanın başı ve sırt› s›vazlanır.⁵⁰⁴
- Çamaşır ipi üçgen şeklinde bağlanırsa nazar değeceğine inanılır.⁵⁰⁵
- Yayıta ayran yapılırken, köpürür bir türlü toplanmazsa; üzerine gelen kişinin nazarı değdiği düşünülür, bastığı yerden biraz toprak alınır ve yayığın çevresine serpilir.⁵⁰⁶

⁴⁹⁵ İbrahim Çınar, **Gülner Merkez**, 1942 Doğumlu, Okuryazar Değil, Çiftçi

⁴⁹⁶ Gürcü Özkan, **Işık Köyü**, 1928 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁴⁹⁷ İraz Zeydan, **Gülner Merkez**, 1945 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

⁴⁹⁸ Fatma K›ndan, **Gülner Merkez**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı

⁴⁹⁹ Mualla Y›lmaz, **Gülner Merkez**, 1941 Doğumlu, Okur Yazar Değil, Ev Hanımı

⁵⁰⁰ Hasan Hüseyin K›ndan, **Gülner Merkez**, 1981 Doğumlu, Eğitim Fak., Öğretmen

⁵⁰¹ Durmuş Ali Güvenç, **Gülner Merkez**, 1937 Doğumlu, Okur Yazar, Emekli

⁵⁰² İlknur Özcan, **Gülner Merkez**, 1978 Doğumlu, Lise Mezunu, Ev Hanımı

⁵⁰³ Ganimet Eser, **Gülner Merkez**, 1940 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

⁵⁰⁴ Kemal Çetin, **Tepeköy Köyü**, 1929 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Çiftçi

⁵⁰⁵ Hatice Gündoğdu, **Gülner Merkez**, 1935 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁵⁰⁶ Fatma Saadet Bilir, **Orta Asya’dan Toroslara Gülner (Dil, Kültür, Toplumsal Yaşam)** s. 93

Fotoğraf 27: Kapı Üstüne Asılan Üzerlik

Fotoğraf 28: Duvara Asılmış Üzerlik

4.Doğa Olayları İle İlgili İnanışlar

- Dolu yağdığı sırada üç defa “anamın ilkisin” denirse veya dolu tanesi bıçakla üç defa kesilirse dolunun duracağına inanılır.⁵⁰⁷
- Ceviz dikenin öleceğine inanılır.⁵⁰⁸
- Cenaze töreni sırasında kefene yağmur damlasının değmemesine özen gösterilir.⁵⁰⁹ Aksi takdirde yağmurun durmayacağına inanılır.
- Deve yünü olan eve yıldırım düşmeyeceğine inanılır.⁵¹⁰
- Kavak ağacı yapraklarını tepesinden dökerse; kışın uzun süreceğine, aşağıdan dökerse kışın kısa süreceğine inanılır.⁵¹¹
- Dut ağacından düşmek hoş karşılanmaz ve düşen kişinin eşek olacağına inanılır.⁵¹²

⁵⁰⁷ Nasibe Sarar, **Gülner Merkez** 1940 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁵⁰⁸ Hayri Burgutoğlu, **Gülner Merkez** 1944 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁵⁰⁹ Yavuz Altan, **Gülner Merkez** 1975 Doğumlu, Lise Mezunu, Esnaf

⁵¹⁰ Gülsüm Güvenç, **Gülner Merkez** 1937 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı

⁵¹¹ Zahide Akdi, **Gülner Merkez** 1956 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

⁵¹² Mehmet Köse, **Gülner Merkez** 1940 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜLNAR İLÇESİ'NDEKİ TARİHİ YERLER VE ZİYARET YERLERİ

A.TARİHİ YERLER

1.Kaleler

a. Meydancık Kalesi

Gülnar'dan 10 km uzakta Tırnak Köyü yakınlarında sarp bir tepenin 750 m uzunluğunda 150 m genişliğindeki düzlüğünde yer alır.⁵¹³ 1971–1994 yılları arasında Fransız arkeoloji ekibinin yaptığı incelemelerde kalenin, M.Ö VI. ve VII. Yüzyıllarda Luvi kral ailesi tarafından kurulduğu, M.Ö V. ve IV. Yüzyıllarda ise şehrin Persler tarafından askeri ve idari amaçlı kullanıldığı, M.Ö III. ve II. Yüzyıllarda kaleye hâkim olan Mısır krallarının burayı garnizon olarak kullandıkları anlaşılmıştır.⁵¹⁴

Anıtsal giriş kapısı, tepenin doğu eteğinde bulunan mezar, Pers kabartmaları ve konak önemli kalıntılardır.

Fotoğraf 29: Meydancık Kalesi

⁵¹³ Mersin İl Turizm Müdürlüğü Turizm İl Envanteri, 1997, s. 107

⁵¹⁴ Fatma Saadet Bilir, Merv'den Anaypazarına Gülnar, s. 117–120

2. Türbeler

a. Ahmet Yakup Halife ve Şeyh Süleyman Bin Ahmet Türbesi (Yedi Yatarlar)

Taşoluk Köyü'nde yer alan türbe Gülnar'a 21 km uzaklıktadır. 1217 yılında buraya geldiği tespit edilen⁵¹⁵ Yakup Halife ve eşi ile Şeyh Süleyman Bin Ahmet'in mezarları burada bulunmaktadır. Türbenin birinde Ahmet Yakup Halife, Şeyh Süleyman Bin Ahmet yatıyor. 3x3 ölçüsündeki türbede bulunan dört sandukanın aile fertlerine kapının dışında solda bulunan mezarın ise Ahmet Halife'nin hanımına ait olduğu sanılmaktadır. Buradaki mezarlıkta Osmanlı tipi mezar taşları, açık bir müze görünümünde olup, yoğun bir ziyaretçi akınına uğramaktadır.

b. Bozca Şih Türbesi

Kuskan Beldesi'nde yer alan türbenin yanında bir kuyu ve çeşme bulunmaktadır. Karamanoğulları zamanında onarılan türbeye çevre insanı yoğun bir ilgi göstermektedir. Rumi 973 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından yaptırıldığı rivayet edilmektedir. Zat'ın isminin Mustafa olduğu ifade edilmekte türbedeki diğer 5 mezarda kimlerin yattığı bilinmemektedir. Türbe taştan kare biçiminde yapılmış olup, Selçuklu karakterlidir. 20–25 metre mesafede bir çeşme vardır. Rivayetine göre, Karamanoğlu Mehmet bey Anamur Kalesini almak için giderken bu zat'a uğrar. Bu zat küçük bir tencere ile yaptığı pilav yemeğiyle bütün askeri doyurur. Küçük bir tas arpayla da askerin atlarını doyurur. Aynı miktarda pilav tencerede, arpa da tasta kalır. Karamanoğlu Mehmet Bey'e "Kalemin anahtarı elinizdedir" der. Karamanoğlu Mehmet Bey Kaleyi alır. Halkın bakımını yaptığı türbeyi 200–250 kişi ziyaret etmektedir.⁵¹⁶

c. Dumrul Seydi Türbesi

Kitabesi olmadığı için fazla bilgi sahibi olunamayan türbeye halk arasında “Yanık Dede Türbesi” denilmektedir. Bunun sebebi türbenin ahşap kaplamasının yangında tamamen

⁵¹⁵ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e**, s. 124

⁵¹⁶ Yaşar Kalafat; **Adana ve Çevresinde Türbelerimiz**,
http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_3/kalafat.php, (26.05.2007)

yanmas›dır. Delikkaya köyü s›n›rlar› içinde yer alan türbede iki sanduka ve iki küçük mezar yer almaktadır.

d. Şeyhömer Türbesi

Şeyhömer Köyü'nde yer alan türbenin Buharalı Şeyhömer adlı bir medreseliye ait olduğu sanılmaktadır. Türbe sekizgen planlıdır ve nakışlı üç penceresi bulunmaktadır. Şeyh Ömer Sultan'ın türbesi 1233 yılında Karamanoğulları tarafından yaptırılmıştır. Türbe Selçuklu mimari sitilinde kubbeli tek kapılı geometrik pencereli taş yapıdır. Dilek dilemek ve dua etmek amacıyla ziyaret amacıyla ziyaret edilir. Çeşitli menkıbeleri vardır. Anamur Kalesini tek başına aldığı ve Kale anahtarını Mehmet Ali Paşa'ya takdim ettiği anlatılır. 1974 yılında Kıbrıs Barış Hareketi ve Azerbaycan'ı Rus askerlerinin işgalinde başını kabirden kaldırıp bizzat oralarda savaştığı, türbenin üzerindeki taze kan lekelerinden anlaşıldığı ifade edilmektedir. Buna mümasil başka menkıbeleri de vardır. Bakımı köylüler tarafından yapılan türbenin, yılda yaklaşık 1000–1500 ziyaretçisi olmaktadır.⁵¹⁷ Türbede yattığı inanılan Şeyhömer ile ilgili, yazar Fatma Saadet Bilir şu efsaneden bahsetmektedir.

Karaman Beyi ordusuyla Anamur'un Mamuriye Kalesi'ni fethetmek üzere geçerken akşam olduğu için bu köyde konaklamış. Şeyhömer, Karaman Beyi'ni ve askerlerini ağırlamış. Nereye gideceklerini anlattıktan sonra Karaman Beyi:

— Baba, sen bizi burada misafir ettin ama bize ne yedireceksin? Hayvanlar›m›za arpa, saman nereden bulacağız, diye sormuş.

Şeyhömer gülerek:

— İşte bir tencere yemek, işte bir tas arpa, bir torba saman diye cevap verince Karaman Beyi kahkahayla gülmüş.

Şeyhömer:

— Ben hepinize yetiririm, demiş.

Evvela bir tas arpa ile bir torba samanı ortaya koymuş. Bütün askerler torbalarını doldurmuşlar ama tas ve torba öylece dolu kalmış. Sonra sofraya oturmuşlar. Bir tencere yemeği ortaya koyan Şeyhömer, askerlerin tabaklarını doldurmuş. Askerler sofradan kalkmışlar, tenceredeki yemek hiç alınmamış gibi dolu kalmış.

⁵¹⁷ Yaşar Kalafat, **Adana ve Çevresinde Türbelerimiz**,
http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_3/kalafat.php, (26.05.2007)

Sabah olunca Karaman Beyi Şeyhömer'e

— Baba sen bizimle gel, bize dua edersin, demiş.

— Peki, siz şimdi gidin, ben arkanızdan yetişirim, demiş, onları uğurlamış. Sonra kılıcını kuşanmış, başka bir yoldan Mamuriye Kalesi'ne varmış. Kaleyi fethetmek için bir  are düşünmüş. Gece olunca kalenin civarında bulunan mandaların boynuzlarına mumlar yakıp denize salmış. Aynı şekilde boynuzlarına mumlar yaktığı dağ keçileri ile geyikleri etrafa salıvermiş. Kalenin denizden ve karadan sarıldığını gören k firler korkudan titrerlerken Şeyhömer elinde kılıcıyla kalenin kapısından içeri girmiş. K firlerin hepsi teslim olmuşlar. Kalenin anahtarını alan Şeyhömer geriye dönmüş. Anamur ile Aksaz arasındaki şimdi Yarengediği denilen yerde, Karaman Beyi ile karşılaşmışlar. Karaman Beyi çok şaşırmış:

— ok tuhaf erenler, demiş. Seni biz iki günlük uzakta bırakmıştık. şimdi de burada karşılaşıyoruz. Bu nasıl şey?

— Size zahmet vermemesi için kaleyi fethettim, al anahtarı, demiş, Şeyhömer. Karaman Beyi hayret içinde:

— Sen makamına git baba, ben kaleyi gezeyim, yanına gelirim, demiş, ordusuyla kaleye gitmiş. Kalenin içinde bir cami inşa ettirmiş. Askerlerinin bir kısmını orada bırakıp İşlamiyet'i oraya da yaymış. Dönüşte Şeyhömer'in evine konuk olmuş. şimdi Şeyhömer'in yattığı türbeyi yaptırmış, vakıflar bırakmış. Şeyhömer, öldükten sonra bu türbeye defnedilmiş.⁵¹⁸

e. Şeyh İsa Türbesi

İşıklı Köyü'nde bulunan türbe 4x4 m ebatlarında kesme taştan yapılmıştır. Şeyh İsa Hanifi Dede ve Şeyh  mer'in kardeş oldukları bu üç ermişin Hz. Muhammed'in soyundan geldiği inancı yaygındır. Selçuklu Türkleri döneminde yapıldığı ifade edilmektedir. Kesme taştan yapılmış kubbeli bir türbe olup mezarlık içerisindedir. Buraya dilekte bulunmak, bazı hastalıklara şifa aramak,  ocuk sahibi olmak hayırlı askerlik görevleri ve dua etmek amacıyla gidilir. Düşmanla savaşırken atının ayaklarından çıkan tozun bir bulut oluşturup düşmanı helak ettiği için bu köye

⁵¹⁸Fatma Saadet Bilir, **a.g.e** ss. 128–130

Tozkovan denildiği rivayet edilir. Bakımı köylü tarafından yapılan türbenin yıllık ziyaretçi sayı 300–500 kişi civarındadır.⁵¹⁹

Fotoğraf 30: Şeyh İsa Türbesi

f. Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi

Şeyh Ali, Semerkant’da doğuştur. Doğduğu tarih kesin olarak bilinmemektedir. Baba tarafından Peygamber sülalesinden geldiğine inanılan Semerkandi yedi yaşında Kur’anı ezberlemiş, on iki yaşında Kur’anı on iki usule göre okuyabilecek kadar kendini yetiştirmiştir. Yirmi yaşında Kâbe’ye giden Semerkandi Arap dili, hadis ve tefsir dersleri almıştır. 1432 yılında Larende’ye gelen Semerkandi burada Bahr-ul Ülum adlı tefsirini kaleme almış oradan bugün Gülnar sınırları içerisinde yer alan Zeyne’ye gelerek yerleşmiştir. 1455–1457 yılları arasında vefat ettiği sanılan Semerkandi bilime olan saygısını “Akl ile nakl karşılaşıncı akıl tercih edilir.” ifadesiyle belirtmiştir.⁵²⁰

⁵¹⁹ Yaşar Kalafat, **Adana ve Çevresinde Türbelerimiz**, http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_3/kalafat.php, (26.05.2007)

⁵²⁰ Fatma Saadet Bilir, **a.g.e** ss. 130–140

Şeyh Aliyy-i Semerkandi, Zeynî Tarikatı'nın⁵²¹ şeyhi idi. Bu tarikatı Horasan'ın Haf Kasabasında doğan Zey-ed-din Ebu Bekr kurmuştur.

Gölnar-Mut karayolu üzerinde Zeyne Kasabasında yer alan türbenin yanında mescid, zaviye, Ahmet Paşazâde Musa Bey Camii ve kabristan yer almaktadır. Mescid sekiz ahşap sütun üzerine yapılmış olup, zambak figürleri dikkat çekmektedir. Mescidin içten uzunluğu 8,85x12,85 metredir.

1746 yılında Zeyne'den geçen Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde burası ile ilgili olarak, "Burada cennetten örnek bir âsitânedede Hz. Peygamberin mübarek sülalesinden Büyük Şeyh ve Kuttub Aliyy-i Semerkandî yedi evlâdile beraber altın alemlî, büyük bir kubbe altında medfundurlar. Bu zaviyenin Zeynî tarıkına mensup 300 kadar fukarası vardı." diye bahsetmektedir.⁵²²

Fotoğraf 31: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi

⁵²¹ **Zeynî Tarikatı:** Mensupları arasında Molla Fenârî, Aşıkpaşazâde ve Zenbilli Ali Efendi gibi ulemeden isimlerin bulunduğu tarikat, Fatih Dönemi İstanbul'unun yegâne tasavvuf müessesesidir. Ekrem Işın (2007) **Tarikatların İstanbul'da Gündelik Hayatı Şekillendirmesi Üzerine Bazı Notlar (15.-17. Y.Y.).** <http://www.osmanli.org.tr/osmanlitasavvufu-8-197.html> (26.04.2007) Osmanlı padişahlarından Yıldırım Bayezîd ve Çelebi Mehmet'te bu tarikata mensuptur. **Alevilik ve Anadolu** (2007). <http://www.karacaahmet.com/arastirma.asp?id=6> (26.04.2007)

⁵²² Fatma Saadet Bilir, **a.g.e.**, s. 144

Türbenin üzeri ahşap bir çatı ile kaplıdır. Altıgen piramidal çatı ile kaplı olan kesim sadece zata ait olan kesimdir. Duvarları taştandır. Müştemilatında bir mescit vardır. Burası çeşitli yaraların tedavisi, hastalıklardan kurtulmak, dileklerde bulunmak için ziyaret edilir. Bu zatın uzun süre bu yörede çobanlık yaptığı, çevresini irşat edip talebe okuttuğu, susuzluk çeken bölgeye asası ile su çıkardığı rivayet edilir. Zatın, Bahrud Ulune isimli bir tefsir eseri vardır. Bakımın» belediye yapmakta olup, yılda 10.000 kişi tarafından ziyaret edilmektedir.⁵²³

Fotoğraf 32: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'ndeki Sandukalar

3. Yaylalar

a. Bardat Yaylası

Denizden yüksekliği 1250 metre olan yayla, Gezende Köyü'ndedir. Temiz havası, doğal suları ile ziyaretçilerin uğrak yeridir. Ayrıca kurulan pazarda satılan organik ürünlerde

⁵²³ Yaşar Kalafat, **Adana ve Çevresinde Türbelerimiz**, http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_3/kalafat.php, (26.05.2007)

gelenler tarafından yoğun ilgi görmektedir. Bakırcılık, semercilik, demircilik gibi yok olmaya yüz tutmuş el zanaatlarının son örneklerini de burada bulmak mümkündür.

b. Söğüt Yaylası

Denizden yüksekliği 1400 metre olan yayla Halifeler Köyü'nün yaylasıdır. Yayla'da 500 yıllık ulu çınarlar gelenleri hayretler içinde bırakacak kadar güzeldir.

c. Akçayayla

Gülne'r'a 5 km uzaklıkta Aydın'ın karayolu üzerindedir. Kaynak suları bulunan yayla da Yayla seracılığı yapılmaktadır.

4. Piknik Alanları

a. Bolyaran Ormanları

Bolyaran Köyü yolu üstünde yer alan ormanlık alan, doğal güzelliği ile yazın olduğu kadar kışında ziyaretçi akınına uğramaktadır.

Fotoğraf 33: Bolyaran Ormanları

b. Menekşe Mağarası

1991 yılında turizme açılan mağara Bozağaç'tan 7 km sonra Aydıncık karayolu üzerinde yer almaktadır.

c. Şeyh Ali Pınarı

Rivayete göre, Şeyh Aliyy-i Semerkandi Hz. Peygamberin verdiği asayı fırlatmış. Asa Zeyne'de bugünkü pınarın bulunduğu yere düşmüş, halk bu yüzden buraya Şeyh Ali Pınarı adını vermiş.⁵²⁴

Fotoğraf 34: Şeyh Ali Pınarı ve Tarihi Çınarlar

⁵²⁴ Teslime Arslan, **Sütlüce(Zeyne)**, 1944 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı

SONUÇ

Araştırmamızın esas konusunu Gülnar İlçesinin tarihi ve sosyo-ekonomik yapı, köylerinin, örf, adet ve inançları oluşturmaya rağmen, giriş kısmında araştırmanın hazırlanış şekliyle ilgili metodolojik bilgilerin yanı sıra teorik bilgiler de verilmiştir. Araştırmanın amaç ve önemi konusundaki sorulara cevap aranarak, sosyal yapı ve kültürel yapı kavramları tarif edilmiş ve ardından Gülnar İlçesinin sosyal ve kültürel yapısına değinilmiştir. Ayrıca hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili doğum, evlenme, nişan, düğün, ölüme ait örf, adet ve inançlar incelenmiş, günlük yaşayışlarla ilgili inanışlara da değinilmiştir. Birinci bölümün birinci kısmında Gülnar İlçesinin tarihi üzerinde durulmuş ve Gülnar İlçesinin Karamanoğulları, Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Dönemindeki durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Anadolu'nun Türk yurdu olmaya başlaması ile bölgeye iskân edilen Türkmen aşiretleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Gülnar havalisinde yapılan arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkan bulgulara göre, bu yörede birçok medeniyet, devlet, beylik, krallık gibi çeşitli siyasi kuruluşların hüküm sürdüğü görülmektedir. Gülnar yöresinin dağlık ve ormanlık yapısı isyan ve eşkıyalık olaylarına elverişli olan konumunun ve tabii zenginliğinin böylesine yoğun bir tarih zincirinin oluşumuna sebep olduğu kesindir. Suhte Ayaklanmaları, Delibaş İsyanı ve Kıbrıs'a Osmanlı Devleti zamanında yapılan sürgünlerle Gülnar ilişkisine açıklık getirilmeye çalışılmıştır. İlçenin tarihi gelişimi bu şekilde verildikten sonra Gülnar'ın nüfus dağılımı, eğitim durumu, coğrafi ve ekonomik yapıları incelenmiştir. Ayrıca gelecekle için okumaktan başka çareleri olmadıklarını söyleyen yöre halkının içinden yetişmiş bilim, devlet, sanat ve spor adamlarına ve hayat hikâyelerine yer verilmiştir. Bu inceleme sonucunda ilçe merkezinde sanayinin gelişmediği, köy insanının geçimini çiftçilikle ve hayvancılıkla sağladığı görülmüştür. Köylerde insanların buğday, arpa, bağcılıkla, sahil köylerinde ise daha çok sebze ve meyve ekimi, mısır yetiştirdiği; hayvanlardan ise en çok, kıl keçisi ve inek beslendiği görülmüştür. İlçenin 4 beldesi, 41 köyü Ayrıca köylerin ve ilçe merkezinin 1997 ve 2000 yılında tespit edilen nüfusları belirtilmiştir. Eğitim ve öğretim durumuna gelince burada genel olarak Gülnar İlçesinde eğitimin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki eğitim kurumları üzerinde durulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde Gülnar ve köylerinin örf, adet ve inançları üzerinde durulup bilgi toplanmaya çalışılmıştır. Bu genel başlığın birinci kısmında hayatın çeşitli

safhalarıyla ilgili inanışlar yani doğum, çocuk, evlenme ve düğünlerle ilgili adetler, ölüm ölü gömme ile ilgili inanışları ve kendilerine ait adetlerin bir kısmını bizzat içinde bulunup yaşayarak ve görerek, bir kısmını ise sorup bilgi olarak tespit etmeye gayret edilmiştir. Bölge insanın çok büyük önem verdiği doğumda, doğum öncesinden başlayıp doğum sonuna kadar uzanan dönemde, uygulanan yüzlerce adet, inanç ve büyüsel işlemlerin var olduğu ortaya çıkarılmıştır. Geleneksel kültürde çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar, daha gebe kalmadan sağlıklı bir çocuğa sahip olmak, gebe kaldıktan sonra istediği cinsiyette bir çocuk doğurabilmek veya kısırlığı giderebilmek için yaptıkları uygulamalara değinilmiştir. Doğum yaklaştığında, doğumun kolay olabilmesi, annenin ve çocuğun tehlikelerden korunabilmesi için yapılan uygulamalara yer verilmiştir. Bebeğin doğması ile sağlıklı ve uzun yaşayabilmesi için yapılan şeylerin neler olduğu, nazar değmemesi için yapılan uygulamalar anlatılmıştır. “Kırk Uçurma” âdeti ve uygulanışı, “Loğusa Kaynarı” yapılışı, “Kırk Çıkarma” ve “Kırk Karışması” adetleri anlatılmıştır. Gülnar ve çevresinde görücü usulü, kız kaçırma, akraba evliliklerine rastlanır. Görücü usulünde ilk olarak gelin ya da güvey seçilir. Kız istemeye giderken ağzı laf yapan kişilerle gidilir. Genellikle ilk istemede kız verilmez. Verilirse bu hoş karşılanmaz. Ancak ikinci ve üçüncü istemeden sonra kız verilir. Düğünün nasıl ve ne zaman yapılacağı karara bağlanır.

Düğünden önce düğün hazırlıkları başlar. Erkek ve kız tarafı birbirlerine hediyeler gönderir. Bu bölümde eski geleneklerde anlatılmıştır. Düğün günü büyük kazanlarda yemekler yapılır. Düğün evinde davul ve zurna eşliğinde eğlenilir. Gelinin oğlan evine gelmesiyle bir dizi adet yerine getirilir. Güveyin gerdeğe girdiği gece, gelinin duvağını açmadan önce “yüz görümlüğü” adıyla bilinen adet gereğince, bir hediye vermesi de usuldendir. Bireyin hayatındaki geçiş dönemlerinden bir diğeri de ölümdür. Gülnar ve çevresinde, tıpkı doğum ve evlenmede olduğu gibi, ölüm olayının ardından da bir dizi adet ve inanma uygulanır. Dinsel yönü ağır basan bu uygulamalarda büyüsel pratiklerde görülür. Hastanın öleceğinin anlaşılmasıyla eve hoca çağrılır. Kuran-ı Kerim okunur. Hastanın uzakta bulunan yakınları çağrılır. Gerek Gülnar’da ve gerekse ülkemiz genelinde ölümün ardından bazı işlemler uygulanır. Bunlar arasında; ölünün gözlerinin kapatılması, çenesinin bağlanması, başının kible yönüne çevrilmesi, ellerinin yanlara ya da göbek üstüne konulması, karnına bıçak, demir, makas konulması yer alır. Ayrıca ölü, gömülmeden önce, işi bilen kişi ya da hoca tarafından İslami usullere göre yıkanır.

Ölünün gerek yıkanışı gerek kefenlenişi sırasında değişik kokulu maddeler yakılıp tütürüldüğü gibi, kefen içerisine çeşitli kokular sürülür. Ölünün y›kanmas› için su ısıtılan kazan ters çevrilir. Ölü yıkanıp kefenlendikten sonra mezarlığa götürülür, cenaze namaz› k›l›n›r ve önceden haz›rlanan mezara gömülür. Ölünün gömülmesinden sonra, ölü evine gelir, yemekler yenilir. Ard›ndan Kuran-› Kerim okunur ve ölünün ruhu için dua edilir. Eski Türklerden günümüze kadar gelen bir inanışla ölünün, belirli günlerinde yemek verilir. Görüldüğü gibi, Gülnar halk kültüründe bireyin hayatındaki geçiş dönemlerinden doğum, evlenme ve ölüm dönemlerinde, çeşitli dinsel ve büyüsel pratikler uygulanmaktadır. Toplumda kimi zaman batıl inanç, boş inanç, hurafe gibi adlandırılan, geçiş dönemlerine ait bazı pratiklerin, Gülnar ve çevresinde uygulanmakta olan adet ve inanmalardaki nedenleri ve bunların çevresinde oluşmuş inançlarla, pratiklerin saptanıp ortaya konması, ritüel kökenli uygulamaların işlevlerini de ortaya ç›karacaktır.

İkinci bölümün ikinci kısmında asker ve asker gönderme ile ilgili adetler tespit edilmeye çalışılmış askere giden, askerden dönen veya askerde ölenler için söylenen ağıtlara yer verilmiştir. Üçüncü kısımda ise yöreye ait manilerden, bilmecelerden, şiirlerden örnekler verilmiştir. Dördüncü kısımda yöreye ait yemeklerden, salatalardan, içeceklerden örnekler verilmiş ve bazılarının tarifleri sunulmuştur. Son kısımda ise Gülnar ilçesinde ve köylerinde yaşayan insanların günlük hayatla ilgili inanışlarına değinilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde Gülnar ilçesindeki tarihi yerler ile ziyaret yerlerine yer verilmiştir. Yaptığımız araştırma sonucuna göre bölge insan›› adak yerlerine ve ziyaretlere, çocuğu olmayan kadınların çocuk sahibi olmaları, kısımeti kapalı olan kızların kısımetini açmak için, çeşitli sıkıntı ve hastalıkları olanların tedavi olmaları›, her türlü görünen ve görünmeyen dertler için gittiklerine şahit olduk. Bu çalışma Gülnar insanın uygulamakta olduğu pratikleri, asker uğurlama ve karşılama törenlerini, mutfak kültürünü, günlük yaşayışla ilgili inanışlarını genel bir sıralama içinde ele alıp değerlendirme gereğini ortaya koymuştur. Bugüne kadar Anadolu'daki geçiş dönemleri, asker uğurlama törenleri ve günlük yaşayışla ilgili inanışlara göre yapılmış sınıflandırmalar, Gülnar ve çevresinde de saptanmıştır. Bunlara ek olarak bölgeye özgü kimi pratiklere de değinilmiştir. Yapılan bu çalışma sonunda, Gülnar ve çevresinde görülen inanışlarda ve uygulanan pratiklerde İslamiyet öncesi Türk

kültürünün izlerinin, İslami kültür izlerinin, Anadolu kültür izlerinin var olduğunu tespit ettik. Çalışmamızın, ülkemize ve Gülnar halk kültürüne katkısının olmasın› dilerim.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

AKDAĞ, Mustafa, “Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası Celali İsyamları”, Barış Ofset Matbaacılık, Ankara, 1999, s. 63

AKDAĞ, Mustafa, “Türkiye’nin İktisadi ve İctimai Tarihi”, Barış Kitabevi, c.I, Ankara, 1999, s. 32

AKGÜR, Zeynep Gökçe, “Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arasındaki Dengesizlik (1970–1993)”, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 10

AKTAN, Selma, İçel İli Yakın Çevre İncelemeleri, Garanti Matbaacılık, İstanbul, 1980, s. 74

AKYÜZ, Yahya, “Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993’e)”, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul, 1994, s. 137

ALTAY, Neşri, “Mut Tarihi”, Mut Belediyesi Kültür Yayınları, Karaman, 1976, s. 22

ARAZ, Nezihe, Anadolu Evliyaları, Atlas Kitabevi, İstanbul, Yayın tarihi yok, s.263-265

ARSLAN, Hüseyin, “Osmanlı’da Nüfus Hareketleri (XVI. Yüzyıl)”, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2001, s. 317

ASLAN, İzzet, “Silifke Tarihi”, Kemal Matbaası, Adana, 1988, s. 270,271

AYDEMİR, Şevket, S., “Tek Adam Mustafa Kemal 1919–1922”, Remzi Kitabevi, c. II, İstanbul, 1999, s. 214

BABACAN, Mehmet, Anıları Yaktım, Çağlar Ofset, Mersin, 1999, s.80

BARDAKÇI, Halit, “Ermenek Tarihi”, Çaba Matbaası, 1976, s.22

BARTHOLD, V.V, “Moğol İstilasına Kadar Türkistan”, Türk tarihi Kurumu Yayınları, Ankara 1990

BİBİ İbn(El Hüseyin B. Muhammed B. Ali El-Caferi Er Rugadi), **El Evamirü'l Ala'iyye Fi'l-Umuri'l- Ala'iyye (Selçuk-name)**, (Çev) Mürsel Öztürk, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s. 144

BİLEN, Mürüvvet, “Sağlıklı İnsan İlişkileri”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, ss. 142–143

BİLİR, Fatma Saadet, “Merv'den Anaypazarı'na Gülnar”, Etik Yayınları, İstanbul, 2003,

BİLİR, Fatma Saadet, “Orta Asya'dan Toroslara Gülnar (Dil, Kültür, Toplumsal Yaşam)”, Etik Yayınları, İstanbul, 2007, s. 516–528

BOZKURT, İbrahim, “Salnamelerde Mersin”, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2001, s. 32–35

CİCİOĞLU, Hasan, “Türkiye Cumhuriyeti'nde İlk ve Orta öğretim (Tarihi Gelişimi)”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985, s. 3

ÇANKAYA, Mücellidoğlu Ali, Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler, Mars Matbaası, Ankara, 1968–1969, Cilt III, V, VI, VII.

ÇATALTEPE, Sipahi, “19. Yüzyıl Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-> Cedid Ordusu” Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997, s. 209

ÇAYKARA, Emine, “Tarihçilerin Kutbu “Halil İnalcık Kitabı” Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s. 107)

ÇEÇEN, Anıl, “Kültür ve Politika”, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996, s. 11

DEMİRTAŞ, Ali, “İçel İli Yakın Çevre İncelemeleri”, Çağdaş Basımevi, Ankara 1996

DEVELİ, Şinasi, “Dünden Bugüne Mersin 1836-1990”, Yorum Basın Yayın Ltd., Mersin, 1991, s.125

DOĞAN, Mehmet, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Eğitim Politikası ve Mersin’de Eğitim (1923–1950)”, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, s. 6

EKİCİ, Kansu, “Anadolu Selçuklu Devleti’nde Üç Kardeş Devri (1246-1266)”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005, s. 37

ERKAL, E. Mustafa vd, “Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü” Der yayınları, İstanbul, 1997, s. 16

ERÖZ, Mehmet, “Yörükler”, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1991, s. 255

ESENGİN, Kenan, “Milli Mücadelede Ayaklanmalar”, Kamer Yayınları, İstanbul, 1998, s. 192

FAROQHI, Suraya “Osmanlı’da Kentler ve Kentliler”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2004, s. 165

GÖKALP, Ziya “Hars ve Medeniyet”, (Haz) Yalçın Toker, Toker Yayınları, İstanbul, 1995, s. 19

GÖKER, Yakup, “Şarkışla’nın Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 1998, s. 6

GÜLNAR TANITIM VE ŞOFÖR EĞİTİM KİTABI, Evren Yayıncılık, Ankara, Basım yılı belli değil

GÜNGÖR, Erol, “Tarihte Türkler”, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1997, s.90-91

HALAÇOĞLU, Yusuf, “XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi”, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988, s. 129

İNALCIK, Halil, “Söğüt’ten İstanbul’a Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar”, (Der) Oktay Özel, Mehmet Öz, Remzi Kitabevi, Ankara, 1999, s. 466

İZBIRAK, Reşat, “Coğrafya Terimler Sözlüğü”, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 249

KAFESOĞLU, İbrahim, “Türk Milli Kültürü”, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004, s. 154

KARPAT, Kemal H., “Osmanlı’da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma”, Dilek Özdemir(Çev.), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006, s. 393

KARPAT, Kemal H., Osmanlı Nüfusu (1830–1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2003, s. 36–37

KAZANCI, Metin, “Osmanlı’da Halkla İlişkiler”, Selçuk İletişim, 2006, 3(4):14

KÖSE, Ensar ve **ALTAY**, Doğan, “Mut Claudiopolis”, Mut Belediyesi Kültür Yayınları, Mersin, 2005, s. 76

MERİÇ, Cemil “Kültürden İrfana”, İnsan Yayınları, İstanbul, 1986, s. 9

OĞUZ, İbrahim, “Tarsus Şer’iyye Sicillerine Göre Mersin Kenti’nin Kuruluş Öyküsü”, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2006, s. 4

ORHONLU, Cengiz, “Osmanlı Türklerinin Kıbrıs Adasına Yerleşmesi”, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14–19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri, Ankara, 1971, s. 93

ORTAYLI, İlber, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Mahalli İdareleri”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, s. 125

ORTAYLI, İlber, Batılılaşma Yolunda, Merkez Kitapları, İstanbul, 2007, s. 83

ORTAYLI, İlber, Türkiye İdare Tarihine Giriş, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000, s. 163

ÖRNEK, Sedat Veyis, “Türk Halkbilimi”, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s. 131

ÖZBİLGİN, Erol, “Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmâniye”, İz Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 359

ÖZKAN, Özlem, “İçel İli Gülnar İlçesinin Merkez Nüfusu”, Lisans Bitirme Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümü, Niğde, 2001, s. 9

ÖZTÜRK, Şükrü, “Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923–1946)”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2005, s. 11–12

SAKAOĞLU, Necdet, “Osmanlı’dan Günümüze Eğitim Tarihi”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 362

SAKİN, Orhan, “Anadolu’da Türkmen ve Yörükler”, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2006, s. 40

SÜMER, Faruk, “Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanlar”, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992, ss. 257–269

ŞEHİTLERİMİZ, T.C Milli Savunma Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s. 142-165

ŞERİF, Ahmet, “Anadolu’da Tanın”, Mehmed Çetin Börekçi(Haz.) T.T.K Yayınlar, Ankara, 1999, s. 207

T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI, “Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfus-Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)”, O.A.D.B Yayınlar, Ankara, 2000, ss. 17-18

TEOMAN, Zeki, “Kurtuluş Savaşı’nda İçel”, Akdeniz Matbaası, Ankara, 1954, s. 5

TOROSLU, Abdullah,” Yöremiz Efsaneleri 1”, Çağlar Ofset, Mersin, 2002, s.50,54

TURAN, Osman, “Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti”, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1996, s. 368

TURHAN, Mümtaz, “Kültür Değişimleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik”, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1997, s. 48

TÜRKAY, Cevdet, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler”, İşaret Yayınları, İstanbul, 2005, s. 203

TÜRKİYE KUVAYI MİLLİYE MÜCAHİT VE GAZİLERİ CEMİYETİ MERSİN ŞUBESİ, “Kurtuluş Savaşında İçel”, Baha Matbaası, İstanbul, 1971, s.130,131

Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele Ve TBMM I. Dönem 1919-1923, TBMM Vakfı Yayınlar, Ankara, 1995, C.III, s. 485-486

ULUÇAY, M. Çağatay, “Padişahların Kadınları ve Kızları”, T.T.K Yayınlar, Ankara, 1992

ÜNVER, Fikret, “Mersin Tarihi Üzerine”, Çağlar Ofset, Mersin, 1998, s. 60

ÜRES, Ratıp, “Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği)”, Yüksek Lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2005, s. 11

VURAL, Semihi, “Uygarıkların Kesiştiği Yer Gülnar, Anaypazarı”, Basılmamış Broşür, 1995, s. 10

YAMAKOĞLU, Cihan, “Ailede Toplumda İş ve Devlet Hayatında Sağlıklı İnsan İlişkileri”, Yayın evi yok, Ankara, 1991, s.10

YİYİN, Bilal, “Adana İli Seyhan İlçesi’nin Sosyo-Kültürel Yapısı”, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2005, s. 63

YILDIRIM, Cihat, “Milli Mücadele Döneminde İçel Sancağı”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılâplar Tarih Bilim Dalı, Konya, 1998, s. 137

YILMAZ, Mehmet Fatih, “Anlambilimsel Bağlamda Divanü Lügat, ’T-Türk’te Mutfak Kültürü”, Yüksek Lisan Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2006, s. 53

MAKALELER:

AKDAĞ, Mustafa, “Medreseli İsyanları”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1949 1(4):361

ARTAN, Gündüz, “İşgalden Kurtuluşa İçel Zaman Dizini”, İçel Kültürü, Yıl: 12, Sayı:56, 1998, s. 9

BAYRAK, Şaban, “18. ve 19. Yüzyıllarda Niğde ve Çevresinde Aşiretler, Eşkıyalık Hareketleri ve Diğer Olaylar”, Niğde Tarihi Üzerine, (Ed) Musa Şaşmaz, Kitabevi Yayınları, Niğde, 2005, s. 51

BESİRLİ, Mehmet, “XIX. Yüzyılın Başlarında Tokat Voyvodalığı’na bağlı bazı Türkmen Kabilelerinin Sorunlar›”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2003, 27(2): 289

M. COULADİS, M. ÖZCAN, O. TZAKOU, A. AKGÜL, “Menengiç (*Pistacia terebinthus* L) Ağacının Değişik Organlarında Uçucu Yağ Bileşimi”, 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplant›s›, Bildiriler, 29-31 Mayıs 2001, Eskişehir, s.

ERÖZ, Mehmet, Sosyolojik Yönden Türk Yer Adlar›, Türk Yer Adlar› Sempozyumu Bildirileri, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1984, s. 43

GÖKBUNAR, Ali Rıza, “Osmanlı Devleti’nde Yörüklerin Göçerlikten Yerleşik Hayata Geçirilmesinde Uygulanan Vergi Politikalar› ve Sosyal Sonuçlar›”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2003, 1(2): 60

GÜLENSOY, Tuncer, “24 Oğuz Boyu ve Sarıkeçililer”, İçel Kültürü, 1998, 12(57):28-29

KELEŞ, Erdoğan, “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Muğla’da Evlilik Kurumu” Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2004, 21(1): 184

MEMİŞOĞLU, Ragıp, “İçel’de Cemaatler 2”, İçel Kültürü, 1995, s: 38, s. 10–11

SUNAY, Cengiz, “Belediyeciliğin Doğuş Sürecinde Osmanlı Mirası”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (3) 2002/1, s. 126

TANAL, Öznur, “Kuskan Beldesi Evlenme Adetleri”, İçel Kültürü, 1994, 8(33): 12

TOROSLU, Abdullah, “Gülzar Efsanesi”, İçel Kültürü, 1996, 10(46): 25

TUNÇEL, Harun, “Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2000, 10(2): 26

TUTAR, Adem, “XIX yüzyılın Sonlarında Mersin Sancağında Müslim ve Gayrimüslimler”, Fırat Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, (9:2), 2004, s. 35

YEDİYILDIZ, Bahaeddin, Türkiye’de Yer-Adı Verme Usulleri, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1984, s. 25

YILDIRIM, Cihat, “Birinci Dünya Harbi’nde Anaypazarı (Gülnar) Askerlik Şubesi’nin Yaptığı Sevkiyat Hakkında Bazı Belgeler ve Düşündürdükleri”, İçel Kültürü, Yıl:11, Sayı: 51, 1997, s. 9

YILDIRIM, Cihat, “Milli Mücadele Döneminde İçel’de Müdafaa-i Hukuk ve Kuva-yı Milliye Faaliyetleri”, İçel Kültürü, Yıl: 9, Sayı: 37, 1995, s. 5

SÖZLÜK VE ANSİKLOPEDİLER

Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1993, s. 263

Sosyal Bilgiler Sözlüğü, Doğan Yayıncılık, Ankara, Basım Tarihi Yok, s. 163

Türkçe Sözlük 2, TDK Yayınları, Ankara, 1994, s. 1357

Türkçe Sözlük, Ali Püsküllüoğlu, Arkadaş Yayınları, Ankara, 2004, s. 863

Büyük Larousse, Kültür Maddesi, Milliyet Yayınları, C.14, İstanbul, 1986, s. 7276

Temel Britannica Ansiklopedisi, Kültür Maddesi, Hürriyet Yayınları, C.11, İstanbul, 1993, s.172

Yurt Ansiklopedisi, “Gülnar maddesi”, Anadolu Yayınları, c.V, İstanbul, s. 3658

GAZETELER VE BRİFİNG RAPORLARI

Yeni Mersin, 20 Temmuz 1947

Yeni Mersin, 11 Ekim 1947

Milli Gazete, 19.02.2007

15 Yılda İçel, Mersin 1938, s. 89

Orman İşletme Müdürlüğü Verileri

TÜİK 1990–2000 Yılı Verileri

Gülnar Ziraat Odası 2001 yılı Verileri

Gülnar Ziraat Odası 2005 yılı Verileri

Gülnar Kaymakamlığı Brifing Raporu

2005–2006 yılı Halk Eğitim Merkezi verileri

Gülnar Belediyesi 2006 yılı Verileri

Gülnar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Mersin İl Turizm Müdürlüğü Turizm İl Envanteri, 1997, s. 107

2005 Yılı Mersin İl Çevre Durum Raporu

İNTERNET KAYNAKLARI

Çevirimiçi: Salih Özkan Niğde’ye Yapılan Sürgünler,

<http://www.yesevi.edu.tr/files/article/12.pdf> <http://www.yesevi.edu.tr/files/article/12.pdf>

Erişim Tarihi: 23.06.2007

Cezmi Yurtsever, **Çukurova’ya yönelik Fransız Emperyalizminin Tarihi ve Kültürel Görünümü**, s. 668

http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_3/yurtsever.pdf

Erişim Tarihi: 27.04.2007

İbrahim Arslanoğlu, **Kültür ve Medeniyet Kavramları**,

<http://w3.gazi.edu.tr/~iarslan/kulturvemedeniyet.pdf>,

Erişim Tarihi: 11.05.2007

Salahaddin Beki, **Türk Halk Anlatılarında Ölüm Ruhu Motifi**.

<http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/>

Erişim Tarihi: 17.03.2007

Ruhi Ersoy, **“Kadın Kam’lardan Göçerevli Türkmenlerde “Ebelik” Kurumu’na Dönüşüm”** http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/ruhi_ersoy_ebelik.pdf

Erişim Tarihi: 24.05.2007

Meltem Emine Santur.(2007). **“Evlenme Adetleri,”**

<http://www.gtth.gazi.edu.tr/evlenmeadetleri.doc>,

Erişim Tarihi: 12.03.2007

T.C Kültür Bakanlığı; **Anadolu’da Ölüm Adetleri**,

<http://www.discoverturkey.com/kultursanat/halk-mez.html>,

Erişim Tarihi: 01.04. 2007

Erman Artun, “**Çukurova Konar- Göçer Türkmenlerinin Halk Kültüründe Eski Türk İnançlarının İzleri**” s.13,

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/artun_konar_gocer.pdf,

Erişim Tarihi: 01.04.2007

Sıtkı Soylu, **Karacoğlan Sözlüğü ve Metin Bozuklukları Üzerine Düşünceler**, s. 235,

http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_1/soylu.pdf

Erişim Tarihi: 01.04.2007

Mustafa Talas, **Tarihi Süreçte Türk Beslenme Kültürü ve Mehmet Eröz’e Göre Türk Yemekleri**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, s. 274.

<http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s18/talas.pdf> ,

Erişim Tarihi: 13.05.2007

Nihal Kadioğlu Çevik, **Türk Mutfak Kültürü**,

<http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/mutfakkulturu.pdf>,

Erişim Tarihi: 13.05.2007

Erman Artun, **Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemeklerinden Örnekler**,

<http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/mutfakkulturu.pdf>,

Erişim Tarihi: 13.05.2007

Yaşar Kalafat, **Adana ve Çevresinde Türbelerimiz**,

http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_3/kalafat.php,

Erişim Tarihi: 26.05.2007

Ekrem Işın, **Tarikatların İstanbul'da Gündelik Hayatı Şekillendirmesi Üzerine Bazı Notlar (15.-17. Y.Y.)**, <http://www.osmanli.org.tr/osmanlitasavvufu-8-197.html>

Erişim Tarihi: 26.04.2007

Alevilik ve Anadolu, <http://www.karacaahmet.com/arastirma.asp?id=6>

Erişim Tarihi: 26.04.2007

<http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=3615>

Erişim Tarihi: 21.3.2007

http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekili_sd.bilgi?p_donem=22&p_sicil=6205

Erişim Tarihi: 26.05.2007

<http://www.gulnar.gov.tr/trfiles/default.asp>(25.03.2007)

KAYNAK KİşİLER

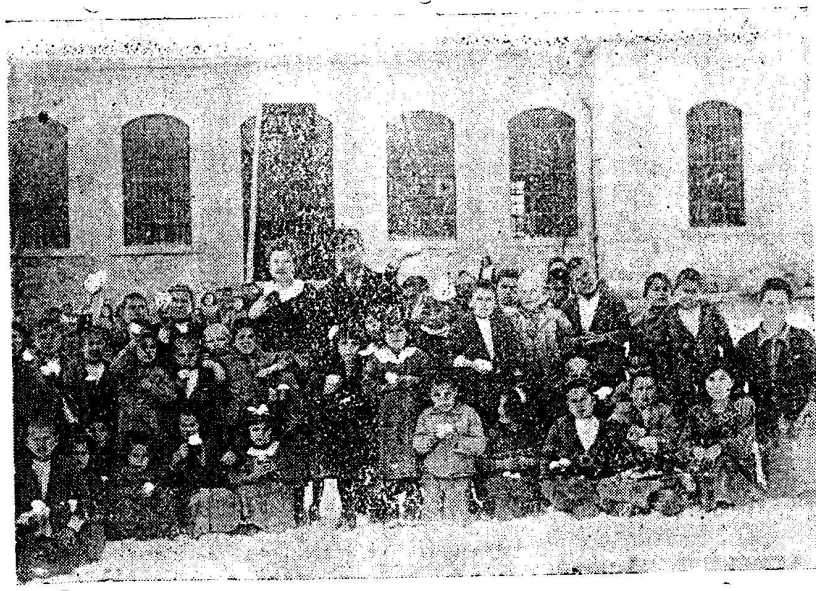
Adem Özkan, **Gülnar Merkez** 1984 Doğumlu, Lise Mezunu, Güvenlik Görevlisi
Ahmet Girik, **Kuskan Beldesi**, 1956 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli
Ahmet Özkan, **Gülnar Merkez**, 1926 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi
Ahmet Ünsal, **Çavuşlar Köyü**, 1926 Doğumlu, Okuryazar, Serbest Meslek
Ahmet Yılmaz, **Tırnak Köyü**, 1944 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen
Ali Ak, **Konur Köyü**, 1945 Doğumlu, Okuryazar, Serbest Meslek
Ali Aydın, **Gezende Köyü**, 1954 Doğumlu, Okuryazar, Esnaf
Ali Göl, **İshaklar Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bakkal
Ali Yel, **Koçaşlı Köyü**, 1979 Doğumlu, Okuryazar, Tüpçü
Ayşe Acar, **Gülnar Merkez**, 1939 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev Hanımı
Ayşe Ak, **Konur Köyü**, 1950 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı
Ayşe Ay, **Gülnar Merkez**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı
Ayşe Bodur, **Gülnar Merkez**, 1941 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Ayşe Cığır, **Gülnar Merkez**, 1979 Doğumlu, Lise Mezunu, Ev Kızı
Ayşe Gökulu, **Gülnar Merkez**, 1933 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Ayşe Kara, **Gülnar Merkez**, 1925 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Ayşe Uslu, **Konur Köyü**, 1968 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Ayten Değirmenci, **Gülnar Merkez**, 1973 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Kızı
Cemal Şarlak, **İşık Köyü**, 1960 Doğumlu, Eğ. Fak, Öğretmen
Durmuş Ali Güvenç, **Gülnar Merkez**, 1937 Doğumlu, Okur Yazar, Emekli
Durmuş Ali Çelik, **Uluhtu Köyü** 1950 Doğumlu, Okuryazar, Serbest Meslek
Emiş Burkut, **Gülnar Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Emiş Türümüş, **Gülnar Merkez**, 1937 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Eyüp Akdi, **Konur Köyü**, 1952 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

Fadime Yonca, **Gülnar Merkez**, 1927 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Fatma elik, **Gülnar Merkez**, 1959 Doğumlu, ilkokul mezunu, Ev Hanımı
Fatma Kaplan, **Delikkaya Köyü**, 1978 Doğumlu, Eğitim Fak., ğretmen
Fatma Kndan, **Gülnar Merkez**, 1954 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Fatma zkan, **Gülnar Merkez**, 1958 Doğumlu, Okur Yazar, Ev Hanı
Fatma Yldz, **Mollaömerli Köyü**, 1975 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanımı
Fatma Yurt, **Gülnar Merkez**, 1962 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Feride Ar, **Göktürk Köyü**, 1960 Doğumlu, Lise mezunu, Ebe
Ganimet Eser, **Gülnar Merkez**, 1940 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanı
Gönül Altan, **Gülnar Merkez**, 1981 Doğumlu, Lise Mezunu, Ev Hanımı
Görkem Toka, **Gülnar Merkez**, 1982 Doğumlu, Yüksekokul, Serbest Meslek
Gülay Ba, **Gülnar Merkez**, 1980 Doğumlu, niversite, ğretmen
Gülperi Kndan, **Gülnar Merkez**, 1960 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Ev Hanı
Gülseren Ba, **Mollaömerli Köyü**, 1975 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur
Gülsüm Güvenç, **Gülnar Merkez** 1937 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Gülşen Sarioğlu, **Gülnar Merkez**, 1956 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Gürcü zkan, **Iıkl Köyü**, 1928 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı
Halil İbrahim Arı, **Bereket Köyü**, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur
Halime zkan, **Iıkl Köyü**, 1954 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli
Hamit Sar, **Büyükheceli Beldesi**, 1927 Doğumlu, İlkokul Mezunu, ifti
Hasan Kndan, **Gülnar Merkez**, 1945 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli ğretmen
Hasan Hüseyin Kndan, **Gülnar Merkez**, 1981 Doğumlu, Eğitim Fak., ğretmen
Hasan kzc, **Yarmasu Köyü**, 1920 Doğumlu, Okuryazar, ifti
Hatice Cingöz, **Gülnar Merkez**, 1936 Doğumlu, okuryazar, Ev hanı
Hatice olak, **Gülnar Merkez** 1938 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Hatice Eser, **Gülnar Merkez**, 1940 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Ev Hanımı
Hatice Gündoğdu, **Gülnar Merkez**, 1935 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Hatice zer, **Gülnar Merkez** 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Hatice zer, **Uluhtu Köyü**, 1937 Doğumlu, İlkokul mezunu, Ev Hanımı
Hatice Yonca, **Gülnar Merkez**, 1938 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Havva Ciğer, **Köseçobanlı Köyü**, 1937 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı
Hayri Burgutoğlu, **Gülnar Merkez** 1944 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli ğretmen
Iraz Zeydan, **Gülnar Merkez**, 1945 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı

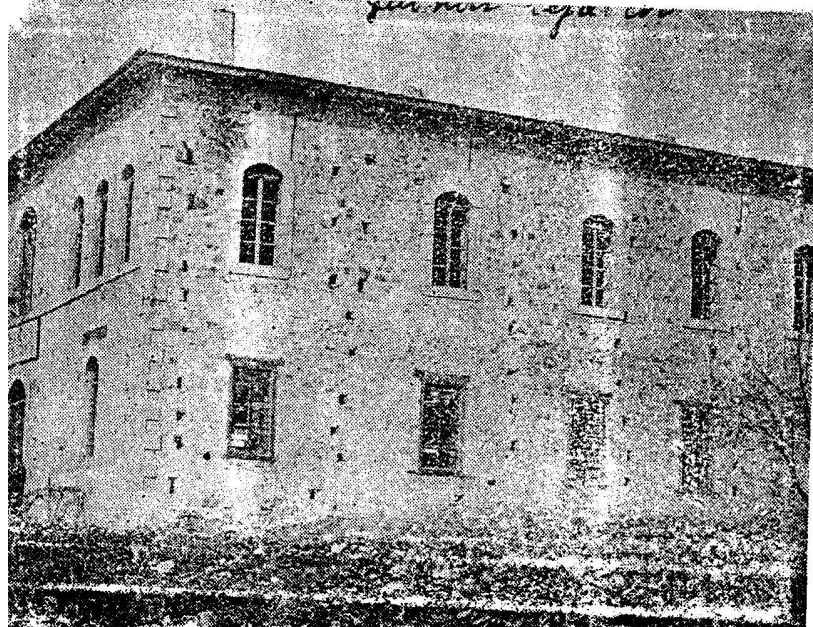
İbrahim Çınar, **Gülnar Merkez**, 1942 Doğumlu, Okuryazar Değil, Çiftçi
İbrahim Toka, **Gülnar Merkez**, 1924 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi
İlker Ay, **Gülnar Merkez**, 1981 Doğumlu, Lise Mezunu, Eczacı Kalfası
İlknur Özcan, **Gülnar Merkez**, 1978 Doğumlu, Lise Mezunu, Ev Hanımı
Kamil Fıkara, **Gülnar Merkez**, 1980 Doğumlu, Lise Mezunu, Memur
Kamil Özkan, **Gülnar Merkez** 1958 Doğumlu, Lise Mezunu, Emekli
Kazım Beyaz, **Konur Köyü**, 1956 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Muhtar
Kazım Kırılanoğlu, **Kavakoluğu Köyü**, 1927 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Esnaf
Kemal Çetin, **Tepeköy Köyü**, 1929 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Çiftçi
M. Ali Çamlık, **Gülnar Merkez**, 1952 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Serbest Meslek
Makbule Yavuz, **Kurbağa Köyü**, 1969 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı
Mehmet Eser, **Mersin**, 1940 Doğumlu, Yüksekokul, Harita Mühendisi
Mehmet Kandan, **Gülnar Merkez**, 1934 Doğumlu, Okuryazar, Kasap
Mehmet Kırık, **Gülnar Merkez**, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Emekli
Mehmet Köse, **Gülnar Merkez** 1940 Doğumlu, Okuryazar, Çiftçi
Melek Gümüüş, **Gülnar Merkez**, 1960 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Mualla Yılmaz, **Gülnar Merkez**, 1941 Doğumlu, Okur Yazar Değil, Ev Hanımı
Muhammed Ay, **Çukurasma Köyü**, 1952 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli
Mustafa Kandan, **Işıklı Köyü**, 1928 Doğumlu, Okuryazar, Değirmenci
Mustafa Özkan, **Gülnar Merkez**, 1953 Doğumlu, Öğretmen Okulu Mezunu, Emekli Öğretmen
Mustafa Sarıoğlu, **Gülnar Merkez**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Bekçi
Mustafa Ünüvar, **Sipahili Köyü**, 1952 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen
Murat Çalık, **Yeniceköy Köyü**, 1965 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Bakkal
Murat Deniz, **Arıkuyusu Köyü**, 1950 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Emekli
Naciye Kandan, **Gülnar Merkez**, 1958 Doğumlu, Ortaokul mezunu, Esnaf
Nasibe Sarar, **Gülnar Merkez** 1940 Doğumlu, Okuryazar Değil, Ev Hanımı
Özer Keskin, **Mut**, 1963 Doğumlu, Yüksekokul, Meslek Yüksek Okulu Sekreteri
Özlem Özkan, **Gülnar Merkez**, 1980 Doğumlu, Eğitim Fak., Öğretmen,
Perihan Akça, **Uluhtu Köyü**, 1952 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı
Rabia Akdi, **Gülnar Merkez**, 1980 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Hemşire
Rahmi Yeşil, **Yassıbağ Köyü**, 1943 Doğumlu, Ortaokul Mezunu, Çiftçi
Recep Özkan, **Gülnar Merkez** 1953 Doğumlu, Lise Mezunu, Emekli Memur

Süleyman Baş, **Gülner Merkez**, 1948 Doğumlu, Okuryazar, Taksici
Süleyman Bozdemir, **Eskiyörük Köyü**, 1945 Doğumlu, Üniversite, Profesör
Teslime Arslan, **Sütlüce (Zeyne)**, 1944 Doğumlu, Okuryazar, Ev Hanımı
Tuna Karaçivi, **Kayrak Köyü**, 1940 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Çiftçi
Ümmü Özkan, **Gülner Merkez**, 1926 Doğumlu, okuryazar değil, Ev Hanımı
Ümmü Yıldız, **Konur Köyü**, 1930 Doğumlu, Okur-Yazar Değil, Ev Hanımı
Ümmü Yıldız, **Akova**, 1932 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı
Yavuz Altan, **Gülner Merkez** 1975 Doğumlu, Lise Mezunu, Esnaf
Zahide Akdi, **Gülner Merkez** 1956 Doğumlu, Eğitim Enstitüsü, Emekli Öğretmen

EKLER

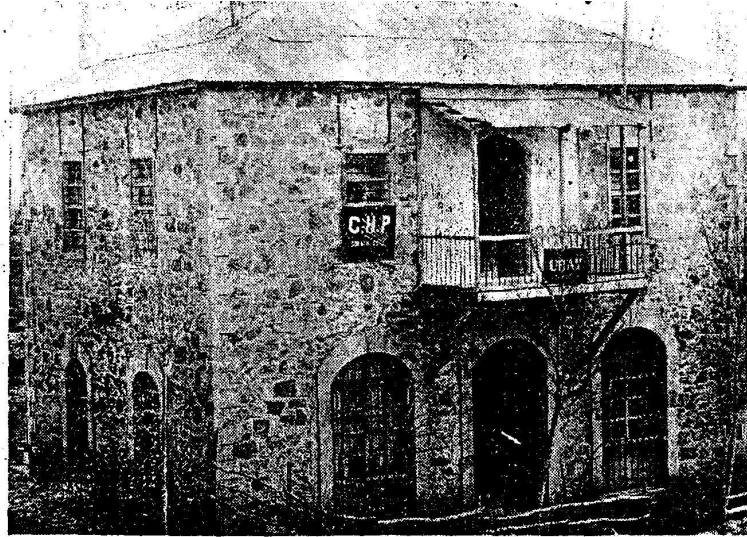
Fotoğraf 35: 1930'lu Yıllarda Gülnar Merkez İlköğretim Okulu

Fotoğraf 36: 1930'lu Yıllarda Gülnar Cezaevi

Fotoğraf 37: 1930'lu Yıllarda Gülnar

Fotoğraf 38: 1930'lu Yıllarda Gülnar Belediyesi

Fotoğraf 39: Gülnar Hükümet Konağı

Fotoğraf 40: Gülnar Belediyesi

Fotoğraf 41: Gülnar Milli Eğitim ve Öğretmen evi Binası

Fotoğraf 42: Gülnar Devlet Hastanesi

Fotoğraf 43: Gülnar Meslek Yüksekokulu

Fotoğraf 44: Gülnar Cezaevi

Fotoğraf 45: Gülnar Merkez Camii

Fotoğraf 46: Gülnar Çarşısı

Fotoğraf 47: Gülnar Ayvalı Mahallesi'nden Bir G r n   

Fotoğraf 48: Gülnar'ın İçinden Geçen Dere

Fotoğraf 49: Gölnar Pazarı

Fotoğraf 50: Göksu Irmağı

Fotoğraf 51: Murt

Fotoğraf 52: Gülnarlı Gürcü Teyze ve Ahmet Amca

Fotoğraf 53: Cebcebe

Fotoğraf 54: Nar Ağaçları

Fotoğraf 55: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'nin İçi

Fotoğraf 56: Çukurasma Köyü

Fotoğraf 57: Dayıcık Köyü

Fotoğraf 58: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'ndeki Mezar Taşları

Fotoğraf 59: Şeyh Aliyy-i Semerkandi Türbesi'ndeki Mezar Taşları

Fotoğraf 60: Akkuyu Nükleer Santrali'nin Maketi

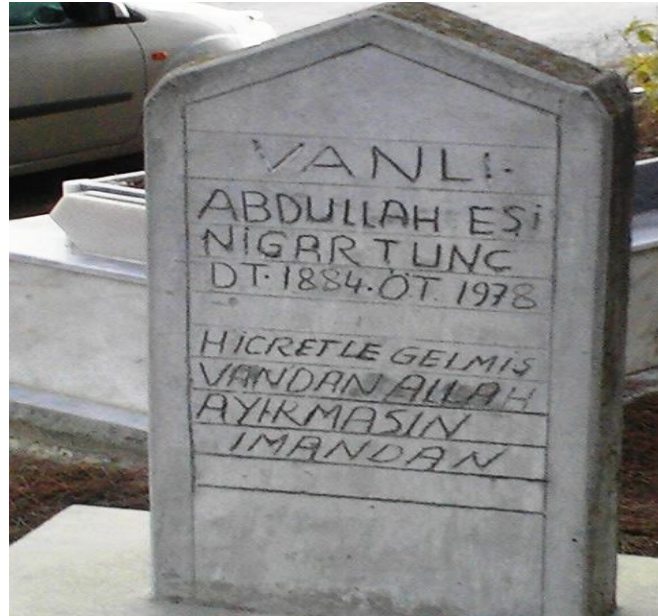
Fotoğraf 61: Akkuyu Nükleer Santrali'nin Yapılması Planlanan Koy

Fotoğraf 62: Hortu Gölü

Fotoğraf 63: Çanakkale Cephesi'nde Şehit Olan Hıdıroğlu Ahmet'in Çanakkale'deki Kabri

Fotoğraf 64: Van'dan Sürgün veya Hicretle Gülnar'a Gelmiş Bir Vatandaşımızın Mezarı

Fotoğraf 65: Mahalli Gül-Ay Gazetesi

Fotoğraf 66: Mahalli Gülzar Gazetesi

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet ARITÜRK, 1978 yılında Aksaray/Ortaköy’de dünyaya geldi. İlk ve Ortaokulu babasının mesleği gereği değişik okullarda, liseyi Ankara Cumhuriyet Lisesinden sonra Nevşehir Lisesinde tamamladı. 1996 yılında kazandığı Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği Bölümünden 2000 yılında mezun oldu. Adana/Yüreğir, Mersin/Merkez ilçelerinde öğretmenlik yaptıktan sonra Hakkâri/Yüksekova’da vatani görevini yaptı. 2004 yılında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Yüksek lisans yapmaya hak kazandıktan sonra, kısa süre Mardin/Kızıltepe’de görev yaptı. Evli olan ARITÜRK, halen Niğde/Çiftlik’te görev yapmaktadır.